

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ: การย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหา
ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้
(ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา)

ภายใต้ชุดโครงการวิจัย

โครงการ “ไทย-โลกมุสลิม : ความสัมพันธ์และนัยต่อการพัฒนา”

โดย ดร.ไกรยส ภัทราวาท

30 พฤษภาคม 2558

บทสรุปผู้บริหาร

1. ความสำคัญของการศึกษา

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดทศวรรษที่ผ่านมาได้สร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นมูลค่าที่ไม่สามารถประเมินได้และยังส่งผลกระทบต่อพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในเชิงโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ จากการบันทึกของ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) พบว่าในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ความไม่สงบจำนวนทั้งสิ้น 15,077 ครั้งซึ่งก่อให้เกิดการเสียชีวิตของประชาชนจำนวน 5,630 คน บาดเจ็บจำนวน 10,570 คน ปัจจุบันสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวก็ยังไม่มีความสงบลง โดยง่ายแม้ว่าผู้นำประเทศผู้นำกองทัพอากาศและทุกส่วนราชการได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งทาง การเมืองและทางการทหารมาแล้วกว่า 10 ปี แต่ยังคงมีประชาชนบาดเจ็บเสียชีวิต และทรัพย์สินทาง ราชการและเอกชนถูกเผาทำลายอยู่รายวัน ทำให้มีประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยมุสลิมหรือชาวไทยพุทธอพยพย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ความขัดแย้งเป็นจำนวนมากจน ก่อให้เกิด หมู่บ้าน ชุมชน และวัดร้างขึ้นเป็นจำนวนมากในพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรงสูง จนนำไปสู่ความ กังวลในสังคมไทยถึงความเป็นไปได้ในการสูญเสียดินแดนส่วนนี้ให้แก่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่เรียกร้อง อิสระภาพให้แก่รัฐอิสลามปัตตานีซึ่งถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2452

อย่างไรก็ดีกระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อหาหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างการก่อ เหตุความรุนแรงของผู้ก่อความไม่สงบ และการย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีอยู่ อย่างจำกัด โดยแบ่งออกเป็นการศึกษา 2 ประเภท ได้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทุติยภูมิระดับจังหวัดใน การศึกษาวิจัยเป็นหลัก เช่น รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549) และ (สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2549) และการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้การเก็บข้อมูลกรณีศึกษาจากการสัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลสถิติระดับหมู่บ้าน เช่นงานศึกษาของ (ปิยะ กิจถาวร และคณะ, 2550) และ (ซาคีญ์ พิทักษ์คัมพล, 2549) เป็นต้น แต่งานศึกษาประเภทที่ 2 นี้ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของจังหวัด ชายแดนภาคใต้เท่านั้น

จึงสามารถสรุปได้ว่าตลอด 10 ปีที่ผ่านมาหลังจากเหตุการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ทวีความรุนแรงมากขึ้นตั้งแต่ปี 2547 ยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดเลยที่ใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิง ปริมาณในการศึกษาวิจัยข้อมูลสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงรายวันครบถ้วนทั้ง 37 อำเภอในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ และครอบคลุมระยะเวลา 10 ปี เพื่อศึกษาผลกระทบของความรุนแรงต่อพฤติกรรม การย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการวิจัยการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจาก ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้จึงถือเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ใช้กระบวนการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งมีขอบเขตการศึกษาที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 37 อำเภอตลอด 10 ปีที่ผ่านมา ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ (Econometrics) เพื่อศึกษาผลของความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินต่อ

พฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้มีการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในระดับนานาชาติ เช่นในประเทศโคลัมเบีย โดย Engel and Ibanez (2007) และ Ibanez และ Velez (2008)

ฐานข้อมูลของสำนักการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในช่วงเวลา 10 ปีที่เดียวกันนี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับก่อนปี 2547 ระหว่างปี 2547-2557 มีผู้ย้ายถิ่นสูงถึง 1,398,256 หรือประมาณ 150,000 คนต่อปี โดยในจำนวนนี้มีผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สุทธิสูงขึ้นถึง 3 เท่าของจำนวนก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเกิดขึ้นต้นปี 2547 ซึ่งตอบสนองกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ เหตุการณ์ที่ตากใบและเหตุการณ์ระเบิดครั้งใหญ่ในอำเภอหาดใหญ่ซึ่งมีจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก หากกระแสการไหลออกของประชากรทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมยังคงอยู่ในระดับสูงเช่นนี้ต่อไป ภายในเวลาอีก 1-2 ทศวรรษโครงสร้างประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนจะได้รับผลกระทบมากจนจนก่อให้เกิด หมู่บ้าน ชุมชน และวัดร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก และไม่อาจจะเยียวยาให้พื้นที่คืนกลับมาได้ภายในระยะเวลาอันสั้น

ด้วยเหตุนี้โครงการวิจัยนี้จึงได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวตลอด 10 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการย้ายถิ่นประชากรอื่นๆ และผลลัพธ์ทางสังคมเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นฐานเหล่านั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นถึงกระบวนการเยียวยาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการย้ายถิ่นฐานนี้ทั้งกับพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่น นอกจากนั้นโครงการวิจัยนี้ยังมีเป้าหมายทางวิชาการในการสร้างองค์ความรู้และฐานข้อมูลทางสถิติที่สำคัญต่อการศึกษาพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอ ในจังหวัดสงขลาอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชากรทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลหรือการศึกษาปัญหาดังกล่าวด้วยกระบวนการทางเศรษฐมิติมาก่อน โครงการวิจัยนี้จึงเป็นโครงการแรก ที่ช่วยสร้างองค์ความรู้และฐานข้อมูลที่จำเป็นต่อการสนับสนุนกระบวนการเยียวยาผลกระทบจากการย้ายถิ่นประชากรต่อชุมชนทั้งต้นทางและปลายทางของการย้ายถิ่น และช่วยสนับสนุนการจัดทำนโยบายป้องกันการย้ายถิ่นในอนาคตที่จะส่งผลกระทบทั้งต่อโครงสร้างประชากร สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยของโครงการจะช่วยสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการและฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณเรื่องการย้ายถิ่นประชากรจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ในอนาคต พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนกระบวนการเยียวยาและการวางแผนป้องกันทั้งปัจจัยกำหนดการ

ย้ายถิ่น และผลกระทบจากปัญหาการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงอย่างเป็นระบบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลการเคลื่อนย้ายประชากรและเหตุการณ์ความรุนแรงภายใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ระหว่างปี 2545-2551
2. ดำเนินการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติเพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการเคลื่อนย้ายประชากรใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา
3. ดำเนินการวิเคราะห์เชิงคุณภาพตัวอย่างท้องถิ่นในพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาที่มีอัตราการย้ายถิ่นประชากรสูงสุดและต่ำสุดภายใต้ปัญหาความรุนแรงจากปัญหาความไม่สงบในระดับที่ต่างกัน
4. ดำเนินการศึกษาลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาในกลุ่มตัวอย่างท้องถิ่นต้นทางและปลายทาง

3. ขอบเขตการศึกษา

โครงการวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองความโน้มถ่วง (Gravity Model) ซึ่งได้ถูกใช้สนับสนุนการวิเคราะห์และจัดทำนโยบายในประเทศที่เกิดปัญหาการก่อความไม่สงบเพื่อมุ่งขับไล่ประชาชนออกจากพื้นที่อย่างเช่น โคลัมเบีย อิรัก อัฟกานิสถาน อิสราเอล และอีกหลายประเทศในทวีปแอฟริกาช่วยสร้างความเข้าใจและหลักฐานเชิงประจักษ์ใน 3 ประเด็นสำคัญของปัญหาการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาได้แก่

1. การทดสอบสมมติฐานที่ว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา มียุทธศาสตร์การก่อความไม่สงบเพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนในพื้นที่ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่เพื่อหวังผลต่อการแบ่งแยกดินแดนหรือไม่
2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบเหตุการณ์ความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินที่มีหลักฐานทางสถิติสนับสนุนว่ามีผลผลักดันให้ประชากรย้ายถิ่นออกจากพื้นที่
3. เส้นทาง การย้ายถิ่นของประชากรจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสนับสนุนกระบวนการเยียวยาพื้นที่ต้นทางและปลายทางของกลุ่มประชาชนผู้ย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา

โดยโครงการได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับความรุนแรงและข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรของพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วยจังหวัด

ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ พื้นที่ 5 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอ จะนะ เทพา สะบ้าย้อย นาทวี และหาดใหญ่ ผู้พื้นที่ต่างๆในประเทศไทย รวมทั้งประเทศมาเลเซีย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch)

นอกจากนั้นโครงการได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จากต้นทางและปลายทางจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา รวมถึงผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรศาสตร์ในพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่นทั้งที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ความรุนแรง และที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นฐานของประชากร เพื่อสนับสนุนการจัดทำข้อสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของรายงานวิจัย

4. ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อดำเนินการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1-2 ทฤษฎีการย้ายถิ่นประชากรตามแบบจำลองความโน้มถ่วง (Gravity Model) ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาวิเคราะห์ผลจากความรุนแรงต่อพฤติกรรมกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจากการลงพื้นที่ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ประชาชนผู้เคยอพยพย้ายถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่¹ รวมทั้งการประชุมร่วมกับคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี² ทำให้ได้ข้อสรุปว่าทฤษฎีการย้ายถิ่นประชากรตามแบบจำลองความโน้มถ่วง (Gravity Model) สามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการย้ายถิ่นในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะทฤษฎีที่ว่าประชาชนที่กำลังตัดสินใจย้ายถิ่นจะประเมินความเสี่ยงเป็น 2 ส่วนโดยพิจารณาปัจจัยเสี่ยงที่พื้นที่ต้นทาง (Origin) และปัจจัยเสี่ยงที่พื้นที่ปลายทาง (Destination) เพื่อประเมินความคุ้มค่าต่อชีวิตและทรัพย์สินจากการตัดสินใจย้ายถิ่น (Calculus of Migrating Decision) ด้วยกรอบแนวคิดนี้เราจึงสามารถจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้ประสบเหตุ นักวิจัยที่ศึกษาการย้ายถิ่นประชากรและปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงผู้ที่ย้ายถิ่นออกมาจากพื้นที่ ได้เป็น 2 กลุ่มปัจจัย³ ได้แก่

1. ปัจจัยเสี่ยงที่ต้นทาง (Risk Factors at Origin)

1.1 ปัจจัยผลักดันทาง (Push Factors at Origin)

- (ก) การสูญเสียสมาชิกในครอบครัวจากเหตุการณ์ความไม่สงบ
- (ข) ความเสียหายในทรัพย์สิน ธุรกิจและที่อยู่อาศัยของเหยื่อ
- (ค) เครือข่ายครอบครัวที่ไม่เหลืออยู่ในพื้นที่
- (ง) แนวโน้มการตกเป็นเป้าหมายในการก่อเหตุรุนแรงในอนาคต

¹ รายชื่อตัวแทนผู้พยายเพราะความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ร่วมให้ข้อมูลอยู่ในตารางที่ 1 ภาคผนวกของรายงานฉบับสมบูรณ์

² รายชื่อนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมให้ข้อมูลอยู่ในตารางที่ 2 ภาคผนวกของรายงานฉบับสมบูรณ์

³ โดยรายละเอียดและข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยของตัวแทนผู้ย้ายถิ่นจะแสดงอยู่ในภาคผนวกของรายงานฉบับสมบูรณ์

1.2 ปัจจัยดึงดูดทาง (Pull Factors at Origin)

- (ก) เครือข่ายครอบครัวที่เหลืออยู่ในพื้นที่
- (ข) ทรัพย์สินและธุรกิจที่ยังมีอยู่ในพื้นที่
- (ค) ความผูกพันกับพื้นที่ (เช่น ครอบครัวตั้งรกรากมานานมากกว่า 3ชั่วอายุคน)
- (ง) สภาพและโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดึงดูดในพื้นที่

2. ปัจจัยเสี่ยงที่ปลายทาง (Risk Factors at Destination)

2.1 ปัจจัยผลักปลายทางในประเทศ (Domestic Push Factors at Destination)

- (ก) ความแตกต่างของโครงสร้างประชากรเมื่อเทียบกับต้นทาง
- (ข) ความแตกต่างค่าครองชีพในพื้นที่
- (ค) โอกาสในการมีงานทำ และอัตราการว่างงาน
- (ง) แนวโน้มการตกเป็นเป้าหมายในการก่อเหตุรุนแรงในอนาคต

2.2 ปัจจัยผลักปลายทางนอกประเทศ: มาเลเซีย (International Push Factors at Destination)

- (ก) การขาดเครือข่ายในมาเลเซียที่จะช่วยหางานให้ได้
- (ข) ความแตกต่างค่าครองชีพในมาเลเซีย
- (ค) รายได้ที่ค่อนข้างต่ำกว่างานในอำเภอหาดใหญ่

2.3 ปัจจัยดึงดูดปลายทางในประเทศ (Domestic Pull Factors at Destination)

- (ก) ระยะทางที่ใกล้กับต้นทาง
- (ข) ความแตกต่างค่าครองชีพในพื้นที่
- (ค) โอกาสในการมีงานทำ และอัตราการว่างงาน
- (ง) แนวโน้มการตกเป็นเป้าหมายในการก่อเหตุรุนแรงในอนาคต

2.4 ปัจจัยดึงดูดปลายทางนอกประเทศ: มาเลเซีย (International Pull Factors at Destination)

- (ก) การใช้ภาษามลายูร่วมกัน
- (ข) รูปร่างหน้าตาที่คล้ายคนมาเลเซีย
- (ค) โอกาสในการมีงานทำที่ค่อนข้างแน่นอน (งานไร้ฝีมือ เช่น ร้านอาหาร)
- (ง) รายได้ที่ค่อนข้างแน่นอนและสวัสดิการด้านที่พักอาศัย
- (จ) โอกาสในการมีกิจการเป็นของตัวเองในมาเลเซีย
- (ฉ) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ดังนั้นหากนำกรอบทฤษฎีการวิเคราะห์พฤติกรรม การย้ายถิ่นมาจากแบบจำลองความโน้มถ่วง (Gravity Model) มาใช้ศึกษาข้อมูลปัจจัยเสี่ยงที่ผู้ย้ายถิ่นในจังหวัดชายแดนใต้ใช้ประกอบการตัดสินใจจะสามารถสรุปขั้นตอนการตัดสินใจย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่ได้ดังภาพที่ 1 โดยประชาชนที่ได้รับ

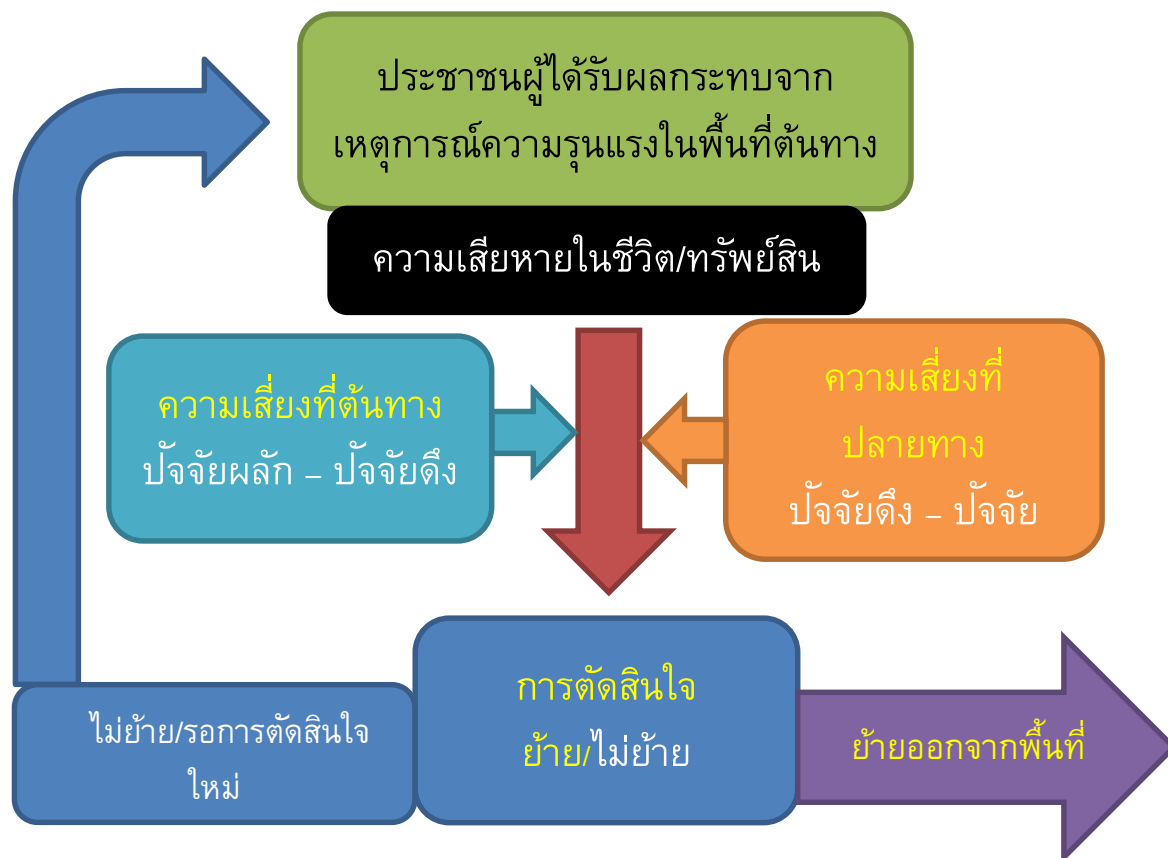
ผลกระทบทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน จากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น จะประเมินความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางเพื่อประกอบการตัดสินใจย้ายถิ่นเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การตัดสินใจจากการประเมินความเสี่ยงในพื้นที่ต้นทาง
- 2) การตัดสินใจจากการประเมินความเสี่ยงที่พื้นที่ปลายทาง
- 3) การตัดสินใจย้ายถิ่น/ไม่ย้ายถิ่น

จากการสัมภาษณ์ผู้ย้ายถิ่นซึ่งเป็นเหยื่อจากความรุนแรงพบว่ากระบวนการตัดสินใจ 3 ขั้นตอนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความขัดแย้งเริ่มมีความไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง หากความไม่มั่นใจดังกล่าวอันเนื่องมาจากความเสี่ยงในพื้นที่มีมากถึงจุดหนึ่ง การเริ่มมองหาและประเมินพื้นที่ย้ายถิ่นปลายทางก็จะเริ่มต้น หลายช่วงที่อัตราเร่งของเหตุการณ์ความรุนแรง เช่น จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บมีจำนวนพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระบวนการตัดสินใจข้างต้นจะเกิดเร็วขึ้น เพราะอัตราเร่งเป็นสัญญาณที่สำคัญในการใช้ประเมินความเสี่ยงในการใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ของประชาชน มากกว่าเหตุการณ์ 1-2 ครั้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ส่วนกระบวนการเลือกพื้นที่ปลายทางและประเมินความเสี่ยง ประชาชนจะเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยผลึกและปัจจัยดึงในพื้นที่ปลายทางและพื้นที่ต้นทางเสมอ

กระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Gravity Model) ของโครงการนี้จึงถูกออกแบบขึ้นจากกรอบแนวคิดซึ่งอธิบายกระบวนการตัดสินใจในภาพที่ 1 และปรับปรุงให้เหมาะสมกับข้อจำกัดของข้อมูลสถิติที่โครงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การออกแบบการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติและแบบจำลองแรงโน้มถ่วงสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ผ่านการทดสอบสมมติฐานสำคัญ 3 ข้อเพื่อทดสอบว่าประชาชนพิจารณาปัจจัยนอกเหนือจากต้นทุนและประโยชน์จากการย้ายถิ่นฐานที่ถูกกำหนดจากปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมโดยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ต้นทางและปลายทาง โดยประชาชนนำปัจจัยเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในอนาคตของตนและครอบครัว รวมถึงเครือญาติ โดยประเมินความเสี่ยงจากข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับจากเหตุการณ์ความรุนแรงในอดีตและปัจจุบัน ก่อนตัดสินใจย้ายถิ่นฐานซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจแบบต่อเนื่องและสามารถปรับเปลี่ยนได้หากสถานการณ์ของปัจจัยต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงและมีข้อมูลใหม่ๆ มาสนับสนุนการตัดสินใจ ดังกรอบแนวคิดที่แสดงไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในส่วนของการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3-4 ทางคณะวิจัยจึงได้ดำเนินการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการลงพื้นที่สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งทำหน้าที่ดูแลประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้⁴ พบว่าช่องว่างของงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาความรุนแรงและการย้ายถิ่นที่สำคัญคือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงและการย้ายถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นเหล่านี้จะสามารถสร้างประโยชน์โดยตรงต่อกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เป็นผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจะช่วยส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

โครงการวิจัยจึงได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการจัด Focus Group เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นจากตัวแทนผู้อพยพย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action

⁴ รายงานการประชุมและรายชื่อเจ้าหน้าที่ที่ร่วมให้ข้อมูลอยู่หน้า B-J ในภาคผนวกของรายงานฉบับสมบูรณ์

Research) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้บริการด้านการเยียวยาผลลัพธ์ที่เกิดจากการย้ายถิ่นจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่⁵ เพื่อนำมาสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ช่องว่างของปัญหา (Gap Analysis) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นและปัจจัยที่บั่นทอนประสิทธิภาพกระบวนการเยียวยาจากภาครัฐไปสู่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและอุดช่องว่างให้กระบวนการเยียวยามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อลดปัญหาที่เป็นผลลัพธ์จากการย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างยั่งยืน

5. สรุปผลการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1: แบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Gravity Model of Migration) สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แบบจำลองแรงโน้มถ่วงด้วยสมการถดถอยนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางของผู้ย้ายถิ่นได้ราว 48-52% ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจของแบบจำลองเศรษฐมิติ ค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง OLS ค่อนข้างคงที่แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของแบบจำลองเพื่อทำการทดสอบ Robustness Tests ของแบบจำลอง โดยตัวแปรพื้นฐานของแบบจำลองแรงโน้มถ่วงเช่นระยะทางและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางต่างแสดงค่าตรงตามทฤษฎีการเคลื่อนย้ายประชากรของแบบจำลองแรงโน้มถ่วง เช่น ค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติของระยะทางระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง และ อัตราเงินเฟ้อที่พื้นที่ปลายทางโดยเปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นทาง และค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญของรายได้ต่อหัวเฉลี่ยและจำนวนโรงเรียนในพื้นที่ปลายทางเปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นทาง ซึ่งให้เห็นว่าประชากรที่ย้ายถิ่นฐานจะหลีกเลี่ยงพื้นที่ปลายทางที่มีระยะทางไกลจากพื้นที่ต้นทาง และค่าครองชีพที่สูงกว่าพื้นที่ต้นทาง รวมทั้งมีจำนวนโรงเรียนในพื้นที่ที่มากกว่าพื้นที่ต้นทางและมีระดับรายได้เฉลี่ยในพื้นที่ปลายทางที่สูงกว่าพื้นที่ต้นทาง นอกจากนั้นสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบของจำนวนประชากรที่ต้นทางและเป็นบวกของประชากรที่ปลายทาง ซึ่งให้เห็นพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรไปสู่พื้นที่ปลายทางที่เป็นเขตเมืองและมีประชากรหนาแน่นกว่าพื้นที่ต้นทาง ผลการวิเคราะห์ด้วย Fixed Effects Model ยังคงชี้ให้เห็นว่าประชากรเลือกที่จะหลีกเลี่ยงพื้นที่ปลายทางที่มีอัตราการว่างงานสูงด้วยเช่นกัน

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้มีความคงทนและไม่เปลี่ยนแปลงตลอดการทดสอบ Robustness Tests และในแบบจำลอง Pooled OLS และ Fixed Effects Model ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าแบบจำลองแรง

⁵ (1) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) (2) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) (3) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (ปภ.) (4) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) โดย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (5) ตำรวจภูธร ภาค 9 (6) สำนักงานยุติธรรม

โน้มถ่วงสามารถใช้สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามสมมติฐานของการศึกษาข้อที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2: พฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอบสนองต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ต้นทางและปลายทางอย่างมีนัยทางสถิติหรือไม่ ในทิศทางเช่นใด ?

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการย้ายถิ่นด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงในรูปแบบ OLS และ Pooled OLS ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรมากกว่า 1 ล้านคนในแบบจำลองสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการดึงดูดและการผลักในแบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Push and Pull Effects in Gravity Model) กล่าวคือ

“ประชากรจะย้ายออกจากพื้นที่ต้นทางซึ่งมีแรงผลักดันค่อนข้างสูงไปสู่พื้นที่ปลายทางซึ่งมีแรงดึงดูดสูงและแรงผลักดันต่ำ (Origin with High Push to Destination with High Pull and Low Push Force)”

จากผลการวิเคราะห์ของสมมติฐานข้อที่ 2 นี้พบว่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรควบคุมที่สนับสนุนทฤษฎีแรงโน้มถ่วงตามสมมติฐานของการศึกษาข้อที่ 2 อย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

ปัจจัยผลักดันทาง: ความรุนแรงและจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บในพื้นที่ต้นทางมีค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัจจัยผลักดันที่ปลายทาง: ความรุนแรงจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บในพื้นที่ปลายทางที่สูงกว่าพื้นที่ต้นทางอย่างซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติ ในแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects

ปัจจัยดึงดูดที่ปลายทาง: ความรุนแรงจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บในพื้นที่ปลายทางที่ต่ำกว่าพื้นที่ต้นทางซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects

นอกจากนั้นแบบจำลอง Pooled OLS ซึ่งใช้ตัวแปรคู่ระหว่างระยะทางของพื้นที่ต้นทาง-ปลายทางและความรุนแรงของพื้นที่ปลายทางเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นทาง ผลที่ได้คือสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรทั้งสองนี้มีค่าเป็นลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นบวกของ Dummy Variable แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสมมติฐานของการศึกษาข้อที่ 2 อย่างชัดเจนว่า;

“ประชากรที่ย้ายออกจากพื้นที่ต้นทางต้องการย้ายไปสู่พื้นที่ปลายทางที่มีความสงบสุขมากขึ้น แม้ว่าจะต้องเดินทางเป็นระยะทางที่ไกลขึ้น แต่ผู้ย้ายถิ่นก็เลือกพื้นที่ปลายทางที่ไกลกว่าหากพื้นที่นั้นมีเหตุการณ์ความรุนแรงและจำนวนผู้เสียชีวิตที่ต่ำกว่าพื้นที่ปลายทางที่ใกล้พื้นที่ต้นทางมากกว่า”

ดังนั้นจึงเป็นที่ชัดเจนว่าหลักฐานเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณของแบบจำลองแรงโน้มถ่วงต่างสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 ของการศึกษาคั้งนี้ว่า ผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ โดยผู้ย้ายถิ่นมีพฤติกรรมเลือกย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ที่มีความสงบสุขแม้จะต้องและด้วยการเดินทางที่ห่างไกลมากขึ้น และเลือกที่จะไปยังพื้นที่ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่าพื้นที่ต้นทาง เช่น ค่าครองชีพที่ต่ำ พื้นที่เขตเมือง รายได้ต่อหัวประชากรที่ดีขึ้น และมีสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น เช่นจำนวนโรงเรียน เป็นต้น

สมมติฐานข้อที่ 3: ประชากรผู้ย้ายถิ่นมีตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่ประชากรกลุ่มเดียวกันกับตนเองหรือไม่ และในทิศทางเช่นใด ?

ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects Model ซึ่งแยกตัวแปรตามออกเป็น 2 ตัวได้แก่จำนวนผู้ย้ายถิ่นซึ่งเป็นชาวไทยพุทธ และ ชาวไทยมุสลิม เพื่อศึกษาบทบาทของความรุนแรงและตัวเลขการบาดเจ็บและเสียชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรทั้ง 2 กลุ่มพบว่า

มีเพียงชาวไทยพุทธเท่านั้นที่มีพฤติกรรมการย้ายถิ่นสู่เขตเมือง แต่ไม่มีหลักฐานสนับสนุนพฤติกรรมดังกล่าวของชาวไทยมุสลิม แต่พบพฤติกรรมของชาวไทยมุสลิมที่มักจะย้ายไปสู่พื้นที่ซึ่งมีรายได้ต่อหัวต่ำกว่าพื้นที่ต้นทาง

นอกจากนี้ยังพบว่าประชากรชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมต่างก็ย้ายออกจากพื้นที่ที่มีความรุนแรงสู่พื้นที่ซึ่งมีความสงบสุขมากยิ่งขึ้น โดยจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ต้นทางสามารถอธิบายการเพิ่มขึ้นของการย้ายออกของทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม แต่จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ปลายทางสามารถอธิบายการหลีกเลี่ยงของชาวไทยพุทธในการเลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นปลายทางเท่านั้น อย่างไรก็ตามไม่พบหลักฐานแสดงถึงผลที่มีนัยสำคัญทางสถิติของจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตของชาวไทยพุทธที่พื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของชาวไทยพุทธที่แจ้งข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ ซึ่งมีผู้แจ้งศานราว 47% ของจำนวนผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด 1.1 ล้านคน

ดังนั้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์พฤติกรรมการย้ายถิ่นของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงไม่พบว่าประชากรชาวไทยพุทธหรือชาวไทยมุสลิมมีพฤติกรรมการย้ายถิ่นที่ตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับประชากรกลุ่มเดียวกันกับตนอย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีตัวแปรความรุนแรงต่อประชากรบางศาสนาที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรบางกลุ่มได้ แต่ผลการวิเคราะห์ทางสถิติก็ไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจน แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าหากแบบจำลองนี้ได้ใช้ฐานข้อมูลที่มีประชากรผู้ย้ายถิ่นพร้อมข้อมูลศาสนาที่ครบถ้วน 100% ผลการวิเคราะห์จะสามารถชี้ประเด็นเพื่อตอบสมมติฐานข้อที่ 3 ได้อย่างชัดเจนมากขึ้นหรือไม่ ดังนั้นอุปสรรคด้านความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรผู้ย้ายถิ่นจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการศึกษาสมมติฐานข้อที่ 3 โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงเป็น 5 ประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ประชากรผู้ย้ายถิ่นฐานเลือกที่จะย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ต้นทางที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงในระดับที่สูง
2. แต่ผู้ย้ายถิ่นหลักเลี่ยงพื้นที่ปลายทางที่มีระยะทางไกลจากพื้นที่ต้นทาง รวมทั้งพื้นที่ซึ่งมีค่าครองชีพที่และอัตราการว่างงานสูงสูงกว่าพื้นที่ต้นทาง
3. ผู้ย้ายถิ่นเลือกพื้นที่ปลายทางที่เป็นเขตเมือง และมีรายได้ต่อหัวและจำนวนโรงเรียนที่มากกว่าพื้นที่ต้นทาง
4. ผู้ย้ายถิ่นฐานเลือกพื้นที่ปลายทางที่ปลายทางที่มีความสงบสุขมากขึ้นกว่าพื้นที่ต้นทาง และยอมเดินทางไกลมากขึ้นเพื่อหาพื้นที่ปลายทางสงบสุขมากที่สุด
5. ด้วยข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัดพบว่าความรุนแรงต่อประชากรบางกลุ่มศาสนามีผลต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรบางกลุ่มศาสนาบ้าง แต่ไม่มีหลักฐานสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าประชากรบางกลุ่มถูกกดดันให้ย้ายถิ่นฐานด้วยการเจาะจงทำร้ายประชากรกลุ่มเดียวกันในพื้นที่ต้นทางหรือพื้นที่ปลายทาง

ในส่วนของผลการวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3-4 ซึ่งศึกษาวิเคราะห์ผลลัพธ์ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และประชากรศาสตร์ในพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ด้วยกระบวนการการศึกษาร่วม (Participatory Action Research) กับตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่พบว่า ความขาดประสิทธิภาพและการเชื่อมโยงการทำงานของกระบวนการเยียวยาจากภาครัฐทำให้ผลกระทบจากความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อผู้ย้ายถิ่นและต่อชุมชนทั้งในพื้นที่ต้นทางที่มีความรุนแรงและเรื้อรังมากยิ่งขึ้น โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเยียวยาของภาครัฐ และข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านขั้นตอนกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง

ผลการวิเคราะห์พบว่า ขั้นตอนการเยียวยาในปัจจุบันมีความซับซ้อนต่อการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐาน เอกสาร และการติดต่อประสานงานระหว่างผู้ที่ได้รับผลกระทบและเจ้าหน้าที่ จึงส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการได้รับการเยียวยา แม้ว่าจะมีการตั้งศูนย์เยียวยาอำเภอจำนวน 37 อำเภอ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา เพื่อมุ่งหวังให้กระบวนการเยียวยาเป็นจุดเบ็ดเสร็จและอำนวยความสะดวกในการติดต่อขอรับการเยียวยา แต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นช่องว่างของขั้นตอนการเยียวยา คือ ขาดจุดจัดการ One Stop Service อย่างเป็นระบบ รวมถึงการทำงานของหน่วยงานภาครัฐยังเป็นลักษณะการทำงานแบบตั้งรับโดยมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และเอกสารประกอบการพิจารณาช่วยเหลือเยียวยา มีจำนวนมาก จึงทำให้มีความล่าช้า และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับผลกระทบ

2. ด้านสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเยียวยาที่เข้าถึงตัวผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือ สิทธิประโยชน์สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ มีทั้งในรูปแบบตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ซึ่งปัจจุบันได้มีกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้⁶

อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องประสบปัญหาด้านข้อมูลสิทธิประโยชน์ที่ไม่มีข้อมูลสถานะของผู้ที่ได้รับผลกระทบ จึงส่งผลให้ผู้ได้รับผลกระทบไม่ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมถึงผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากหน่วยงานต่างๆ โดยมีสาเหตุมาจากพื้นที่ห่างไกลและขาดข้อมูลและการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนเข้าสู่กระบวนการเยียวยา นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภาครัฐระดับ กรม สำนัก สถาบันที่ให้การช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ แต่ทั้งนี้ในการช่วยเหลือทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ อาจส่งผลให้การจัดสรรทรัพยากรมีความทับซ้อนในระดับพื้นที่ได้

ดังนั้นช่องว่างด้านสิทธิประโยชน์ คือ ฐานข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลสิทธิประโยชน์การเยียวยา และฐานข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อการเตรียมความพร้อมจากหน่วยงานภาครัฐ และการสำรวจความต้องการด้านสิทธิประโยชน์จากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ ในระดับพื้นที่และระดับบุคคล

3. ด้านการส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบระหว่างหน่วยงานต้นทางและปลายทาง

ผลการวิเคราะห์พบว่า เจ้าหน้าที่ด้านการเยียวยาใช้วิธีการติดตามผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ ด้วยการลงพื้นที่เพื่อติดตามและสอบถามความต้องการ โดยมีการจัดทำเอกสาร-แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมและส่งเสริมคุณภาพชีวิต

อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ยังคงประสบปัญหากระบวนการส่งต่อข้อมูลของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาเหตุมาจากไม่มีการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้หน่วยงานต่างๆ พยายามพัฒนาเครื่องมือที่จัดเก็บฐานข้อมูลการเยียวยาขึ้นสำหรับใช้ภายในหน่วยงาน แต่ยังไม่มีการใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน

นอกจากนี้ผลกระทบที่เกิดจากการขาดข้อมูล ข้อมูลขาดความต่อเนื่อง และการส่งต่อข้อมูลที่ไม่ล่าช้าหรือไม่มีการส่งต่อข้อมูล ได้ส่งผลให้ผู้ได้รับผลกระทบจะต้องเดินทางมาให้ข้อมูลกับหน่วยงานอีกครั้ง รวมไปถึงค่าเสียโอกาสทั้งทางด้านรายได้ ความปลอดภัยในการเดินทางผู้ที่ได้รับผลกระทบอีกด้วย

⁶กฎหมายและนโยบายการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ตอนที่ 5 ในรายงานฉบับสมบูรณ์

ดังนั้นช่องว่างในการติดตามและส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบหลังจากได้รับการเยียวยาจากต้นทางถึงปลายทาง ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านการเยียวยา คือ ขาดเครื่องมือในการติดตามและส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานแบบออนไลน์อย่างเป็นระบบ ซึ่งหากหน่วยงานดังกล่าวสามารถมีเครื่องมือหรือระบบสารสนเทศ อาจมีส่วนสนับสนุนให้การเยียวยาจากภาครัฐไปสู่ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง

4. ด้านการบูรณาการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายภาคประชาชนสำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่

ผลการวิเคราะห์พบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ยังมิได้บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ เป็นการทำงานร่วมกันในบางนโยบายหรือบางวัตถุประสงค์เท่านั้น สำหรับการทำงานระหว่างภาครัฐในพื้นที่และผู้ที่ได้รับผลกระทบในปัจจุบันยังเป็นเพียงกลุ่มเครือข่ายที่ยังไม่เป็นทางการส่วนใหญ่มีการรวมตัวแบบกลุ่มด้วยเครือข่ายของตนเองโดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในพื้นที่เพื่อให้สมาชิกภายในเครือข่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

ดังนั้นช่องว่างการพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพการเยียวยายังขาดการส่งเสริมการบูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ หากมีการสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายจะช่วยให้การทำงานในพื้นที่เกิดรูปธรรมและสร้างความเชื่อมั่นจากทุกฝ่ายในการแก้ปัญหาในพื้นที่เพื่อให้เกิดสันติภาพได้ในอนาคต

สรุปข้อเสนอเพื่อลดผลกระทบจากการย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงจากตัวแทนผู้ย้ายถิ่นและประชาชนในพื้นที่

1. ด้านกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบควรลดขั้นตอนที่เป็นภาระสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โดยการสนับสนุนให้เกิดจุดจัดการ One Stop Service ในรูปแบบออนไลน์ประจำศูนย์เยียวยาอำเภอทั้ง 37 อำเภอในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และปรับกระบวนการทำงานของภาครัฐให้เป็นลักษณะการทำงานแบบเชิงรุกเพื่อให้เข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างรวดเร็ว

2. ด้านสิทธิประโยชน์หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาในระดับพื้นที่และระดับประเทศกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของฐานข้อมูลสารสนเทศที่ส่งต่อจากในระดับพื้นที่ไปสู่ส่วนกลางเพื่อให้สามารถเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในด้านการจัดสรรทรัพยากรสอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีความเสมอภาค

3. ด้านการส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ระหว่างหน่วยงานต้นทางและปลายทาง สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาสารสนเทศโดยเชื่อมโยงเครือข่ายออนไลน์ การแชร์ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน จะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการส่งต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์และผู้ย้ายถิ่นอันจากต้นทางไปสู่ปลายทางได้อย่างครบถ้วน

4. ด้านการบูรณาการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายภาคประชาชนสำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เพื่อปฏิรูประบบการเยียวยาในพื้นที่อย่างยั่งยืน

5. สร้างองค์ความรู้และฐานข้อมูลทางสถิติที่สำคัญต่อการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบูรณาการการเยียวยาและพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเน้นการเชื่อมโยงโครงข่ายข้อมูลและการทำงานของหน่วยงานที่มีอยู่แล้วให้สามารถบูรณาการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้สิ่งที่จะช่วยยกระดับการเยียวยาให้มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ได้อย่างยั่งยืนและนำไปสู่สันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้นั้นจะต้องมีการบูรณาการการทำงานทั้ง 3 ส่วนที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญดังนี้

1) ภาครัฐ จะต้องทำหน้าที่ในการเชื่อมช่วย และเปิดโอกาสให้กับหน่วยงานต่างและเป็นส่วนที่ดึงความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้เข้ามาร่วมในการแก้ปัญหาให้เกิดขึ้นทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

2) ภาคประชาชน เมื่อภาครัฐเปิดโอกาสควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนการเยียวยาและสร้างสันติภาพในพื้นที่โดยใช้เครือข่ายภาคประชาชนเป็นแรงขับเคลื่อน

3) ภาคเอกชน-องค์กรไม่แสวงหากำไร ควรเข้ามามีบทบาทในการการออกแบบเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจความร่วมมือทางการค้าทั้งในและต่างประเทศเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นในพื้นที่

6. ข้อจำกัดของการวิจัย

แม้โครงการวิจัยนี้จะสามารถดำเนินการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ที่สำคัญของโครงการ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดและปัจจัยที่เหนือความควบคุมหลายอย่างของคณะผู้วิจัยที่ทำให้โครงการนี้ยังไม่สามารถดำเนินการวิเคราะห์และศึกษาในบางประเด็นได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่น

1. ความล่าช้าและความไม่สมบูรณ์ของฐานข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรของสำนักงานทะเบียนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อันเนื่องมาจากความไม่ครบถ้วนของข้อมูลสถิติการย้ายถิ่นฐานจากหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลต้นทางในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น

1.1 ปัญหาการไม่แจ้งย้ายของประชาชนที่ย้ายถิ่นฐานถาวรกับเจ้าหน้าที่ซึ่งอาจมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ย้ายถิ่นถาวรทั้งหมดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการวิเคราะห์เชิงปริมาณของแบบจำลองทางเศรษฐมิติ

1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรผู้แจ้งย้าย โดยเฉพาะข้อมูลศาสนาของผู้ย้ายถิ่น ทำให้การวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถให้ผลที่ชัดเจนในประเด็นที่สำคัญและมีนัยเชิงนโยบาย

1.3 ความล่าช้าของการติดต่อประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลที่ใช้เวลากว่า 9

เดือนจึงทำให้เหลือเวลาในการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่จำกัดและไม่สามารถทำการวิเคราะห์เชิงลึกเป็นรายพื้นที่ได้ทันเวลา

2. ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในปี 2557 ทำให้การวางแผนลงพื้นที่ในจังหวัดยะลาและนราธิวาสไม่สามารถทำได้อันเนื่องมาจากปัญหาความปลอดภัยในการเดินทางและการลงพื้นที่ชุมชนที่สูญเสียประชากรจากการย้ายถิ่นฐาน แต่โครงการก็ได้บันทึกข้อมูลเพื่อการติดต่อและการลงพื้นที่เอาไว้สำหรับโอกาสในการวิจัยในระยะต่อไปของโครงการในอนาคต

3. ความลำบากในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐในพื้นที่เพื่อลงพื้นที่ดำเนินการวิจัยร่วมกับหน่วยงานและภาคี อันเนื่องมาจากการะงายของเจ้าหน้าที่ที่มาก และความไม่แน่นอนในสถานการณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้กิจกรรมการวิจัยในพื้นที่ที่มีความล่าช้าและสามารถดำเนินการได้จริงในช่วง 4 เดือนสุดท้ายของโครงการ ทำให้คณะผู้วิจัยไม่มีโอกาสลงพื้นที่เชิงลึกเพื่อศึกษาพื้นที่ต้นทางของผู้ย้ายถิ่น แต่ก็ได้แก้ไขปัญหาด้วยการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ปลายทางและดำเนินการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ทางไกลกับผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่แทน

7. โอกาสของการวิจัยในอนาคต

1. การต่อยอดวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงหรือแบบจำลองอื่นๆในอนาคตที่สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงและพฤติกรรมการย้ายถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น Spatial Regression Model หรือ Multinomial Logistic Model เป็นต้นเพื่อศึกษาบทบาทของปัจจัยเชิงพื้นที่ และลักษณะและรูปแบบของความรุนแรงต่อพฤติกรรมของประชากรในพื้นที่มากขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องคำนึงถึงความสมบูรณ์ของข้อมูลการย้ายถิ่นของกระทรวงมหาดไทย トラบไคที่ประชากรกว่า 50% ยังไม่ยอมแจ้งการย้ายถิ่นฐานกับหน่วยงานทางการ และトラบไคที่ข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ยังมีเพียงเพศของผู้ย้ายถิ่นเท่านั้น การวิเคราะห์เชิงปริมาณในอนาคตจะไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่

2. จากการลงพื้นที่ศึกษาสถานการณ์และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแก่ประชากรผู้ย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่ความรุนแรงมาสู่จังหวัดสงขลา ทำให้คณะนักวิจัยพบว่ากระบวนการเยียวยาประชาชนเหล่านี้ยังคงมีปัญหาอย่างมากในแง่ของคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการการเยียวยาของรัฐซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนเหล่านี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเริ่มต้นชีวิตใหม่ และการเยียวยาคุณภาพชีวิตของประชาชนเหล่านี้และเครือข่ายอย่างต่อเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญดังที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5-6 ดังนั้นการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้จะสามารถสนับสนุนให้การแก้ไขปัญหาเชิงระบบเหล่านี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้

2.1 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนกระบวนการเยียวยาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง พร้อมทั้งสนับสนุนการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศและการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพในการ

เหยี่ยวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเต็มที่ เพื่อลดปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล (Asymmetric Information) ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน และระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกันเอง รวมถึงสนับสนุนกระบวนการติดตามคุณภาพการเหยี่ยวยาและประเมินผลการเหยี่ยวยาอย่างต่อเนื่อง

2.2 การสร้างเครือข่ายการทำงานอาสาสมัครร่วมระหว่างเครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบที่มีประสบการณ์ในการเหยี่ยวยามาก่อนในรูปแบบชมรมและเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อทำงานร่วมกัน หน่วยงานภาครัฐเพื่อเติมเต็มช่องว่างของการทำงานเหยี่ยวยาของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรสาธารณะประโยชน์ในปัจจุบัน

2.3 ระบบเฝ้าระวังการเหยี่ยวยาเชิงรุกที่เชื่อมโยงกับระบบเฝ้าระวังเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานเหยี่ยวยาเชิงรุกให้มากยิ่งขึ้นในอนาคต

8. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1 ปฏิรูปกฎหมายและระบบส่งเสริมการลงทะเบียนย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจและความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ที่อพยพย้ายถิ่นฐาน เพื่อส่งเสริมการเหยี่ยวยาและส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรเหล่านี้อย่างยั่งยืน เช่น พิจารณาใช้ระบบฐานข้อมูลออนไลน์เพื่อลดขั้นตอนทางเอกสาร
- 2 ปฏิรูประบบการเหยี่ยวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาใช้ระบบบริหารจัดการที่แบบจุดบริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) มาใช้กระบวนการเหยี่ยวยาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ไขปัญหาการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการที่อยู่ในพื้นที่ และช่วยลดภาระในการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐของประชาชนในพื้นที่
- 3 พิจารณาใช้ระบบลงทะเบียนล่วงหน้าของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถเข้าถึงตัวประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการเหยี่ยวยาและการป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นระบบ
- 4 ปฏิรูประบบฐานข้อมูลสารสนเทศและคุณภาพ ทั้งในด้านความสมบูรณ์ของข้อมูลสถิติความรุนแรงและความเชื่อมโยงของระบบสารสนเทศต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อมูลการย้ายถิ่นประชากร และข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องเพื่อ

- 5 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเปิดโอกาสให้มีการวิจัยซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ในสนับสนุนความรู้และความเข้าใจในปัญหา กำหนดนโยบาย (Evidence-based Policy) และทางออกของการแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นระบบ
- 6 พิจารณาสับสุนนกำลังคนและงบประมาณเพิ่มเติมให้แก่หน่วยงานเพื่อการเยียวยาในพื้นที่ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ศูนย์เยียวยาอำเภอและเยียวยาจังหวัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สอดคล้องกับภาระงานและความยากลำบากของการทำงานที่เสี่ยงอันตรายและส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างสันติภาพผ่านการสร้างความเข้าใจและการยอมรับหน่วยงานภาครัฐของไทย รวมทั้งการจัดสวัสดิการให้แก่เจ้าหน้าที่พลเรือนเหล่านี้เท่าเทียมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก-ข
1. บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1-2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	1-3
1.4 แผนและขั้นตอนการดำเนินงาน	1-4
1.5 เนื้อหาในรายงานฉบับสมบูรณ์	1-4
2. วรรณกรรมปริทัศน์	2-1
2.1 การวิจัยความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรในระดับนานาชาติ	2-1
2.2 งานวิจัยบทบาทของความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนใต้และการย้ายถิ่นประชากร	2-5
2.3 ประเมินการใช้แบบจำลองความโน้มถ่วงเพื่อศึกษาความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้	2-9
2.4 งานวิจัยและสถานการณ์การเยียวยาผู้พลัดถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	2-12
3. สถานการณ์ความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากร(2545-2557)	3-1
3.1 สถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	3-1
3.2 บทวิเคราะห์สถิติสถานการณ์การย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	3-20
3.3 โครงสร้างฐานข้อมูลสถิติความรุนแรงและการย้ายถิ่นจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้	3-32
4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งและการย้ายถิ่นด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง	4-1
4.1 ประเด็นเพื่อการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Gravity Model)	4-1
4.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยทฤษฎีแรงโน้มถ่วง (Gravity Theory on Migration)	4-3
4.3 ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐกิจ	4-10
4.4 สรุปผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง	4-15
4.5 ผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ	4-17
5. การวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อประชาชนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	5-1
5.1 ผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อประชาชนผู้ย้ายถิ่น	5-2
5.2 สิทธิการเยียวยาของประชาชนเพื่อบรรเทาผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจจากการย้ายถิ่น	5-6
5.3 ขั้นตอนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ย้ายถิ่นจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	5-18
5.4 วิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างในการเยียวยาผู้ย้ายถิ่นจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	5-24
5.5 ผลของการเยียวยาผู้ย้ายถิ่นต่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	5-33

สารบัญ(ต่อ)		
เรื่อง		หน้า
6. สรุปผลการวิจัย		
6.1 สรุปผลการวิจัย		6-1
6.2 ข้อจำกัดการวิจัย		6-3
6.3 โอกาสการวิจัยในอนาคต		6-4
6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย		6-5
7. บรรณานุกรม		
ภาคผนวก		A

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนและสัดส่วนสงครามกลางเมืองและความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากประเด็นทางเชื้อชาติและดินแดน	2-2
ตารางที่ 2.2 สรุปผลการวิจัยปัจจัยกำหนดพฤติกรรมกรรมการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากความรุนแรงด้วยแบบจำลองความโน้มถ่วง	2-4
ตารางที่ 2.3 โครงสร้างประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	2-7
ตารางที่ 3.1 จำนวนผู้บาดเจ็บอันเนื่องมาจากความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างปี 2547-2557	3-7
ตารางที่ 3.2 จำนวนผู้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างปี 2547-2557	3-8
ตารางที่ 3.3 จำนวนผู้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากความไม่สงบจำแนกรายจังหวัดและประเภทผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตระหว่างปี 2547-2557	3-9
ตารางที่ 3.4 จำนวนประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จำแนกตามศาสนา	3-10
ตารางที่ 3.5 จำนวนผู้ย้ายถิ่นระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามพื้นที่ปลายทาง	3-23
ตารางที่ 3.6 โครงสร้างฐานข้อมูลสถิติความรุนแรงและการย้ายถิ่นจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้	3-33
ตารางที่ 4.1 จำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระดับจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงของพื้นที่ปลายทางเทียบกับพื้นที่ต้นทาง	4-6
ตารางที่ 4.2 จำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระดับจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในพื้นที่ปลายทางเทียบกับพื้นที่ต้นทาง	4-7
ตารางที่ 4.3 จำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระดับจำนวนเหตุการณ์และจำนวนผู้บาดเจ็บเสียชีวิตในพื้นที่ปลายทางเทียบกับพื้นที่ต้นทาง	4-8
ตารางที่ 4.4 จำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระยะทางถึงพื้นที่ปลายทาง	4-9
ตารางที่ 4.5 สรุปผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง	4-16
ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอย (OLS Regression Results)	4-17
ตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยแบบต่อเนื่อง	4-18
ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects	4-19
ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects ด้วยตัวแปรตามแยกศาสนาของผู้ย้ายถิ่น	4-20
ตารางที่ 4.10 สรุปตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองแรงโน้มถ่วง	4-21
ตารางที่ 5.1 คุณสมบัติการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้	5-14

สารบัญรูปภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 2.1 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ	2-6
ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างใบปลิวเพื่อขับไล่ประชาชนในพื้นที่	2-7
ภาพที่ 2.3 แนวโน้มการย้ายถิ่นออกสุทธิในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	2-8
ภาพที่ 2.4 กระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	2-11
ภาพที่ 3.1 สรุปฐานข้อมูลสถิติความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	3-2
ภาพที่ 3.2 จำนวนเหตุการณ์ จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตระหว่างปี 2547-2557	3-10
ภาพที่ 3.3 จำนวนผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย	3-11
ภาพที่ 3.4 จำนวนผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงจำแนกตามศาสนา	3-11
ภาพที่ 3.5 จำนวนเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย	3-12
ภาพที่ 3.6 จำนวนเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงจำแนกตามศาสนา	3-12
ภาพที่ 3.7 จำนวนเหตุการณ์ อัตราการบาดเจ็บ และเสียชีวิต ระหว่างปี 2547-2557	3-13
ภาพที่ 3.8 จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามศาสนา	3-15
ภาพที่ 3.9 จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามประเภทเป้าหมาย	3-15
ภาพที่ 3.10 จำนวนผู้บาดเจ็บจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2545 – 2546 (ก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)	3-16
ภาพที่ 3.11 จำนวนผู้บาดเจ็บจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (หลังเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)	3-17
ภาพที่ 3.12 จำนวนเสียชีวิตจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2545-2546 (ก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)	3-18
ภาพที่ 3.13 จำนวนผู้เสียชีวิตจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (หลังเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)	3-19
ภาพที่ 3.14 สัดส่วนผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามศาสนาระหว่างปี 2545-2551	3-22
ภาพที่ 3.15 จำนวนจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้สุทธิระหว่างปี 2536-2548	3-25
ภาพที่ 3.16 จำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จำแนกตามศาสนาระหว่างปี 2545-2551	3-25
ภาพที่ 3.17 จำนวนผู้ย้ายถิ่นภายในพื้นที่ขัดแย้งจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (ก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)	3-26
ภาพที่ 3.18 จำนวนผู้ย้ายถิ่นภายในพื้นที่ขัดแย้งจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (หลังเหตุการณ์ความรุนแรงเริ่มต้น)	3-27
ภาพที่ 3.19 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ขัดแย้งจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (ก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)	3-28
ภาพที่ 3.20 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ขัดแย้งจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (หลังเหตุการณ์ความรุนแรงเริ่มต้น)	3-29
ภาพที่ 3.21 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ในรอบ 10 ปีจำแนกตามปลายทาง	3-31
ภาพที่ 3.22 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่สุทธิเมื่อเทียบกับประชากร 100,000 คน ระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามจังหวัดต้นทาง	3-32

สารบัญญรูปภาพ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 4.1 กระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	4-2
ภาพที่ 5.1 สรุปขั้นตอนการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	5-21
ภาพที่ 5.2 ขั้นตอนการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้(ต่อ)	5-22
ภาพที่ 5.3 สรุปขั้นตอนการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีทรัพย์สินเสียหาย	5-23
ภาพที่ 5.4 ความเชื่อมโยงกระบวนการในการเยียวยาและสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้	5-35

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดทศวรรษที่ผ่านมาได้สร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นมูลค่าที่ไม่สามารถประเมินได้และยังส่งผลกระทบต่อพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในเชิงโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ จากการบันทึกของ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) พบว่าในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบจำนวนทั้งสิ้น 15,077 ครั้งซึ่งก่อให้เกิดการเสียชีวิตของประชาชนจำนวน 5,630 คน บาดเจ็บจำนวน 10,570 คน ปัจจุบันสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวก็ยังไม่มีความสงบลงโดยง่ายแม้ว่าผู้นำประเทศผู้นำกองทัพและทุกส่วนราชการได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งทางการเมืองและทางการทหารมาแล้วกว่า 10 ปี แต่ยังคงมีประชาชนบาดเจ็บเสียชีวิต และทรัพย์สินทางราชการและเอกชนถูกเผาทำลายอยู่รายวัน ทำให้มีประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากไม่ว่าจะเป็นชาวไทยมุสลิมหรือชาวไทยพุทธอพยพย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ความขัดแย้งเป็นจำนวนมากจนก่อให้เกิด หมู่บ้าน ชุมชน และวัดสร้างขึ้นเป็นจำนวนมากในพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรงสูง จนนำไปสู่ความกังวลในสังคมไทยถึงความเป็นไปได้ในการสูญเสียดินแดนส่วนนี้ให้แก่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่เรียกร้องอิสรภาพให้แก่รัฐอิสลามปัตตานีซึ่งถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2452

อย่างไรก็ดีกระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อหาหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างการก่อเหตุความรุนแรงของผู้ก่อความไม่สงบ และการย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด โดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและการใช้ข้อมูลระดับมหภาคในการศึกษาเป็นหลัก เช่น รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549) (สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) (ปิยะ กิจถาวร และคณะ, 2550) (ซาคีย์ พิทักษ์कुมพล, 2549) และ (กิตติถาวร, 2550) เป็นต้น โดยยังไม่มีโครงการวิจัยใดเลยในตลอด 10 ปีที่ผ่านมาที่ได้ใช้ข้อมูลสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงรายวัน และข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรรายเดือนในการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อศึกษาผลของความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังที่ได้มีการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในประเทศโคลัมเบีย โดย Engel and Ibanez (2007) และ Ibanez และ Velez (2008)

ดังนั้นโครงการวิจัยการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้นี้มีเป้าหมายทางวิชาการในการสร้างองค์ความรู้และฐานข้อมูลทางสถิติที่สำคัญต่อการศึกษาพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอ ในจังหวัดสงขลาอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชากรทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมีการจัดทำฐานข้อมูลหรือการศึกษาปัญหาดังกล่าวด้วยกระบวนการทางเศรษฐมิติมาก่อน โครงการวิจัยนี้จึงเป็นโครงการแรกที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้และฐานข้อมูลที่เป็นต่อการสนับสนุนกระบวนการเยียวยาผลกระทบจากการย้ายถิ่นประชากรต่อชุมชนทั้งต้นทางและปลายทางการย้ายถิ่น และช่วยสนับสนุนการจัดทำนโยบายป้องกันการย้ายถิ่นในอนาคตที่จะส่งผลกระทบทั้งต่อโครงสร้างประชากร สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจะช่วยสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการและฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณเรื่องการย้ายถิ่นประชากรจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ในอนาคต พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนกระบวนการเยียวยาและการวางแผนป้องกันทั้งปัจจัยกำหนดการย้ายถิ่น และผลกระทบจากปัญหาการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงอย่างเป็นระบบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลการเคลื่อนย้ายประชากรและเหตุการณ์ความรุนแรงภายใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาระหว่างปี 2545-2551
2. ดำเนินการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติเพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการเคลื่อนย้ายประชากรใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา
3. ดำเนินการวิเคราะห์เชิงคุณภาพตัวอย่างท้องถิ่นในพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาที่มีอัตราการย้ายถิ่นประชากรสูงสุดและต่ำสุดภายใต้ปัญหาความรุนแรงจากปัญหาความไม่สงบในระดับที่ต่างกัน
4. ดำเนินการศึกษาผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาในกลุ่มตัวอย่างท้องถิ่นต้นทางและปลายทาง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

โครงการวิจัยนี้จะใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองความโน้มถ่วง (Gravity Model) ซึ่งได้ถูกใช้สนับสนุนการวิเคราะห์และจัดทำนโยบายในประเทศที่เกิดปัญหาการก่อความไม่สงบเพื่อมุ่งขับไล่ประชาชนออกจากพื้นที่อย่าง โคลัมเบีย อิรัก อัฟกานิสถาน อิสราเอล และอีกหลายประเทศในทวีปแอฟริกาช่วยสร้างความเข้าใจและหลักฐานเชิงประจักษ์ใน 3 ประเด็นสำคัญของปัญหาการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาได้แก่

1. การทดสอบสมมติฐานที่ว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา มียุทธศาสตร์การก่อความไม่สงบเพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนในพื้นที่ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่เพื่อหวังผลต่อการแบ่งแยกดินแดนหรือไม่
2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบเหตุการณ์ความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินที่มีหลักฐานทางสถิติสนับสนุนว่ามีผลผลักดันให้ประชากรย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ และ
3. เส้นทาง การย้ายถิ่นของประชากรจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสนับสนุนกระบวนการเยียวยาพื้นที่ต้นทางและปลายทางของกลุ่มประชาชนผู้ย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงใน จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา

โดยโครงการจะดำเนินการจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับความรุนแรงและข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรของพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วย จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ พื้นที่ 5 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอ จะนะ เทพา สะบ้าย้อย นาทวี และหาดใหญ่ สู่พื้นที่ต่างๆในประเทศไทย รวมทั้งประเทศมาเลเซีย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch)

นอกจากนั้นโครงการจะดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลกระทบของการย้ายถิ่นประชากรทั้งทางต้นทางและปลายทางจากการจัดประชุมร่วมกับผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาเพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติ และจะจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับคณะนักวิจัยและผู้ดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาเพื่อนำเสนอผลการวิจัยและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและจัดทำข้อสรุปของรายงานวิจัยและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

1.4 แผนและขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ ประกอบด้วย แผนปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรม (work plan) ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมการเคลื่อนย้ายประชากรและเหตุการณ์ความรุนแรงภายในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา
2. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
3. แปลรูปและพัฒนาฐานข้อมูล
4. วิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
5. พัฒนาแบบจำลองแรงดึงดูด (Gravity Model) ที่เหมาะสมกับโครงสร้างของข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ
6. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบจากการย้ายถิ่นประชากรจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ย้ายถิ่น
7. นำเสนอข้อมูลและผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติแก่สถาบันวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสันติภาพในพื้นที่
8. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่าง
9. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

1.5 เนื้อหาในรายงานฉบับสมบูรณ์

ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 วรรณกรรมปริทัศน์

บทที่ 3 สถานการณ์ความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากร(2545-2557)

บทที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งและการย้ายถิ่นด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง

บทที่ 5 การวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อประชาชนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทที่ 6 ผลสรุปผลการวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมปริทัศน์

บทที่ 2 นี้นำเสนอวรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนได้แก่

1. การทบทวนผลการวิจัยความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรในระดับนานาชาติซึ่งเน้นการทบทวนผลงานวิชาการที่ศึกษาบทบาทของความขัดแย้งที่นำไปสู่ปัญหาการย้ายถิ่นในประเทศ (Internal Displacement) ซึ่งมีบริบทของความขัดแย้งใกล้เคียงกับประเทศไทย รวมทั้งระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกเลือกใช้ในงานวิจัยกลุ่มนี้ในระดับนานาชาติ
2. การทบทวนผลการวิจัยของนักวิจัยและสถาบันวิชาการในประเทศไทยในประเด็นความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ประเมินการใช้แบบจำลองความโน้มถ่วงเพื่อศึกษาความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการลงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเก็บข้อมูลและประชุมร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ซึ่งมีผลงานวิจัยในประเด็นดังกล่าวนี้มาหลายปีเพื่อนำข้อเสนอแนะมาใช้ในการปรับปรุงแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่จะใช้ในการศึกษาในส่วนต่อไปของโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการศึกษาข้อมูลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป
4. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งจากสถานการณ์ความรุนแรงและเศรษฐกิจในพื้นที่

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมและการเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่ได้รวบรวมอยู่ในบทที่ 2 นี้จะเป็นฐานสำหรับการออกแบบกระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่สำคัญในส่วนต่อไปของโครงการ

2.1 การวิจัยความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรในระดับนานาชาติ

การวิจัยความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรยังคงมีอยู่ในวงจำกัดอันเนื่องมาจากปัญหาคายากลำบากในการเข้าถึงพื้นที่ขัดแย้งและข้อมูล ซึ่งรวมถึงการเก็บบันทึก และการถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทำให้คณะนักวิจัย ซึ่งทำให้การศึกษาเชิงปริมาณของผลของความขัดแย้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ขัดแย้งต่อการย้าย

แม้ว่าผู้นำประเทศ ผู้นำกองทัพและทุกส่วนราชการได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งทางการเมืองและทางการทหารมาแล้วกว่า 10 ปี แต่ยังคงมีประชาชนบาดเจ็บเสียชีวิต และทรัพย์สินทาง

ราชการและเอกชนถูกเผาทำลายอยู่รายวัน จนนำไปสู่ความกังวลในสังคมไทยถึงความเสี่ยงในการสูญเสียดินแดนส่วนนี้ให้แก่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบทั้งในทางนิตินัยหรือทางพฤตินัย อย่างไรก็ตามก็ตีปัญหาความขัดแย้งซึ่งนำไปสู่ความไม่สงบในลักษณะนี้ได้เคยเกิดขึ้นในประเทศต่างๆทั่วโลกมาแล้วโดยมีสาเหตุหลักมาจากปัญหาการอ้างสิทธิและความชอบธรรมของกลุ่มประชาชนมากกว่า 1 กลุ่มในดินแดนผืนเดียวกัน (Fearon and Laitin, 2011).

หลังจากการสิ้นสุดลงของยุคล่าอาณานิคม และสงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง ได้มีการแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศจำนวนมากที่นำมาสู่ความขัดแย้งทั้งทางการทูต และตารางที่ 2.1 ความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรง และสงครามทั้งภายในรัฐเดียวกันและสงครามระหว่างรัฐ ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างของความขัดแย้งเรื่องเขตแดนอันนำไปสู่ความรุนแรงในประเทศโดยมีเป้าหมายการแบ่งแยกดินแดนเป็นชนวนสำคัญของความรุนแรงซึ่งนำไปสู่สงครามกลางเมืองจำนวน 139 ครั้ง ระหว่างปีค.ศ. 1945-2008 โดย 79 ครั้งเป็นสงครามกลางเมืองอันมีประเด็นเรื่องความขัดแย้งเรื่องเชื้อชาติและดินแดนเป็นสาเหตุหลักของความขัดแย้ง ซึ่งสร้างความสูญเสียในชีวิตประชาชนกว่า 4,000-65,000 ชีวิตในสงครามแต่ละครั้ง (Sambanis, 2002) อย่างไรก็ตามการกลับมามีองค์ความรู้และหลักฐานทางสถิติน้อยมากเกี่ยวกับความขัดแย้งและความสูญเสียเหล่านั้นอันเนื่องมาจากความยากลำบากทางความปลอดภัยของนักวิจัยและการเข้าถึงข้อมูลความขัดแย้งและความสูญเสียเหล่านี้ที่มักเป็นความลับทางราชการที่ยากแก่การเข้าถึงของนักวิจัย

ตารางที่ 2.1 จำนวนและสัดส่วนสงครามกลางเมืองและความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากประเด็นทางเชื้อชาติและดินแดน

REGION	Non-SoS	SoS	All	Country of SoS Cases: Name of Son-of-a-soil group and the year when conflict started in parentheses
ASIA	23	16	39	China (Tibet: 1950, 1956) and (Xinjiang: 1990); India (NE: 1956); Pakistan (Baluchistan: 1973, 2004) and (MQM: 1993);
% to All Ethnic Conflict in the region	58.97%	41.03%	28.06%	Bangladesh (Chittagong: 1976); Myanmar (Karens: 1948); Sri Lanka (Tamil Eelam: 1983); Thailand (Pattani: 2004); Philippines (Moros: 1970);
% to All non-SoS or SoS	21.30%	51.61%		Indonesia (Papua: 1965) and (East Timor: 1975) and (Gerakan Aceh Merdeka: 1989, 1999); Papua New Guinea (Bougainville: 1989).
EASTERN EUROPE	8	5	13	USSR (Latvia, Lithuania, Estonia: 1946); Russia (Chechnya: 1994, 1999).
% to All Ethnic Conflict in the region	61.54%	38.46%	9.35%	
% to All non-SoS or SoS	7.41%	16.13%		
LATIN/CENTRAL AMERICA	15	0	15	
% to All Ethnic Conflict in the region	100.00%	0.00%	10.79%	
% to All non-SoS or SoS	13.89%	0.00%		
MIDDLE EAST/NORTH AFRICA	19	2	21	Iraq (Kurds: 1974); Israel (Palestinians: 1949).
% to All Ethnic Conflict in the region	90.48%	9.52%	15.11%	
% to All non-SoS or SoS	17.59%	6.45%		
SUB-SAHARAN AFRICA	32	4	36	Mali (Tuaregs: 1989); Senegal (Casamance: 1989); Zimbabwe 1972; Sudan (Darfur: 2003).
% to All Ethnic Conflict in the region	88.89%	11.11%	25.90%	
% to All non-SoS or SoS	29.63%	12.90%		
WEST/ANTI-COLONIAL WARS	11	4	15	UK/Kenya (Mau Mau: 1952); France/Algeria (1954); Portugal/Angola (1961); Portugal/Mozambique (1964).
% to All Ethnic Conflict in the region	73.33%	26.67%	10.79%	
% to All non-SoS or SoS	10.19%	12.90%		
WORLD	108	31	139	
% to All Ethnic Conflict in the World	77.70%	22.30%		

ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

ผลกระทบสำคัญจากปัญหาความขัดแย้งเรื่องดินแดนซึ่งนำไปสู่การก่อความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งองค์การสหประชาชาติและทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญและถือเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขที่ทันเวลาคือปัญหาการย้ายถิ่นประชากร (International and International Displacement) มีการประมาณการว่าระหว่างปี 1945-2008 ในความขัดแย้งแต่ละครั้งซึ่งกินเวลาระหว่าง 15-54 ปี มี

ประชากรในประเทศต่าง ๆ กว่า 75,000-500,000 คนโดยเฉลี่ยต้องย้ายถิ่นออกจากที่อยู่อาศัยเพื่อหลบหนีภัยจากสงครามกลางเมืองและความรุนแรงอันเนื่องมาจากความขัดแย้งด้านเชื้อชาติและดินแดน Sambanis (2002) ซึ่งสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างประชากรในพื้นที่ต้นทางและปลายทางเป็นอย่างมาก

2.1.1 แบบจำลองความโน้มถ่วงเพื่อการศึกษาการย้ายถิ่นประชากร (The Gravity Model of Migration)

กระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณของพฤติกรรมการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากความรุนแรงในความขัดแย้งด้านชาติพันธุ์และดินแดนในผลงานวิจัยในระดับนานาชาตินั้นนักวิจัยส่วนใหญ่จะเลือกใช้แบบจำลองความโน้มถ่วง (Gravity Model) ซึ่งได้ถูกใช้สนับสนุนการวิเคราะห์และจัดทำนโยบายในประเทศที่เกิดปัญหาการก่อความไม่สงบเพื่อมุ่งขับไล่ประชาชนออกจากพื้นที่อย่าง โคลัมเบีย อิรัก อัฟกานิสถาน อิสราเอล และอีกหลายประเทศในทวีปแอฟริกา ดังเช่นในงานศึกษาของ Van den Berg (2009), Lewer and Van den Berg (2008) Lozano-Gracia et al. (2010) IDMC (2009) และ Ibanez and Velez (2008) เป็นต้น

ตารางที่ 2.2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากความรุนแรงจากการศึกษาวิจัยด้วยแบบจำลองความโน้มถ่วงในระดับนานาชาติ ซึ่งพบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการย้ายถิ่นภายในประเทศของประชากรในประเทศโคลัมเบีย อินโดนีเซีย คองโก และศรีลังกา คือ ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ปลายทาง และต้นทุนในการย้ายถิ่น (ระยะทางระหว่างต้นทาง/ปลายทาง) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลเช่นเดียวกันในการตัดสินใจย้ายถิ่นระหว่างประเทศ ส่วนปัจจัยส่งเสริมการย้ายถิ่นได้แก่ปัจจัยการดำรงชีพที่มีเพียงพอในพื้นที่ปลายทาง โอกาสในการจ้างงาน รวมถึงจำนวนของผู้ย้ายถิ่นไปที่ปลายทางก่อนหน้าซึ่งเป็นปัจจัยที่แสดงถึงความสำคัญของเครือข่ายทางครอบครัวและสังคมในการช่วยสนับสนุนการตัดสินใจย้ายถิ่นภายในประเทศ ส่วนปัจจัยส่งเสริมส่งเสริมการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติที่ผลหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนทั้งการย้ายถิ่นในกลุ่มประเทศ OECD ทวีปอเมริกาเหนือ และยุโรป คือปัจจัยความแตกต่างของรายได้ระหว่างประเทศปลายทางและประเทศต้นทาง

ตารางที่ 2.2 สรุปผลการวิจัยปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากความรุนแรงด้วยแบบจำลองความโน้มถ่วง

Study	Factors	The Sign (+/-) of Significant Key Variables of Receiving (i)/Source (j) Locations Differences (i/j)			
		Receiving Location (country or municipality i)			
International Immigration		(1) Worldwide	(2) 14 OECD Countries	(3) US and Canada	(4) United Kingdom
(1) H&W (2005)	Migration Cost	-	-	-	-
(2) Mayda (2007)					
(3) Clark et al (2007)	Earning Difference	+	+	+	+
(4) Hatton (2005)	Earning Inequality	N/A	Inverse U-Shape Function	N/A	-
Internal Migration		(1) Colombia	(2) Indonesia (Aceh)	(3) Congo	(4) Sri Lanka
(1) Gracia et al (2009)	Basic assistances (food, shelter and water)	+	+	+	-
(2) Czaika and Kis-Katos (2007)	Migration Cost	-	-	-	-
	Violence	-	-	-	-
(3) IDMC (2010)	Economics Opportunities	+	+	N/A	N/A
(4) IASC (2007)	Institutional conditions	+	N/A	N/A	N/A
	Stock of past migrants	+	N/A	N/A	+

ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

จะเห็นได้ว่าแบบจำลองความโน้มถ่วงช่วยสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรและปัจจัยกำหนดที่สำคัญซึ่งล้วนสร้างประโยชน์เชิงนโยบายให้แก่ผู้ดำเนินนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการย้ายถิ่นประชากรอย่างเป็นระบบ รวมทั้งวางแผนป้องกันการย้ายถิ่นประชากรมิให้มีความรุนแรงจนทำลายสมดุลของโครงสร้างประชากร และโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจของประเทศได้ในอนาคต

แบบจำลองความโน้มถ่วงเดิมที่เป็นแบบจำลองที่ใช้กันมากในงานวิจัยด้านการค้าระหว่างประเทศมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960s โดยเริ่มต้นโดยนักเศรษฐศาสตร์ผู้ได้รับรางวัลโนเบลคนแรกของโลก Jan Tinbergen ใน Tinbergen (1962) ซึ่งใช้แบบจำลองนี้อธิบายรูปแบบการค้าและการเคลื่อนย้ายทรัพยากรและสินค้าระหว่างประเทศ โดยนักเศรษฐศาสตร์รุ่นแรกๆ ใช้แบบจำลองนี้อธิบายปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ อาทิเช่นปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เชื้อชาติและภาษา รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีนัยเชิงนโยบายที่สำคัญในการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ในรูปแบบพื้นฐานแบบจำลองความโน้มถ่วงอธิบายว่าปริมาณการค้าถูกกำหนดโดยปริมาณผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติระหว่างประเทศคู่ค้าในทางบวกและถูกกำหนดโดยระยะทางระหว่างประเทศคู่ค้าในทางลบตามสมการพื้นฐานดังต่อไปนี้

$$TRADE_{ij} = f\left(\frac{GDP_i \cdot GDP_j}{DISTANCE_{ij}}\right)$$

เช่นเดียวกับการเคลื่อนย้ายสินค้าและทรัพยากรทางเศรษฐกิจต่าง ๆ นักเศรษฐศาสตร์พบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนทฤษฎีความโน้มถ่วงในการอธิบายการเคลื่อนย้ายประชากรและแรงงานทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายประชากรสามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยที่ต้นทาง

และปลายทางซึ่งส่งผลบวกและผลลบต่อการเคลื่อนย้ายประชากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังที่ได้สรุปผลการศึกษาในตารางที่ 2.2 โดยผู้ย้ายถิ่นจะตัดสินใจตามแรงจูงใจทั้งที่ต้นทางและที่ปลายทางซึ่งเป็นทั้งแรงผลักและแรงดึงดูดให้ผู้ย้ายถิ่นเลือกที่จะเคลื่อนย้ายจากต้นทางไปสู่ปลายทาง ซึ่งปัจจัยที่กำหนดการค่าเช่น ระยะทาง ต้นทางการเดินทาง สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดึงดูดที่ปลายทางโดยเปรียบเทียบกับต้นทาง ก็ล้วนมีผลในทิศทางเดียวกันกับการย้ายถิ่นประชากร ดังนั้นแบบจำลองความโน้มแน้วเพื่อการศึกษาการย้ายถิ่นประชากรจึงมีโครงสร้างคล้ายกับแบบจำลองความโน้มแน้วในการค้าระหว่างประเทศดังนี้

$$migrant_{ij} = \beta_0 + \beta_1(pop_i \cdot pop_j) + \beta_2(distance_{ij}) + \beta_3\left(\frac{income_i}{income_j}\right) + u_{ij}$$

จำนวนผู้ย้ายถิ่นจากต้นทาง i ไปปลายทาง j ($migrant_{ij}$) ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรโดยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ต้นทางและปลายทาง เช่น หากพื้นที่ต้นทางและปลายทางล้วนเป็นพื้นที่มีประชากรจำนวนมากย่อมมีโอกาสสูงที่ทั้งสองพื้นที่มีเครือข่ายทางครอบครัวและสังคมรวมโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสาธารณูปโภคที่สามารถดึงดูดการโยกย้ายประชากรระหว่างสองพื้นที่ดังกล่าวได้ และหากดูจากสรุปผลการวิจัยในตารางที่ 2.2 ก็จะพบว่าปัจจัยเรื่องระยะทางระหว่างสองพื้นที่เป็นตัวแทนของต้นทุนการย้ายถิ่นทั้งในแง่ของค่าเดินทางและความแตกต่างในมิติต่างๆระหว่างสองพื้นที่ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยกำหนดการตัดสินใจของผู้ย้ายถิ่นทั้งสิ้น

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าตัดสินใจย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในส่วนต่อไปของโครงการวิจัยนี้จะใช้แบบจำลองความโน้มแน้วในการศึกษาถึงพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งศึกษาบทบาทของความรุนแรงจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ในการกำหนดรูปแบบการย้ายถิ่นฐานจากฐานข้อมูลการย้ายถิ่นของกระทรวงมหาดไทยต่อไป

2.2 งานวิจัยบทบาทของความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนใต้และการย้ายถิ่น

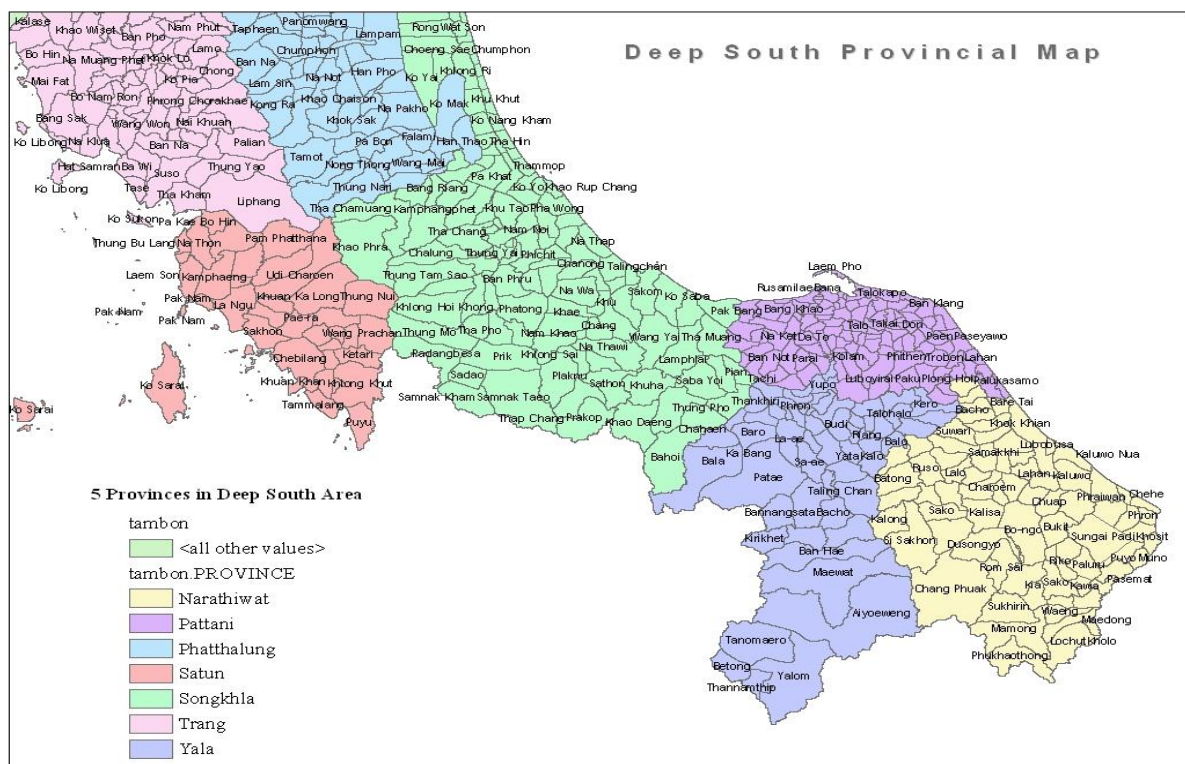
ประชากร

พื้นที่ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ครอบคลุมจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาได้แก่อำเภอ จะนะ เทพา นาทวี และ สะบ้าย้อย ดังแสดงในภาพที่ 2.1 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรส่วนมากเป็นชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มายาวนานกว่าหลายศตวรรษภาพที่ 2.2 แสดงให้เห็นว่าประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามคิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึง 41-88% ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทซึ่งมีประชาชนชาวไทยมุสลิมสัดส่วนสูงกว่า 80% เมื่อเทียบกับประชากรรวมในพื้นที่ ในขณะที่พื้นที่ในเขตเทศบาลจังหวัดยะลาเป็นเพียงพื้นที่เดียวใน 3 จังหวัดที่มีประชากรชาวไทยพุทธมากกว่าประชากรชาวไทยมุสลิม 18% โดยข้อมูลพื้นฐานทางประชากรของจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 4 จังหวัดนี้สามารถได้สรุปไว้อย่างละเอียดในภาคผนวก 1 ท้ายรายงาน

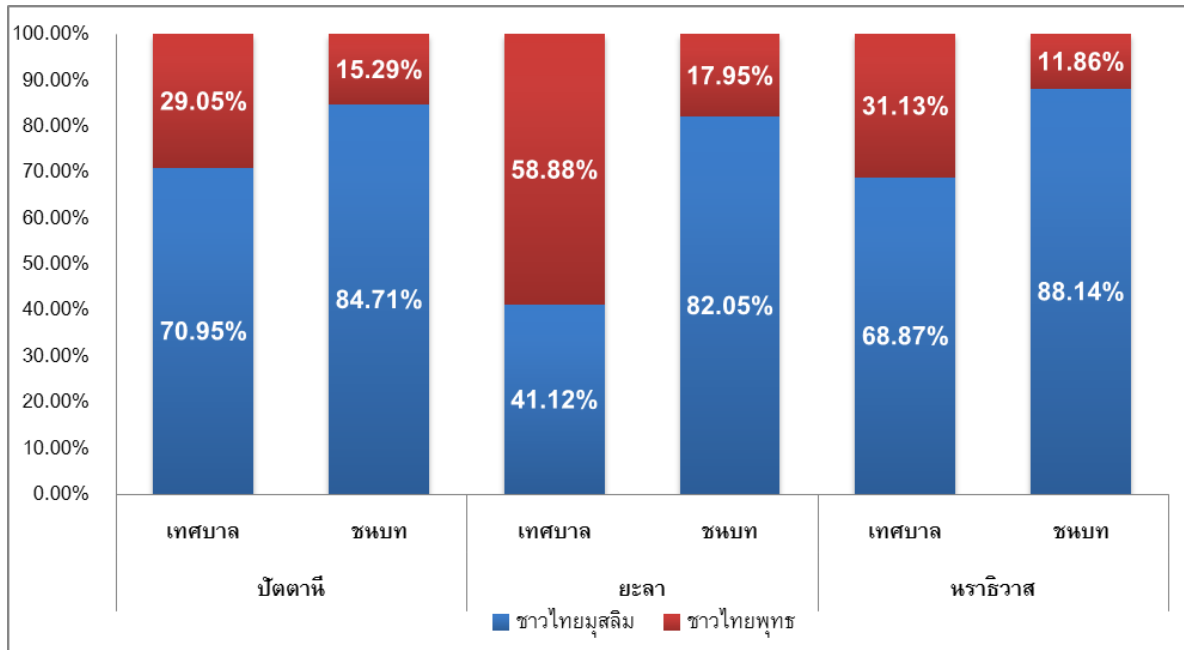
ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเพื่อเรียกร้องการแบ่งแยกดินแดนรัฐปัตตานีเดิมออกจากราชอาณาจักรไทยเริ่มต้นในปี 2547 แม้จะมีความรุนแรงเกิดขึ้นมาเป็น

ระยะๆหลายทศวรรษแล้ว แต่เหตุการณ์ปล้นปืนในกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 นั้นได้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของความรุนแรงรอบใหม่ที่ได้เข้าสู่ปีที่ 10 ในปี 2557 นี้ซึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบจำนวนทั้งสิ้น 15,077 ครั้งซึ่งก่อให้เกิดการเสียชีวิตของประชาชนจำนวน 5,630 คน บาดเจ็บจำนวน 10,570 คน สร้างแรงกดดันให้แก่ประชากรในพื้นที่ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วง 5 ปีแรกของเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีใบปลิวและใบประกาศจำนวนมากถูกเผยแพร่ตามสถานที่ต่างๆในพื้นที่ซึ่งมีเนื้อหาข่มขู่ให้ประชาชนต้องหลบหนีออกจากพื้นที่จำนวนมากดังตัวอย่างในภาพที่ 2.2 ซึ่งแสดงให้เห็นความตั้งใจของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนเพื่อก่อตั้งรัฐอิสระขึ้นใหม่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของราชอาณาจักรนี้ และขับไล่ประชาชนไทยที่ไม่ได้ให้การสนับสนุนให้ย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ด้วยการใช้ความรุนแรงและความกลัวในการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ขบวนการผู้ก่อความไม่สงบเลือกใช้

ภาพที่ 2.1 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ

ตารางที่ 2.3 โครงสร้างประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547)

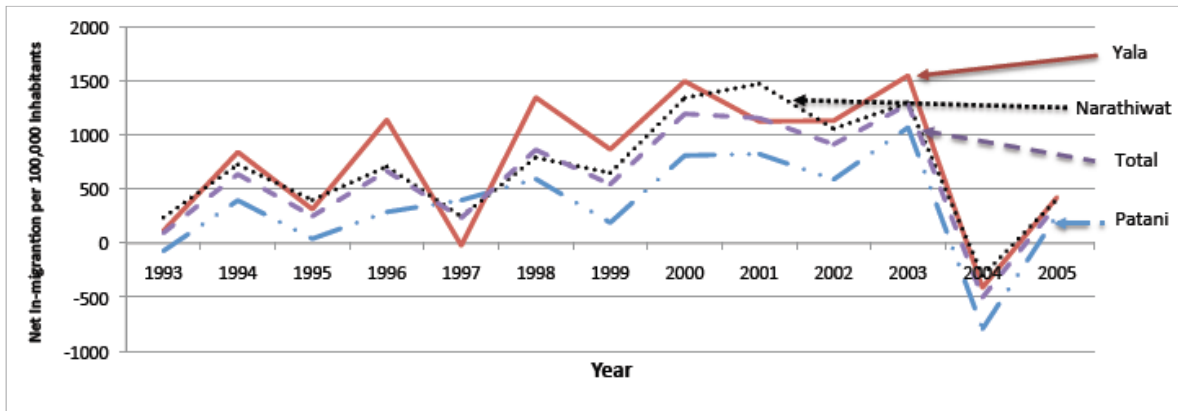
ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างใบปลิวเพื่อขับไล่ประชาชนในพื้นที่

ที่มา : สำนักข่าวอิศรา

จากข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังแสดงในภาพที่ 2.3 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในช่วง 2 ปีแรกของเหตุการณ์ความไม่สงบ แสดงถึงการ “ย้ายออกสุทธิ” ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวโดยเฉลี่ย 500-1,000 คน ต่อประชากร 100,000 คน หรือประมาณ 0.5-1% ของประชากรในพื้นที่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงถึง 300-400% เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนการย้ายออกสุทธีก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มขึ้นในต้นปี 2547 ซึ่งในความเป็นจริงแล้วยังมีประชากรจำนวนมากที่ข้อมูลที่เป็นทางการของกระทรวงมหาดไทยที่ย้ายออกจากพื้นที่โดยมิได้แจ้งย้ายกับเจ้าหน้าที่อำเภอปลายทาง

ภาพที่ 2.3 แนวโน้มการย้ายถิ่นออกสุทธิในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังนั้นหลักฐานเชิงประจักษ์ในพื้นที่และหลักฐานทางสถิติจึงสนับสนุนคำขูจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบหลายกลุ่มที่แสดงเจตนาในการขับไล่ประชาชนในพื้นที่ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมออกจากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ดีกระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อหาหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างการก่อเหตุความรุนแรงของผู้ก่อความไม่สงบ และการย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด โดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและการใช้ข้อมูลระดับมหภาคในการศึกษาเป็นหลัก เช่น รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549)(สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) (ปิยะ กิจถาวร และคณะ, 2550) (ซาก็ย์ พิทักษ์คุมพล, 2549) และ (กิตติถาวร, 2550) เป็นต้น โดยยังไม่มีโครงการวิจัยใดเลยในตลอด 10 ปีที่ผ่านมาที่ได้ใช้ข้อมูลสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงรายวัน และข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรรายเดือนในการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อศึกษาผลของความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังที่ได้มีการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในประเทศโคลัมเบีย โดย Engel and Ibanez (2007) และ Ibanez และ Velez (2008)

นอกจากนั้นจากฐานข้อมูลและงานวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติในปัจจุบันยังคงมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ผู้ดำเนินนโยบายและนักวิชาการมีองค์ความรู้ที่จำกัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดความรุนแรง และผลของความรุนแรงต่อการเปลี่ยนแปลงทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง นอกจากนี้ยังมีช่องว่างขององค์ความรู้และการจัดทำฐานข้อมูลที่จำเป็นที่สำคัญต่อการสร้างความเข้าใจในสาเหตุการย้ายถิ่น พฤติกรรมการย้ายถิ่น และจุดหมายปลายทางของประชาชนเหล่านี้ รวมไปถึงผลกระทบในมิติต่างๆจากการย้ายถิ่น ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือทางเศรษฐมิติสามารถช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้ ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงนโยบายของประเทศไทยในอนาคต

จากการทบทวนวรรณกรรมบทบาทของความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้และการย้ายถิ่นประชากรในประเทศไทยพบว่าการศึกษาวินิจฉัยเรื่องในประเด็นดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก แม้จะมีงานวิจัยเชิงปริมาณอยู่บ้างแต่ก็เป็นการเก็บข้อมูลที่มีกลุ่มตัวอย่างจำกัดและ

มิได้มีการใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติ รวมถึงการใช้แบบจำลองความโน้มถ่วงในการศึกษาวิจัยข้อมูลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาก่อนเลย โครงการวิจัยการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างทางความรู้ดังกล่าวในประเทศไทยด้วยการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพดังที่จะได้นำเสนอในส่วนต่อไปของรายงาน

2.3 ประเมินการใช้แบบจำลองความโน้มถ่วงเพื่อศึกษาความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการลงพื้นที่ศึกษาสาเหตุและปัจจัยในการตัดสินใจย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ อันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ผ่านการประชุมร่วมกับคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ข้อสรุปว่าทฤษฎีการย้ายถิ่นประชากรตามแบบจำลองความโน้มถ่วง (Gravity Model) สามารถอธิบายพฤติกรรมของการย้ายถิ่นในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะทฤษฎีที่ว่าประชาชนที่กำลังตัดสินใจย้ายถิ่นจะประเมินความเสี่ยงเป็น 2 ส่วน โดยพิจารณาปัจจัยเสี่ยงที่พื้นที่ต้นทาง (Origin) และปัจจัยเสี่ยงที่พื้นที่ปลายทาง (Destination) เพื่อประเมินความคุ้มค่าต่อชีวิตและทรัพย์สินจากการตัดสินใจย้ายถิ่น (Calculus of Migrating Decision) ด้วยกรอบแนวคิดนี้เราจึงสามารถจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้ประสบเหตุ นักวิจัยที่ศึกษาการย้ายถิ่นประชากรและปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงผู้ที่ย้ายถิ่นออกมาจากพื้นที่ ได้เป็น 2 กลุ่มปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยเสี่ยงที่ต้นทาง (Risk Factors at Origin)

1.1 ปัจจัยผลักดันทาง (Push Factors at Origin)

- (ก) การสูญเสียสมาชิกในครอบครัวจากเหตุการณ์ความไม่สงบ
- (ข) ความเสียหายในทรัพย์สิน ธุรกิจและที่อยู่อาศัยของเหยื่อ
- (ค) เครือข่ายครอบครัวที่ไม่เหลืออยู่ในพื้นที่
- (ง) แนวโน้มการตกเป็นเป้าหมายในการก่อเหตุรุนแรงในอนาคต

1.2 ปัจจัยดึงดูดทาง (Pull Factors at Origin)

- (ก) เครือข่ายครอบครัวที่เหลืออยู่ในพื้นที่
- (ข) ทรัพย์สินและธุรกิจที่ยังมีอยู่ในพื้นที่
- (ค) ความผูกพันกับพื้นที่ (เช่น ครอบครัวตั้งรกรากมานานมากกว่า 3ชั่วอายุคน)
- (ง) สภาพและโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดึงดูดในพื้นที่

2. ปัจจัยเสี่ยงที่ปลายทาง (Risk Factors at Destination)

2.1 ปัจจัยผลักดันปลายทางในประเทศ (Domestic Push Factors at Destination)

- (ก) ความแตกต่างของโครงสร้างประชากรเมื่อเทียบกับต้นทาง
- (ข) ความแตกต่างค่าครองชีพในพื้นที่
- (ค) โอกาสในการมีงานทำ และอัตราการว่างงาน
- (ง) แนวโน้มการตกเป็นเป้าหมายในการก่อเหตุรุนแรงในอนาคต

2.2 ปัจจัยผลักดันปลายทางนอกประเทศ: มาเลเซีย (International Push Factors at Destination)

- (ก) การขาดเครือข่ายในมาเลเซียที่จะช่วยหางานให้ได้
- (ข) ความแตกต่างค่าครองชีพในมาเลเซีย
- (ค) รายได้ที่ค่อนข้างต่ำกว่างานในอำเภอหาดใหญ่

2.3 ปัจจัยดึงดูดปลายทางในประเทศ (Domestic Pull Factors at Destination)

- (ก) ระยะทางที่ใกล้กับต้นทาง
- (ข) ความแตกต่างค่าครองชีพในพื้นที่
- (ค) โอกาสในการมีงานทำ และอัตราการว่างงาน
- (ง) แนวโน้มการตกเป็นเป้าหมายในการก่อเหตุรุนแรงในอนาคต

2.4 ปัจจัยดึงดูดปลายทางนอกประเทศ: มาเลเซีย (International Pull Factors at Destination)

- (ก) การใช้ภาษามลายูร่วมกัน
- (ข) รูปร่างหน้าตาที่คล้ายคนมาเลเซีย
- (ค) โอกาสในการมีงานทำที่ค่อนข้างแน่นอน (งานไร้ฝีมือ เช่น ร้านอาหาร)
- (ง) รายได้ที่ค่อนข้างแน่นอนและสวัสดิการด้านที่พักอาศัย
- (จ) โอกาสในการมีกิจการเป็นของตัวเองในมาเลเซีย
- (ฉ) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ดังนั้นหากนำกรอบทฤษฎีการวิเคราะห์พฤติกรรมการย้ายถิ่นมาจากแบบจำลองความโน้มถ่วง (Gravity Model) มาใช้ศึกษาข้อมูลปัจจัยเสี่ยงที่ผู้ย้ายถิ่นในจังหวัดชายแดนใต้ใช้ประกอบการตัดสินใจจะสามารถสรุปขั้นตอนการตัดสินใจย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่ได้ดังภาพที่ 2.4 โดยประชาชนที่ได้รับผลกระทบทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน จากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น จะประเมินความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในพื้นที่ต้นทาง และพื้นที่ปลายทางเพื่อประกอบการตัดสินใจย้ายถิ่นเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การตัดสินใจจากการประเมินความเสี่ยงในพื้นที่ต้นทาง
2. การตัดสินใจจากการประเมินความเสี่ยงที่พื้นที่ปลายทาง
3. การตัดสินใจย้ายถิ่น/ไม่ย้ายถิ่น

ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจาก
เหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ต้นทาง

ความเสียหายในชีวิต/ทรัพย์สิน

ความเสี่ยงที่ต้นทาง
ปัจจัยหลัก - ปัจจัยดิ่ง

ความเสี่ยงที่ปลายทาง
ปัจจัยดิ่ง - ปัจจัยหลัก

การตัดสินใจ
ย้าย/ไม่ย้าย

ไม่ย้าย/รอการตัดสินใจใหม่

ย้ายออกจากพื้นที่

“แรงผลักลบแรงดึงในพื้นที่ต้นทางมีมากกว่า แรงดึงลบแรงผลักในพื้นที่ปลายทาง”

1. มีประชาชนจำนวนมากที่ย้ายถิ่นมากกว่า 1 ครั้งตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา อันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นครั้งแรกๆ ยังไม่ได้นำมาซึ่งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและครอบครัวของผู้ย้ายถิ่น

2. มีประชาชนจำนวนมากเช่นกันที่ตัดสินใจไม่ย้ายถิ่นในครั้งแรกที่คิดจะย้ายถิ่น แต่มาตัดสินใจหลังจากมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นซ้ำ

ดังนั้นกระบวนการตัดสินใจข้างต้นจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่อาจเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกหลายครั้ง ทั้งที่นำไปสู่การย้ายถิ่นจริง และทั้งที่นำไปสู่การชะลอการตัดสินใจย้ายถิ่นออกไปเพื่อรอประเมินสถานการณ์อีกครั้ง จนกว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงในปัจจัยเสี่ยงข้างต้นอันนำไปสู่การเริ่มต้นของกระบวนการประเมินดังภาพที่ 2.4 อีกครั้ง กระบวนการตัดสินใจของประชาชนผู้ย้ายถิ่นดังกล่าวมีนัยที่สำคัญทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงนโยบายการเยียวยาผู้ย้ายถิ่นและการเตรียมการของพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางเพื่อลดผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ สาธารณสุข และโครงสร้างประชากรที่จะเกิดขึ้นจากกระบวนการย้ายถิ่นดังกล่าว

ในเชิงวิชาการ กระบวนการตัดสินใจดังกล่าวสามารถนำไปทดสอบในแบบจำลองทางเศรษฐมิติได้ซึ่งเป็นภารกิจที่โครงการจะดำเนินการต่อไป ส่วนในเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐสามารถเฝ้าระวังและติดตามความพร้อมของสาธารณูปโภคทั้งในพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางเพื่อรองรับการย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่ที่มีให้เกิดผลกระทบทางลบแก่ประชาชนที่มีถิ่นฐานอยู่เดิมในพื้นที่ และผู้ย้ายถิ่น ซึ่งโครงการจะมีการวิเคราะห์ในประเด็นนี้ในช่วงท้ายของโครงการต่อไป ทั้งนี้รายนามคณะนักวิจัยที่ร่วมประชุม Focus Group เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยความรุนแรงและปัญหาการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้วันที่ 21 สิงหาคม 2557 การประชุมวิชาการนานาชาติ เรื่อง “การสื่อสาร ความขัดแย้งและกระบวนการสันติภาพ: ภูมิทัศน์ความรู้จากเอเชียและจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย (CCPP 2014) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ม.อ.ปัตตานี)

1. ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี	ผู้อำนวยการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) และอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี
2. อาจารย์ชากีร์ พิทักษ์คุมพล	อาจารย์ประจำ สถาบันสันติศึกษา ม.อ.หาดใหญ่
3. นพ.วรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย	อาจารย์ประจำ คณะแพทยศาสตร์ ม.อ.หาดใหญ่
4. อาจารย์ดอม ปาทาน	ผู้สื่อข่าวอาวุโส The Nation

2.4 งานวิจัยและสถานการณ์การเยียวยาผู้อพยพย้ายถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับในเชิงคุณภาพการย้ายออกจากพื้นที่อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความรุนแรงสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ย้ายถิ่นคือการได้รับสิทธิการเยียวยาจากภาครัฐที่ยังไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง ทางคณะวิจัยจึงได้ดำเนินการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้ความสำคัญในเรื่องผลกระทบด้านการเยียวยาของประชากรที่ย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจะดำเนินการจัด Focus Group เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ

ข้อคิดเห็น พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ย้ายถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้บริการด้านการเยียวยา เพื่อนำมาสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งการวิเคราะห์เชิงคุณภาพครั้งนี้เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จะใช้หลักการวิเคราะห์ช่องว่างของปัญหา (Gap Analysis) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเยียวยาจากภาครัฐไปสู่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและอุดช่องว่างให้กระบวนการเยียวยามีความสมบูรณ์

ทั้งนี้ปัญหาด้านการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีอุปสรรคทั้งในด้านเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในพื้นที่ (กรกฎ ทองชะโชค, 2555) ได้สะท้อนถึงอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาเหยื่อความรุนแรงตามกฎหมายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ภาครัฐดำเนินการว่า การเยียวยาเป็นเพียงมติคณะรัฐมนตรีที่อาจไม่มีความชัดเจนแน่นอน ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล และมติคณะรัฐมนตรีที่ลงมติดอกมาก็ไม่ได้มีใครรับผิดชอบ จึงทำให้เกิดอุปสรรคในการเยียวยาทั้งในด้านจิตใจ ร่างกาย ทรัพย์สิน ของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่ให้การเยียวยามีการพิจารณามาตรฐานที่แตกต่างกันออกไป รวมไปถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการในการพิจารณาหลักเกณฑ์การเยียวยาซึ่งต่างมีภารกิจหลักในการรับผิดชอบหน้าที่หลักอยู่แล้ว ประกอบกับไม่ได้รับคำตอบแทนจึงทำให้การพิจารณาให้ความช่วยเหลือไม่สามารถทำได้เต็มที่ คณะกรรมการบางคนจึงมีการส่งผู้แทนเข้ามาประชุมพิจารณาทำให้ไม่มีความชำนาญในการพิจารณา ซึ่งงานวิจัยนี้ได้มีข้อเสนอแนะให้มีการวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบเฉพาะรายในรูปแบบต่อเนื่อง

(พิสมัย แบนสนิท, 2553) พบว่าปัญหาในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1. ด้านกระบวนการขั้นตอนการเยียวยา 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านการประชาสัมพันธ์ 4. ด้านวัสดุเครื่องมือและอุปกรณ์ อย่างไรก็ตามเรื่องการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พบว่า เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เอกสารประกอบการพิจารณาช่วยเหลือเยียวยาจำนวนมากทำให้การเบิกจ่ายมีความล่าช้าใช้ระยะเวลานาน รวมถึงศูนย์เยียวยาอำเภอลงพื้นที่ในการให้ข้อมูลกับประชาชนน้อย และขาดการประชาสัมพันธ์และขอแนะนำให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบทราบถึงช่องทางในการร้องทุกข์หรือเข้าถึงสิทธิที่ควรจะได้รับ พร้อมทั้งเครื่องมือสื่อสารหรือเทคโนโลยีอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมใช้งานและมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ ได้รับอย่างไม่เต็มที่ อย่างไรก็ตามศูนย์เยียวยาอำเภอควรให้ข้อมูลการช่วยเหลือและลำดับขั้นตอนของการขอรับการช่วยเหลือให้มีความชัดเจน เข้าใจง่ายให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบและประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้สาเหตุในการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งมาจากการย้ายถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพ จากการศึกษาของ(สุทธิพร บุญมาก, 2554) พบว่า ในระดับพื้นที่ระหว่างชายแดนไทย-มาเลเซีย พื้นที่ในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าประเทศมาเลเซียส่งผลให้อัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยต่ำกว่าการจ้างงานในประเทศมาเลเซีย

ความแตกต่างของอัตราค่าจ้างนี้ ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนไทยเชื้อสายมลายูจากจังหวัดชายแดนใต้เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย และเนื่องจากประเทศไทยและมาเลเซียมีชายแดนติดต่อกัน และแรงงานไทยเชื้อสายมลายูมีเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการย้ายถิ่นข้ามชาติทำให้การย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายแรงงานของประเทศมาเลเซีย (Bunmak, 2011) โดยไม่มีความจำเป็นต้องผ่านระบบการจัดหาแรงงานของรัฐบาลไทย สถิติจำนวนแรงงานไทยย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศมาเลเซียต้องมีมากกว่าสถิติของกรมจัดหางาน อย่างไรก็ตามมีการประมาณการณจำนวนแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่ทำงานผิดกฎหมายในมาเลเซียจำนวน 100,000-150,000 คน (ชิตชนก ราธิมมูลา, 2551)

ทั้งนี้จากการรวบรวมสถานการณ์ และผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อประชาชนผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายออกจากพื้นที่อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าการย้ายถิ่นมีผลกระทบต่อการได้รับการเยียวยาจากภาครัฐที่ส่งผลในด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นอย่างต่อเนื่อง นักวิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของภาครัฐและผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานองค์กรอิสระและนักวิจัยในพื้นที่ที่มีบทบาทในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งผลการศึกษาสามารถจำแนกสถานการณ์การเยียวยาในปัจจุบันดังนี้

1) กระบวนการช่วยเหลือและการเยียวยา

สถานการณ์ทั่วไป

▪ บทบาทเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการช่วยเหลือและการเยียวยา

ในด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐจากการศึกษาการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำอำเภอเพื่อประชาสัมพันธ์ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ :กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่หน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียนของจังหวัดปัตตานีโดย (ชอราห์ บินเยะ) มีดังนี้

1. สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พบว่า ด้านวิธีการปฏิบัติ/ แก้ไขต่อสถานการณ์ที่ดำรงอยู่ คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ด้านความรู้สึกนึกคิดต่อสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่ดำรงอยู่ คือ ไม่อยากให้เกิดเหตุการณ์ และการเดินทางไปทำงานไม่ปลอดภัย ด้านสถานการณ์ไม่พึงประสงค์ที่ดำรงอยู่นั้น คือ หน่วยงานและควรประสานกับพื้นที่ก่อนให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ นอกจากนี้ควรมีการทำความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่ทุกคน โดยต้องการให้ทางรัฐบาลดูแลสวัสดิการ

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการวางแผน (Plan) มีการศึกษาข้อมูลด้านการดำเนินงาน(Action) มีการประสานเครือข่ายด้านการรายงานผลและการติดตามตรวจสอบ (Report and monitoring) สรุปผลการปฏิบัติงาน

3. ผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่พบว่า ด้านความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

โดยใช้วิธีการเชิงรุกในการปฏิบัติงาน การเยียวยาถูกต้อง และโปร่งใส และมีแรงบันดาลใจและความพึงพอใจของผู้ได้รับการเยียวยาพบว่า(ร้อยละ 100) เจ้าหน้าที่ให้บริการ ความรวดเร็ว มีความเสมอภาค มีความตรงต่อเวลาและเจ้าหน้าที่มีประสบการณ์ในการทำงาน

4. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 24 ราย ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหของเจ้าหน้าที่ พบว่า งานเร่งด่วนจะแบ่งงานเป็นทีม ความมีค่าเสี่ยงภัย หรือค่าประกันอุบัติเหตุอุปกรณ์ ที่สำคัญไม่เพียงพอการเยียวยาแม้จะเป็นแนวทางที่ทุกภาคส่วนเห็นตรงกันว่าเป็นมาตรการสำคัญที่จะสามารถพยุห้สภาพร่างกายและสภาพจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้ส่วนหนึ่ง รวมไปถึงอาจเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งในการตัดสินใจให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ย้ายออกจากพื้นที่ความไม่สงบ อย่างไรก็ตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการให้การเยียวยาของภาครัฐ ภาครัฐเองก็ได้มีปรับปรุงกระบวนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ เพื่อให้การเยียวยามีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง ซึ่งพบตัวอย่างได้จากแนวทางการทำงานของหน่วยงานต่างๆ เช่น

ศูนย์ปฏิบัติการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดยะลา กลุ่มงานความมั่นคง ได้มีการจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2556 เพื่อพัฒนาปรับปรุงขั้นตอนหรือกระบวนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้รับความรวดเร็ว ครอบคลุมทั่วถึงเป็นภารกิจสำคัญที่ศูนย์ปฏิบัติการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องดำเนินการ รวมถึงการติดตามดูแลช่วยเหลือด้านอาชีพแก่ผู้ได้รับผลกระทบหรือครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบหลังจากผู้ได้รับผลกระทบหรือครอบครัวได้รับการเยียวยาทางร่างกายและจิตใจ...โดยการเพิ่มมิติของประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น...

ทั้งนี้ในด้านบุคลากร ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาได้มีการฝึกอบรมการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์และเครือข่ายผู้ดูแลผู้ได้รับผลกระทบ ตามโครงการข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างความโปร่งใสกระบวนการเยียวยา ซึ่งได้รับความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเยียวยาเพื่อจะได้นำไปพัฒนาปรับปรุงระบบงาน เพื่อให้การช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบเป็นไปด้วยความโปร่งใส สุจริต เป็นธรรม รวดเร็ว ถูกต้อง และทำให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ทั้งด้านข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องและการช่วยเหลือดูแลเยียวยาให้ได้รับการช่วยเหลือครบถ้วนทุกกรณี เช่น การช่วยเหลือด้านการส่งเสริมอาชีพ การช่วยเหลือตามโครงการสร้างงานและจ้างงานเร่งด่วน สิทธิของบุตรผู้ได้รับผลกระทบด้านการศึกษา การยื่นขอรับความช่วยเหลือเยียวยาจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามมติคณะรัฐมนตรี (ชัยพร น้อยเสงี่ยม, 2556)

■ ขั้นตอนการช่วยเหลือเยียวยา

ในขั้นตอนการช่วยเหลือการเยียวยา เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน และตามกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์เฉพาะกลุ่มด้านการช่วยเหลือเยียวยาสตรีหม้ายและเด็กกำพร้าเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ดังนี้

(อรรถพรพล ศตะภูริ) สรุปผลการวิจัยด้านการช่วยเหลือเยียวยาสตรีหม้ายและเด็กกำพร้าเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า ในมิติด้านสังคม สตรีหม้ายและเด็กกำพร้ายังสามารถดำเนินชีวิตได้ปกติไม่ได้รับผลกระทบที่จะบั่นทอนการดำเนินชีวิตในถิ่นที่อยู่อาศัยมากนัก หากแต่ยังได้รับความเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือกันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้สตรีหม้าย ย้ายถิ่นโยกย้ายในการอยู่อาศัยในภูมิลำเนาเดิม ถึงแม้สถานการณ์ความไม่สงบยังดำรงอยู่ ส่วนหนึ่งก็เพราะยังมีเครือญาติ ทรัพย์สิน อาชีพ และความรักในถิ่นที่อยู่

มิติด้านเศรษฐกิจ พบว่า สตรีหม้ายและเด็กกำพร้ามีรายได้ลดลงเพราะต้องสูญเสียหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นเสาหลักในการหารายได้สู่ครอบครัว บางครั้งจึงจำเป็นต้องขอรับการสงเคราะห์ช่วยเหลือจากทางราชการ โดยเฉพาะเบี้ยยังชีพรายเดือนที่ช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้า จนกว่าจะจบปริญญาตรี หรือเลิกการศึกษาไปก่อนจบปริญญาตรีก็ตาม

มิติด้านสุขภาพ พบว่า สุขภาพทางกายของสตรีหม้ายและเด็กกำพร้า ไม่เป็นปัญหาในการดำรงชีวิต แต่สุขภาพทางจิตใจคงต้องได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากทางราชการที่เกี่ยวข้องเป็นระยะด้วย

มิติด้านการศึกษา พบว่า สตรีหม้ายต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านนี้ด้วยวิชาความรู้ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพหรือแนะนำสั่งสอนผู้อื่นต่อได้ และยังต้องการจัดที่ทัศนศึกษาต่างพื้นที่ และแลกเปลี่ยนมุมมองของชีวิตกับสตรีในภูมิภาคอื่น ส่วนเด็กกำพร้าต้องการทุนการศึกษาเพื่อสนับสนุนการศึกษาได้อย่างที่เคยวางแผนไว้ในขณะที่บิดายังมีชีวิตอยู่

ภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงภาคประชาสังคมและองค์กรภาคเอกชน ที่มีส่วนช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรีหม้ายและเด็กกำพร้าในภาพรวมของ 4 มติดังกล่าว ก็ได้ดำเนินการตามบทบาทภารกิจหน้าที่ หลักเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนและรัดกุมแล้ว โดยเน้นการดำเนินการอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม

นอกจากผลการศึกษาของงานวิจัยหลายเรื่องแล้ว จากการลงพื้นที่ของคณะนักวิจัยในการสัมภาษณ์ทั้งในมุมมองของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์พบว่ายังมีกรณีการเยียวยาในหลายแง่มุม และหลายปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ อาทิ เช่น

กรณีศึกษาสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐพบว่า...การให้บริการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่อย่างแท้จริง...ในปัญหาของเจ้าหน้าที่สำหรับหน่วยงานราชการที่มีการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ ในขั้นตอนของการโอนเงินเยียวยาเข้าบัญชีผู้ได้รับผลกระทบ เจ้าหน้าที่ที่ดูแลด้านนี้สะท้อนปัญหาว่าส่วนใหญ่ ตนเองจะต้องออกเงินค่าธรรมเนียมสำหรับการโอนเข้าบัญชีผู้ได้รับผลกระทบ แต่ไม่สามารถเบิกชดเชยในสิ่งที่ตนเองสำรองจ่ายไปได้ แม้ว่าค่าธรรมเนียมในการออกไปแต่ละครั้งไม่ได้มีจำนวนมากนัก แต่เมื่อเทียบกับเงินเดือนที่ได้รับ และต้องมีการใช้จ่ายด้านนี้ด้วย ก็ส่งต่อสภาวะจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน...จึงอยากให้องค์การที่เกี่ยวข้องช่วยหาทางออกในเรื่องดังกล่าว

■ การติดตามภายหลังการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

ในการติดตามหลังการเยียวยาย่อมเป็นกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งถือเป็นการติดตามที่จะสามารถประเมินได้ว่าการเยียวยาที่ผ่านมาได้ผลมากน้อยเพียงใด รวมไปถึงทราบถึงข้อมูลความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขทั้งในระดับปฏิบัติ และระดับนโยบาย

ซึ่งจากสถานการณ์สามารถสะท้อนให้เห็นว่าช่องว่างในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบคือการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่ถูกจำกัดด้วยปัจจัยต่างๆ ซึ่งในที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้การเข้าถึงสิทธิ และให้ข้อมูลสิทธิได้อย่างครอบคลุมและรวดเร็ว ควรมีจุดจัดการ One Stop Service ที่สามารถยื่นเรื่อง ส่งเรื่องและติดตามเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยให้ตั้งอยู่ที่อำเภอ ซึ่งมีกว่า 37 ศูนย์ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการเยียวยาในพื้นที่มีความพยายามและแสวงหาช่องทางการดำเนินงานด้านการเยียวยาอย่างต่อเนื่องเช่น การสร้างฐานข้อมูลการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสำหรับใช้เป็นข้อมูลภายในหน่วยงานตามบทบาทหน้าที่เท่านั้น แต่มิได้มีการใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน ซึ่งในปัจจุบันการสอบถามข้อมูลผู้ที่ได้รับการเยียวยา ระหว่างหน่วยงานเป็นลักษณะ case by case และมีการส่งข้อมูลผ่านโทรศัพท์เพื่อพูดคุยและสอบถามข้อมูลเท่าที่จำเป็น นอกจากนี้ยังมีกรณีการย้ายถิ่นจากพื้นที่ต้นทางไปสู่พื้นที่ปลายทางของผู้ที่ได้รับผลกระทบ หากผู้ย้ายถิ่นมิได้มีการแจ้งกับเจ้าหน้าที่ปลายทางหรือต้นทาง ก็จะส่งผลให้การติดตามการเยียวยานั้นขาดความต่อเนื่องทันที จากปัญหาดังกล่าวทางเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เองก็พยายามหาแนวทางแก้ไขและมิได้หยุดนิ่งในการแก้ปัญหา แต่เกิดจากการขาดการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ และขาดเครื่องมือในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

■ ด้านสิทธิประโยชน์

สถานการณ์ทั่วไป

นอกจากนี้ในด้านตัวสิทธิประโยชน์ที่ภาครัฐจัดให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน สิ่งสำคัญที่ภาครัฐดำเนินการควบคู่กับการเยียวยาคือการรวบรวมข้อมูลความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การลงทุนของภาครัฐมีความคุ้มค่า และผู้ที่ได้รับผลกระทบสามารถนำสิทธิประโยชน์ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มที่ เช่น

หน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการให้การสนับสนุนการเยียวยาทั้งในรูปแบบของตัวเงินโดยการจัดสรรงบประมาณผ่านหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการดูแลประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย

- 1) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย ศูนย์เยียวยาจังหวัด 4 จังหวัดภาคใต้และศูนย์เยียวยาอำเภอ
- 2) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 3) กระทรวงศึกษาธิการ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 4) กระทรวงมหาดไทย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนงบประมาณแล้ว ยังมีหน่วยงานสถาบันด้านวิชาการ และองค์กรอิสระที่จัดตั้งในพื้นที่เพื่อสนับสนุนงบประมาณในรูปแบบเงินบริจาค สิทธิประโยชน์ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต ทางด้านร่างกาย และให้การเยียวยาทางด้านจิตใจ และสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการนำไปใช้ในการดำเนินงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อวางแผนในการสร้างสันติภาพ พร้อมเครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ เช่น

1. กระทรวงแรงงาน กรมฝีมือแรงงาน
2. กระทรวงเกษตร
3. กระทรวงพาณิชย์ หอการค้าจังหวัด
4. ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศวชต.)
5. มูลนิธิเพื่อการเยียวยาและสร้างความสมานฉันท์ชายแดนภาคใต้
6. สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้(วพส.) เป็นต้น

บทที่ 3

สถานการณ์ความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากร (2545-2557)

บทที่ 3 นี้นำเสนอสถานการณ์ความขัดแย้งและการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา เนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ส่วนแรกของเนื้อหาจะนำเสนอสถิติสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอด 10 ปีที่ผ่านมาระหว่างปี 2547-2557 จากฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ส่วนที่ 2 นำเสนอสถิติสถานการณ์การย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากฐานข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ส่วนที่ 3 จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลความรุนแรงและการย้ายถิ่นเบื้องต้นเพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบแบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Gravity Model) ที่สามารถศึกษาพฤติกรรมการย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากผลกระทบความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนที่ 4 เป็นการสรุปโครงสร้างฐานข้อมูลสถิติความรุนแรงและการย้ายถิ่นประชากรซึ่งเป็นหนึ่งในผลผลิตหลักของโครงการที่จะเปิดโอกาสให้นักวิชาการและผู้ดำเนินนโยบายได้มีโอกาสนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงนโยบายต่อไปในอนาคต

3.1 สถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1.1 ฐานข้อมูลความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัจจุบันฐานข้อมูลที่เก็บบันทึกเหตุการณ์ความรุนแรงจากความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนการยกระดับความรุนแรงในปี 2547 จนถึงปัจจุบันมีอยู่ 4 ฐานข้อมูลที่สำคัญได้แก่

1. ฐานข้อมูลความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของกองทัพบกภาคที่ 4 (Army Database)
2. ฐานข้อมูลการก่อคดีความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กองบังคับการตำรวจภูธรภาค 9
3. ฐานข้อมูลศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.)
4. ฐานข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงใจจังหวัดชายแดนใต้ของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch Database: DSW)

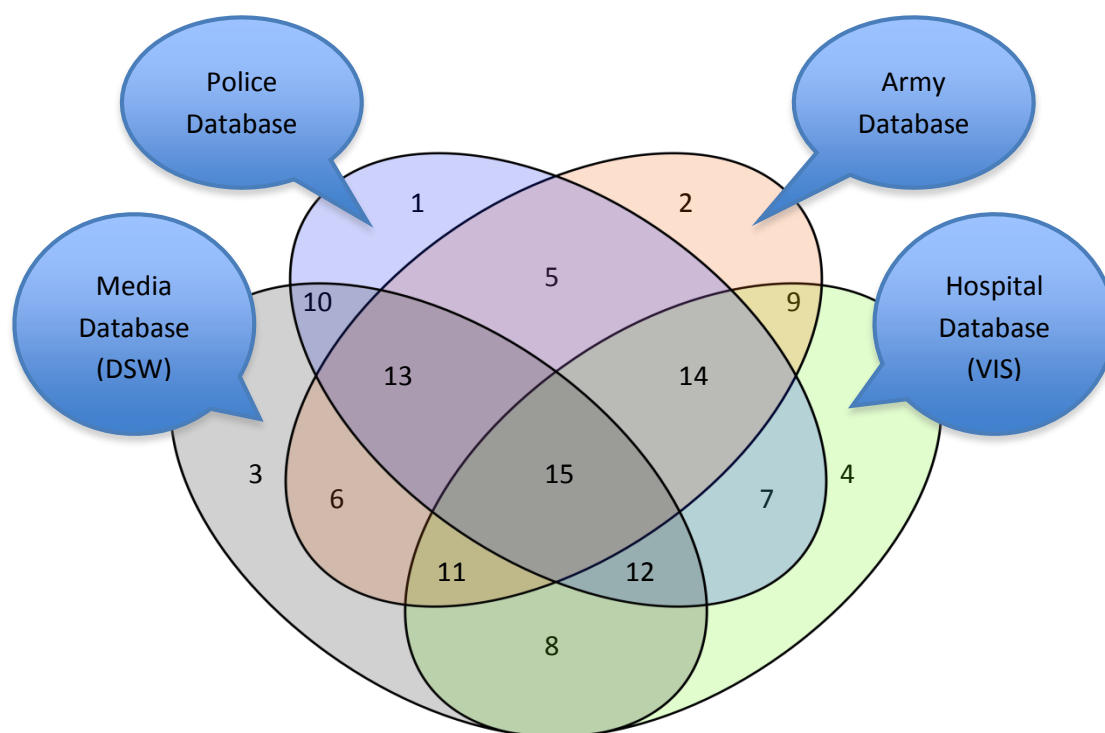
ความแตกต่างหลักของฐานข้อมูลทั้ง 4 ฐานนี้มีอยู่ 2 ส่วนคือ แหล่งที่มาของข้อมูล และชั้นความลับ โดยฐานข้อมูลของกองทัพบกภาคที่ 4 และกองบังคับการตำรวจภูธรภาค 9 เป็นข้อมูลความลับที่ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ในขณะที่ฐานข้อมูลของ ศวชต. เป็นฐานข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลดิบจาก กองบังคับการตำรวจภูธร

ภาค 9 ซึ่งเป็นความลับ และฐานข้อมูลข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงจากสื่อมวลชนซึ่งเป็นข้อมูลสาธารณะ รวมถึงข้อมูลการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากโรงพยาบาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (VIS) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลใหม่ที่เพิ่งเริ่มจัดเก็บเพิ่มเติมในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา ส่วนฐานข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงใจจังหวัดชายแดนใต้ของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW) นั้นเป็นฐานข้อมูลที่เฝ้าระวังและเก็บรวบรวมข่าวเหตุการณ์ความไม่สงบทุกเหตุการณ์ที่ได้มีการบันทึกโดยสื่อมวลชนทุกแขนงทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายวันมายาวนานกว่ามากกว่า 15 ปี

ภาพที่ 3.1 แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างข้อมูลพื้นฐานข้อมูลทั้ง 4 ฐานจัดเก็บอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแต่ละฐานข้อมูลจะมีความครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงและสถิติเกี่ยวกับเหยื่อผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตที่แตกต่างการ กล่าวคือ

1. แต่ละฐานข้อมูลจะมีทั้งข้อมูลที่มีอยู่ในฐานข้อมูลของตนเท่านั้น (Unique Record) และ ข้อมูลที่มีได้บันทึกอยู่ในฐานของตนเองอันเนื่องมาจากนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และเรื่องจากแหล่งข้อมูลที่มีได้ครอบคลุม (Uncovered Record)
2. ไม่มีฐานข้อมูลใดที่มีข้อมูลเหตุการณ์และสถิติการบาดเจ็บและเสียชีวิตครบทุกกรณี

ภาพที่ 3.1 สรุปฐานข้อมูลสถิติความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวอย่างเช่น ฐานข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงใจจังหวัดชายแดนใต้ของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW) ซึ่งบันทึกข้อมูลจากสื่อมวลชนทุกแขนงประกอบด้วยข้อมูลเหตุการณ์และสถิติที่สำคัญทุกเหตุการณ์ ได้แก่

1. ข้อมูลผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ ซึ่งรวมถึงจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต อายุ ศาสนา และอาชีพของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต โดยศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ได้แบ่งกลุ่มเหยื่อผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตออกเป็น 2 กลุ่มหลักได้แก่

1.1 **กลุ่มเป้าหมายหนัก (Hard Target)** ประกอบด้วยประชากร 7 กลุ่มได้แก่ ตำรวจ ตำรวจตระเวนชายแดน หน่วยปฏิบัติการพิเศษ ทหาร ชุติรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และอาสาสมัครป้องกันภัย (อส.) ซึ่งล้วนเป็นบุคลากรของรัฐและอาสาสมัครที่ติดอาวุธ

1.2 **กลุ่มเป้าหมายเบา (Soft Target)** ประกอบด้วยราษฎร ข้าราชการ ผู้ใหญ่บ้าน ลูกจ้างของรัฐและเอกชน รวมถึงพระภิกษุสามเณร นักบวชและผู้นำทุกศาสนา ที่มีติดอาวุธ

2. ข้อมูลเหตุการณ์ ซึ่งรวมถึงข้อมูลสถานที่เกิดเหตุถึงระดับเลขที่บ้านและถนนที่เกิดเหตุวัน เวลา และประเภทของเหตุการณ์ รวมทั้งอาวุธที่ใช้ก่อเหตุ

ฐานข้อมูลที่โครงการวิจัยฉบับนี้เลือกใช้ในการวิจัยคือฐานข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงใจจังหวัดชายแดนใต้ของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลที่มีแหล่งข้อมูลหลักมาจากข้อมูลสารสนเทศสาธารณะที่ประชาชนทุกคนในพื้นที่ได้บริโภคข้อมูลข่าวสารเดียวกันนี้อยู่เป็นประจำ ซึ่งเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ประชาชนใช้ประกอบในการตัดสินใจย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ ส่วนข้อมูลที่เป็นความลับของฐานข้อมูลอื่นนั้นล้วนเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ประชาชนทั่วไปไม่ได้เข้าถึง และได้สามารถประกอบการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ จึงไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ศึกษาผลกระทบต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมของประชากรในแบบจำลองทางเศรษฐมิติ

3.1.2 สถิติความรุนแรงในเหตุการณ์ความไม่สงบระหว่างปี 2547-2557

ตารางที่ 3.1 แสดงสถิติจำนวนการบาดเจ็บอันเนื่องมาจากความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นรายปีระหว่างปี 2547-2557 (ปี 2557 เป็นข้อมูลถึงวันที่ 31 สิงหาคม) จากฐานข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ซึ่งจำแนกข้อมูลการบาดเจ็บตามกลุ่มเป้าหมายและศาสนา รวมทั้งข้อมูลอัตราการบาดเจ็บเฉลี่ยต่อเหตุการณ์ความรุนแรง 1 ครั้ง ส่วนตารางที่ 3.2 แสดงสถิติจำนวนการเสียชีวิตอันเนื่องมาจากความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างปี 2547-2557 จากฐานข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ซึ่งจำแนกข้อมูลการบาดเจ็บและเสียชีวิตตามกลุ่มเป้าหมายและศาสนา รวมทั้งข้อมูลอัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตเฉลี่ยต่อเหตุการณ์ความรุนแรง

จากข้อมูลสถิติเหตุการณ์รุนแรงในตารางที่ 3.1 พบว่าใน 10 ปีหลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงยกระดับขึ้นในปี 2547 มีปีที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงโดยเฉลี่ยมากกว่า 4 ครั้งต่อวันอยู่ 5 ปี ได้แก่ ปี 2547-2550 และปี 2556 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่มีความรุนแรงสูงในช่วง 4 ปีแรก ก่อนที่จำนวนเหตุการณ์จะลดลงกว่า 55% ในปี 2551 และกลับมาเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนอีกครั้งในปี 2556 ซึ่งเป็นปีที่มีการเจรจายกเว้นการกระทำความผิดระหว่างรัฐบาลไทยกับตัวแทนผู้นำกลุ่มก่อความไม่สงบโดยมีรัฐบาลมาเลเซียเป็นผู้ประสานงาน โดยใน 8 เดือนแรกของปี 2557 มีเหตุการณ์ความรุนแรงสูงถึง 924 เหตุการณ์ซึ่งสูงเทียบเท่าระดับความรุนแรงระหว่างปี 2547-2550

หากพิจารณาถึงจำนวนผู้บาดเจ็บรวมในแต่ละปีจะพบว่าปีที่มีจำนวนผู้บาดเจ็บสูงกว่า 1,000 คน ได้แก่ 2548-2549 2552 และ 2554-2556 เป็นจำนวน 6 ปี แต่ปีที่มีอัตราการบาดเจ็บต่อเหตุการณ์ความรุนแรงสูงมากกว่า 100% มีจำนวน 4 ปี ได้แก่ 2551-2552 2554-2555 ซึ่งหมายความว่าทุก 1 เหตุการณ์ความรุนแรง มีผู้บาดเจ็บโดยเฉลี่ยมากกว่า 1 คนขึ้นไป โดยปี 2554 เป็นปีที่มีอัตราการบาดเจ็บสูงสุดถึง 115.36% ส่วนปีที่มีอัตราการบาดเจ็บต่อเหตุการณ์น้อยที่สุดคือปี 2547 ซึ่งเป็นปีที่มีอัตราการบาดเจ็บต่อเหตุการณ์ 42.33% จากข้อมูลสถิติเหตุการณ์รุนแรงในตารางที่ 3.2 พบว่าจำนวนผู้เสียชีวิตในแต่ละปีจะพบว่าปีที่มีจำนวนผู้เสียชีวิตสูงกว่า 500 คน ได้แก่ปี 2548-2550 และ 2552 และปีที่มีอัตราการเสียชีวิตต่อเหตุการณ์สูงกว่า 50% ได้แก่ 2551-2552 และ 2554 ซึ่งหมายความว่าทุก 2 เหตุการณ์ความรุนแรงจะมีจำนวนผู้เสียชีวิตโดยเฉลี่ย 1 คนขึ้นไป โดยปี 2551 เป็นปีที่มีอัตราการเสียชีวิตสูงสุดถึง 57.37% ส่วนปีที่มีอัตราการเสียชีวิตต่อเหตุการณ์น้อยที่สุดคือปี 2548 ซึ่งเป็นปีที่มีอัตราการเสียชีวิตต่อเหตุการณ์ 25.92%

ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำแนกตามศาสนาและกลุ่มเป้าหมายหนัก (Hard Target) และ กลุ่มเป้าหมายเบา (Soft Target) เป็นรายจังหวัด จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดที่มีจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงสูงที่สุดกว่า 5,378 ครั้ง ในขณะที่จังหวัดสงขลาและยะลาเป็นจังหวัดที่มีจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงน้อยที่สุดที่ 365 และ 4,335 ครั้งตามลำดับในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา จังหวัดที่มีชาวไทยพุทธเสียชีวิตมากที่สุดคือจังหวัดปัตตานีที่ 959 คน แต่จังหวัดที่มีชาวไทยพุทธบาดเจ็บมากที่สุดคือจังหวัดนราธิวาสที่ 2,405 คน ส่วนจังหวัดที่มีชาวไทยมุสลิมบาดเจ็บและเสียชีวิตมากที่สุดคือจังหวัดนราธิวาสโดยมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต 1,474 และ 1,226 คนตามลำดับ ส่วนตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนประชากรชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากรายงานการสำรวจสำมะโนประชากร 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อปี 2547 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มต้นเหตุการณ์การยกระดับความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิเคราะห์ทางสถิติต่อจากนี้ไปจะใช้ฐานข้อมูลประชากรเป็นหลัก เพราะเป็นข้อมูลโครงสร้างประชากรก่อนที่เหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้นขึ้นจนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากร

ภาพที่ 3.2 แสดงภาพรวมของจำนวนเหตุการณ์ จำนวนผู้บาดเจ็บ และจำนวนผู้เสียชีวิตตั้งแต่เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มต้นขึ้นในเดือนมกราคมปี 2547 จนถึงเดือนสิงหาคมปี 2557 ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุดที่โครงการวิจัยได้รับจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ข้อมูลในภาพนี้ถูกจัดเรียงเป็นรายเดือนทั้งสิ้น 128 เดือน โดยเดือนที่มีความรุนแรงสูงสุดคือเดือนมีนาคม 2555 ซึ่งมีเหตุการณ์คาร์บอมบ์ในจังหวัดสงขลาและยะลาในวันที่ 31 มีนาคม ทำให้มีผู้บาดเจ็บในวันเดียรรวมกันสูงถึง 472 คน เมื่อรวมกับจำนวนผู้บาดเจ็บในวันอื่นๆของเดือนนี้จึงทำให้เดือนมีนาคม 2555 เป็นเดือนที่มีผู้บาดเจ็บมากที่สุดในรอบ 10 ปี ส่วนจำนวนผู้เสียชีวิตแม้จะไม่มีเดือนใดที่มีจำนวนสูงอย่างเด่นชัด แต่ในช่วงปี 2549-2550 เป็นช่วงที่มีจำนวนผู้เสียชีวิตรวมสูงสุดคือ 663 คน และ 795 คนตามลำดับ

ภาพที่ 3.3 และ 3.4 แสดงจำนวนผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงเป็นรายปีตั้งแต่การเริ่มต้นของความรุนแรงในปี 2547 ถึงปี 2557 เป็นเวลารวม 10 ปี โดยในปี 2557 เป็นข้อมูลระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคม (8 เดือน) โดยเปรียบเทียบสถิติการบาดเจ็บของเหยื่อความรุนแรงใน 2 มิติได้แก่ มิติทางกลุ่มเป้าหมาย และมิติทางศาสนา จากภาพทั้ง 2 จะสังเกตได้ว่าผู้บาดเจ็บส่วนใหญ่จากเหตุการณ์ความรุนแรงคือกลุ่มเป้าหมายเบา (5,815 คน) และชาวไทยพุทธ (6,165) ซึ่งล้วนมีจำนวนผู้บาดเจ็บมากกว่ากลุ่มเป้าหมายหนัก (3,983 คน) และชาวไทยมุสลิม (3,658 คน) ตามลำดับ โดยในปี 2549 และ 2555 เป็นปีที่กลุ่มเป้าหมายเบาและชาวไทยพุทธตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจนได้รับบาดเจ็บมากเป็น 2 เท่าของกลุ่มเป้าหมายหนักและชาวไทยมุสลิมตามลำดับ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่ามีกระบวนการระบุกลุ่มเป้าหมายเป็นการเฉพาะใน 2 ปีดังกล่าวหรือไม่ และมีการย้ายถิ่นของประชากรชาวไทยพุทธและกลุ่มเป้าหมายเบาที่แตกต่างจากกลุ่มเป้าหมายหนักหรือชาวไทยมุสลิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ในแบบจำลองทางเศรษฐมิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณในบทที่ 4

นอกจากนั้นเมื่อนำจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตตามศาสนามาเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรของแต่ละศาสนาซึ่งแสดงในตารางที่ 3.4 จะพบว่าจังหวัดที่มีชาวไทยพุทธบาดเจ็บและเสียชีวิตสูงสุดเมื่อเทียบเป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากรไทยพุทธในจังหวัดได้แก่จังหวัดนราธิวาสซึ่งมีชาวไทยพุทธบาดเจ็บและเสียชีวิตคิดเป็น 4.46% และ 1.28% ของประชากรชาวไทยพุทธในจังหวัด ส่วนจังหวัดที่มีประชากรชาวไทยมุสลิมบาดเจ็บและเสียชีวิตสูงสุดเมื่อเทียบเป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากรไทยมุสลิมในจังหวัดได้แก่จังหวัดนราธิวาสเช่นเดียวกันซึ่งมีชาวไทยมุสลิมบาดเจ็บและเสียชีวิตคิดเป็น 0.35% และ 0.29% ของประชากรชาวไทยมุสลิมในจังหวัด ดังนั้นแม้จำนวนผู้เสียชีวิตรวมตลอด 10 ปีที่ผ่านมาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นชาวไทยพุทธจะน้อยกว่าจำนวนผู้เสียชีวิตชาวไทยมุสลิมกว่า 700 คนหรือคิดเป็น 25% แต่เมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรชาวไทยพุทธในพื้นที่แล้ว ชาวไทยพุทธมีอัตราการเสียชีวิตเมื่อเทียบกับประชากรชาวไทยพุทธในพื้นที่สูงกว่าชาวไทยมุสลิมกว่า 4.4 เท่าในขณะที่จำนวนผู้บาดเจ็บชาวไทย

พุทธในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังแสดงในตารางที่ 3.3 นั้นสูงกว่าจำนวนผู้บาดเจ็บชาวไทยมุสลิมกว่า 1.7 เท่าตัว แต่เมื่อเทียบจำนวนผู้บาดเจ็บกับจำนวนประชากรตามศาสนาในตารางที่ 3.4 แล้วจะพบว่าชาวไทยพุทธได้รับการบาดเจ็บเมื่อเทียบกับประชากรชาวไทยพุทธสูงกว่าจำนวนผู้บาดเจ็บชาวไทยมุสลิมเมื่อเทียบกับประชากรชาวไทยมุสลิมสูงถึง 12 เท่าตัว ข้อมูลดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่ชัดเจนในการเลือกเป้าหมายชาวไทยพุทธในสัดส่วนที่สูงกว่าชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ตลอด 10 ปีที่ผ่านมาของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 3.5 และ 3.6 แสดงจำนวนเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงเป็นรายปีตั้งแต่การเริ่มต้นของความรุนแรงในปี 2547 ถึงปี 2557 เป็นเวลารวม 10 ปี โดยในปี 2557 เป็นข้อมูลระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคม (8 เดือน) โดยเปรียบเทียบสถิติการเสียชีวิตของเหยื่อความรุนแรงใน 2 มิติได้แก่ มิติทางกลุ่มเป้าหมาย และมิติทางศาสนา จากภาพทั้ง 2 จะสังเกตได้ว่าเสียชีวิตส่วนใหญ่จากเหตุการณ์ความรุนแรงคือกลุ่มเป้าหมายเบา (3,801 คน) และชาวไทยมุสลิม (3,113 คน) ซึ่งมีจำนวนผู้บาดเจ็บมากกว่ากลุ่มเป้าหมายหนัก (1,563 คน) และชาวไทยพุทธ (2,407 คน) ตามลำดับ โดยในช่วง 4 ปีแรกของเหตุการณ์ความรุนแรงระหว่างปี 2547-2550 เป็นช่วงที่จำนวนผู้เสียชีวิตที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเบาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 241 คน เป็น 592 คนในปี 2550 แต่หลังจากนั้นจำนวนผู้เสียชีวิตที่เป็นกลุ่มเป้าหมายอ่อนก็ลดลงอยู่ในระดับ 200-300 คนมาตลอด ในขณะที่จำนวนผู้เสียชีวิตที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหนักมีความคงที่ระหว่าง 100-200 คนตลอด 10 ปีที่ผ่านมา ในส่วนของมิติทางศาสนา ในช่วง 4 ปีแรก จำนวนผู้เสียชีวิตชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน แต่หลังจากปี 2551 จำนวนผู้เสียชีวิตชาวไทยมุสลิมก็สูงกว่าผู้เสียชีวิตชาวไทยพุทธราว 30-50% ตลอดมา จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราเร่งของการเสียชีวิตของกลุ่มเป้าหมายเบา รวมทั้งการเปลี่ยนรูปแบบเป้าหมายการโจมตีและการเสียชีวิตระหว่างก่อนและหลังปี 2551 มีผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการย้ายถิ่นของกลุ่มเป้าหมายเบาอย่างมีนัยทางสถิติหรือไม่ในแบบจำลองทางเศรษฐมิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณในส่วนต่อไป

ภาพที่ 3.7 แสดงอัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงโดยเฉลี่ยตลอด 10 ปีที่ผ่านมา เป็นที่สังเกตได้อย่างชัดเจนว่าอัตราการบาดเจ็บจากเหตุการณ์โดยเฉลี่ยพุ่งสูงขึ้นมากกว่า 60% ในปี 2551 แม้ว่าจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงจะลดลงอย่างเด่นชัดกว่า 1,000 เหตุการณ์ในปี 2551 เมื่อเทียบกับปี 2550 แต่จำนวนผู้บาดเจ็บกลับแทบมิได้ลดลงเลย แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้เพิ่มประสิทธิภาพในการก่อความไม่สงบ โดยใช้จำนวนเหตุการณ์ที่ลดลงมากกว่า 50% แต่ยังคงสร้างความบาดเจ็บให้แก่เป้าหมายได้เท่าเดิม ส่วนอัตราการเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงนั้นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นระหว่างปี 2547-2551 โดยปี 2551 เป็นปีที่มีอัตราการเสียชีวิตต่อเหตุการณ์สูงสุดที่ 57% ก่อนที่อัตราการเสียชีวิตจะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปี 2556 ก่อนจะเริ่มเพิ่มสูงขึ้นในปี 2557 ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW) ที่แสดงในภาพที่ 3.13 ว่าสถานการณ์ความรุนแรงมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องหลักจากปี 2551 ก่อนจะกลับมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปลายปี 2556 ถึงปี 2557

ตารางที่ 3.1 จำนวนผู้บาดเจ็บอันเนื่องมาจากความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างปี 2547-2557

ปี	จำนวน เหตุการณ์	จำนวนผู้บาดเจ็บ					รวม	อัตราผู้บาดเจ็บ ต่อเหตุการณ์
		Hard Target	Soft Target	ชาวไทย พุทธ	ชาวไทย มุสลิม	ไม่ระบุศาสนา		
2547	1,831	188	290	526	167	82	775	42.33%
2548	2,176	254	386	601	370	105	1,076	49.45%
2549	1,846	307	704	662	365	12	1,039	56.28%
2550	1,820	200	592	346	447	2	801	44.01%
2551	821	446	443	542	276	74	892	108.65%
2552	1,033	460	624	636	434	13	1,083	104.84%
2553	956	429	473	560	338	4	902	94.35%
2554	905	451	593	670	306	68	1,044	115.36%
2555	1,190	434	910	628	345	371	1,344	112.94%
2556	1,575	573	446	649	363	7	1,019	64.70%
มค.-สค. 2557	924	241	354	345	247	3	595	64.39%
รวม	15,077	3,983	5,815	6,165	3,658	741	10,570	77.94%

ตารางที่ 3.2 จำนวนผู้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างปี 2547-2557

ปี	จำนวน เหตุการณ์	จำนวนผู้เสียชีวิต					รวม	อัตราผู้เสียชีวิต ต่อเหตุการณ์
		Hard Target	Soft Target	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทย มุสลิม	ไม่ระบุศาสนา		
2547	1,831	103	241	279	183	22	484	26.43%
2548	2,176	127	319	271	279	14	564	25.92%
2549	1,846	141	517	305	337	21	663	35.92%
2550	1,820	200	592	346	447	2	795	43.68%
2551	821	156	315	161	304	6	471	57.37%
2552	1,033	159	367	166	351	9	526	50.92%
2553	956	124	305	176	250	3	429	44.87%
2554	905	132	329	208	239	14	461	50.94%
2555	1,190	137	314	178	266	7	451	37.90%
2556	1,575	189	277	181	278	7	466	29.59%
มค.-สค. 2557	924	95	225	136	179	5	320	34.63%
รวม	15,077	1,563	3,801	2,407	3,113	110	5,630	39.83%

ตารางที่ 3.3 จำนวนผู้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากความไม่สงบจําแนกรายจังหวัดและประเภทผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตระหว่างปี 2547-2557

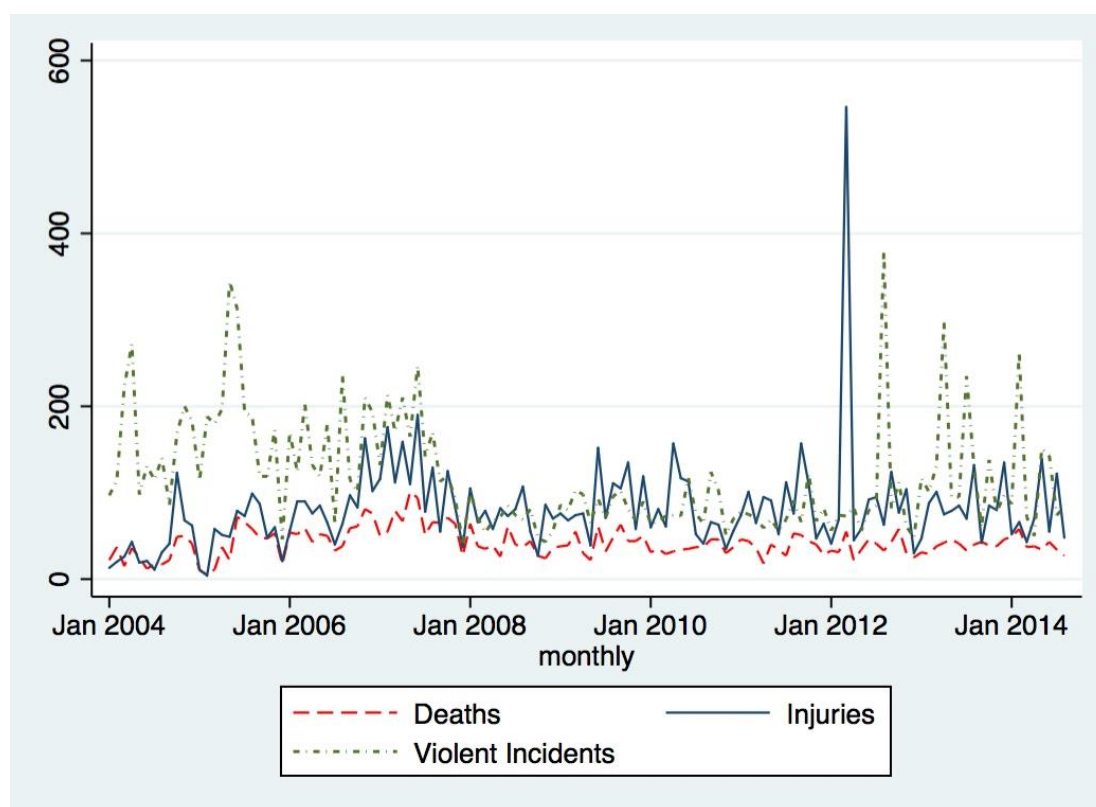
ปี	ยะลา									นราธิวาส								
	Hard Target		Soft Target		ชาวไทยพุทธ		ชาวไทยมุสลิม		เหตุการณ์	Hard Target		Soft Target		ชาวไทยพุทธ		ชาวไทยมุสลิม		เหตุการณ์
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ		เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	
2547	15	68	60	66	54	146	39	43	425	22	58	120	170	112	263	90	80	756
2548	34	74	62	116	70	195	50	111	648	40	129	181	189	116	280	156	182	913
2549	40	78	147	219	103	189	84	107	538	35	167	187	251	62	266	160	157	594
2550	52	159	261	389	131	321	181	225	740	50	235	217	252	86	315	184	172	610
2551	50	145	140	153	53	200	136	98	321	24	119	100	181	34	145	86	86	210
2552	32	173	103	163	38	214	94	119	306	36	144	125	270	44	221	113	191	323
2553	35	114	68	154	41	179	60	89	255	33	143	92	134	41	152	83	121	343
2554	29	140	80	204	44	233	62	110	230	39	167	134	264	68	240	97	124	351
2555	24	106	84	186	42	204	65	73	244	33	180	109	193	46	225	92	146	411
2556	35	165	55	67	41	149	48	82	372	62	200	104	175	57	222	107	153	562
2557	27	41	62	121	37	99	50	60	256	19	80	65	59	26	76	58	62	305
Total	373	1,263	1,122	1,838	654	2,129	869	1,117	4,335	393	1,622	1,434	2,138	692	2,405	1,226	1,474	5,378
ปี	ปัตตานี									สงขลา								
	Hard Target		Soft Target		ชาวไทยพุทธ		ชาวไทยมุสลิม		เหตุการณ์	Hard Target		Soft Target		ชาวไทยพุทธ		ชาวไทยมุสลิม		เหตุการณ์
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ		เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	
2547	42	47	61	61	97	109	47	42	605	10	3	13	5	15	8	6	2	41
2548	17	29	107	96	81	123	72	73	603	0	0	5	7	4	3	1	4	12
2549	27	35	166	184	107	152	85	81	614	5	11	51	66	33	55	8	20	100
2550	48	146	128	147	109	202	66	93	386	3	3	31	38	19	34	15	7	66
2551	39	165	112	122	72	196	78	91	278	1	0	5	4	2	1	4	1	13
2552	45	125	182	208	81	200	144	124	397	0	1	1	0	1	1	1	1	5
2553	22	133	176	199	91	207	107	125	348	1	15	1	10	2	22	22	22	9
2554	38	123	140	125	96	178	79	70	318	1	10	0	11	0	19	19	19	6
2555	45	141	142	184	81	199	105	126	514	0	0	14	354	9	0	0	0	21
2556	62	193	140	177	76	243	122	126	596	1	4	7	38	7	35	35	35	44
2557	33	108	104	168	68	158	66	119	315	0	2	10	16	5	12	12	12	48
Total	418	1,245	1,458	1,671	959	1,967	971	1,070	4,974	22	49	138	549	97	190	123	123	365

ตารางที่ 3.4 จำนวนประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จำแนกตามศาสนา

จังหวัด	ชาวไทยพุทธ		ชาวไทยมุสลิม		ประชากรรวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	%
		ปชก.รวม		ปชก.รวม		ปชก.ไทยพุทธ	ปชก.ไทยมุสลิม
ปัตตานี	79,370	15.11%	446,048	84.89%	525,418	38.34%	36.76%
ยะลา	73,704	17.69%	342,938	17.69%	416,642	35.60%	28.26%
นราธิวาส	53,959	11.28%	424,401	11.28%	478,360	26.06%	34.98%
รวม	207,033		1,213,387		1,420,420	14.58%	85.42%

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547)

ภาพที่ 3.2 จำนวนเหตุการณ์ จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตระหว่างปี 2547-2557

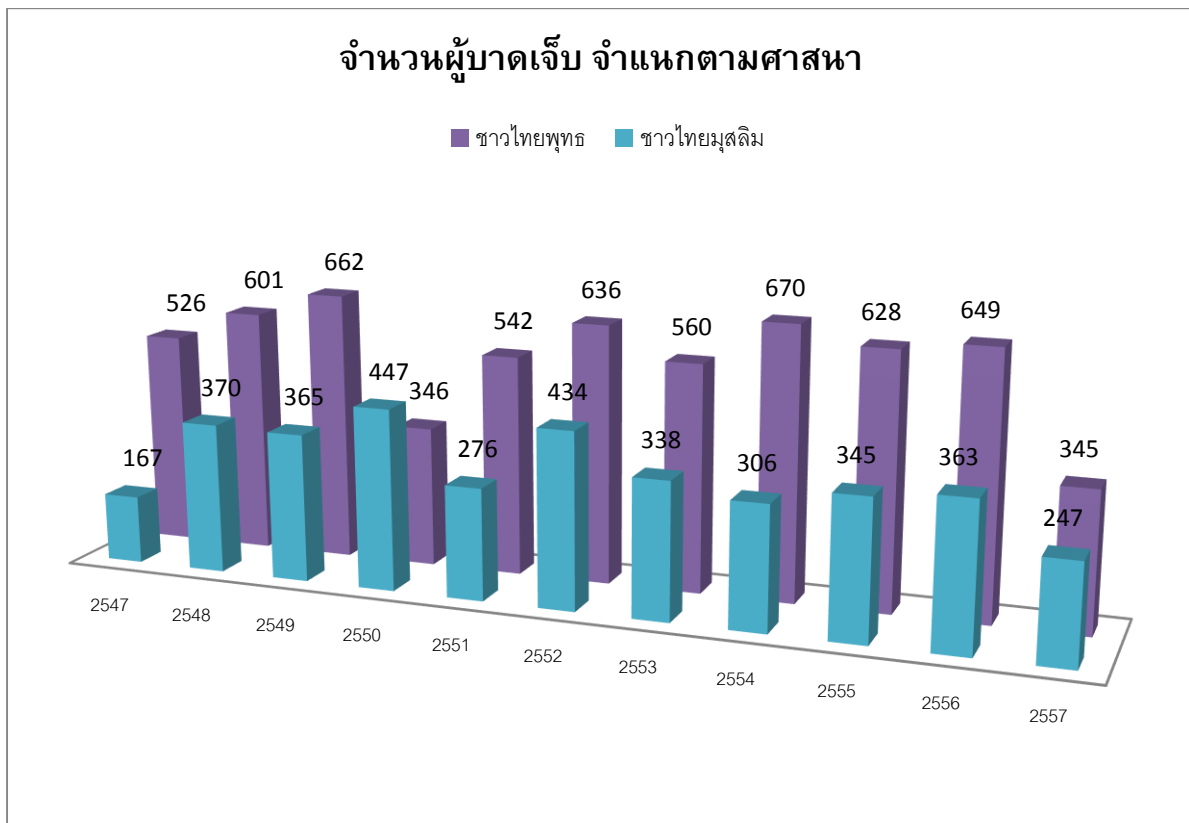

ที่มา : ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW)

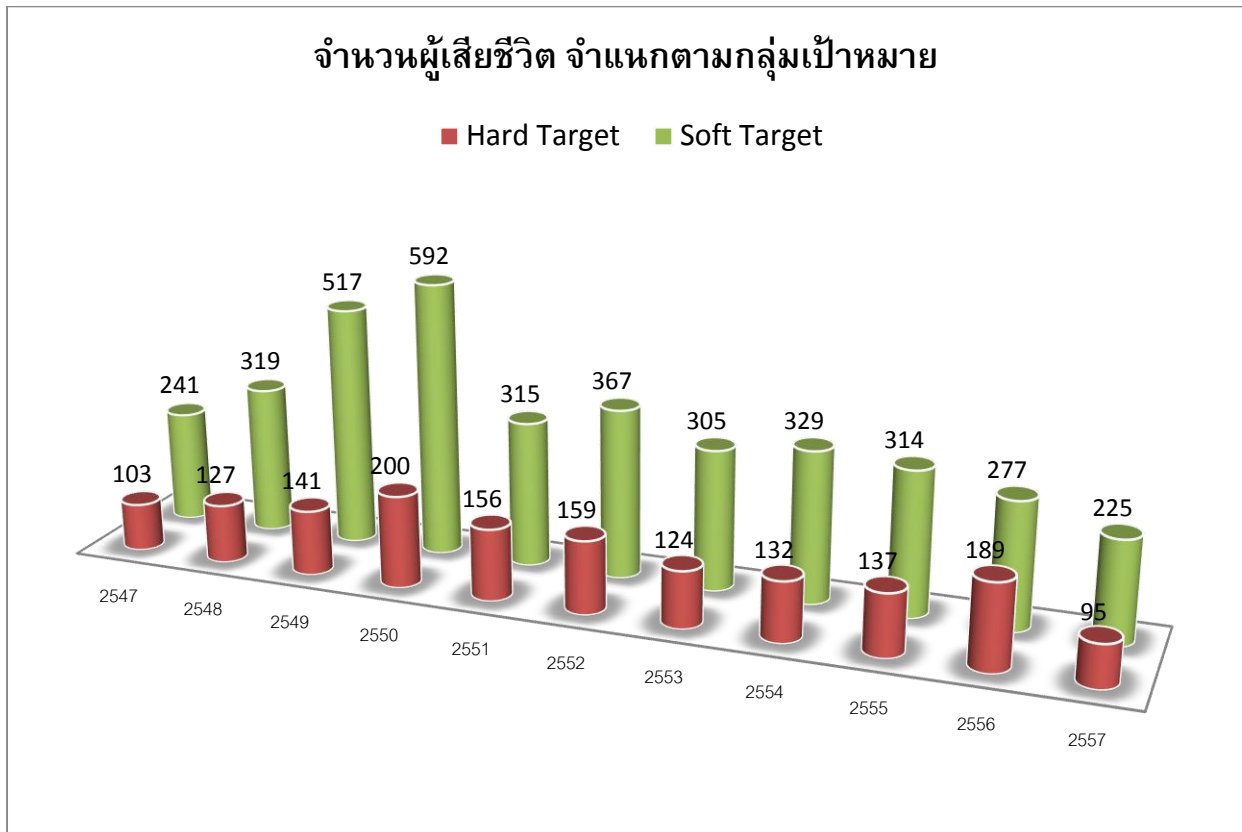
ภาพที่ 3.3 จำนวนผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย

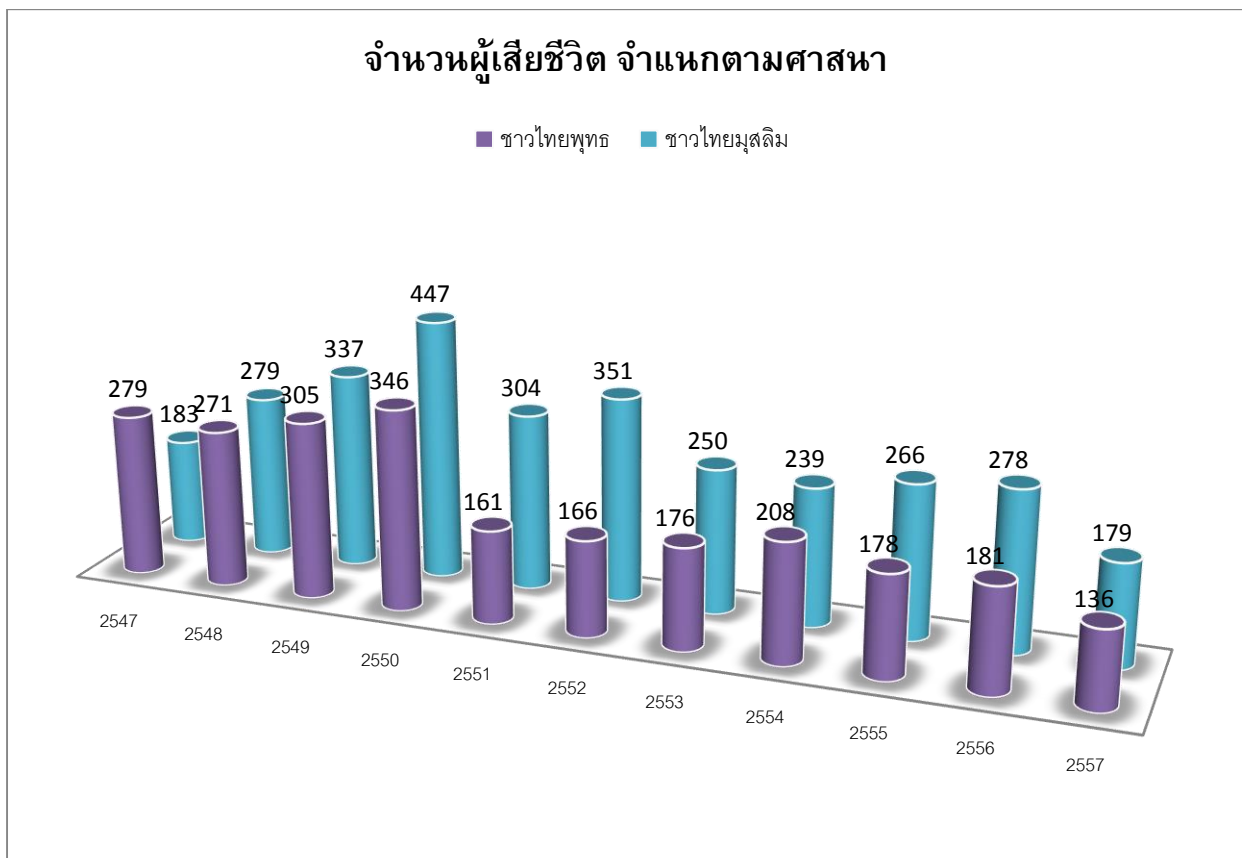
ภาพที่ 3.4 จำนวนผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงจำแนกตามศาสนา

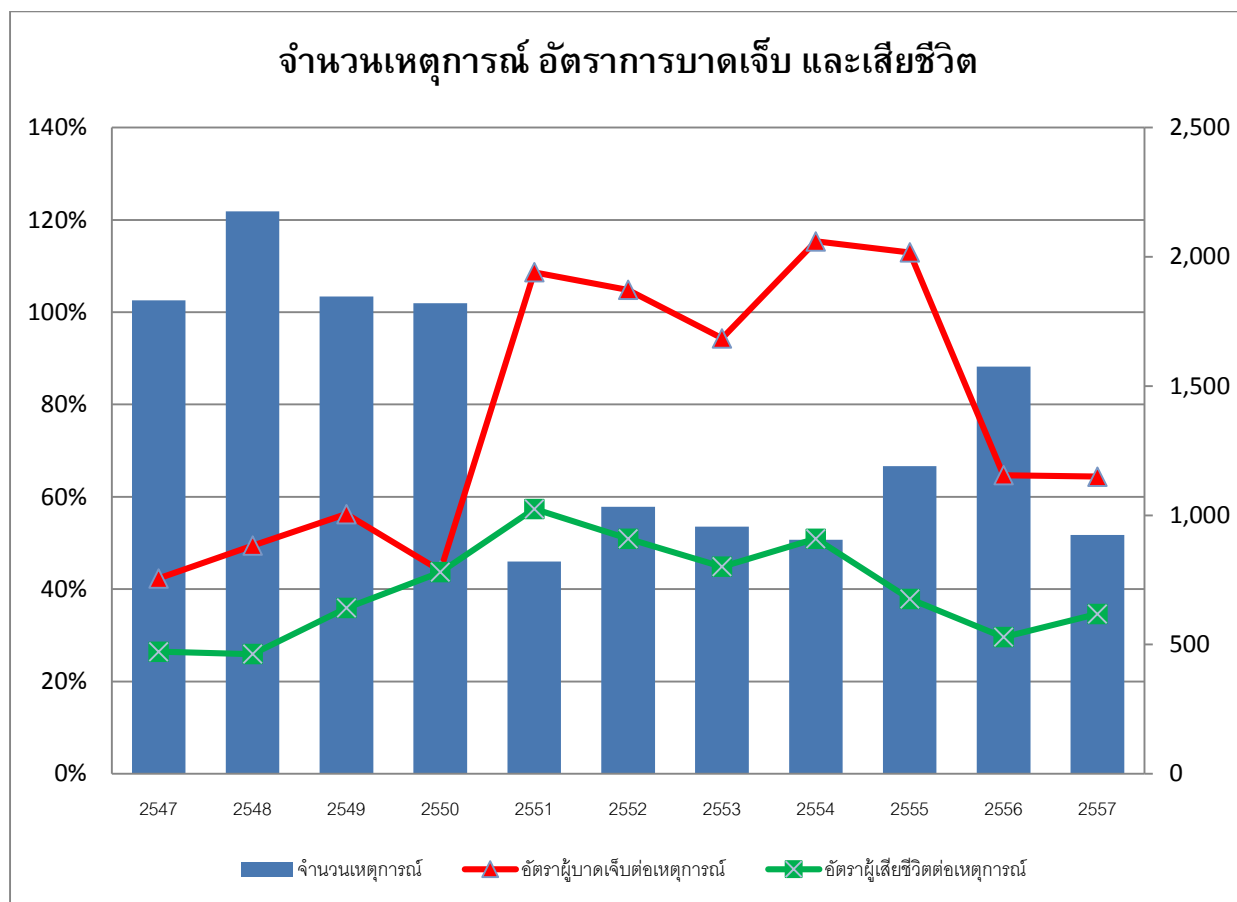
ภาพที่ 3.5 จำนวนเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย

ภาพที่ 3.6 จำนวนเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงจำแนกตามศาสนา

ภาพที่ 3.7 จำนวนเหตุการณ์ อัตราการบาดเจ็บ และเสียชีวิต ระหว่างปี 2547-2557

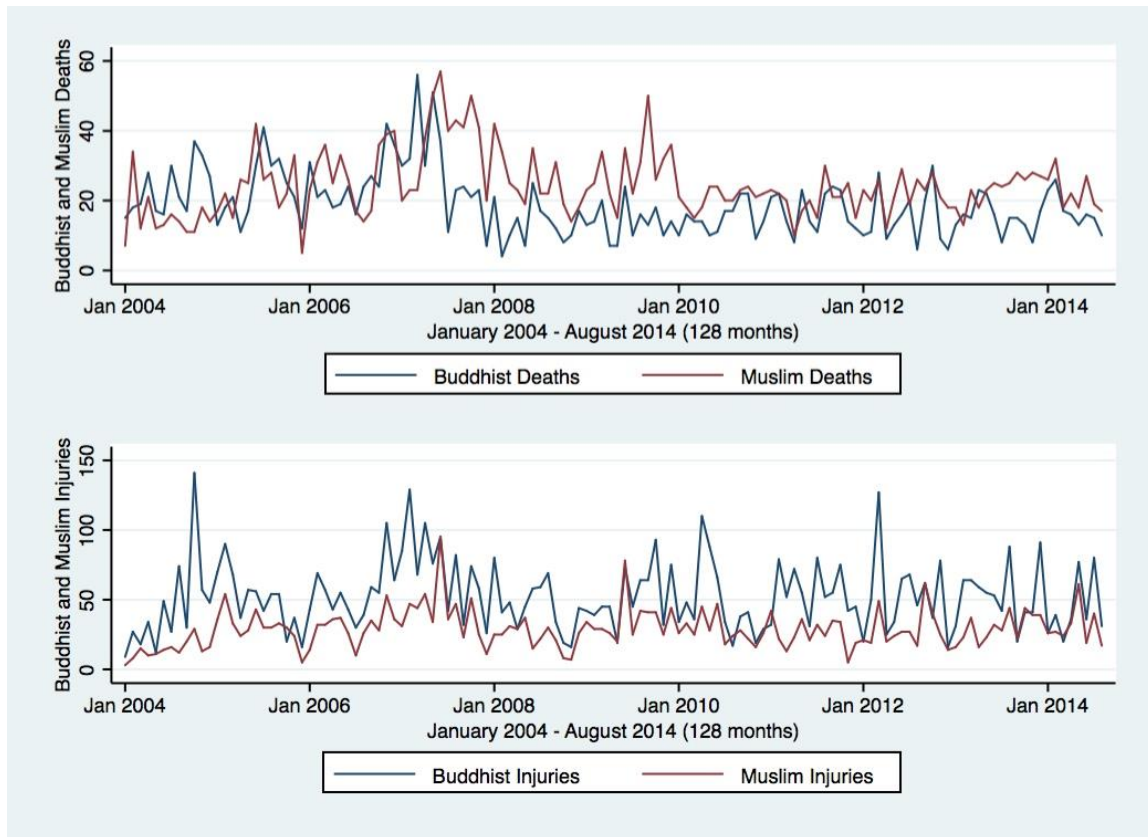

ภาพที่ 3.8 และ ภาพที่ 3.9 นำเสนอข้อมูลการบาดเจ็บและเสียชีวิตของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม Hard Target และ Soft Target เช่นเดียวกับภาพที่ 3.3-3.6 แต่นำเสนอข้อมูลในรูปแบบรายเดือนตลอด 128 เดือนเพื่อศึกษาทิศทางการเคลื่อนไหวของความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับประชากรแต่ละกลุ่มโดยละเอียด โดยข้อมูลในภาพที่ 3.8 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้เสียชีวิตรายเดือนระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมไม่แตกต่างกันมากนักและมีการเพิ่มขึ้นและลดลงระหว่างเดือนในทิศทางใกล้เคียงกัน ยกเว้นช่วงกลางปี 2550 ถึง ต้นปี 2554 ที่จำนวนผู้เสียชีวิตรายเดือนที่เป็นชาวไทยมุสลิมมีจำนวนที่สูงกว่าจำนวนผู้เสียชีวิตชาวไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก่อนจะกลับสู่รูปที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ต่างจากจำนวนผู้บาดเจ็บรายเดือนในภาพที่ 3.8 จะสังเกตได้ว่าจำนวนผู้บาดเจ็บชาวไทยพุทธมีจำนวนเฉลี่ยรายเดือนที่สูงกว่าจำนวนผู้บาดเจ็บชาวไทยมุสลิมรายเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะช่วงเวลาระหว่างปี 2547-2550 และช่วงปี 2553-2555

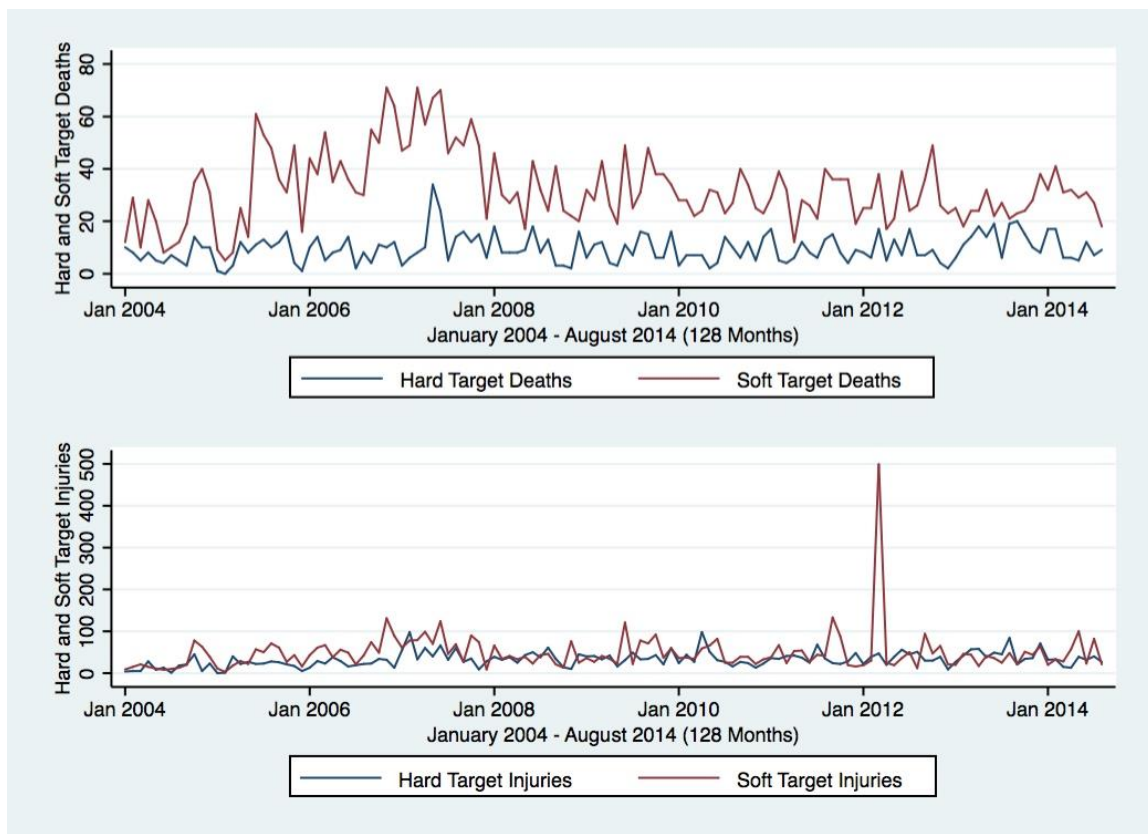
ภาพที่ 3.9 แสดงข้อมูลการบาดเจ็บและเสียชีวิตของเป้าหมายหนักและเป้าหมายเบาเป็นรายเดือนทั้งสิ้น 128 เดือน จากข้อมูลดังกล่าวจะสังเกตได้ว่าจำนวนผู้เสียชีวิตที่เป็นเป้าหมายเบา มีจำนวนสูงกว่าจำนวนผู้เสียชีวิตที่เป็นเป้าหมายหนักตลอด 128 เดือนที่ผ่านมา ประชาชนผู้ไม่มีอาวุธจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สูญเสียชีวิตมากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ติดอาวุธเนื่องจากจำนวนประชากรในพื้นที่กลุ่มนี้มีฐานประชากรที่สูงกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นเมื่อเทียบอัตราการเสียชีวิตกับฐานประชากรแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ติดอาวุธหรือเป้าหมายหนักจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีอัตราการสูญเสียชีวิตที่มากกว่า ส่วนจำนวนผู้บาดเจ็บระหว่างเป้าหมายหนักและเป้าหมายเบาดำเนินมาไม่พบความแตกต่างที่เด่นชัดระหว่าง 2 กลุ่มผู้บาดเจ็บ ยกเว้นเดือนที่มีเหตุการณ์คาร์บอมบ์ในพื้นที่สาธารณะเช่นตลาดหรือถนนในพื้นที่กลางเมือง จำนวนผู้เสียชีวิตที่เป็นเป้าหมายเบาในเดือนนั้นจะมีจำนวนที่สูงกว่าเป้าหมายหนักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทางกลับกันในเดือนที่มีเหตุการณ์ค่ายทหารถูกจู่โจมโดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียชีวิตในจำนวนมากตัวเลขการบาดเจ็บและเสียชีวิตของเป้าหมายหนักสูงขึ้นเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ย

ภาพที่ 3.10-3.13 แสดงแผนที่ GIS ของจังหวัดชายแดนใต้ก่อนและหลังการเริ่มต้นของเหตุการณ์ความรุนแรงในปี 2547 (ภาพที่ 3.7 และ 3.9) จะสังเกตเห็นได้ว่าก่อนปี 2547 แทบไม่มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เลย ยกเว้นบางพื้นที่ในอำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส และอำเภอนองจิกจังหวัดปัตตานี แต่ภายหลังปี 2547 ภาพที่ 3.8 และ 3.10 แสดงจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงต่อประชากร 1,000 คน เพื่อแสดงให้เห็นถึงสัดส่วนประชากรที่ตกเป็นเหยื่อของเหตุการณ์ความรุนแรงต่อประชากรทั้งหมดของพื้นที่ โดยพื้นที่ซึ่งมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตกว่า 1-3% ของจำนวนประชากรในพื้นที่คือพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรงเป็นอย่างสูงได้แก่ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอเมืองยะลา อำเภอยะหริ่ง อำเภอยะหริ่ง อำเภอสายบุรี อำเภอรามัน อำเภอระแง อำเภอสู่หงปาดี และอำเภอสุคีริน

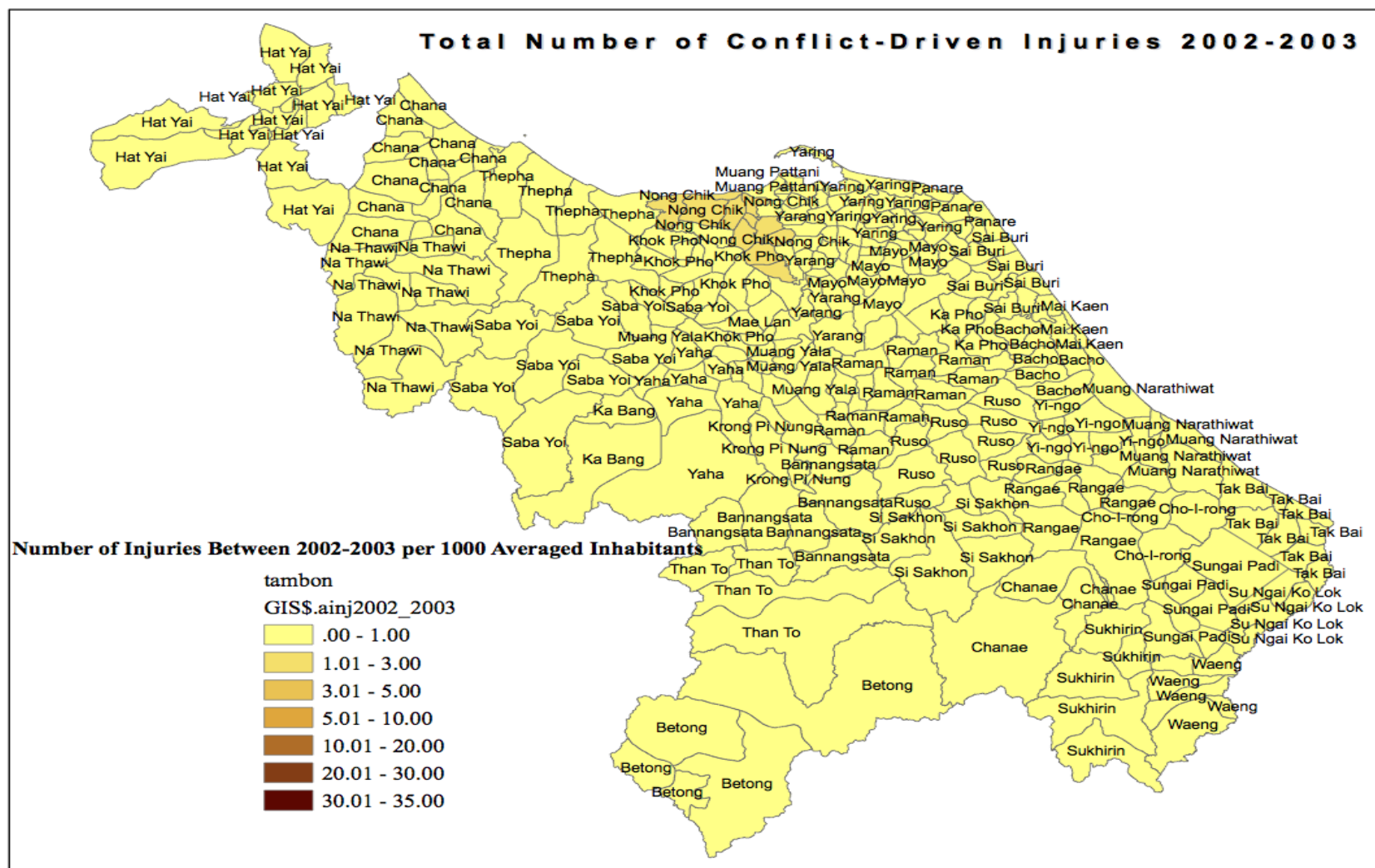
ภาพที่ 3.8 จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามศาสนา

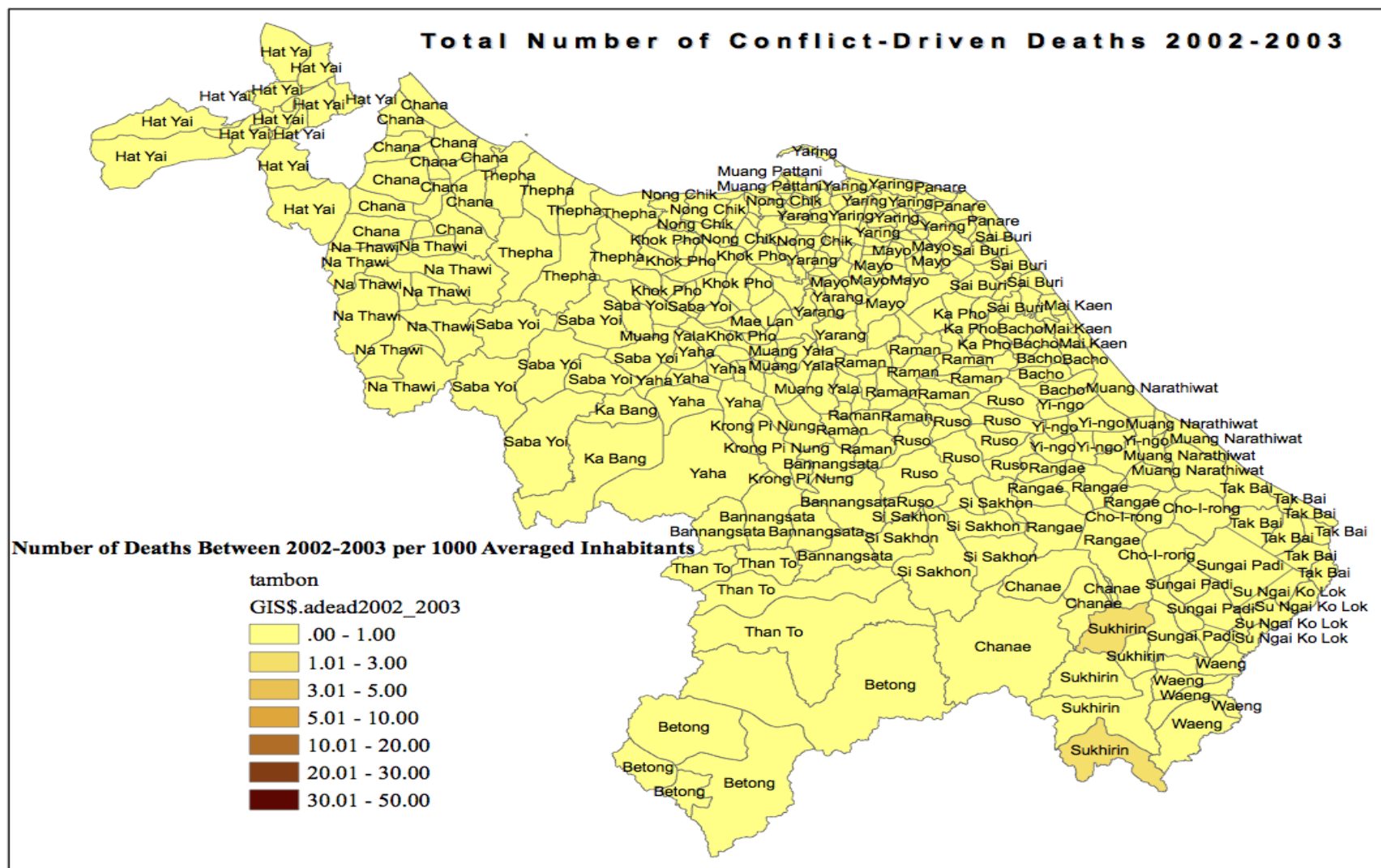
ภาพที่ 3.9 จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามประเภทเป้าหมาย

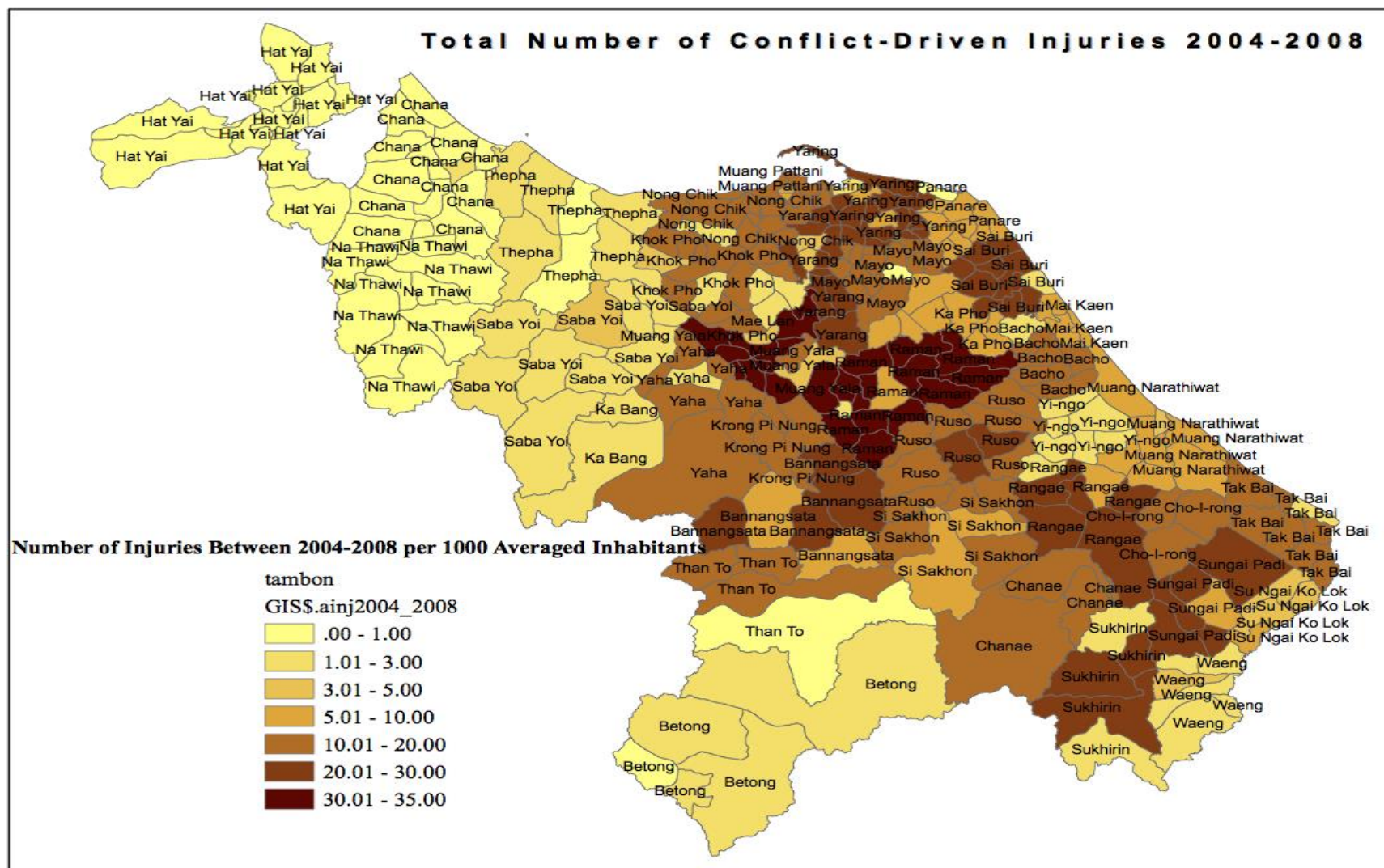
ภาพที่ 3.10 จำนวนผู้บาดเจ็บจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2545 – 2546 (ก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)

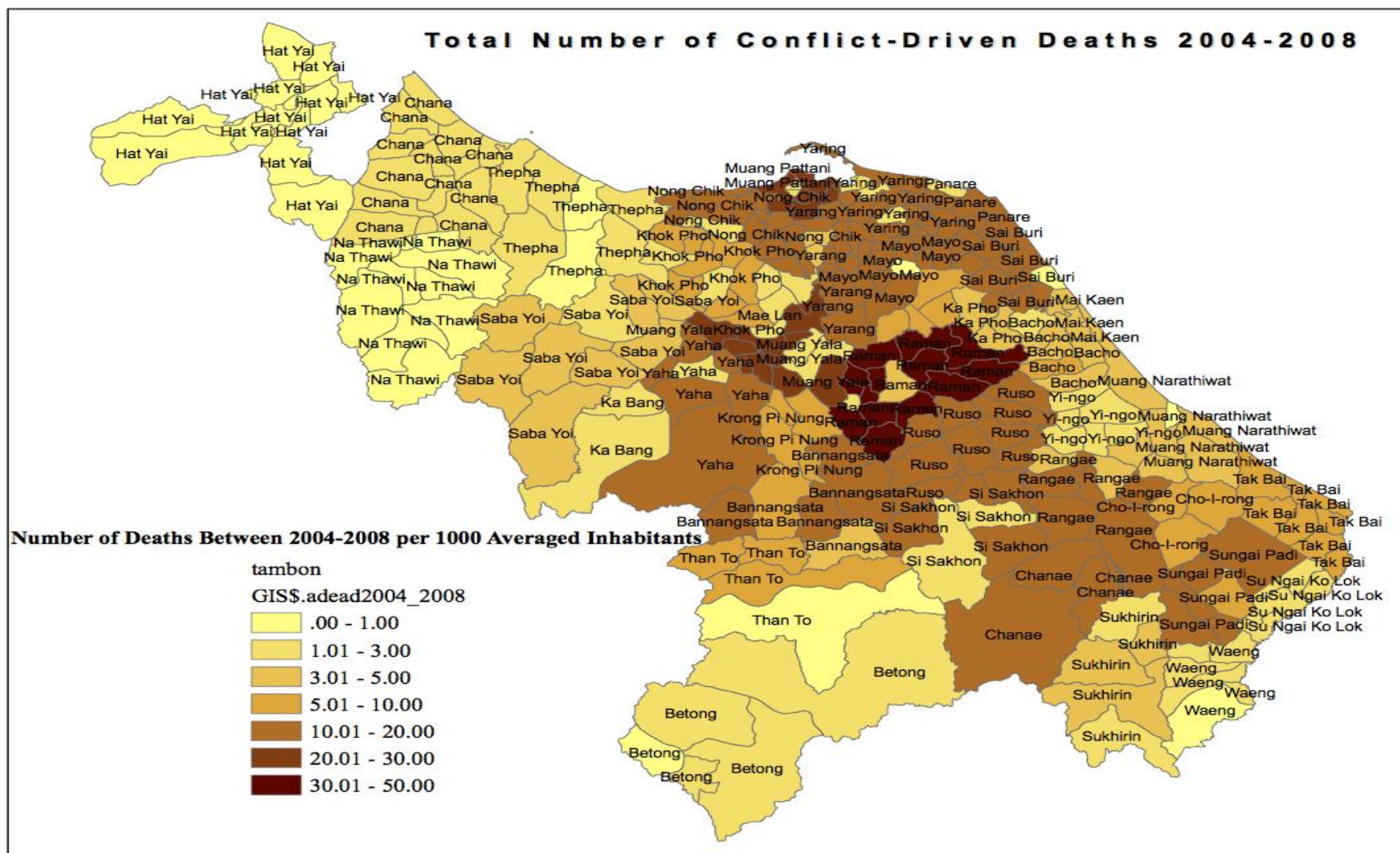
ภาพที่ 3.11 จำนวนผู้บาดเจ็บจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (หลังเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)

ภาพที่ 3.12 จำนวนเสียชีวิตจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2545-2546 (ก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)

ภาพที่ 3.13 จำนวนผู้เสียชีวิตจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (หลังเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)

3.2 สถิติสถานการณ์การย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.2.1 ฐานข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อมูลการย้ายถิ่นที่โครงการวิจัยนี้เลือกใช้ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยเจ้าหน้าที่จากสำนักบริหารการทะเบียนได้ดำเนินการดึงข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรจากฐานข้อมูลการทะเบียนระดับประเทศให้แก่โครงการเฉพาะข้อมูลที่ต้องใช้ในกระบวนการวิเคราะห์การย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างปี 2545-2557 ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลการย้ายออกของประชากรจาก 33 อำเภอในจังหวัดยะลา (8 อำเภอ) ปัตตานี (12 อำเภอ) และ นราธิวาส (13 อำเภอ) รวมทั้ง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา รวมเป็น 37 อำเภอ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ขัดแย้งในเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากนี้ไปจะเรียกพื้นที่ 37 อำเภอนี้ว่าพื้นที่ต้นทาง (Source)
2. ข้อมูลการย้ายเข้าของประชากรสู่ 37 อำเภอในพื้นที่ขัดแย้ง การย้ายถิ่นจาก 37 อำเภอพื้นที่ต้นทางในข้อที่ 1 สู่ 37 อำเภอในพื้นที่ปลายทางในพื้นที่ความขัดแย้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการย้ายระหว่างตำบลในอำเภอเดียวกัน หรือ การย้ายข้ามอำเภอในพื้นที่นี้จะถือว่าเป็นการย้ายถิ่นภายในพื้นที่ขัดแย้ง (Within Conflict Zone Migration) และเรียกพื้นที่ปลายทางเหล่านี้ว่าพื้นที่ปลายทางในเขตความขัดแย้ง (Within Conflict Zone Destination) ในกระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณต่อจากนี้ไป
3. ข้อมูลการย้ายเข้าสู่พื้นที่ปลายทางนอกเขตพื้นที่ขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับได้แก่
 - 3.1 พื้นที่ 12 อำเภอที่อยู่นอกเขตพื้นที่ขัดแย้งในจังหวัดสงขลา
 - 3.2 พื้นที่จังหวัดภาคใต้ 10 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วยภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัดได้แก่พัทลุง สตูล และตรัง และภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด
 - 3.3 พื้นที่นอกภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ 63 จังหวัดที่เหลือในประเทศไทย
4. ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของประชากรผู้ย้ายถิ่น
 - 4.1 จำนวนผู้ย้ายถิ่น
 - 4.2 จำนวนผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามเพศ (2545-2557)
 - 4.3 จำนวนผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามศาสนา (2545-2551)
 - 4.4 จำนวนผู้ย้ายถิ่นที่ไม่สามารถระบุศาสนาได้ (2545-2551)

3.2.2 ข้อจำกัดของฐานข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

แม้ว่าโครงการวิจัยนี้จะได้รับการประสานข้อมูลทุกภูมิภาคการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเป็นอย่างดีข้อมูลใน

หัวข้อ 3.2.1 แต่ข้อมูลที่ได้รับมาก็มีข้อจำกัดในรายละเอียดทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพในหลายประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของคุณภาพข้อมูลปฐมภูมิที่จัดเก็บจากต้นทาง

1. ปัญหาการไม่แจ้งย้ายที่อยู่ของประชากรไทย

ปัญหาการย้ายภูมิลำเนาของประชากรไทยเป็นปัญหาเรื้อรังที่กรมการปกครองพยายามแก้ไขมาโดยตลอด แม้ว่าจะมีกฎหมายบังคับให้ผู้ย้ายถิ่นถาวรแจ้งย้ายที่เขตการปกครองภายใน 15 วัน แต่กฎหมายก็มิได้มีบทลงโทษที่เพียงพอให้ประชาชนส่วนใหญ่ดำเนินการตาม ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมการปกครองจึงไม่สามารถแจ้งจำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานที่แท้จริงได้ เช่นเดียวกับสัดส่วนของจำนวนผู้ย้ายถิ่นที่แจ้งย้ายต่อจำนวนผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดในประเทศ ดังนั้นข้อมูลจำนวนผู้ย้ายถิ่นที่ใช้ในโครงการนี้จึงเป็นเพียงจำนวนผู้ย้ายถิ่นที่แจ้งย้ายกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเท่านั้น

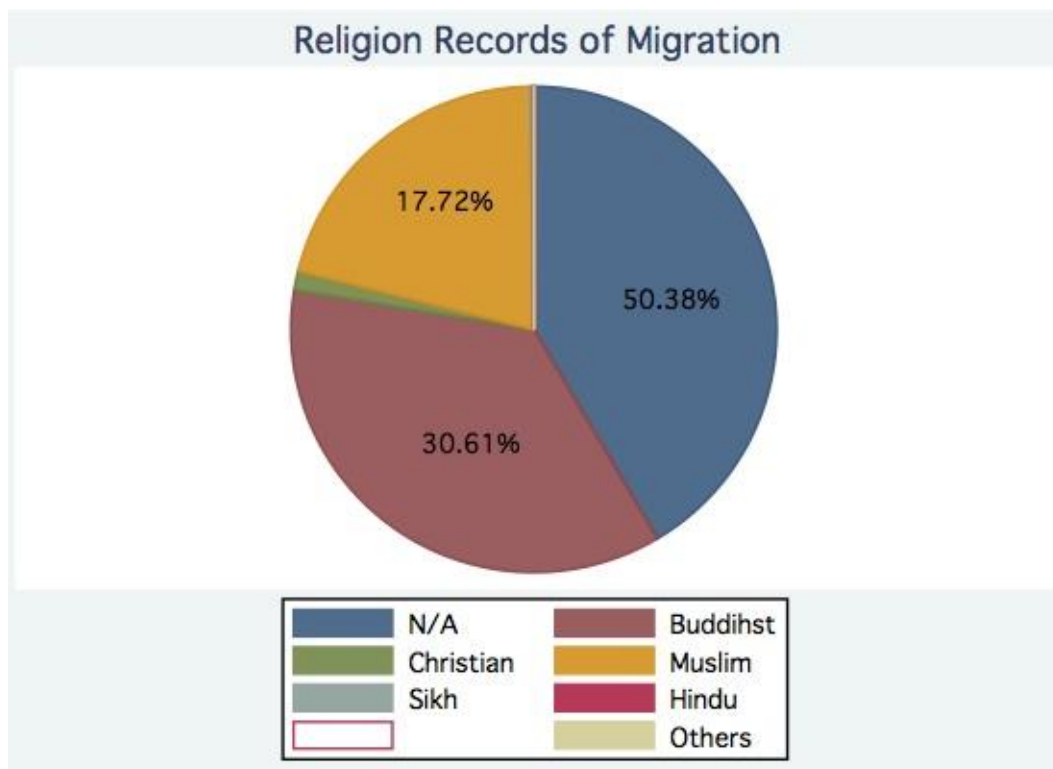
2. ปัญหาความไม่ครบถ้วนของข้อมูลเชิงคุณภาพของผู้แจ้งย้าย

นอกจากปัญหาการไม่แจ้งย้ายถิ่นแล้ว ผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากที่แจ้งย้ายถูกต้องตามกฎหมาย มักจะไม่แจ้งข้อมูลประวัติส่วนบุคคลอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะข้อมูลศาสนาของผู้ย้าย ด้วยเหตุนี้สำนักการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจึงมอบข้อมูลการย้ายพร้อมข้อมูลเพศและศาสนาของผู้ย้ายถิ่นให้แก่โครงการเพียงระหว่างปี 2545-2551 เท่านั้น ดังแสดงในภาพที่ 3.14 ที่แม้แต่ในข้อมูลของผู้แจ้งย้ายถิ่นในฐานข้อมูลของกรมการปกครอง ยังมีกลุ่มตัวอย่างอีกกว่า 50% ที่ไม่แจ้งศาสนาของตนในแบบฟอร์มการย้ายถิ่นที่ส่งให้แก่เจ้าหน้าที่ ส่วนข้อมูลการย้ายถิ่นระหว่างปี 2552-2557 จะมีเพียงข้อมูลเพศของผู้ย้ายเท่านั้น ดังนั้นกระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณส่วนใหญ่จึงจะดำเนินการในฐานข้อมูลระหว่างปี 2547-2551 เป็นหลัก

3. ปัญหาความซับซ้อนของระบบฐานข้อมูล

ด้วยจำนวนผู้ย้ายถิ่นตลอด 10 ปีที่ผ่านมาที่มีปริมาณที่สูงมากอีกทั้งข้อมูลการย้ายจากพื้นที่ต้นทางไปสู่พื้นที่ปลายทางหลายพันตำแหน่งทั่วประเทศ และด้วยเหตุที่เจ้าหน้าที่สำนักการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยมีเวลาที่จำกัดในการจัดทำข้อมูลให้แก่โครงการฐานข้อมูลที่ได้รับมาจึงเป็นฐานข้อมูลการย้ายถิ่นรายอำเภอ และเป็นรายเดือนปลายทาง 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และรายปีในพื้นที่ปลายทางนอกเหนือจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นพื้นที่ปลายทางในรูปแบบภูมิภาค (ภาคใต้ นอกภาคใต้ และกทม.) มิใช่ในรูปแบบรายจังหวัดหรือรายอำเภอเหมือนพื้นที่ต้นทาง

ภาพที่ 3.14 สัดส่วนผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามศาสนาระหว่างปี 2545-2551

3.1.3 สถิติการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2547-2557

ตารางที่ 3.5 แสดงสถิติจำนวนผู้ย้ายถิ่นระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามพื้นที่ปลายทางของผู้ย้ายถิ่น จากข้อมูลในตารางจะสังเกตได้ว่าการย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นภายในพื้นที่อำเภอเดียวกันเป็นหลักซึ่งคิดเป็นสัดส่วนโดยเฉลี่ยประมาณ 44% ของการย้ายถิ่นทั้งหมดตลอด 10 ปีที่ผ่านมา ส่วนจำนวนผู้ย้ายถิ่นระหว่างอำเภอจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มหลักคือจำนวนผู้ย้ายถิ่นภายในพื้นที่ความขัดแย้งซึ่งประกอบด้วย 37 อำเภอในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา และผู้ย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ความขัดแย้ง ตลอด 10 ปีที่ผ่านมาจำนวนผู้ย้ายถิ่นระหว่าง 2 กลุ่มพื้นที่ปลายทางนี้มีความเปลี่ยนแปลงระหว่างปีที่ค่อนข้างชัดเจนกว่าจำนวนผู้ย้ายถิ่นภายในอำเภอเดียวกันที่ค่อนข้างคงที่ตลอด 10 ปีที่ผ่านมา โดยจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ขัดแย้งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนสวนทางกับจำนวนผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ขัดแย้งทั้งภายในอำเภอเดียวกันและข้ามอำเภอที่มีจำนวนลดน้อยลงระหว่างปี 2548-2551 ซึ่งเป็นปีที่เหตุการณ์ความรุนแรงดังแสดงในภาพที่ 3.2 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลักฐานเชิงประจักษ์ดังกล่าวนี้จึงชี้ให้เห็นพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตารางที่ 3.5 จำนวนผู้ย้ายถิ่นระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามพื้นที่ปลายทาง

ปี	(1)		(2)		(3)		รวม
	ผู้ย้ายถิ่นในอำเภอเดียวกัน		ผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ขัดแย้ง		ผู้ย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ขัดแย้ง		
2547	77,093	48.03%	42,482	26.47%	40,923	25.50%	160,498
2548	57,464	43.46%	33,751	25.53%	40,999	31.01%	132,214
2549	60,985	43.35%	34,213	24.32%	45,496	32.34%	140,694
2550	63,036	43.14%	34,586	23.67%	48,493	33.19%	146,115
2551	62,530	42.98%	37,449	25.74%	45,522	31.29%	145,501
2552	68,367	45.36%	40,364	26.78%	41,979	27.85%	150,710
2553	67,235	47.66%	37,953	26.90%	35,893	25.44%	141,081
2554	67,395	46.91%	37,761	26.28%	38,513	26.81%	143,669
2555					37,629		-
2556	53,737	43.81%	33,047	26.94%	35,887	29.25%	122,671
2557	49,808	43.27%	31,237	27.14%	34,058	29.59%	115,103
รวม	627,650	44.89%	362,843	25.95%	407,763	29.16%	1,398,256

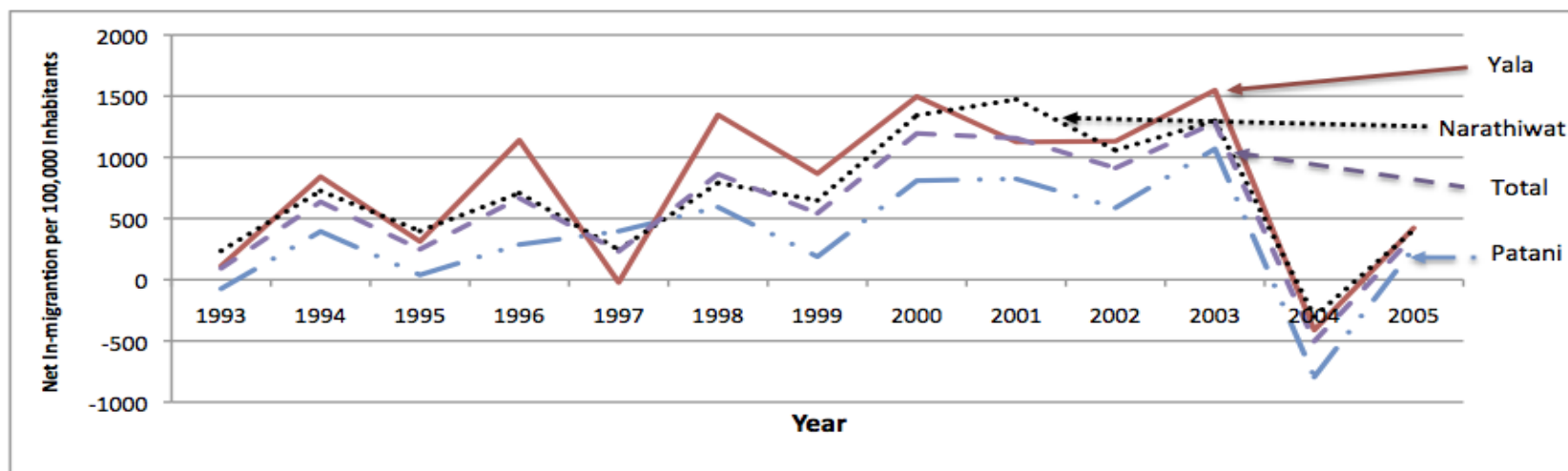
เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการย้ายถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไปของประชากรในพื้นที่ความขัดแย้งที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ภาพที่ 3.15 แสดงจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่จังหวัดชายแดนใต้ก่อนปี 2547 จำแนกเป็นรายจังหวัดและรายศาสนาของผู้ย้ายถิ่นของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในช่วง 2 ปีแรกของเหตุการณ์ความไม่สงบ แสดงถึงการ “ย้ายออกสุทธิ” ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวโดยเฉลี่ย 500-1,000 คน ต่อประชากร 100,000 คน หรือประมาณ 0.5-1% ของประชากรในพื้นที่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงถึง 300-400% เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนการย้ายออกสุทธิก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มขึ้นในต้นปี 2547 ซึ่งในความเป็นจริงแล้วยังมีประชากรจำนวนมากกว่าข้อมูลที่เป็นทางการของกระทรวงมหาดไทยที่ย้ายออกจากพื้นที่โดยมิได้แจ้งย้ายกับเจ้าหน้าที่อำเภอปลายทาง

นอกจากนั้นภาพที่ 3.16 แสดงข้อมูลสืบเนื่องจากภาพที่ 3.14 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ย้ายถิ่นเข้าออกพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่แจ้งศาสนาของตนเองในคำร้องขอย้ายเข้า-ออก จากพื้นที่ ส่วนผู้ย้ายถิ่นที่แสดงตนว่านับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน เฉลี่ย 20,000-40,000 คน ต่อปี โดยการวิเคราะห์พฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรเหล่านี้ในบทที่ 4 จะศึกษาว่าพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรเหล่านี้จะสามารถอธิบายได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้เพียงใด ภายใต้การควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นประชากรด้านต่างๆหรือไม่

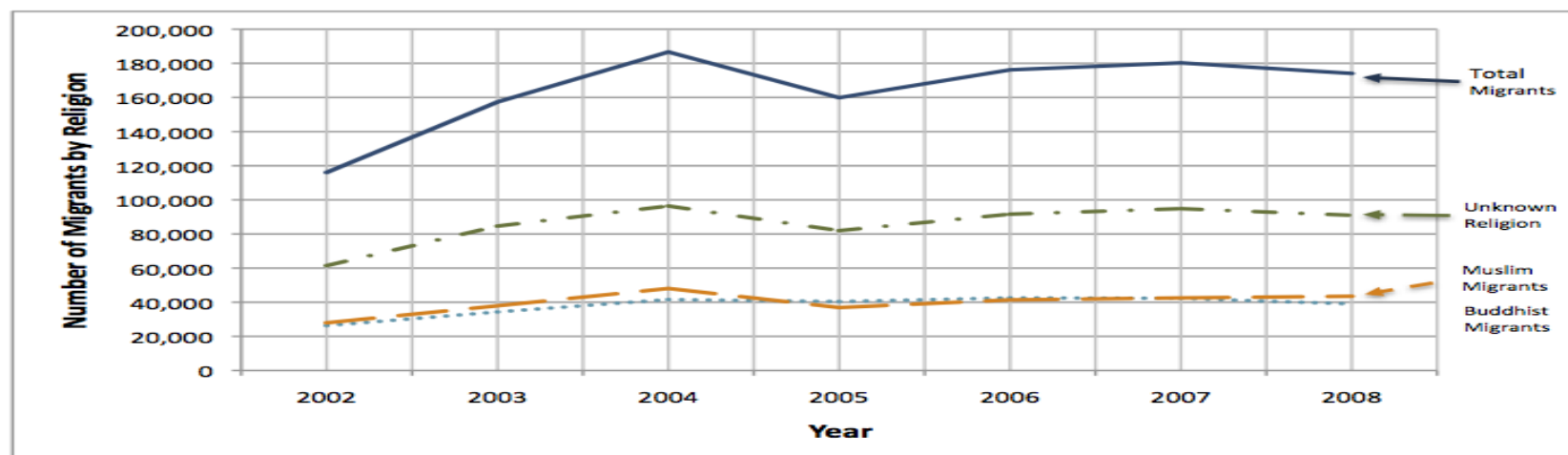
ภาพที่ 3.17-3.20 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรระหว่างปี 2547-2551 ซึ่งตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของเหตุการณ์ความรุนแรงในมิติทางภูมิศาสตร์ดังแสดงในภาพที่

3.10-3.13 ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สังเกตได้ว่าการย้ายถิ่นทั้งภายในและออกนอกพื้นที่ความขัดแย้งมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนระหว่างปี 2547-2551 เทียบกับก่อนหน้าที่ 2547 โดยเฉพาะในเขตเมืองและเขตเทศบาล

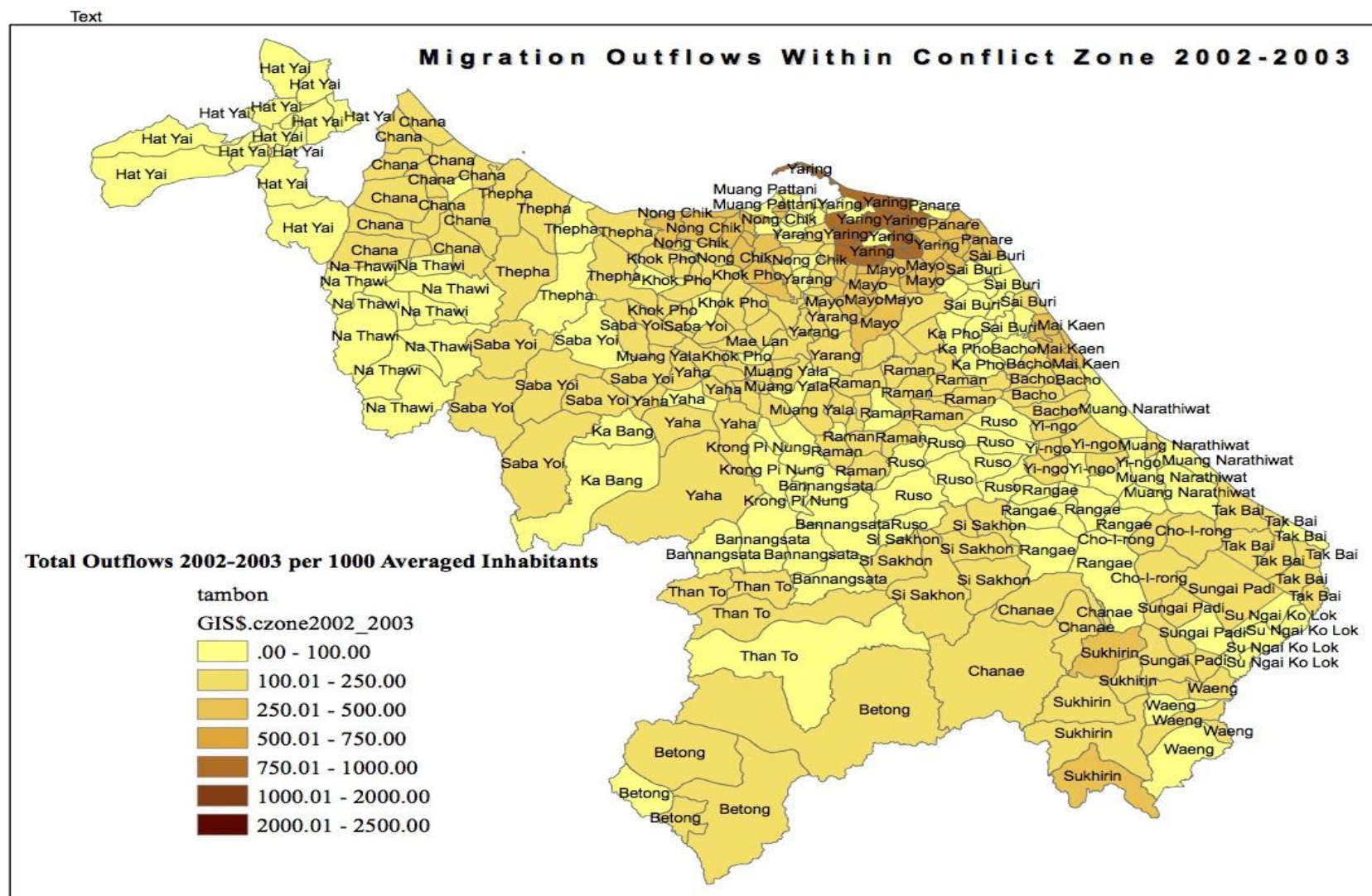
ภาพที่ 3.15 จำนวนจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้สุทธิระหว่างปี 2536-2548

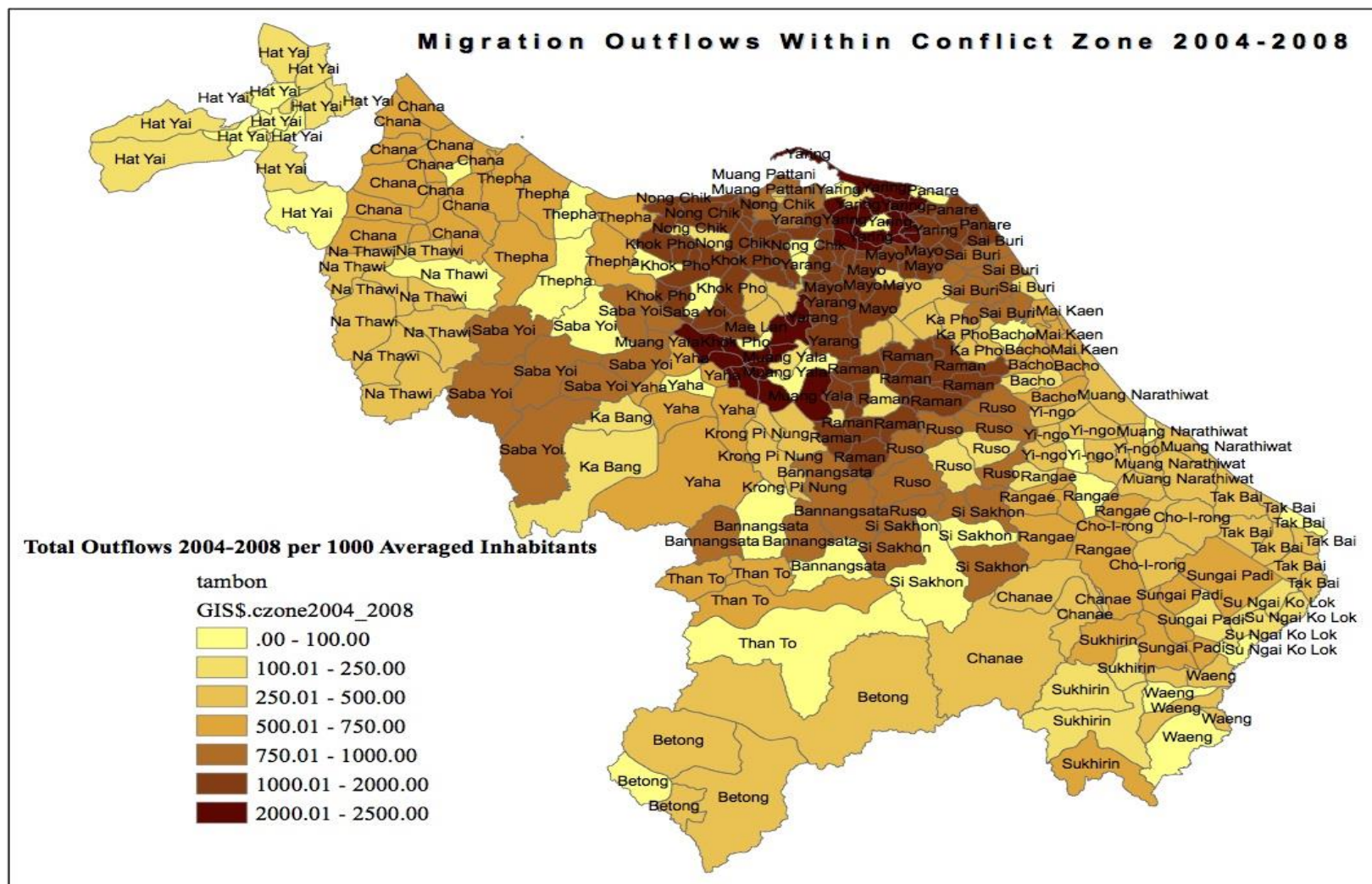
ภาพที่ 3.16 จำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จำแนกตามศาสนาระหว่างปี 2545-2551

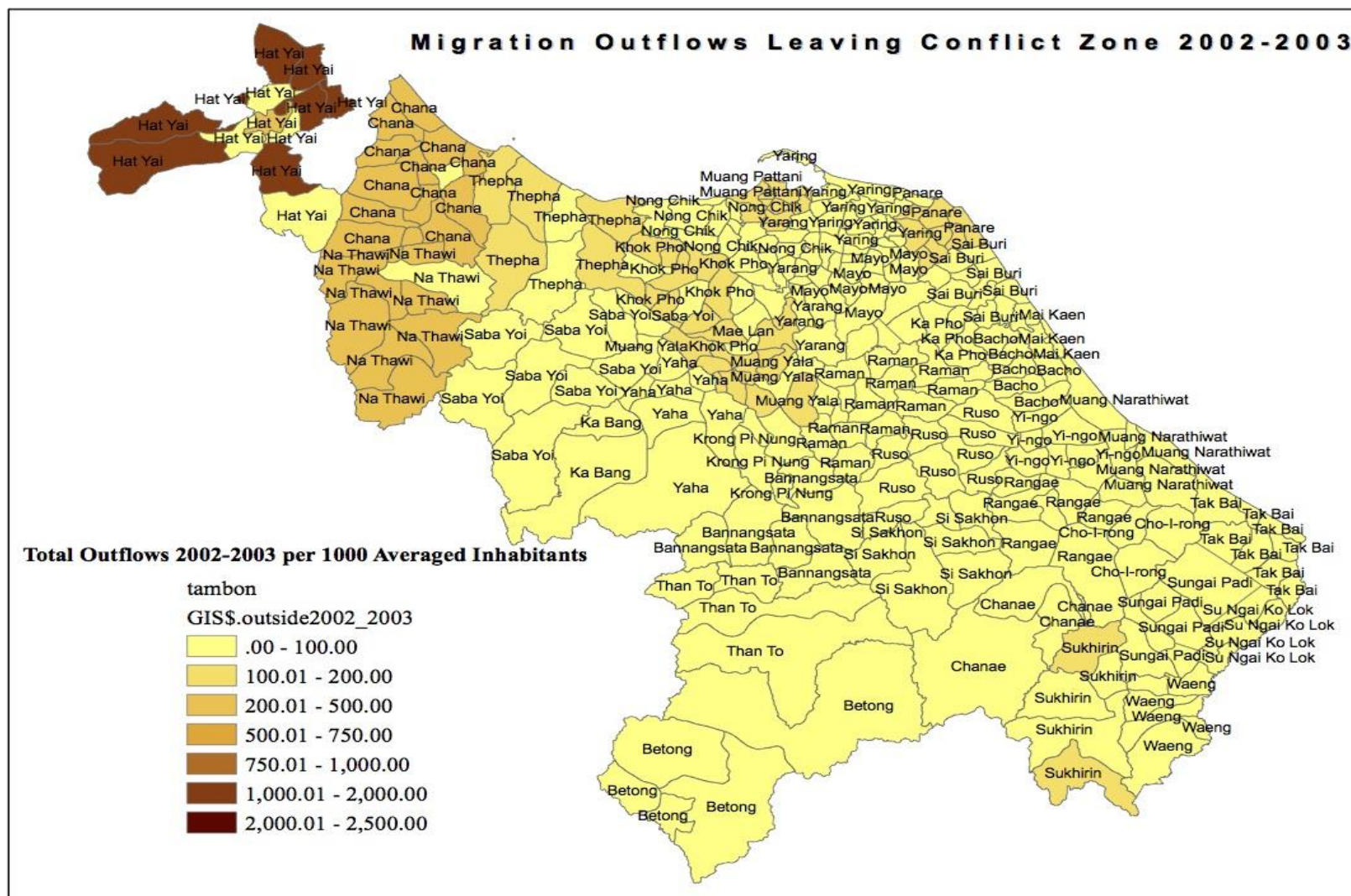
ภาพที่ 3.17 จำนวนผู้ย้ายถิ่นภายในพื้นที่ขัดแย้งจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (ก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)

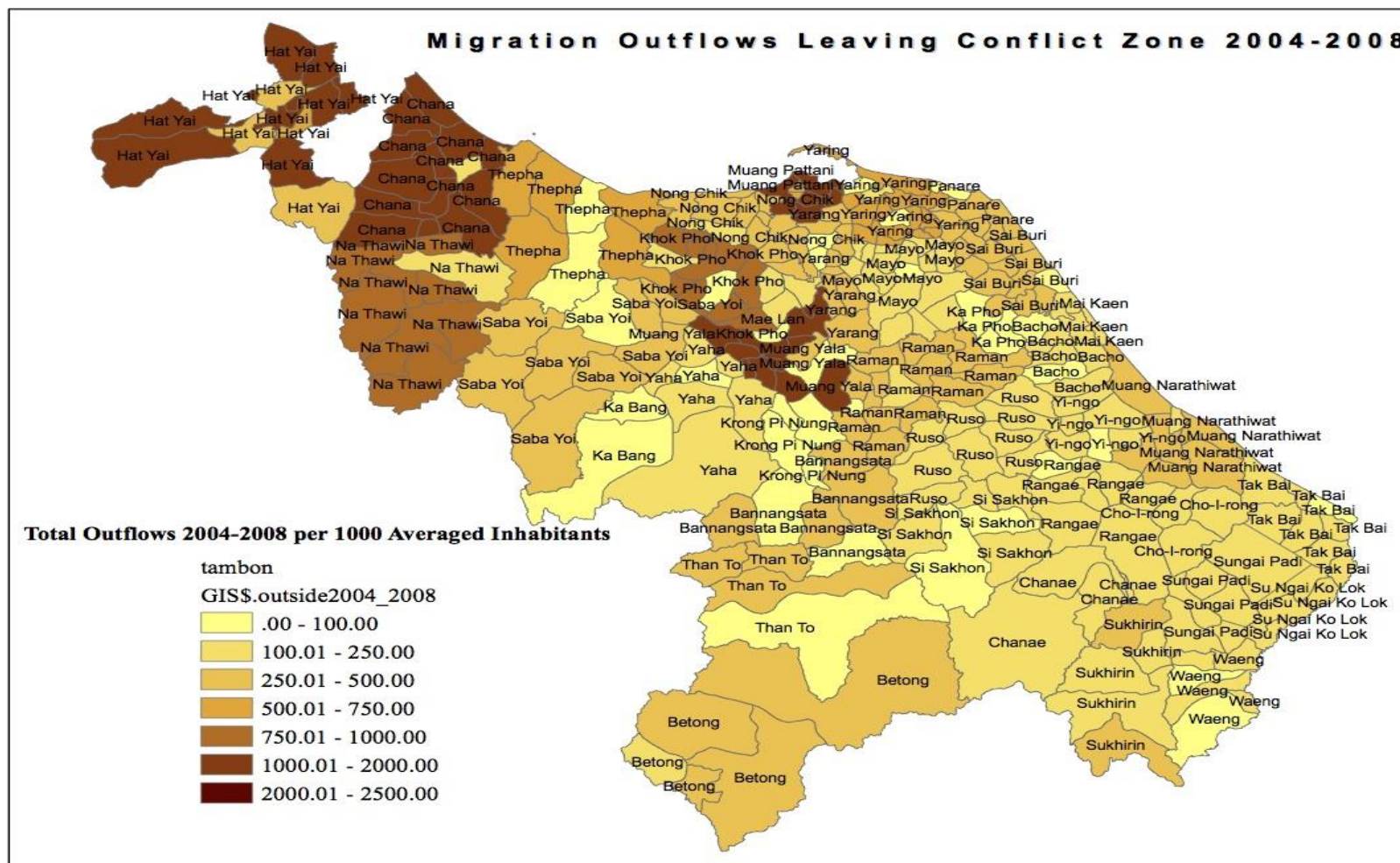
ภาพที่ 3.18 จำนวนผู้ย้ายถิ่นภายในพื้นที่ขัดแย้งจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (หลังเหตุการณ์ความรุนแรงเริ่มต้น)

ภาพที่ 3.19 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ขัดแย้งจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (ก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเริ่มต้น)

ภาพที่ 3.20 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ขัดแย้งจำแนกตามพื้นที่ระหว่างปี 2547-2551 (หลังเหตุการณ์ความรุนแรงเริ่มต้น)

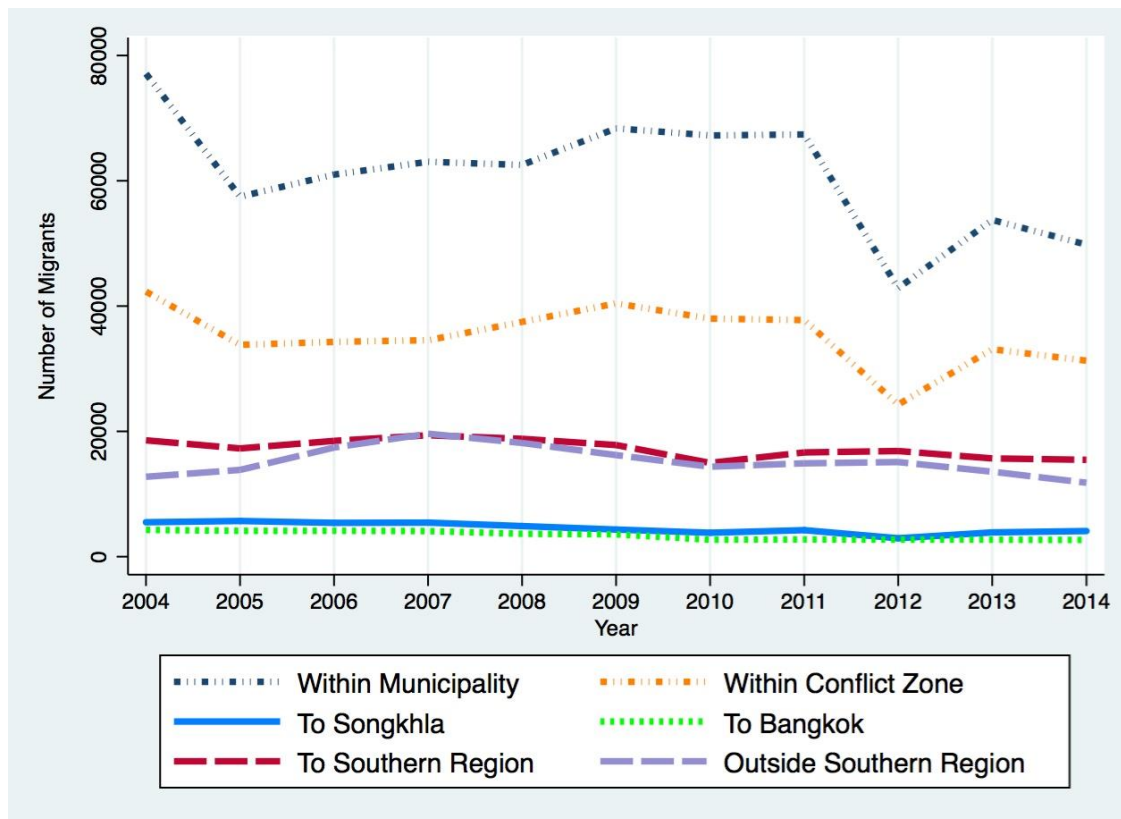
โดยการนำเสนอข้อมูลในแผนที่ GIS ข้างต้นเป็นการนำเสนอจำนวนผู้ย้ายถิ่นในระดับอำเภอเทียบกับจำนวนประชากร 1,000 คนที่อาศัยอยู่ในอำเภอดังกล่าว ดังนั้นพื้นที่เขตเมืองและเขตเทศบาลอย่างเทศบาลเมืองยะลา และปัตตานี เป็นพื้นที่ซึ่งสูญเสียประชากรออกนอกพื้นที่ความขัดแย้งสูงสุด ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่เดียวกับพื้นที่ซึ่งมีจำนวนเหตุการณ์ความขัดแย้งและการบาดเจ็บและเสียชีวิตในระดับที่สูงดังแสดงในแผนที่ GIS ในภาพที่ 3.10-3.13

ภาพที่ 3.21 แสดงจำนวนผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามพื้นที่ปลายทางโดยละเอียดยิ่งขึ้นกว่าตารางที่ 3.5 โดยเฉพาะการย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 3 ปลายทางหลักคือ 1) พื้นที่ 12 อำเภอที่อยู่นอกพื้นที่ขัดแย้งของจังหวัดสงขลา (To Songkhla) 2) พื้นที่ในจังหวัดภาคใต้นอกเหนือจาก 4 จังหวัดชายแดน (To Southern Region) 3) กรุงเทพมหานคร (To Bangkok) และ 4) พื้นที่จังหวัดอื่นๆ นอกภาคใต้ (To Outside Southern Region) โดยพื้นที่ปลายทางหลักของประชากรที่อพยพออกจากพื้นที่ความขัดแย้งคือจังหวัดภาคใต้อื่นๆที่มีผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่พื้นที่ราว 20,000 คนทุกปี ใกล้เคียงกับจำนวนประชากรผู้อพยพออกสู่จังหวัดนอกภาคใต้อื่นๆ ในขณะที่จำนวนผู้อพยพสู่กรุงเทพมหานครและ 12 อำเภอ นอกพื้นที่ขัดแย้งในจังหวัดสงขลามีจำนวนที่ใกล้เคียงกันที่ราว 5,000 คน

แต่จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาพบว่าในความเป็นจริงแล้วจังหวัดสงขลาคือปลายทางหลักของผู้อพยพเนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีเครือข่ายเครือข่ายของผู้ได้รับผลกระทบอยู่มาก การย้ายถิ่นส่วนใหญ่สู่ปลายทางจังหวัดสงขลาจึงเป็นการย้ายถิ่นที่ไม่ได้มีการแจ้งย้ายกับเจ้าหน้าที่ทางการ ทำให้ข้อมูลไม่ถูกแสดงให้เห็นในฐานข้อมูลของกรมการปกครอง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ยังให้การสนับสนุนข้อมูลที่ว่ามีการย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีปลายทางในพื้นที่ความขัดแย้งหรือจังหวัดข้างเคียง เพราะเป็นพื้นที่ซึ่งประชากรและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างจากพื้นที่ต้นทางมากนัก ทำให้การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นรวมทั้งต้นทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก

นอกจากนั้นภาพที่ 3.21 ยังแสดงให้เห็นว่าการย้ายถิ่นส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 50-60% เป็นการย้ายถิ่นภายในอำเภอเดิมของพื้นที่ต้นทาง และการย้ายถิ่นข้ามอำเภอในพื้นที่ความขัดแย้งซึ่งมีจำนวนสูงถึง 40,000-80,000 รายที่แจ้งการย้ายถิ่นกับเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครองอย่างเป็นทางการ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังในพื้นที่จังหวัดสงขลาพบว่ามีการย้ายถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นซ้ำซ้อนกันหลายครั้ง โดยครั้งแรกๆผู้ย้ายถิ่นมักจะเลือกย้ายไปอยู่กับญาติชั่วคราวในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ต้นทางก่อน จากนั้นจึงตัดสินใจย้ายถิ่นถาวรอีกครั้งหลังประเมินสถานการณ์ และประสานกับญาติที่อยู่นอกพื้นที่ต้นทางหรือนอกพื้นที่ขัดแย้งได้เรียบร้อยแล้ว ดังนั้นกระบวนการตัดสินใจเพื่อการย้ายถิ่นจึงเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา

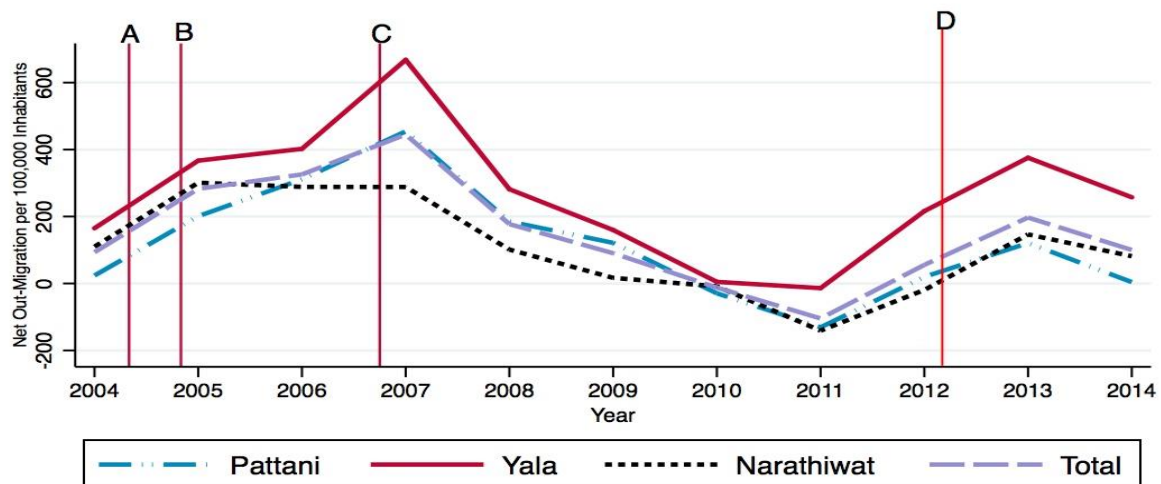
ภาพที่ 3.21 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ในรอบ 10 ปีจำแนกตามปลายทาง

ภาพที่ 3.22 แสดงข้อมูลจากฝั่งพื้นที่ต้นทางโดยนำเสนอข้อมูลจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ต้นทางสุทธิ (Net Out-Migration) ต่อประชากร 100,000 คน ต่อเดือนจากข้อมูลในภาพที่ 3.22 จะสังเกตเห็นว่าระหว่างปี 2547-2550 เป็นช่วงเวลาที่จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สุทธิเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2550 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกสุทธิของทั้ง 3 จังหวัดเพิ่มสูงขึ้นถึง 3 เท่าของจำนวนก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเกิดขึ้นต้นปี 2547 ซึ่งตอบสนองกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ เหตุการณ์ที่ตากใบ และเหตุการณ์ระเบิดครั้งใหญ่ในอำเภอหาดใหญ่ดังแสดงด้วยเส้น A B และ C ในภาพที่ 3.22 หลังจากนั้นเมื่อเหตุการณ์ความรุนแรงลดน้อยลงหลังจากปี 2551 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกสุทธิจึงค่อยๆ ลดลงกลับสู่อัตราก่อนที่เหตุการณ์ความรุนแรงจะปะทุขึ้นเมื่อต้นปี 2547 จนกลายเป็นการย้ายถิ่นเข้าสุทธิในปี 2553 ในที่สุดจึงสังเกตได้ว่าแนวโน้มอัตราเร่งของจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่สุทธิในช่วงปี 2547-2551 สอดคล้องกับอัตราเร่งของการเพิ่มขึ้นของความรุนแรงในช่วงเวลาเดียวกัน เช่นเดียวกับการลดลงด้วยอัตราเร่งที่ของเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงปี 2552-2553 ซึ่งมีทิศทางเดียวกับการลดลงของจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกสุทธิ

แต่แล้วจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกสุทธิก็กลับมาเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2554 ตามจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงก็กลับเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้ง โดยเฉพาะเหตุการณ์ระเบิดหลายจุดในจังหวัดยะลาและสงขลาในช่วงเดือนมีนาคม 2555 ซึ่งมีจำนวนผู้บาดเจ็บมากที่สุดตลอด 10 ปีที่ผ่านมาภายในเดือนเดียว จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกสุทธิกลับมาอยู่ในระดับ 200-400 คนต่อประชากร 100,000 คนอีกครั้งในช่วงต้นปี 2556 และค่อยๆ ลดลงอีกครั้งในต้นปี 2557

ภาพที่ 3.22 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่สุทธิเมื่อเทียบกับประชากร 100,000 คน
ระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามจังหวัดต้นทาง

ข้อมูลในภาพ 3.22 และภาพก่อนหน้านี้ในหัวข้อ 3.2 จึงแสดงให้เห็นว่ามีหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนสมมติฐานที่ว่าพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอบสนองต่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิเคราะห์เชิงปริมาณในบทที่ 4 จะนำสมมติฐานที่เกิดขึ้นจากการสังเกตหลักฐานเชิงประจักษ์เหล่านี้ (Stylized Facts) ทั้งในหัวข้อ 3.1 และ 3.2 ไปทดสอบด้วยกระบวนการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติต่อไปเพื่อศึกษาว่าพฤติกรรมเหล่านี้สามารถยืนยันความถูกต้องของสมมติฐานดังกล่าว

3.3 โครงสร้างฐานข้อมูลสถิติความรุนแรงและการย้ายถิ่นจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

จากการวิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลเบื้องต้นพบว่าการจัดเรียงข้อมูลความรุนแรงและการย้ายถิ่นประชากร รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างประชากร และข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นต้นทางและท้องถิ่นปลายทางที่มีประชากรจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เดินทางย้ายออกไปพำนักนั้น จะเป็นโครงสร้างข้อมูลที่สามารถใช้ประโยชน์ในทางการวิจัยได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถนำไปศึกษาผลกระทบของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ ต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรทั้งภายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และการย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ นอกจากนั้นแล้วโครงสร้างฐานข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้การสนับสนุนเชิงนโยบายและการเยียวยาท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบสูงสุดจากการสูญเสียประชากร หรือจากการที่มีประชากรย้ายถิ่นเข้ามามากเกินไปที่ระบบสาธารณสุขอุปโภคและบริการของรัฐ รวมถึงสถานการณ์ทาง

โครงสร้างประชากรและสังคมเศรษฐกิจในท้องถิ่นต้นทางและปลายทางที่จะได้รับผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายประชากรดังกล่าวอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงดังแสดงในตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 โครงสร้างฐานข้อมูลสถิติความรุนแรงและการย้ายถิ่นจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

ข้อมูลรายเดือน	ตำบล/อำเภอต้นทาง	ตำบล/อำเภอปลายทาง	ระยะทาง
<u>จำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้า</u> - ตามศาสนา - ตามกลุ่มเป้าหมาย - ตามอาชีพ - ตามอายุ - ตามเพศ	ต้นทาง A	- ปลายทาง A - ปลายทาง B - ปลายทาง C . . - ปลายทาง N	- ระหว่าง A-B - ระหว่าง A-C . . - ระหว่าง A-N
<u>จำนวนผู้ย้ายถิ่นออก</u> - ตามศาสนา - ตามกลุ่มเป้าหมาย - ตามอาชีพ - ตามอายุ - ตามเพศ			
ข้อมูลรายเดือน	ตำบล/อำเภอต้นทาง	ตำบล/อำเภอปลายทาง	ระยะทาง
จำนวนประชากร - จำนวนประชากร - ตามศาสนา - ตามกลุ่มเป้าหมาย - ตามอาชีพ			
จำนวนประชากร(ต่อ) - ตามอายุ - ตามเพศ			

สถิติตำบล/อำเภอ ● รายได้ ● อัตราเงินเฟ้อ ● อัตราการว่างงาน ● ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ● ราคาที่ดิน/ค่าเช่า			
สถิติความรุนแรง ● จำนวนเหตุการณ์ ● จำนวนผู้บาดเจ็บ ● จำนวนผู้เสียชีวิต ○ จำแนกตามศาสนา ○ จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ○ จำแนกตามอาชีพ ○ ประเภทเหตุการณ์ ○ อาวุธที่ใช้ ○ วัน/เดือน/ปี ช่วงเวลา			
สถิติอื่น ๆ ● การบริโภคสื่อ ● สถิติเกี่ยวกับทุนทางสังคม ● สถิติเกี่ยวกับความมั่นคงในพื้นที่			

ฐานข้อมูลข้างต้นนี้ได้บันทึกอยู่ในรูปแบบ Microsoft Excel ในรูปแบบ CD-ROM มาพร้อมกับร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ หากที่ประชุมร่างรายงานฉบับสมบูรณ์มีความเห็นเพื่อปรับแก้โครงสร้างฐานข้อมูลดังกล่าว ทางคณะวิจัยจะดำเนินการตามความเห็นที่ประชุม

เนื่องจากฐานข้อมูลดังกล่าวเป็นฐานข้อมูลที่ละเอียดอ่อนทางความมั่นคงและกระบวนการสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนั้นหน่วยงานผู้จัดทำข้อมูลได้ให้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลทั้งหมดนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ในการวิจัยภายใต้โครงการนี้เท่านั้น ดังนั้นแนวทางการเผยแพร่ฐานข้อมูลดังกล่าวนี้สู่สาธารณะจึงควรขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของ สกว. ผ่านกระบวนการประสานงานร่วมกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูลเป็นรายกรณี

บทที่ 4

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งและการย้ายถิ่นด้วย แบบจำลองแรงโน้มถ่วง

4.1 ประเด็นเพื่อการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Gravity Model)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเบื้องต้นในบทที่ 3 ทำให้เราได้เห็นภาพรวมของสถิติความรุนแรงและพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เบื้องต้น ข้อค้นพบจากหลักฐานเชิงประจักษ์ตลอด 10 ปีที่ผ่านมาในบทที่ 3 (Stylized Facts) ของพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ความรุนแรงช่วยสนับสนุนสมมติฐานเรื่องกระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานของประชากรที่ได้นำเสนอไว้ในภาพที่ 2.4 ในบทที่ 2 ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการลงพื้นที่ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับเจ้าหน้าที่และตัวแทนผู้อพยพย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ความขัดแย้งที่ได้สนับสนุนขั้นตอนการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานดังที่สรุปไว้ในภาพที่ 2.4 ได้เป็นอย่างดี รายละเอียดและข้อสรุปที่ได้จากการลงพื้นที่ประชุมกลุ่มย่อยจะได้นำเสนอต่อไปในบทที่ 5-6 แต่เนื้อหาในบทที่ 4 นี้จะดำเนินการศึกษาเชิงปริมาณต่อบทที่ 3 ถึงพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของประชากรที่ตอบสนองกับความรุนแรงในพื้นที่ รวมทั้งพิจารณากำหนดกระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่เหมาะสมกับข้อจำกัดของข้อมูลสถิติที่โครงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การออกแบบการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติและแบบจำลองแรงโน้มถ่วงสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้ ดังนั้นการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติในบทที่ 4 ต่อไปนี้จะดำเนินการกระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณจะมุ่งทดสอบสมมติฐานดังต่อไปนี้

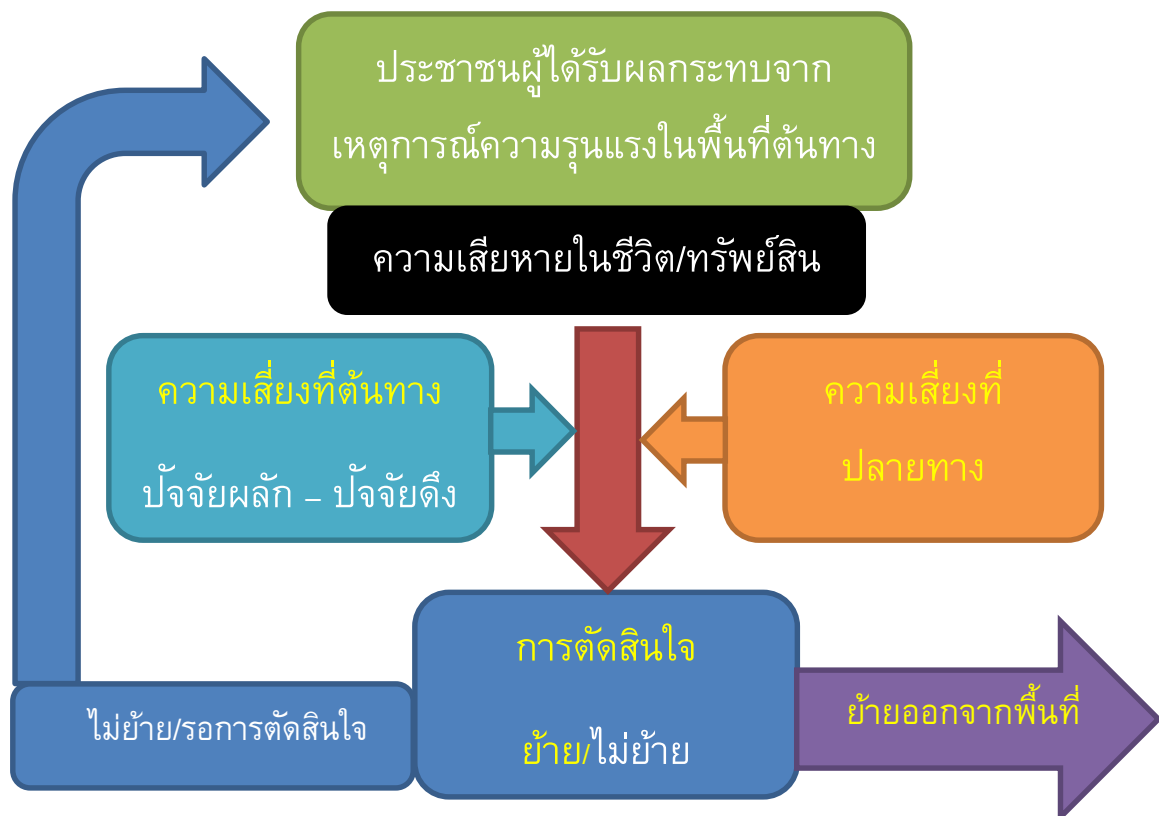
สมมติฐานข้อที่ 1: แบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Gravity Model of Migration) สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 2: พฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอบสนองต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ต้นทางและปลายทางอย่างมีนัยทางสถิติหรือไม่ ในทิศทางเช่นใด ?

สมมติฐานข้อที่ 3: ประชากรผู้ย้ายถิ่นมีตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่ประชากรกลุ่มเดียวกันกับตนเองหรือไม่ และในทิศทางเช่นใด ?

โดยสมมติฐานทั้ง 3 ข้อนี้ยังคงมุ่งทดสอบสมมติฐานเรื่องกระบวนการตัดสินใจของประชาชนภายใต้กระบวนการที่แสดงไว้ในภาพที่ 4.1 ที่ว่านอกเหนือจากต้นทุนและประโยชน์จากการย้ายถิ่นฐานอันเนื่องมาจากปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ต้นทางและปลายทางแล้ว ประชาชนพิจารณาปัจจัยเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน ครอบครัวและเครือญาติในอนาคตระหว่างพื้นที่ต้นทางและปลายทาง โดยอนุมานจากข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับจากเหตุการณ์ความรุนแรงในอดีตและปัจจุบัน ก่อนตัดสินใจย้ายถิ่นฐานซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจแบบต่อเนื่องและสามารถปรับเปลี่ยนได้หากสถานการณ์ของปัจจัยต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงและมีข้อมูลใหม่ ๆ มาสนับสนุนการตัดสินใจ

ภาพที่ 4.1 กระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

4.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยทฤษฎีแรงโน้มถ่วง (Gravity Theory on Migration)

เนื้อหาในส่วนนี้ทดสอบทฤษฎีแรงโน้มถ่วงซึ่งใช้อธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรทั่วโลกว่าสามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรไทยในพื้นที่ความขัดแย้งของจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสถิติการย้ายถิ่นและสถิติความรุนแรงในโครงการได้ให้การสนับสนุนทฤษฎีการย้ายถิ่นตามแบบจำลองแรงโน้มถ่วงหรือไม่ใน 3 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

4.2.1 ประชาชนย้ายถิ่นจากพื้นที่รุนแรงสู่พื้นที่ปลอดภัยกว่าหรือไม่

หลังจากการนำเสนอข้อมูลความรุนแรงและข้อมูลการย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในบทที่ 3 การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้จึงนำเอาข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อค้นหาหลักฐานทางสถิติว่าประชากรในพื้นที่ที่มีพฤติกรรมย้ายถิ่นฐานสู่พื้นที่ที่มีความรุนแรงต่ำกว่าหรือไม่

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระดับความรุนแรงซึ่งวัดด้วยจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงของพื้นที่ปลายทางเมื่อเทียบกับจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงของพื้นที่ต้นทาง โดย 1 แสดงถึงการย้ายถิ่นภายในอำเภอเดียวกันซึ่งมีเหตุการณ์ความรุนแรงคงที่ และ 1* คือการย้ายถิ่นภายในอำเภอเดียวกันซึ่งมีจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงเพิ่มขึ้น จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าจำนวนประชากรที่ย้ายถิ่นฐานไปสู่พื้นที่ที่มีความรุนแรงน้อยกว่าพื้นที่ต้นทาง 50% ถึง 75% มีจำนวนราว 155,000 คน ในขณะที่จำนวนผู้ย้ายถิ่นสู่พื้นที่ที่มีความรุนแรงมากขึ้น 50% ถึง 100% มีจำนวนราว 80,000 คน หรือน้อยกว่าผู้ที่ย้ายไปสู่พื้นที่ที่สงบสุขกว่าราว 50% ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจย้ายถิ่นระหว่างปี 2547-2557 มีแนวโน้มจะย้ายไปยังพื้นที่ที่ปลอดภัยกว่า

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลเช่นเดียวกับตารางที่ 4.1 แต่นำเสนอข้อมูลความรุนแรงด้วยจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตแทนจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงแทน ข้อมูลในตารางที่ 4.2 ยังคงยืนยันข้อค้นพบในตารางที่ 4.1 จำนวนผู้ย้ายถิ่นไปสู่พื้นที่ซึ่งมีจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตต่ำกว่าพื้นที่ต้นทางมีจำนวนสูงกว่าจำนวนผู้ย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ซึ่งมีจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตมากกว่าต้นทาง ตารางที่ 4.3 ยังคงทดสอบสมมติฐานนี้อีกครั้งโดยใช้ดัชนีความรุนแรง (Violence Index: V-Index) ซึ่งคำนวณจาก

$$V-Index = 0.5(\text{จำนวนผู้เสียชีวิต}) + 0.25(\text{จำนวนผู้บาดเจ็บ}) + 0.25(\text{จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรง})$$

V-Index = 1 หมายความว่า การย้ายถิ่นเกิดขึ้นระหว่างพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรงระหว่าง percentile ที่ 25-50

V-Index = 2 หมายถึงพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรงระหว่าง percentile ที่ 50-75

V-Index = 3 หมายถึง หมายถึงพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรง percentile ที่ 75 ขึ้นไป

V-Index = -1 หมายความว่า การย้ายถิ่นเกิดขึ้นระหว่างพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรงระหว่าง percentile ที่ 10-25

V-Index = -2 หมายถึง พื้นที่ซึ่งมีความรุนแรงระหว่าง percentile ที่ 5-10

V-Index = -3 หมายถึง หมายถึงพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรง percentile ต่ำกว่า 5

ข้อมูลในตารางที่ 4.3 ยังคงยืนยันข้อค้นพบจากตารางที่ 4.1-4.2 จำนวนผู้ย้ายถิ่นจากพื้นที่ที่มีความแตกต่างของความรุนแรงสูง (V-Index 1-3) มีจำนวนสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นจากพื้นที่ที่มีความแตกต่างของความรุนแรงต่ำ (V-Index -1 ถึง -3) ประมาณ 2 เท่าตัวอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามก็ดีจำนวนผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้ย้ายถิ่นภายในอำเภอเดียวกัน (V-index = 0*) และอำเภอที่มีความรุนแรงที่วัดโดย V-Index เท่ากัน (V-Index=0)

4.2.2 ประชากรส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานระหว่างพื้นที่ซึ่งมีประชากรใกล้เคียงกันหรือมากกว่าหรือไม่

จากข้อมูลในตารางที่ 4.1-4.3 ประชากรส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานไปสู่พื้นที่ปลายทางที่มีค่าเฉลี่ยประชากรที่สูงกว่าหรือเท่ากับพื้นที่ต้นทาง หรืออาจกล่าวได้ว่าประชาชนที่อพยพส่วนใหญ่ ย้ายถิ่นฐานไปสู่พื้นที่ปลายทางที่เป็นเขตเมืองซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรใกล้เคียงกันกับพื้นที่ต้นทาง พฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานเช่นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานพื้นฐานของแบบจำลองแรงโน้มถ่วงที่ใช้ศึกษาการย้ายถิ่นฐานที่ว่า โอกาสที่ประชากรจะย้ายถิ่นฐานระหว่างพื้นที่ซึ่งมีประชากรจำนวนมากด้วยกันจะสูงกว่าพื้นที่ที่มีประชากรน้อยอันเนื่องมาจากโอกาสทางเศรษฐกิจสังคมและความสัมพันธ์ทางเครือข่ายที่มักจะมีมากกว่าระหว่างพื้นที่ซึ่งมีประชากรอยู่ในระดับสูง

4.2.3 ต้นทุนการย้ายที่เกิดจากระยะทางมีผลต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นหรือไม่

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนผู้ย้ายถิ่นจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระยะทางจากต้นทางของการย้ายถิ่น จากระยะทางเฉลี่ย 20-50 กิโลเมตรในการย้ายถิ่นภายในอำเภอเดิม การย้ายถิ่นสู่พื้นที่นอกเขตพื้นที่ขัดแย้งในจังหวัดสงขลาซึ่งมีระยะทางเฉลี่ย 150 กิโลเมตรจากจุดศูนย์กลางของพื้นที่ความขัดแย้งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดยะลา ไปจนถึงปลายทางอย่าง กรุงเทพฯ หรือจังหวัดในภาคเหนือที่ต้องเดินทางเป็นระยะทางไกลถึง 1,030 – 1,610 กิโลเมตร เป็นต้น

ข้อมูลในตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าจำนวนประชากรที่ย้ายถิ่นส่วนใหญ่กว่า 75% จะมีปลายทางอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลาเป็นหลัก ผู้ย้ายถิ่นอีกราว 12% ย้ายไปสู่จังหวัดในเขตภาคใต้ และอีก 13% ย้ายสู่กทม.หรือจังหวัดนอกภาคใต้ในประเทศไทย ที่สำคัญจำนวนของผู้ย้ายถิ่นไปสู่พื้นที่ที่ไกลยิ่งขึ้นมีจำนวนที่น้อยลงอย่างเห็นได้ชัดเจนซึ่งตรงตามทฤษฎีแรงโน้มถ่วง

จากการลงพื้นที่สอบถามความเห็นจากตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบกระทบจากความรุนแรงและอพยพออกจากพื้นที่ความขัดแย้งสู่จังหวัดสงขลาถึงสาเหตุที่แท้จริงของความสัมพันธ์ที่ผกผันกันระหว่างการย้ายถิ่นกับตัวแปรอย่างจำนวนประชากรและระยะทาง ผลการสัมภาษณ์จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) พบว่าสาเหตุหลักที่ผู้ย้ายถิ่นเลือกที่จะย้ายไปพื้นที่ใกล้เคียงอย่างในอำเภอเดิม หรืออำเภอใกล้เคียงในพื้นที่ความขัดแย้งดังที่แสดงในข้อมูลสถิติข้างต้นแม้ว่าพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ที่ยังมีความรุนแรงและความเสี่ยงในระดับสูงอยู่ เป็นเหตุมาจากปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1. การมีเครือข่ายญาติพี่น้องและคนรู้จักอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นไปสู่พื้นที่ปลายทาง ส่วนใหญ่พื้นที่เหล่านี้มักอยู่ไม่ไกลจากพื้นที่ต้นทาง
2. สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ห่างไกลออกไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างในสิ่งแวดล้อม ภาษา ประชากร ศาสนา อาหาร และโอกาสในการประกอบอาชีพที่แตกต่างไปมาก ซึ่งสร้างต้นทุนในการปรับตัวเข้าสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ที่สูงจนเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของผู้ย้ายถิ่นให้กลับมาพิจารณาพื้นที่ปลายทางในจังหวัดชายแดนภาคใต้แทน
3. ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าผู้ย้ายถิ่นทุกคนต้องการย้ายกลับไปสู่พื้นที่ต้นทางทันทีเมื่อเหตุการณ์ความไม่สงบสิ้นสุดลง หรือแม้ว่าจะยังไม่สงบก็ยังคงต้องการเดินทางกลับไปเยี่ยมญาติที่ยังอยู่ในพื้นที่อยู่ ดังนั้นจึงไม่ต้องการย้ายไปตั้งรกรากอยู่ไกลจากพื้นที่ต้นทางมากนัก

ตารางที่ 4.1 จำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระดับจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงของพื้นที่ปลายทางเทียบกับพื้นที่ต้นทาง

จำนวน เหตุการณ์ความรุนแรง (สัดส่วนเทียบกับต้นทาง)	ปี											จำนวนผู้ย้ายถิ่น		ค่าเฉลี่ยประชากร		ค่าเฉลี่ย ระยะทาง
	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	จำนวน	%	ต้นทาง	ปลายทาง	กม.
1/100 หรือน้อยกว่า	443	183	144	9								779	0.04%	119,354	60,758	174
1/100 ถึง 1/20	2,528	2,077	900	1,006	1,147	1,332	1,529	1,426	561	672	1,066	14,244	0.79%	67,030	82,370	168
1/20 ถึง 1/4	6,969	5,834	7,675	6,700	5,841	4,854	4,131	5,122	2,344	3,466	3,342	56,278	3.13%	68,907	63,941	230
1/4 ถึง 1/2	9,768	4,663	6,903	4,859	6,371	6,536	6,908	5,461	3,868	4,761	5,463	65,561	3.64%	69,783	52,303	256
1/2 ถึง 1	10,252	7,361	7,423	7,402	7,237	8,612	8,464	8,526	5,840	9,304	9,442	89,863	4.99%	64,966	57,633	264
1	16,724	22,930	18,508	23,354	25,212	27,299	24,264	27,854	22,126	22,670	19,390	250,331	13.90%	76,740	72,476	139
1*	126,185	97,826	102,941	104,066	111,302	112,523	109,901	123,034	82,389	87,732	82,722	1,140,621	63.34%	65,251	63,324	227
1 เท่า ถึง 1.5 เท่า	5,098	4,182	4,121	4,114	4,664	4,607	5,606	3,387	3,171	4,887	4,737	48,574	2.70%	51,409	63,538	266
1.5 เท่า ถึง 2 เท่า	3,481	3,430	2,827	2,844	2,938	2,150	2,025	3,542	3,210	3,148	2,372	31,967	1.78%	51,389	65,638	259
2 เท่า ถึง 4 เท่า	7,923	4,559	6,066	3,756	4,896	5,565	4,974	4,205	3,050	4,493	4,865	54,352	3.02%	50,913	69,266	258
4 เท่าหรือมากกว่า	6,455	4,633	5,932	5,949	4,008	4,091	3,597	3,525	3,681	2,617	3,680	48,168	2.67%	92,831	73,492	233
	195,826	157,678	163,440	164,059	173,616	177,569	171,399	186,082	130,240	143,750	137,079	1,800,738				
	10.87%	8.76%	9.08%	9.11%	9.64%	9.86%	9.52%	10.33%	7.23%	7.98%	7.61%					

ตารางที่ 4.2 จำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระดับจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในพื้นที่ปลายทางเทียบกับพื้นที่ต้นทาง

จำนวนผู้บาดเจ็บและ เสียชีวิต (สัดส่วนเทียบกับต้นทาง)	ปี											จำนวนผู้ย้ายถิ่น		ค่าเฉลี่ยประชากร		Mean Distance
	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	จำนวน	%	ต้นทาง	ปลายทาง	KM
1/100 หรือน้อยกว่า	3,785	2,579	2,428	2,315	123	671	251	253	918	15		13,338	0.74%	68,888	137,989	154
1/100 ถึง 1/20	2,132	1,277	1,205	919	2,241	1,531	1,792	1,137	1,580	596	1,192	15,602	0.87%	82,073	58,608	201
1/20 ถึง 1/4	7,854	5,271	6,028	5,420	6,354	4,480	6,609	7,022	4,493	4,880	5,244	63,655	3.53%	69,911	50,804	243
1/4 ถึง 1/2	7,731	5,596	7,110	4,766	4,478	6,518	7,425	5,961	3,131	5,463	7,986	66,165	3.67%	68,876	53,035	254
1/2 ถึง 1	7,995	5,889	7,024	6,732	7,260	8,729	5,737	7,935	4,488	9,439	5,749	76,977	4.27%	61,260	56,762	261
1	20,740	24,772	20,050	25,179	25,125	27,384	24,093	26,992	22,583	22,740	19,034	258,692	14.37%	78,574	71,778	141
1*	126,185	97,826	102,941	104,066	111,302	112,523	109,901	123,034	82,389	87,732	82,722	1,140,621	63.34%	65,251	63,324	227
1 เท่า ถึง 1.5 เท่า	4,716	3,531	4,031	3,591	4,703	4,706	2,065	3,649	3,072	3,081	3,371	40,516	2.25%	57,432	63,523	262
1.5 เท่า ถึง 2 เท่า	2,647	2,082	2,984	2,253	2,199	2,907	3,394	1,746	1,786	2,673	2,301	26,972	1.50%	53,539	65,843	259
2 เท่า ถึง 4 เท่า	5,463	4,510	4,230	3,679	3,648	4,491	4,482	4,028	2,363	4,151	4,969	46,014	2.56%	57,856	71,283	256
4 เท่าหรือมากกว่า	6,578	4,345	5,409	5,139	6,183	3,629	5,650	4,325	3,437	2,980	4,511	52,186	2.90%	74,489	78,427	244
	195,826	157,678	163,440	164,059	173,616	177,569	171,399	186,082	130,240	143,750	137,079	1,800,738				
	10.87%	8.76%	9.08%	9.11%	9.64%	9.86%	9.52%	10.33%	7.23%	7.98%	7.61%					

ตารางที่ 4.3 จำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระดับจำนวนเหตุการณ์และจำนวนผู้บาดเจ็บเสียชีวิตในพื้นที่ปลายทางเทียบกับพื้นที่ต้นทาง

V-Index	ปี											จำนวนผู้ย้ายถิ่น		ค่าเฉลี่ยประชากร		ระยะทางเฉลี่ย
	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	Gross	%Total	ต้นทาง	ปลายทาง	KM
-3	5,731	11,974	4,103	13,286	5,028	4,842	3,578	4,508	2,818	3,783	11,886	71,537	3.97%	71,126	70,111	228
-2	3,919	3,165	2,462	3,891	5,518	6,052	4,503	4,202	3,894	5,313	5,453	48,372	2.69%	59,142	58,723	244
-1	24,238	11,274	14,063	10,284	10,862	11,807	12,763	10,339	5,658	13,904	13,333	138,525	7.69%	61,619	61,746	234
0	6,470	7,403	6,929	6,425	14,694	15,962	14,568	16,767	5,907	12,089	4,591	111,805	6.21%	72,256	66,894	150
0*	126,185	97,826	102,941	104,066	111,302	112,523	109,901	123,034	82,389	87,732	82,722	1,140,621	63.34%	63,324	63,324	227
1	14,645	15,001	10,972	12,929	14,001	11,996	11,964	14,389	11,283	12,205	13,666	143,051	7.94%	61,853	61,931	235
2	10,348	5,911	19,463	9,709	7,832	8,951	9,124	8,483	5,570	6,631	3,814	95,836	5.32%	68,615	68,600	214
3	4,290	5,124	2,507	3,469	4,379	5,436	4,998	4,360	12,721	2,093	1,614	50,991	2.83%	91,284	87,973	175
	195,826	157,678	163,440	164,059	173,616	177,569	171,399	186,082	130,240	143,750	137,079	1,800,738				
	10.87%	8.76%	9.08%	9.11%	9.64%	9.86%	9.52%	10.33%	7.23%	7.98%	7.61%					

หมายเหตุ: V-Index=0.5(จำนวนผู้เสียชีวิต)+0.25(จำนวนผู้บาดเจ็บ)+0.25(จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรง)

ตารางที่ 4.4 จำนวนผู้ย้ายถิ่นฐานระหว่างปี 2547-2557 จำแนกตามระยะทางถึงพื้นที่ปลายทาง

พื้นที่ปลายทาง	ระยะทางเฉลี่ย	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	รวม	%ย้ายนอก อำเภอรวม	%การย้าย ทั้งหมด
อำเภอเดิมในพื้นที่ขัดแย้ง	20 - 50 KM	77,093	57,464	60,985	63,036	62,530	68,367	67,235	67,395	42,872	53,737	49,808	670,522		44.61%
ต่างอำเภอในพื้นที่ขัดแย้ง*	80 KM	42,482	33,751	34,213	34,586	37,449	40,364	37,953	37,761	24,268	33,047	31,237	387,111	46.50%	25.76%
สงขลา	149 KM	5,322	5,757	5,469	5,406	4,910	4,390	3,862	4,237	2,949	3,936	4,132	50,370	6.05%	3.35%
ภาคใต้	415 KM	18,570	17,276	18,483	19,378	18,806	17,815	14,967	16,638	16,860	15,683	15,460	189,936	22.82%	12.64%
ภาคตะวันตก	930 KM	1,836	1,841	2,883	2,557	3,012	2,495	1,555	1,501	1,710	1,521	1,536	22,447	2.70%	1.49%
กทม.	1,030 KM	4,276	4,114	4,121	4,082	3,657	3,560	2,701	2,737	2,717	2,709	2,666	37,340	4.49%	2.48%
ภาคกลาง-ภาคตะวันออก	1,250 KM	3,727	4,282	4,536	5,216	4,674	4,067	4,076	3,482	3,733	3,494	3,373	44,660	5.36%	2.97%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,475 KM	3,999	4,400	6,718	7,596	7,246	6,387	5,614	6,492	6,070	5,232	3,958	63,712	7.65%	4.24%
ภาคเหนือ	1,610 KM	3,193	3,329	3,286	4,258	3,217	3,265	3,118	3,426	3,590	3,312	2,933	36,927	4.44%	2.46%
รวม		160,498	132,214	140,694	146,115	145,501	150,710	141,081	143,669	104,769	122,671	115,103	1,503,025	832,503	

4.3 ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ

การวิเคราะห์เชิงปริมาณในหัวข้อที่ 4.2 ซึ่งให้เห็นว่าพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการตอบสนองต่อตัวแปรสำคัญตามทฤษฎีแรงโน้มถ่วง เช่น ระยะทาง ความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ต้นทาง-ปลายทาง และปัจจัยด้านความปลอดภัยในพื้นที่ปลายทางเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นทาง เป็นต้น ดังนั้นในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการนำเอาแบบจำลองแรงโน้มถ่วงมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อตอบคำถามในสมมติฐานหลักทั้ง 3 ประเด็นของโครงการ

โดยโครงสร้างของฐานข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จะถูกออกแบบให้เป็นคู่ตามรูปแบบของแบบจำลองแรงโน้มถ่วงทั้งสิ้น 20,000-28,000 คู่ ระหว่างพื้นที่ต้นทาง 82 ท้องถิ่นในพื้นที่ขัดแย้งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 37 อำเภอ และพื้นที่ปลายทาง 1,872 ท้องถิ่น ทั่วประเทศไทย ซึ่งเมื่อใช้แบบจำลองดังกล่าวในรูปแบบของ Panel Data with Fixed Effects แล้วจะทำให้จำนวน Observation สูงถึง 75,000 Observation ซึ่งครอบคลุมจำนวนผู้ย้ายถิ่นรวมทั้งสิ้น 1,138,596 คน ซึ่งเป็นตัวแปรตามหลักของแบบจำลอง (Dependent Variable) “migrant (ijt)” โดยแสดงจำนวนผู้ย้ายถิ่นจากพื้นที่ต้นทาง j สู่อพื้นที่ปลายทาง i ณ เวลา t ที่สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และความไม่สงบในพื้นที่ต้นทาง j เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ปลายทาง i ณ เวลา t เป็นต้น

โดยการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงเพื่อตอบคำถามสมมติฐานทั้ง 3 ข้อ จำเป็นต้องใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติทั้งสิ้น 3 แบบจำลองดังต่อไปนี้

4.3.1 แบบจำลองแรงโน้มถ่วง

แบบจำลองแรงโน้มถ่วงพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์คือแบบจำลองที่ 1 ซึ่งใช้แบบจำลอง OLS และ Pooled OLS Regressions และแบบจำลองที่ 2 ซึ่งใช้แบบจำลอง Panel Data Fixed Effects เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพในการทดสอบสมมติฐานได้อย่างเต็มที่ (Clean and Efficiency Identification Strategy) โดยแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects เป็นแบบจำลองที่ช่วยแก้ปัญหาในการควบคุมปัจจัยเชิงพื้นที่ของพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางซึ่งไม่มีตัวแปรอยู่ในแบบจำลอง (Unobservable Heterogeneity) ส่วนแบบจำลอง Pooled OLS Regression Results ก็ช่วยแก้ไขข้อจำกัดของ Panel Data with Fixed Effects เรื่องการเปิดโอกาสให้ตัวแปรที่ไม่แปรผันตามเวลา (time-invariant variables) ยังคงมีผลในการอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่น และช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดจากการรายงานการย้ายถิ่นซ้ำของประชากรซึ่งส่วนใหญ่ใช้เวลาหลายเดือนหลังจากการย้ายถิ่นเกิดขึ้นจริง รวมถึงปัจจัยที่ต้นทางและปลายทาง แต่ยังคงมี Time Fixed Effects อยู่ในแบบจำลอง และมีการจัดกลุ่มค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานตามพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง Standard Error clustered by the bilateral pair of municipality โดยโครงสร้างแบบจำลองหลักทั้ง 2 แบบจำลองถูกแสดงในสมการดังต่อไปนี้และผลการวิเคราะห์ทั้ง 2 แบบจำลองถูกนำเสนออยู่ได้ตารางที่ 4.6 4.7 และ 4.8 ตามลำดับ

แบบจำลองที่ 1. แบบจำลองสมการถดถอย (Pooled OLS Regression Results)

$$\begin{aligned} migrant_{ij} = & \beta_0 + \beta_1(pop_i) + \beta_2(pop_j) + \beta_3(dist_{ij}) + \beta_4(viol_{ij}) + \beta_5(cast_{ij}) \\ & + \beta_6 X_{ij} + \beta_7 D1_i + u_{ij} \end{aligned}$$

แบบจำลองที่ 2. แบบจำลอง Panel Data Fixed Effects

$$\begin{aligned} migrant_{ijt} = & \beta_0 + \theta_{ij} + \kappa_t + \beta_1(pop_{it}) + \beta_2(pop_{jt}) + \beta_3(dist_{ij}) + \beta_4(viol_{ijt}) \\ & + \beta_5(cast_{ijt}) + \beta_6 X_{ijt} + \beta_7 D1_{it} + u_{ijt} \end{aligned}$$

นอกจากแบบจำลองหลักทั้ง 2 แบบจำลองข้างต้นแล้ว เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2 ของการวิเคราะห์เชิงปริมาณนี้ แบบจำลองจำเป็นต้องใช้ตัวแปรตามเฉพาะกลุ่มผู้อพยพย้ายถิ่น เพื่อให้สามารถศึกษาพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมว่าตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะจูงใจประชากรกลุ่มเดียวกันกับตนในพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางหรือไม่ โดยแบบจำลองดังกล่าวจำเป็นต้องมีโครงสร้างทางเศรษฐมิติดังต่อไปนี้

แบบจำลองที่ 3. แบบจำลอง Panel Data Fixed Effects ด้วยตัวแปรตาม (Dependent Variable) แยกศาสนาของผู้ย้ายถิ่น

$$\begin{aligned} Mus.mig_{ijt} = & \beta_0 + \theta_{ij} + \kappa_t + \beta_1(pop_{it}) + \beta_2(pop_{jt}) + \beta_3(dist_{ij}) + \beta_4(viol_{ijt}) \\ & + \beta_5(M.cast_{ijt}) + \beta_6(B.cast_{ijt}) + \beta_7(O.cast_{ijt}) + \beta_8 X_{ijt} \\ & + \beta_9 D1_{it} + u_{ijt} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} Budd.mig_{ijt} = & \beta_0 + \theta_{ij} + \kappa_t + \beta_1(pop_{it}) + \beta_2(pop_{jt}) + \beta_3(dist_{ij}) + \beta_4(viol_{ijt}) \\ & + \beta_5(M.cast_{ijt}) + \beta_6(B.cast_{ijt}) + \beta_7(O.cast_{ijt}) + \beta_8 X_{ijt} \\ & + \beta_{12} D1_{it} + u_{ijt} \end{aligned}$$

ตารางที่ 4.9 นำเสนอผลการวิเคราะห์ของแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects ที่มีตัวแปรตามเป็นจำนวนผู้ย้ายถิ่นแยกตามศาสนา ซึ่งจะเป็นข้อมูลเฉพาะผู้ย้ายถิ่นที่แจ้งศาสนาไว้กับกรมการปกครองระหว่างปี 2547-2551 โดยข้อมูลในส่วนของปี 2552-2557 ไม่มีข้อมูลศาสนาของผู้ย้ายถิ่นในฐานข้อมูลจึงไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ในแบบจำลองนี้ได้ ส่วนตารางที่ 4.10 สรุปข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรต่างๆที่ใช้ในแบบจำลองทั้ง 3 แบบข้างต้น โดย Pop และ dist คือตัวแปรจำนวนประชากรและระยะทางระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่น ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระพื้นฐานของแบบจำลองแรงโน้มถ่วง ส่วน viol, cast และ X คือตัวแปรเสริม (augmented) สำหรับแบบจำลองแรงโน้มถ่วงที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้แก่จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรง จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต และปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจพื้นฐานต่างๆที่ใช้เป็นตัวแปรควบคุมในแบบจำลองแรงโน้มถ่วงมาตรฐานเช่น รายได้ต่อหัวเฉลี่ย อัตราเงินเฟ้อ และอัตราการว่างงาน เป็นต้น โดย j คือพื้นที่ต้นทาง และ i คือพื้นที่ปลายทาง t คือปีของข้อมูล ส่วน Dummy

Variable D1 จะเท่ากับ 0 ต่อเมื่อพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่นไม่เคยมีการเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นระหว่างปี 2547-2557

ตัวแปรตามและตัวแปรต้นที่วัดความรุนแรงในแบบจำลองอยู่ในรูปแบบ logarithms ของจำนวนผู้ย้ายถิ่น และจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตต่อประชากร 1,000 คนในพื้นที่ i และ j เป็นรายปี ส่วนตัวแปรควบคุมอื่นๆอยู่ในรูปแบบ natural logarithms ของค่าเฉลี่ยระหว่างปี 2547-2551 ยกเว้น Dummy Variables D

4.3.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1: แบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Gravity Model of Migration) สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แบบจำลองแรงโน้มถ่วงด้วยสมการถดถอยนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางของผู้ย้ายถิ่นได้ราว 48-52% ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจของแบบจำลองเศรษฐมิติ ค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง OLS ก่อนข้างคงที่แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของแบบจำลองเพื่อทำการทดสอบ Robustness Tests ของแบบจำลอง โดยตัวแปรพื้นฐานของแบบจำลองแรงโน้มถ่วง เช่นระยะทางและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางต่างแสดงค่าตรงตามทฤษฎีการเคลื่อนย้ายประชากรของแบบจำลองแรงโน้มถ่วง กล่าวคือค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติของระยะทางระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง Distance (ij) และ อัตราเงินเฟ้อที่พื้นที่ปลายทางโดยเปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นทาง Inflation (ij) และสัมประสิทธิ์ที่เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญของรายได้ต่อหัวเฉลี่ยและจำนวนโรงเรียนในพื้นที่ปลายทางเปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นทาง School (ij) และ Per-capita Income (ij) ในแทบทุกแบบจำลองที่แสดงในตารางที่ 4.6-4.7 ซึ่งให้เห็นว่าประชากรที่ย้ายถิ่นฐานจะหลีกเลี่ยงพื้นที่ปลายทางที่มีระยะทางไกลจากพื้นที่ต้นทาง และค่าครองชีพที่สูงกว่าพื้นที่ต้นทาง รวมทั้งมีจำนวนโรงเรียนในพื้นที่มากกว่าพื้นที่ต้นทาง และมีระดับรายได้เฉลี่ยในพื้นที่ปลายทางที่สูงกว่าพื้นที่ต้นทาง นอกจากนั้นสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบของจำนวนประชากรที่ต้นทาง Population (j) และเป็นบวกของประชากรที่ปลายทาง Population (i) ซึ่งให้เห็นพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรไปสู่พื้นที่ปลายทางที่เป็นเขตเมืองและมีประชากรหนาแน่นกว่าพื้นที่ต้นทาง ผลการวิเคราะห์ด้วย Fixed Effects Model ยังคงชี้ให้เห็นว่าประชากรเลือกที่จะหลีกเลี่ยงพื้นที่ปลายทางที่มีอัตราการว่างงานสูงด้วยเช่นกัน Unemployed (ij)

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้มีความคงทนและไม่เปลี่ยนแปลงตลอดการทดสอบ Robustness Tests และในแบบจำลอง Pooled OLS และ Fixed Effects Model ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าแบบจำลองแรงโน้มถ่วงสามารถใช้สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามสมมติฐานของการศึกษาข้อที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2: พฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอบสนองต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ต้นทางและปลายทางอย่างมีนัยทางสถิติหรือไม่ ในทิศทางเช่นใด ?

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการย้ายถิ่นด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงในรูปแบบ OLS และ Pooled OLS ในตารางที่ 4.6-4.7 ซึ่งให้เห็นว่าพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรมากกว่า 1 ล้านคนในแบบจำลองสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการดึงดูดและการผลักในแบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Push and Pull Effects in Gravity Model) กล่าวคือ

“ประชากรจะย้ายออกจากพื้นที่ต้นทางซึ่งมีแรงผลักค่อนข้างสูงไปสู่พื้นที่ปลายทางซึ่งมีแรงดึงดูดสูงและแรงผลักดันต่ำ (Origin with High Push to Destination with High Pull and Low Push Force)”

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4.6-4.7 จะสังเกตได้ว่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรควบคุมที่สนับสนุนทฤษฎีแรงโน้มถ่วงและสมมติฐานของการศึกษาข้อที่ 2 อย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

ปัจจัยผลักดันทาง: ความรุนแรงและจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บที่พื้นที่ต้นทาง Death (j) Injuries (j) Violence (j) V-index (j) และ Casualty (j) มีค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองที่ 1, 3-4, และ 7-8 ในตารางที่ 4.6 และ แบบจำลองที่ 8-9 ในตารางที่ 4.7

ปัจจัยผลที่ปลายทาง: ความรุนแรงจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บที่พื้นที่ปลายทางที่สูงกว่าพื้นที่ต้นทางอย่าง Death (ij) Injuries (ij) Violence (ij) V-index (ij) และ Casualty (ij) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองที่ 5-6 และ 9-10 ในตารางที่ 4.6 และ แบบจำลองที่ 1, 2 และ 6 ในตารางที่ 4.7 รวมทั้งแบบจำลองที่ 1-2 ในตารางที่ 4.8 ซึ่งใช้แบบจำลอง Panel Data Fixed Effects

ปัจจัยดึงดูดที่ปลายทาง: ความรุนแรงจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บที่พื้นที่ปลายทางที่ต่ำกว่าพื้นที่ต้นทางอย่าง Death (i) Injuries (i) Violence (i) V-index (i) และ Casualty (i) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองที่ 5-6 และ 9-10 ในตารางที่ 4.6 แบบจำลองที่ 5 ในตารางที่ 4.8 ซึ่งใช้แบบจำลอง Panel Data Fixed Effects

นอกจากนั้นแบบจำลอง Pooled OLS ที่ 3 และ 7 ในตารางที่ 4.7 ใช้ตัวแปรคู่ระหว่างระยะทางของพื้นที่ต้นทาง-ปลายทางและความรุนแรงของพื้นที่ปลายทางเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นทาง Distance (ij) x Casualty (ij) และ Distance (ij) x Violence (ij) ผลที่ได้คือสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรทั้งสองนี้มีค่าเป็นลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นบวกของ Dummy Variable D แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสมมติฐานของการศึกษาข้อที่ 2 อย่างชัดเจนว่า;

“ประชากรที่ย้ายออกจากพื้นที่ต้นทางต้องการย้ายไปสู่พื้นที่ปลายทางที่มีความสงบสุขมากขึ้น แม้ว่าจะต้องเดินทางเป็นระยะทางที่ไกลขึ้น แต่ผู้ย้ายถิ่นก็เลือกพื้นที่ปลายทางที่ไกลกว่าหากพื้นที่นั้นมี เหตุการณ์ความรุนแรงและจำนวนผู้เสียชีวิตที่ต่ำกว่าพื้นที่ปลายทางที่ใกล้พื้นที่ต้นทางมากกว่า”

เมื่อศึกษาบทบาทของปัจจัยด้านความรุนแรงในพื้นที่ต้นทางและปลายทางต่อการย้ายถิ่นของ ประชากรในแบบจำลองข้างต้นแยกตามช่วงเวลาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของความรุนแรงจำนวนผู้เสียชีวิตและ บาดเจ็บในพื้นที่ปลายทาง Death (i) Injuries (i) Violence (i) V-index (i) และ Casualty (i) ระหว่างปี 2547-2551 มีขนาดที่สูงกว่าช่วงเวลาอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราเร่งของเหตุการณ์ความรุนแรงในชายฝั่งระหว่าง ปี 2547-2551 มีผลต่อการเร่งอพยพย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับข้อมูลที่ แสดงในภาพที่ 3.22 ในบทที่ 3

ดังนั้นจึงเป็นที่ชัดเจนว่าหลักฐานเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณของแบบจำลองแรงโน้มถ่วงทั้งในตารางที่ 4.6-4.7 ต่างสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 ของการศึกษารึ้นว่า ผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้มีพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ย้ายถิ่นมีพฤติกรรมเลือกย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ที่มีความสงบสุขแม้จะต้องและด้วย การเดินทางที่ห่างไกลมากขึ้น และเลือกที่จะไปยังพื้นที่ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่าพื้นที่ ต้นทาง เช่น ค่าครองชีพที่ต่ำ พื้นที่เขตเมือง รายได้ต่อหัวประชากรที่ดีขึ้น และมีสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น เช่น จำนวนโรงเรียน เป็นต้น

สมมติฐานข้อที่ 3: ประชากรผู้ย้ายถิ่นมีตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่ประชากรกลุ่ม เดียวกันกับตนเองหรือไม่ และในทิศทางเช่นใด ?

ตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นถึงผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects Model ซึ่งแยกตัวแปรตามออกเป็น 2 ตัวได้แก่จำนวนผู้ย้ายถิ่นซึ่งเป็นชาวไทยพุทธ และ ชาวไทยมุสลิม เพื่อศึกษา บทบาทของความรุนแรงและตัวเลขการบาดเจ็บและเสียชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมต่อ พฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรทั้ง 2 กลุ่ม

แบบจำลองที่ 1, 3 และ 5 ในตารางที่ 4.9 ชี้ให้เห็นพฤติกรรมการย้ายถิ่นสู่เขตเมืองของประชากร ชาวไทยพุทธเท่านั้น แต่ไม่มีหลักฐานสนับสนุนพฤติกรรมดังกล่าวของชาวไทยมุสลิม แต่ข้อมูลจากตารางที่ 4.9 ชี้ให้เห็นพฤติกรรมของชาวไทยมุสลิมที่มักจะย้ายไปสู่พื้นที่ซึ่งมีรายได้ต่อหัวต่ำกว่าพื้นที่ต้นทาง โดย ประชากรชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมต่างก็ย้ายออกจากพื้นที่ที่มีความรุนแรงสู่พื้นที่ซึ่งมีความสงบสุข มากยิ่งขึ้น แบบจำลองที่ 1, 2 และ 5 ชี้ให้เห็นว่าจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ต้น ทางสามารถอธิบายการเพิ่มขึ้นของการย้ายออกของทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม แต่จำนวนผู้บาดเจ็บ และเสียชีวิตของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ปลายทางสามารถอธิบายการหลีกเลี่ยงของชาวไทยพุทธในการ

เลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นปลายทางเท่านั้น อย่างไรก็ตามแบบจำลองในตารางที่ 4.9 ไม่แสดงถึงผลที่มีนัยสำคัญทางสถิติของจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตของชาวไทยพุทธในพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของชาวไทยพุทธซึ่งแจ้งข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ ซึ่งมีผู้แจ้งศานราว 47% ของจำนวนผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด 1.1 ล้านคน

ดังนั้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์พฤติกรรมการย้ายถิ่นของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงไม่พบว่าประชากรชาวไทยพุทธหรือชาวไทยมุสลิมมีพฤติกรรมการย้ายถิ่นที่ตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับประชากรกลุ่มเดียวกันอย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีตัวแปรความรุนแรงต่อประชากรบางศาสนาที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรบางกลุ่มได้ แต่ผลการวิเคราะห์ทางสถิติก็ไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจน แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าหากแบบจำลองนี้ได้ใช้ฐานข้อมูลที่มีประชากรผู้ย้ายถิ่นพร้อมข้อมูลศาสนาที่ครบถ้วน 100% ผลการวิเคราะห์จะสามารถชี้ประเด็นเพื่อตอบสนองมติฐานข้อที่ 3 ได้อย่างชัดเจนมากขึ้นหรือไม่ ดังนั้นอุปสรรคด้านความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรผู้ย้ายถิ่นจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการศึกษาสมมติฐานข้อที่ 3

4.4 สรุปผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงในหัวข้อที่ 4.3 จะพบว่าสมมติฐานข้อที่ 1 และ ข้อที่ 2 ได้รับการยืนยันจากแบบจำลองทั้ง 3 แบบ ได้แก่ OLS, Pooled OLS และ Panel Data Fixed Effects แต่ไม่มีหลักฐานทางสถิติที่ชัดเจนที่สามารถยืนยันสมมติฐานข้อที่ 3 ได้อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลศาสนาของผู้ย้ายถิ่นซึ่งมีอยู่เพียง 47% ของจำนวนผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดในฐานข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.5 สรุปทิศทางและนัยสำคัญทางสถิติ (*) ของตัวแปรต้นและตัวแปรควบคุมสำคัญๆ ในแบบจำลองแรงโน้มถ่วงทั้ง 3 แบบตามที่ได้สรุปเอาไว้ในหัวข้อที่ 4.3 โดยมีประเด็นข้อค้นพบที่สำคัญคือ

1. ประชากรผู้ย้ายถิ่นฐานเลือกที่จะย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ต้นทางที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงในระดับที่สูง
2. แต่ผู้ย้ายถิ่นหลีกเลี่ยงพื้นที่ปลายทางที่มีระยะทางไกลจากพื้นที่ต้นทาง รวมทั้งพื้นที่ซึ่งมีค่าครองชีพที่และอัตราการว่างงานสูงสูงกว่าพื้นที่ต้นทาง
3. ผู้ย้ายถิ่นเลือกพื้นที่ปลายทางที่เป็นเขตเมือง และมีรายได้ต่อหัวและจำนวนโรงเรียนที่มากกว่าพื้นที่ต้นทาง
4. ผู้ย้ายถิ่นฐานเลือกพื้นที่ปลายทางที่มีความสงบสุขมากขึ้นกว่าพื้นที่ต้นทาง และยอมเดินทางไกลมากขึ้นเพื่อหาพื้นที่ปลายทางสงบสุขมากที่สุด
5. ด้วยข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัดพบว่าความรุนแรงต่อประชากรบางกลุ่มศาสนามีผลต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรบางกลุ่มศาสนาบ้าง แต่ไม่มีหลักฐานสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าประชากรบางกลุ่มถูกกดดันให้ย้ายถิ่นฐานด้วยการเจาะจงทำร้ายประชากรกลุ่มเดียวกันในพื้นที่ต้นทางหรือพื้นที่ปลายทาง

ตารางที่ 4.5 สรุปผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง

ตัวแปรตาม	Migrant_ij			ตัวแปรตาม	Mus.Mig_ij	Budd Mig_ij
	Coefficients	Independent Variables	Coefficients			
Population_j	-*	Casualty_j	+	Mus.Death_j	+	+
Population_i	+*	Casualty_i	-	Mus.Death_i	-	-
Population_ij	-*	Casualty_ij	-	Mus.Death_ij	-	-
Violence_j	+*	V-index_j	+*	Mus.Injury_j	+	+
Violence_i	-*	V-index_i	-*	Mus.Injury_i	-	-
Violence_ij	-*	V-index_ij	-*	Mus.Injury_ij	-	-
Death_j	+	Casualty_j x Distance	+*	Mus. Casualty_j	+	+
Death_i	-	V-index_j x Distance	+*	Mus. Casualty_i	-	-
Death_ij	-	Income_ij	+	Mus. Casualty_ij	-	-
Injury_j	+	Unemployment_ij	-*	Budd.Death_j	+	+
Injury_ij	-	Inflation_ij	-*	Budd.Death_i	-	-
Injury_ij	-	School_ij	+*	Budd.Death_ij	-	-
		Migration_ijt-1	+	Budd. Injury_j	+	+
				Budd. Injury_i	-	-
				Budd. Injury_ij	-	-
				Budd. Casualty_j	+	+
				Budd. Casualty_i	-	-
				Budd. Casualty_ij	-	-
				Casualty_j x Distance	+	+

4.5 ผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ

ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอย (OLS Regression Results)

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$
$Distance_{ij}$	-0.331*** (0.066)	-0.332*** (0.065)	-0.276*** (0.065)	-0.274*** (0.066)	-0.327*** (0.065)	-0.325*** (0.065)	-0.354*** (0.066)	-0.316*** (0.067)	-0.358*** (0.065)	-0.342*** (0.066)
$Violence_j$	-0.039*** (0.005)		-0.029*** (0.006)	-0.029*** (0.006)						
$Violence_i$	0.017 (0.018)		0.023 (0.022)	0.021 (0.022)						
$Injury_j$	0.002 (0.004)									
$Injury_i$	-0.005 (0.017)									
$Death_j$	0.038*** (0.004)									
$Death_i$	0.179*** (0.029)									
$Violence_{ij}$		0.034*** (0.005)			0.027*** (0.005)	0.027*** (0.005)				
$Injury_{ij}$		0.001 (0.004)								
$Death_{ij}$		-0.034*** (0.004)								
$Casualty_j$			0.025*** (0.005)	0.037** (0.016)						
$Casualty_i$			0.056** (0.026)	0.057** (0.026)						
$Casualty_j \times Dist_{ij}$				-0.002 (0.002)						
$Casualty_{ij}$					-0.022*** (0.005)	-0.025* (0.015)				
$Casualty_{ij} \times Dist_{ij}$						0.000 (0.002)				
$V-index_j$							0.009*** (0.003)	0.088*** (0.020)		
$V-index_i$							0.113*** (0.019)	0.103*** (0.019)		
$V-index_j \times Dist_{ij}$								-0.013*** (0.003)		
$V-index_{ij}$									-0.005 (0.003)	-0.044** (0.019)
$V-index_{ij} \times Dist_{ij}$										0.006** (0.003)
D1 ($Death_i=0$)	0.864*** (0.134)	-0.132** (0.053)	0.258*** (0.088)	0.257*** (0.088)	-0.089* (0.052)	-0.092* (0.055)				
D2 ($V-index_i=0$)							0.464*** (0.078)	0.475*** (0.079)	0.065 (0.053)	0.047 (0.054)
Observations	20117	20117	20117	20117	20117	20117	20117	20117	20117	20117
Adjusted R^2	0.484	0.481	0.481	0.481	0.480	0.480	0.481	0.482	0.479	0.479

ตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยแบบต่อเนื่อง (Pooled OLS Regression Results)

VARIABLES	(1) $\ln(Mig_{ij})$	(2) $\ln(Mig_{ij})$	(3) $\ln(Mig_{ij})$	(4) $\ln(Mig_{ij})$	(5) $\ln(Mig_{ij})$	(6) $\ln(Mig_{ij})$	(7) $\ln(Mig_{ij})$	(8) $\ln(Mig_{ij})$	(9) $\ln(Mig_{ij})$
<i>Population_j</i>	-0.741*** (0.010)	-0.764*** (0.010)	-0.761*** (0.010)	-0.743*** (0.010)	-0.743*** (0.010)	-0.775*** (0.009)	-0.769*** (0.009)	-0.736*** (0.009)	-0.740*** (0.009)
<i>Population_i</i>	-0.004 (0.010)	0.012 (0.010)	0.020** (0.010)	0.165*** (0.016)	0.165*** (0.016)	0.022** (0.009)	0.027*** (0.009)	0.059*** (0.009)	0.058*** (0.009)
<i>Distance_{ij}</i>	-0.309*** (0.007)	-0.312*** (0.007)	-0.339*** (0.009)	-0.306*** (0.007)	-0.306*** (0.007)	-0.322*** (0.008)	-0.335*** (0.009)	-0.319*** (0.008)	-0.301*** (0.010)
<i>Violence_{ij}</i>	0.014* (0.007)	-0.007 (0.007)	-0.007 (0.007)						
<i>Injury_{ij}</i>	-0.004 (0.006)								
<i>Death_{ij}</i>	-0.056*** (0.008)								
<i>Casualty_{ij}</i>		-0.025*** (0.006)	0.052*** (0.015)						
<i>Casualty_{ij} × Dist_{ij}</i>			-0.014*** (0.002)						
<i>Violence_j</i>				-0.018** (0.008)	-0.018** (0.008)				
<i>Violence_i</i>				-0.058*** (0.017)	-0.058*** (0.017)				
<i>Casualty_j</i>				0.071*** (0.006)	0.074*** (0.019)				
<i>Casualty_i</i>				0.180*** (0.016)	0.180*** (0.016)				
<i>Casualty_j × Dist_{ij}</i>					-0.000 (0.003)				
<i>V-index_j</i>						-0.064*** (0.007)	0.074** (0.031)		
<i>V-index_{ij} × Dist_{ij}</i>							-0.026*** (0.005)		
<i>V-index_j</i>								0.166*** (0.008)	0.314*** (0.038)
<i>V-index_i</i>								0.237*** (0.018)	0.231*** (0.018)
<i>V-index_j × Dist_{ij}</i>									-0.026*** (0.006)
Per-capita Income _{ij}	0.043*** (0.008)	0.038*** (0.008)	0.023*** (0.008)	0.033*** (0.008)	0.033*** (0.008)	0.048*** (0.008)	0.042*** (0.008)	0.021*** (0.008)	0.024*** (0.008)
Unemployment _{ij}	0.054*** (0.009)	0.056*** (0.009)	0.060*** (0.009)	0.059*** (0.009)	0.059*** (0.009)	0.055*** (0.009)	0.057*** (0.009)	0.058*** (0.009)	0.057*** (0.009)
Inflation _{ij}	-0.070*** (0.005)	-0.075*** (0.005)	-0.073*** (0.005)	-0.079*** (0.005)	-0.079*** (0.005)	-0.071*** (0.006)	-0.072*** (0.006)	-0.079*** (0.005)	-0.078*** (0.005)
School _{ij}	0.018* (0.009)	0.013 (0.009)	0.002 (0.009)	0.005 (0.009)	0.005 (0.009)	0.023** (0.009)	0.016* (0.009)	-0.003 (0.009)	0.000 (0.009)
D1 (<i>Death_i</i> =0)	-0.333*** (0.025)	-0.326*** (0.025)	-0.286*** (0.027)	0.099*** (0.031)	0.099*** (0.031)				
D2 (<i>V-index_i</i> =0)						-0.214*** (0.026)	-0.212*** (0.026)	0.102*** (0.028)	0.117*** (0.028)
Observations	64211	64211	64211	64211	64211	64211	64211	64211	64211
Adjusted <i>R</i> ²	0.519	0.518	0.519	0.524	0.524	0.516	0.517	0.527	0.527

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects

VARIABLES	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$	$\ln(Mig_{ij})$
<i>Population_j</i>	-0.500*** (0.107)	-0.503*** (0.106)	-0.503*** (0.106)	-0.432*** (0.106)	-0.434*** (0.106)
<i>Population_i</i>	0.120 (0.149)	0.119 (0.149)	0.109 (0.149)	0.098 (0.148)	0.105 (0.148)
<i>Violence_{l-ij}</i>	-0.028*** (0.006)	-0.038*** (0.006)			
<i>Injury_{-ij}</i>	0.012*** (0.005)				
<i>Death_{-ij}</i>	-0.006 (0.006)				
<i>Casualty_{-ij}</i>		0.016*** (0.005)			
<i>Violence_{-j}</i>			0.034*** (0.007)		
<i>Violence_{-i}</i>			-0.042*** (0.011)		
<i>Casualty_{-j}</i>			-0.017*** (0.005)		
<i>Casualty_{-i}</i>			0.014 (0.010)		
<i>V-index_{-ij}</i>				-0.045*** (0.007)	
<i>V-index_{-j}</i>					0.056*** (0.008)
<i>V-index_{-i}</i>					-0.026** (0.012)
<i>D1 (Death_i=0)</i>	-0.042** (0.018)	-0.033* (0.018)	-0.045** (0.020)		
<i>D2 (V-index_i=0)</i>				-0.020 (0.021)	-0.007 (0.022)
<i>Per-capita Income_{-ij}</i>	-0.046 (0.051)	-0.054 (0.050)	-0.054 (0.050)	-0.053 (0.050)	-0.056 (0.050)
<i>Unemployment_{-ij}</i>	-0.016* (0.009)	-0.016* (0.009)	-0.016* (0.009)	-0.020** (0.009)	-0.021** (0.009)
<i>Inflation_{-ij}</i>	-0.025*** (0.006)	-0.026*** (0.006)	-0.026*** (0.006)	-0.024*** (0.006)	-0.024*** (0.006)
Observations	64211	64211	64211	64211	64211
Number of Bilateral Pair	25772	25772	25772	25772	25772

ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Panel Data Fixed Effects

ด้วยตัวแปรตามแยกสาขาของผู้ย้ายถิ่น

VARIABLES	(1)	(2)	VARIABLES	(3)	(4)	(5)	(6)
	$\ln(Mig_{ij}^B)$	$\ln(Mig_{ij}^M)$		$\ln(Mig_{ij}^B)$	$\ln(Mig_{ij}^M)$	$\ln(Mig_{ij}^B)$	$\ln(Mig_{ij}^M)$
$Population_j$	-0.902*** (0.116)	-0.437*** (0.139)	$Population_j$	-0.870*** (0.116)	-0.460*** (0.140)	-0.855*** (0.115)	-0.436*** (0.139)
$Population_i$	0.452*** (0.162)	-0.013 (0.175)	$Population_i$	0.505*** (0.162)	-0.005 (0.176)	0.494*** (0.162)	-0.024 (0.175)
$Violence_j$	0.037*** (0.007)	0.032*** (0.010)	$Violence_{ij}$	-0.017** (0.007)	-0.020** (0.008)	-0.022*** (0.007)	-0.023*** (0.008)
$Violence_i$	0.025* (0.014)	-0.01 (0.012)	$Injury_{ij}^B$	0.012** (0.005)	0.010* (0.005)		
$Casualty_j^M$	0.014* (0.008)	0.021** (0.010)	$Death_{ij}^B$	-0.004 (0.006)	-0.011* (0.006)		
$Casualty_j^B$	-0.023*** (0.006)	-0.005 (0.008)	$Injury_{ij}^M$	-0.01 (0.006)	-0.014** (0.006)		
$Casualty_i^M$	-0.035** (0.014)	0.009 (0.012)	$Death_{ij}^M$	-0.013** (0.006)	0 (0.006)		
$Casualty_i^B$	-0.015 (0.014)	-0.004 (0.011)	$Death_{ij}^O$	-0.006 (0.007)	-0.021** (0.010)		
$Casualty_j^O$	0.006 (0.004)	-0.004 (0.006)	$Injury_{ij}^O$	0.001 (0.005)	0.002 (0.005)		
$Casualty_i^O$	0.018* (0.009)	-0.021** (0.008)	$Casualty_{ij}^M$			-0.019*** (0.007)	-0.007 (0.008)
			$Casualty_{ij}^B$			0.014** (0.006)	0.002 (0.007)
			$Casualty_{ij}^O$			-0.001 (0.004)	-0.006 (0.005)
D1 ($Death_i=0$)	-0.064** (0.025)	-0.028 (0.020)	D1 ($Death_i=0$)	-0.104*** (0.021)	-0.053*** (0.019)	-0.101*** (0.021)	-0.049*** (0.019)
$Per-capitaIncome_{ij}$	0.001 (0.055)	-0.179*** (0.066)	$Per-capitaIncome_{ij}$	0.009 (0.055)	-0.180*** (0.067)	0.001 (0.055)	-0.180*** (0.067)
$Unemployment_{ij}$	-0.016 (0.010)	-0.047*** (0.013)	$Unemployment_{ij}$	-0.017* (0.010)	-0.050*** (0.013)	-0.016* (0.010)	-0.046*** (0.013)
$Inflation_{ij}$	-0.023*** (0.006)	-0.002 (0.009)	$Inflation_{ij}$	-0.023*** (0.006)	0 (0.009)	-0.023*** (0.006)	-0.003 (0.009)
Observations	45358	27595	Observations	45358	27595	45358	27595
Number of Number of Bilateral Pair	20453	10608	Number of id	20453	10608	20453	10608

ตารางที่ 4.10 สรุปตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองแรงโน้มถ่วง

Variable	Obs	Mean	SD	Min	Max
Mig_{ij}	28,309	5.07	71.36	0.02	3,525.19
Mig_{ijt}	76,071	1.84	16.67	0.02	843.30
Pop_{jt}	76,071	15,788.95	14,792.08	2,480.00	46,735.69
Pop_{it}	76,071	31,518.15	33,808.19	2,480.00	118,735.00
$Distance_{ij}$	76,071	770.40	558.74	20.00	1,700.00
$Violence_{jt}$	76,071	2.42	3.80	0.00	30.18
$Violence_{it}$	76,071	0.82	2.45	0.00	30.18
$Violence_{ijt}$	57,543	1.19	10.27	0.00	1,013.02
$Injury_{jt}$	76,071	1.41	2.14	0.00	14.81
$Injury_{it}$	76,071	0.44	1.33	0.00	14.81
$Injury_{ijt}$	48,716	0.80	3.72	0.00	131.28
$Injury_{ijt}^B$	54,231	58.80	242.36	0.00	29280.18
$Injury_{ijt}^M$	54,231	23.43	29.04	0.00	556.092
$Death_{jt}$	76,071	0.96	1.90	0.00	19.54
$Death_{it}$	76,071	0.31	1.09	0.00	19.54
$Death_{ijt}$	48,821	0.93	6.04	0.00	415.78
$Death_{ijt}^B$	54,231	56.39	125.53	0.00	7638.31
$Death_{ijt}^M$	54,231	24.76	29.79	0.00	1509.08
$Casualties_{jt}$	76,071	2.37	3.76	0.00	28.23
$Casualties_{it}$	76,071	0.75	2.29	0.00	28.23
$Casualties_{ijt}$	53,603	1.09	6.51	0.00	360.62
$V - Index_{jt}$	76,071	2.27	3.61	0.00	27.31
$V - Index_{it}$	76,071	0.74	2.22	0.00	27.31
$V - Index_{ijt}$	57,543	2.25	36.56	0.00	3,306.98
$Casualties_{ij} \cdot Distance_{ijt}$	76,071	551.87	3077.35	0.03	142772.1
$V - Index_{ij} \cdot Distance_{ijt}$	76,071	393.34	432.27	0.92	3029.44
$Income_{ijt}$	76,071	1.69	1.79	0.20	19.30
$Unemployment_{ijt}$	76,071	1.00	0.61	0.03	10.38
$Inflation_{ijt}$	67,722	0.97	0.79	-2.66	12.14
$School_{ijt}$	76,071	1.37	0.97	0.15	5.14

บทที่ 5

การวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อประชาชน ผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านร่างกาย ทรัพย์สิน โดยเฉพาะทางด้านสังคมเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนในพื้นที่ รวมไปถึงคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ต้องย้ายออกจากพื้นที่ความรุนแรงดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยต่างๆ เช่น ผลการวิจัยของ(อนุวัต สงสม, 2552) ที่ทำการศึกษาเศรษฐกิจของภาคครัวเรือนจังหวัดปัตตานีภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่พบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่มีความสัมพันธ์กับทิศทางการลดลงของผลผลิต การลดลงของรายได้ และการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มพื้นที่ซึ่งมีจำนวนครั้งของเหตุการณ์ความไม่สงบสูง จะมีแนวโน้มของระดับปัญหาดังกล่าวสูงกว่าพื้นที่อื่น รวมถึงปัญหาการเยียวยาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ย้ายออกจากพื้นที่

ดังนั้นเพื่อการศึกษาปัจจัยปัญหาของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่จากสถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ครอบคลุมในเชิงสังคมเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับผู้ย้ายถิ่น คณะวิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการจัด Focus Group เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นจากตัวแทนผู้อพยพย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้บริการด้านการเยียวยา ผลลัพธ์ที่เกิดจากการย้ายถิ่นจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่¹ เพื่อนำมาสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ช่องว่างของปัญหา (Gap Analysis) ในการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นและปัจจัยที่บั่นทอนประสิทธิภาพกระบวนการเยียวยาจากภาครัฐไปสู่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเนื้อหาในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 5 ส่วนได้แก่

5.1 ผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อประชาชนผู้ย้ายถิ่น

5.2 สิทธิการเยียวยาของประชาชนเพื่อบรรเทาผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจจากการย้ายถิ่น

5.3 ขั้นตอนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ย้ายถิ่นจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

¹ (1) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) (2) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) (3) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (ปภ.) (4) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) โดย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (5) ตำรวจภูธรภาค 9 (6) สำนักงานยุติธรรม

5.4 วิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างในการเยียวยาผู้ย้ายถิ่นจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.5 ผลของการเยียวยาผู้ย้ายถิ่นต่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5.1 ผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อประชาชนผู้ย้ายถิ่น

จากการรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนผู้อพยพย้ายถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เจ้าหน้าที่และผู้บริหารหน่วยงานของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อรวบรวมผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อประชาชนผู้ย้ายถิ่นสามารถจำแนกเป็นด้านได้ดังนี้

5.1.1 ด้านการย้ายถิ่นของประชากรอันเนื่องมาจาก สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. ปัจจัยในการตัดสินใจในการย้ายถิ่นของประชากรอันเนื่องมาจากสถานการณ์ฯ

จากต้นทางไปสู่ปลายทางนั้น สามารถแบ่งกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางตรง ทางด้านร่างกาย สูญเสียหัวหน้าครอบครัว และทรัพย์สิน 2) ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม คือกลุ่มที่รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงรู้สึกหวาดกลัวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกจากพื้นที่ความไม่สงบนั้นมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจึงหาช่องทางในการออกจากพื้นที่ไปสู่พื้นที่ปลายทางที่ปลอดภัยและสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ

อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงบางรายให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า แม้ว่า จะได้รับผลกระทบทางตรง แต่ยังคงไม่ย้ายออกจากพื้นที่นั้น สาเหตุหนึ่งคือการไม่มีพื้นที่ปลายทาง กล่าวคือ บางรายมีเงินไม่เพียงพอที่จะไปซื้อที่ดินใหม่ในพื้นที่ปลายทาง บางรายไม่มีญาติพี่น้อง บางรายไม่มีข้อมูลว่าหากย้ายออกจากพื้นที่จะสามารถทำอาชีพอะไรได้อีกบ้าง ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยดังที่มีส่วนในการตัดสินใจที่จะยังคงอยู่ในพื้นที่ต่อไป

2. กระบวนการอพยพออกจากพื้นที่ของประชากรอันเนื่องมาจากสถานการณ์ฯ

จากข้อมูลของผู้ที่ย้ายออกจากพื้นที่ความไม่สงบสู่พื้นที่ปลายทางนั้น ส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจออกจากพื้นที่โดยมิได้มีการแจ้งย้ายทะเบียนบ้าน ซึ่งสาเหตุที่ไม่ได้มีการแจ้งย้ายนั้น มาจากการผู้ที่ได้รับผลกระทบบางกรณียังไม่มีพื้นที่ปลายทาง เช่น

...กรณีของสตรีหม้ายซึ่งมีสามีเป็นตำรวจและอาศัยบ้านพักของข้าราชการ แต่เมื่อสามีเสียชีวิต ขณะปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ จึงส่งผลให้สตรีหม้ายท่านนี้จำเป็นต้อง

ออกจากบ้านพักภายใน 7 วัน และขอมาอาศัยกับบ้านญาติที่อำเภอเทพาโดยที่ยังไม่มีอาชีพรองรับ และย้ายไปพื้นที่ใกล้เคียงอีก 3-4 ครั้ง จนมาหยุดที่อำเภอเมืองสงขลาเพราะมีอาชีพใหม่และเป็นพื้นที่ปลอดภัย...

ซึ่งอาจสามารถอธิบายได้ว่าผู้ที่ลี้ภัยขั้นต้นคือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง หมายถึงมีผู้เสียชีวิตอยู่ในครอบครัว และจะตัดสินใจแบบไม่ได้มีเหตุผลไม่มีขั้นตอน แต่สำหรับคนที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม จะใช้เวลาในการตัดสินใจระยะหนึ่ง เพราะเหตุการณ์ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงกับคนในครอบครัว แต่เป็นการประเมินสถานการณ์เป็นระยะๆ แล้วจึงตัดสินใจ

3. การบริการของรัฐเพื่อการเยียวยาและการใช้ชีวิตในพื้นที่ปลายทางของผู้ย้ายถิ่นมีความเพียงพอต่อความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบที่ย้ายถิ่นเพียงใด

สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ที่ตัดสินใจออกจากพื้นที่ความรุนแรง และไม่ได้มีการแจ้งย้ายทะเบียนบ้านนั้น ในส่วนของการบริการทางด้านสาธารณสุขจากภาครัฐผู้ที่ได้รับผลกระทบส่วนหนึ่งใช้บริการทางสาธารณสุขผ่านโรงพยาบาลเอกชน ส่วนหนึ่งใช้บริการจากภาครัฐ แต่ไม่ได้สิทธิประโยชน์ในการรักษาตามสิทธิที่ควรจะได้รับ สำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากพื้นที่ต้นทางมาสู่ปลายทาง ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการแจ้งกับหน่วยงานที่ให้การเยียวยาต้นทาง จึงส่งผลให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบบางรายขาดความต่อเนื่องในการเข้ารับการเยียวยาจากภาครัฐอย่างเต็มที่

5.1.2 ด้านกระบวนการเยียวยาของประชากรย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. ขั้นตอนกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนใต้มีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด หรือมีช่องว่างใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ

ในด้านการได้รับการเยียวยาและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบนั้นมีช่องว่างและปัญหาในการเยียวยาหลายด้าน อาทิ เช่น ผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับได้อย่างครบถ้วน การให้ข้อมูลสิทธิประโยชน์ไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลของผู้เสียชีวิตและผู้ที่ได้รับผลกระทบ การประสานงานเพื่อติดตามสิทธิประโยชน์ที่ได้รับโดยที่ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจะต้องติดตามด้วยตนเอง ความถูกต้องของข้อมูล

ความรวดเร็วในการเยียวยา รวมไปถึงการติดตามประเมินผลการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น

กรณีศึกษา...สามีของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ภรรยาจึงดำเนินการยื่นเรื่องตามกระบวนการเยียวยา และได้รับเงินเยียวยาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ในขณะที่ผู้เสียชีวิตมีตำแหน่งเป็นอาสาสมัคร ซึ่งภาครัฐได้กำหนดสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับเพิ่มเติมให้แก่อาสาสมัครไว้ด้วย แต่ภรรยาผู้เสียชีวิตไม่ทราบข้อมูลว่าการเป็นอาสาสมัครจะได้สิทธิประโยชน์นั้นๆ เพิ่มเติม จึงมิได้แจ้งข้อมูลดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐเองก็ไม่ทราบข้อมูลนั้นด้วยเช่นกัน เมื่อระยะผ่านไป 8 ปี ภรรยาผู้เสียชีวิตได้ทราบข้อมูลสิทธิประโยชน์นี้แก่เพื่อนที่ต้องสูญเสียจากกรณีเดียวกัน จึงต้องมีการยื่นเรื่องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการขอสิทธิประโยชน์ดังกล่าวใหม่ด้วยตนเอง.....

ซึ่งกรณีนี้สะท้อนให้เห็นว่าช่องว่างในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบคือการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่ถูกจำกัดด้วยปัจจัยต่างๆ ซึ่งในที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เพื่อให้การเข้าถึงสิทธิ และให้ข้อมูลสิทธิได้อย่างครอบคลุมและรวดเร็ว ควรมีจุดจัดการ One Stop Service ที่สามารถยื่นเรื่อง ส่งเรื่อง และติดตามเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยให้ตั้งอยู่ที่อำเภอ ซึ่งมีกว่า 37 ศูนย์ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากนี้ในด้านตัวสิทธิประโยชน์ที่ภาครัฐจัดให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน สิ่งสำคัญที่ภาครัฐไม่ควรละเลยและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการคือการรวบรวมข้อมูลความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การลงทุนของภาครัฐมีความคุ้มค่า และผู้ที่ได้รับผลกระทบสามารถนำสิทธิประโยชน์ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มที่ เช่น

กรณีศึกษา...ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสูญเสียขาไปทั้ง 2 ข้าง ซึ่ง พมจ.สงขลาได้ดำเนินการเดินเรื่องเป็นผู้พิการและได้รับสิทธิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ครบถ้วนแล้วนั้น ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการเยียวยาและดูแลด้านอาชีพ บางหน่วยงานหรือบางโครงการได้มีการรวบรวมข้อมูลรายชื่อผู้ที่ได้รับผลกระทบเพื่อนำไปของบประมาณและจัดหาปัจจัยที่นำมาประกอบอาชีพ ซึ่งผู้พิการรายนี้ได้รับ วัวพันธุ์เนื้อ มาจากหน่วยงานดังกล่าว แต่ไม่สามารถเลี้ยงวัวได้เพราะขาของผู้ที่ได้รับผลกระทบรายนี้มีความพิการ....

ช่องว่างของการเยียวยาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของภาครัฐในการเข้าถึงความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างไม่ทั่วถึง ดังนั้นข้อเสนอแนะจากผู้ที่ได้รับผลกระทบในการช่วยเหลือปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพควรมีการลงพื้นที่หรือประสานกับหน่วยงานใน

พื้นที่ในการเก็บข้อมูลความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อให้สามารถนำปัจจัยที่ได้รับมาใช้ประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ระยะยาวในการเลี้ยงชีพและครอบครัวได้อย่างแท้จริง อีกทั้งจะส่งผลให้การลงทุนของภาครัฐมีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

2. กระบวนการทำงานบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการเยียวยาในพื้นที่มีความพยายามและหาช่องทางในการดำเนินงานด้านการเยียวยาอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างฐานข้อมูลการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสำหรับใช้เป็นข้อมูลภายในหน่วยงานตามบทบาทหน้าที่เท่านั้น แต่ไม่ได้มีการใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน ซึ่งในปัจจุบันการสอบถามข้อมูลผู้ที่ได้รับการเยียวยาระหว่างหน่วยงานเป็นลักษณะ case by case และมีการส่งข้อมูลผ่านโทรศัพท์เพื่อพูดคุยและสอบถามข้อมูลเท่าที่จำเป็น นอกจากนี้ยังมีการย้ายถิ่นจากพื้นที่ต้นทางไปสู่พื้นที่ปลายทางของผู้ที่ได้รับผลกระทบ หากผู้ย้ายถิ่นไม่ได้มีการแจ้งกับเจ้าหน้าที่ปลายทางหรือต้นทาง ก็จะส่งผลให้การติดตามการเยียวยานั้นขาดความต่อเนื่องทันที จากปัญหาดังกล่าวทางเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เองก็พยายามหาแนวทางแก้ไขและมิได้หยุดนิ่งในการแก้ปัญหา แต่เกิดจากการขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ และขาดเครื่องมือในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

ข้อเสนอจากการประชุมครั้งนี้ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบเห็นตรงกันว่าสิ่งที่จะสามารถลดช่องว่างปัญหาการเยียวยาดังกล่าวได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ข้อมูลสารสนเทศที่มีข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถใช้ฐานข้อมูลกลางนี้ในการเยียวยาได้อย่างทันเวลา พร้อมทั้งติดตามความต้องการเพิ่มเติมของผู้ที่ได้รับผลกระทบ และประเมินผลภายหลังการเยียวยาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับการเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.3 ข้อเสนอแนะเพื่อลดช่องว่างในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบควรมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน และลดขั้นตอนที่เป็นภาระสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์
2. ด้านการส่งต่อและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ควรมียุทธศาสตร์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบูรณาการการเยียวยาในการเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างทันเวลาและ

สามารถติดตามประเมินผลการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างต่อเนื่อง

3. ด้านสิทธิประโยชน์หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาในระดับพื้นที่ และระดับประเทศ ควรมีข้อมูลสนับสนุนจากผู้ที่ได้รับผลกระทบถึงความต้องการปัจจัยด้านต่างๆที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตภายหลังการเยียวยา เพื่อให้การลงทุนของภาครัฐในการช่วยเหลือประชาชนมีความคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ
4. ด้านกระบวนการทำงานระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ที่จะช่วยส่งเสริมและปฏิรูปการเยียวยาที่มีได้อย่างทั่วถึง และสามารถสร้างความยุติธรรมให้เกิดในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่สันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ในอนาคต
5. ด้านชุดความรู้ โดยสนับสนุนให้คณะนักวิจัยจัดทำชุดความรู้เพื่อเผยแพร่สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการเข้าสู่กระบวนการขั้นตอนการเยียวยาอย่างทั่วถึง

5.2 สิทธิการเยียวยาของประชาชนเพื่อบรรเทาผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจจากการย้ายถิ่น

จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมาหน่วยงานภาครัฐและหน่วยความมั่นคงของประเทศได้ดำเนินการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อรักษาความสงบและความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่ โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานส่วนราชการและสร้างกระบวนการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการดูแลประชาชนและหน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระในการสนับสนุนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งในหัวนี้จะรวบรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลักที่มีบทบาทเพื่อสนับสนุนการเยียวยา และสิทธิการเยียวยาของประชาชนผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ดังนี้

5.2.1 หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการเยียวยาผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

1. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Southern Border Provinces Administrative Center) หรือ ศอ.บต.เป็นส่วนราชการรูปแบบเฉพาะที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวงมีฐานะ

เป็นนิติบุคคลขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2553 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2553

บทบาทภารกิจ : ตามมาตรา 9 แห่ง พรบ.การบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2553 ดังนี้

(1) จัดทำ “ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้สภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้พิจารณาให้ความเห็นก่อนเสนอ กพต. ให้ความเห็นชอบ

(2) จัดทำแผนปฏิบัติการที่จะดำเนินการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

(3) “เสนอแนะและบูรณาการ แผนงาน และโครงการในด้านการพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่นของรัฐ” ที่ดำเนินการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการตาม (2)

(4) ดำเนินการตามแผนงานและโครงการต่อเนื่องจากแผนงานและโครงการที่หน่วยงานของ รัฐ ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งหากไม่ดำเนินการจะส่งผลเสียต่อการแก้ไขปัญหาตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา จังหวัดชายแดนภาคใต้

(5) กำกับ เร่งรัด และติดตามการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐฝ่ายพลเรือนให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการตาม (2)

(6) คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยการรับเรื่องราว ร้องทุกข์ ให้ความช่วยเหลือ และประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(7) ให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันสืบเนื่องมา จากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามระเบียบที่ กพต. กำหนด ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิประโยชน์จากผู้นั้นได้รับจากกฎหมายอื่น

(8) เสนอแนะมาตรการสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อคณะรัฐมนตรี

(9) เสนอแนะหรือแนะนำต่อหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับลักษณะอันพึงประสงค์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะส่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งดำเนินการให้มีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายพลเรือนซึ่งปฏิบัติ หน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และบูรณาการการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐฝ่ายพลเรือนเพื่อให้ปฏิบัติ งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพทางสังคมเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของประชาชน

(10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

(11) ส่งเสริม สนับสนุน อำนาจความสะดวกและแก้ไขปัญหาแก่คนไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย

(12) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

(13) ประชาสัมพันธ์นโยบาย และการดำเนินงานของ คอ.บต. และรัฐบาล รวมทั้งเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีแก่คนไทยทั้งในและต่างประเทศ

(14) ร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีและประสานงานในโครงการ ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับต่างประเทศ ทั้งนี้ ภายใต้กรอบนโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรี รวมทั้งแนวทางหรือนโยบายที่กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดไว้

(15) ส่งเสริมแนวคิดด้านพหุวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญ ของวัฒนธรรมแห่งชาติรวมถึงการลดการผูกขาดทางวัฒนธรรมหรือการจัดการเลือก ปฏิบัติทางวัฒนธรรมโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

(16) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของ คอ.บต. หรือตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง คอ.บต. อาจวางระเบียบเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่าง คอ.บต. กับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตาม (1) ให้ใช้ได้เป็นเวลาสามปี

แผนปฏิบัติการตามที่ดำเนินการใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนงานและโครงการ และให้สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการนั้น

คอ.บต. ต้องดำเนินการมาตรา 9 (16) วรรคสาม ที่บัญญัติไว้ว่าในการจัดทำแผนปฏิบัติการตาม (2) คือจัดทำแผนปฏิบัติการที่จะดำเนินการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตาม ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ คอ.บต. หรือกับหัวหน้าหน่วยงานที่กำกับดูแลยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงด้วย เพื่อให้แผนปฏิบัติการดังกล่าวสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านความมั่นคงตาม กฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2557)

2. กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกระบวนการที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกระทรวงภาคสังคมในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชนเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นองค์กรและกลไกด้านสังคมในการบรรลุนโยบายของรัฐบาลที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ให้มีการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 โดยบูรณาการแนวคิด ทิศทาง และการบริหารให้เป็นระบบจากภาคีทุกภาคส่วนและทุกระดับ

โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด มีเจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญผู้ได้รับความเสียหาย และได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ “โครงการหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมวาทิตรรรมประจำอำเภอเพื่อประชาผาสุก” ผ่านศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) โดยแบ่งเจ้าหน้าที่เยี่ยมวาทิตรรรม เพื่อให้ความช่วยเหลือประจำอำเภอทุกอำเภอ ซึ่งสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัดได้นิยามคำที่เกี่ยวข้องดังนี้

“เยี่ยมวาทิตรรรม” หมายถึง การบำบัดเพื่อบรรเทาทุกข์โดยการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายผู้ได้รับ ผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

“ผู้ได้รับความเสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกายหรือจิตใจ การบังคับบุคคลให้สูญหาย รวมถึงทรัพย์สินจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่ สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ผู้ได้รับผลกระทบ” หมายความว่า ทายาทของผู้เสียหาย หรือบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ผู้ทุพพลภาพ” หมายความว่า การสูญเสียอวัยวะหรือสูญเสียสมรรถภาพของอวัยวะ หรือของร่างกาย หรือสูญเสียสภาวะปกติของจิตใจจนไม่สามารถทำงานได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการการแพทย์ กำหนด

“ทายาท” หมายความว่า ทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“การบังคับบุคคลให้สูญหาย” หมายความว่า การจับกุม คุมขัง ลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการลิดรอนเสรีภาพในร่างกายซึ่งมีมูลน่าเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลที่ได้รับคำสั่งไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีลักษณะ ปกปิดชะตากรรมหรือที่อยู่ของบุคคลนั้นจนเป็นเหตุให้สิทธิตามกฎหมายไม่ได้รับการคุ้มครอง

“จังหวัดชายแดนภาคใต้” หมายความว่า จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และจังหวัด สงขลา

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

3. กระทรวงยุติธรรม

กระทรวงยุติธรรมในฐานะที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้างและอำนวยความยุติธรรมในสังคม จึงเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการสร้างการอำนวยความยุติธรรมไปสู่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ตามแนวทางเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่รัฐบาลได้กำหนดเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐบาล จากแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว และเพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกระทรวงยุติธรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กระทรวงยุติธรรมได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2555 –2557 เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้มีการบูรณาการโครงการและงบประมาณการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมภายใต้โครงการบูรณาการเสริมสร้างความยุติธรรมและความเข้มแข็งในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. กระทรวงศึกษาธิการ

เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2549 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (รวมทั้งสิทธิเดิมตามกฎหมาย ระเบียบ หรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง) โดยแต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการดำเนินการกำกับ ดูแล ติดตามนโยบายการเยียวยา กล่าวคือ

1. คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. คณะอนุกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. คณะอนุกรรมการติดตาม เร่งรัด การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. คณะทำงานจัดทำฐานข้อมูลการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งนี้คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้จัดทำหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยากรณีเสียชีวิต บาดเจ็บสาหัส ทุพพลภาพ และทรัพย์สินเสียหาย ฯลฯ แก่ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ประชาชนผู้ช่วยเหลือข้าราชการ ให้ค่าทดแทนอื่น ๆ ประชาชนทั่วไป รวมทั้งพระสงฆ์และนักบวชทุกศาสนา ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือเยียวาดังกล่าวรวมถึงทายาทที่ได้รับผลกระทบ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษารายปีต่อเนื่อง โดยจ่ายแก่ทายาทผู้ได้รับผลกระทบซึ่งกำลังศึกษาในสถานศึกษา ได้แก่ (การศึกษานอกโรงเรียน 5,000บาท/คน ระดับอนุบาล/ประถมศึกษา 6,000 บาท/คน ระดับมัธยมศึกษา 10,000 บาท/คน ระดับอุดมศึกษา ปวส. อนุปริญญา และปริญญาตรี 20,000/คน) ซึ่งในปีการศึกษา 2547-2549 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากงบประมาณรายจ่าย งบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โดยได้ประสานและขอทำความตกลงกับสำนักงานงบประมาณ ในการเบิกจ่ายกองทุน ทั้งนี้ ในปีการศึกษา 2547-2548

ศูนย์เยียวยาจังหวัด ได้แก่ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นผู้จัดสรรกองทุนฯ ไปยังกลุ่มเป้าหมาย

- ปีการศึกษา 2549 กระทรวงศึกษาธิการ จะเป็นผู้บริหารจัดการกองทุนฯ ต่อไป
- ปีการศึกษา 2550 กระทรวงศึกษาธิการ จะตั้งงบประมาณในงบฯ ปกติ

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านกองทุนการศึกษารายปีต่อเนื่องบรรลุวัตถุประสงค์ กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่ง

กระทรวงศึกษาธิการ ที่ สป.683/2548 และที่ สป.684/2548 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้มีการบริหารงานโครงการ และประสานงานหน่วยงานทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ด้านการรวบรวมข้อมูล การบริหารจัดการด้านงบประมาณ และการตรวจสอบติดตาม

5. สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1. อำนวยการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยและพื้นที่เกิดภัยขนาดใหญ่
2. สนับสนุนและปฏิบัติการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย และ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยและฟื้นฟูสภาพพื้นที่
3. ให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง
4. สนับสนุนและจัดให้มีการฝึกอบรมซ่อมแผนป้องกันสาธารณภัย
5. บริหารจัดการกิจการอาสาสมัครเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
6. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

6. ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch (DSW))

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (ก่อตั้งในปี 2549) เป็นองค์การชานชาลา (platform organization) ที่มีฐานอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในภาคใต้ของประเทศไทย มีลักษณะการทำงานในรูปแบบของโครงข่าย (lattice) หรือเครือข่ายที่กระจายศูนย์และเน้นการสร้างและเป็น “พื้นที่กลาง” (common space) หรือ “ชานชาลา” (platform) ในการขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ความขัดแย้งที่รุนแรงอย่างจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยหรือปาตานี โดยการพยายามสร้างพื้นที่ทางการเมืองที่เอื้ออำนวยให้กับตัวแสดงในความขัดแย้งต่างๆ ได้แสดงบทบาทอันหลากหลายในพื้นที่สาธารณะได้อย่างปลอดภัยเพียงพอ พร้อมๆ กับสร้างบทสนทนาสาธารณะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายถูกเชิญแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งที่รุนแรงดังกล่าวผ่านเครื่องมือที่เป็นปฏิบัติการต่างๆ สิ่งนี้ไม่เพียงแต่จะมุ่งสู่การสร้างความสำเร็จต่อสถานการณ์ความขัดแย้งที่เป็นจริงและรอบด้านเท่านั้น หากแต่คาดหวังว่าด้วยกระบวนการดังกล่าว เหตุผลที่รองรับการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่ายจะลดน้อยลง และเปิดโอกาสให้การต่อรองโดยไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธ

และการกีดกันหรือในที่นี้คือแนวทางของการไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งไปสู่ทิศทางที่สร้างสรรค์มีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น

เพื่อที่จะบรรลุผลไปในทิศทางดังกล่าว ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้จัดวางการทำงานในลักษณะเครือข่ายของตนเองไว้บน “โมดูล” หรือข้อต่อ 3 ขา ซึ่งถือเป็นหลักการทำงานร่วมกันในทิศทางกว้างๆ โดยเน้นการ “ควง” (spin) เพื่อให้สอดคล้องกันและหนุนเสริมกันและกันในแต่ละปฏิบัติการของเครือข่าย อันได้แก่

1 การสื่อสารสาธารณะ (Public Communication Module) ที่เน้นการสร้างพื้นที่และช่องทางการสื่อสารอันหลากหลาย ตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพด้านการสื่อสารของผู้คนในพื้นที่ ไปพร้อมๆ กับการสร้างเครือข่ายของการสื่อสารที่สะท้อนเสียง ภาพ และมุมมองจากผู้คนอันหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงจากในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันก็เชื่อมต่อกับเครือข่ายการสื่อสารในระดับชาติเพื่อโน้มน้าวให้ผู้คนสามารถทำความเข้าใจสถานการณ์และสนับสนุนแนวทางอันนำไปสู่สันติภาพ

2 การสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Formation Module) คือ กระบวนการสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ไปพร้อมๆ กับการพยายามแสวงหาทางออกบนพื้นฐานของความรู้และบทเรียนจากความขัดแย้งอื่นๆ ผ่านการการบันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ การแสวงหาโจทย์และทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสร้างความร่วมในทางวิชาการระหว่างสถาบันและองค์กรต่างๆ และการสร้างกระบวนการเรียนรู้สาธารณะผ่านการจัดกลุ่มศึกษา กลุ่มวิเคราะห์คลังสมอง การอบรมเชิงปฏิบัติการ รวมไปถึงการสัมมนาวิชาการ

3 การขับเคลื่อนภาคประชาสังคม (Civil Society Mobilization Module) คือ กระบวนการหนุนเสริมกลุ่มประชาสังคม (Civil Society Organization: CSOs) ให้สามารถขับเคลื่อนขยายพื้นที่ทางการเมือง ผ่านการทำงานในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือและการสร้าง “พื้นที่กลาง” ที่จะเอื้ออำนวยต่อการสร้างข้อเสนอทางการเมืองที่มีรากฐานมาจากประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นการเสริมอำนาจต่อรองให้กับตัวแสดงที่ไม่ติดอาวุธซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์สาธารณะ

5.2.2 สิทธิการเยียวยาของประชาชนผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบทุกฝ่ายทั้งประชาชน ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บในกรณีต่าง ๆ ส่งผลให้ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบประสบความเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือเยียวยาอย่างเร่งด่วนและพอเพียงเพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขและมั่นคงรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าว จึงได้มีนโยบายในการ

ให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ฯ แต่ผู้ได้รับผลกระทบฯ ที่รัฐบาลช่วยเหลือนั้น จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ จากการกระทำของผู้ก่อการร้ายที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยอำเภอสะบ้าย้อย อำเภोजะนะ อำเภอเทพา และ อำเภอนาทวี) เช่น ทหาร/ตำรวจถูกข่มขู่ยิง ถูกกระเบิด ลอบยิงชาวบ้านผู้บริสุทธิ์ ลอบวางเพลิงบ้านพัก สถานที่ราชการ ร้านค้าและการทำลายพืชสวนทางการเกษตร เป็นต้น ทำให้บาดเจ็บ สูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต้องมีการรับรองจาก 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายตำรวจ ฝ่ายทหาร และฝ่ายปกครองในพื้นที่รับรองเหตุการณ์ว่าเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, 2012) ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะได้รับสิทธิการเยียวยาจากภาครัฐจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 คุณสมบัติการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

ลำดับที่	คุณสมบัติผู้ที่ได้รับการเยียวยา
1	คนไทยที่มีชื่ออยู่ตามทะเบียนบ้าน
2	บุคคลต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมายและมีหลักฐาน
3	ประสบเหตุการณ์ซึ่งเกิดจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในพื้นที่(จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย อำเภอสะบ้าย้อย อำเภोजะนะ อำเภอเทพา และอำเภอนาทวี)
4	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ เสียชีวิต บาดเจ็บ และทรัพย์สินเสียหาย(เฉพาะทรัพย์สินที่ไม่ได้ทำประกันภัย)
5	มีการรับรองเหตุการณ์ความไม่สงบจาก 3 ฝ่ายระดับอำเภอ (ตำรวจ ทหาร และปกครอง)

ที่มา : ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

สิทธิการเยียวยาสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีกฎหมายจากมติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายอื่นๆ เพื่อสนับสนุนแนวทางการเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาสำหรับประชาชนทั่วไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ซึ่งสามารถดูกฎหมายการเยียวยาที่เกี่ยวข้องได้จากภาคผนวก ทั้งนี้การเยียวยาที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจต่อการย้ายถิ่นประกอบด้วย 1)กรณีบาดเจ็บเสียชีวิต/ทุพพลภาพและเสียชีวิต 2) กรณีทรัพย์สินเสียหาย

5.2.2.1 สิทธิและสวัสดิการกรณีบาดเจ็บเสียชีวิต/ทุพพลภาพและเสียชีวิต

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือและเยียวยาผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้กรณีบาดเจ็บเสียชีวิต/ทุพพลภาพและเสียชีวิต ประกอบด้วย 5 หน่วยงาน และให้สิทธิการช่วยเหลือดังนี้

1. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

1.1 กรณีเสียชีวิต/สาหัส/ทุพพลภาพ: จะได้รับเงินยังชีพรายเดือน (บาท/เดือน)

● อนุบาล/ประถมศึกษา	จำนวน 1,000 บาท/เดือน
● ก่อนวัยเรียน/กศน./มัธยมศึกษา/ปวช.	จำนวน 1,500 บาท/เดือน
● ปวส./อุดมศึกษา	จำนวน 2,500 บาท/เดือน

1.2 กรณีเสียชีวิต

● ครอบครัวอุปถัมภ์(บิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่)	จำนวน 5,000 บาท/เดือน

1.3 กรณีบาดเจ็บ(สาหัส/ทุพพลภาพ)

● เงินสงเคราะห์ครอบครัวประชาชนบาดเจ็บ	จำนวน 3,000 บาท
● เงินสงเคราะห์ครอบครัวประชาชนเสียชีวิต	จำนวน 6,000 บาท
● เงินฟื้นฟูสมรรถภาพ	จำนวน 200,000 บาท
● เงินยังชีพผู้พิการ	*จำนวน 1,000 – 3,000 บาท/เดือน
- *(ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของความพิการของแต่ละราย)

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด ทุกเขตในพื้นที่ (กระทรวงศึกษาธิการ)

2.1 ทุนการศึกษา (บาท/ปี)

● สถาบันปอเนาะ/กศน.	จำนวน 5,000 บาท/คน/ปี
● อนุบาล/ประถมศึกษา	จำนวน 6,000 บาท/คน/ปี
● มัธยมศึกษา/ปวช.	จำนวน 10,000 บาท/คน/ปี
● ปวส./อุดมศึกษา	จำนวน 20,000 บาท/คน/ปี

3. สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด

3.1 กรณีเสียชีวิต (ค่าจัดการศพต่อราย)

● หัวน้ำครอบครัว	จำนวน 50,000 บาท
● สมาชิกในครอบครัว	จำนวน 25,000 บาท

3.2 กรณีบาดเจ็บ

- บาดเจ็บเล็กน้อย จำนวน 2,000 บาท
- บาดเจ็บสาหัส จำนวน 3,000 บาท
- ทูพพลภาพ/พิการ จำนวน 10,000 บาท

4 สำนักงานยุติธรรมจังหวัด (ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ)

4.1 กรณีเสียชีวิต(คดีส่วนตัวสำหรับประชาชน/เจ้าหน้าที่)

- ค่าตอบแทนผู้เสียหาย จำนวน 30,000 – 100,000 บาท
- ค่าจัดการศพ จำนวน 20,000 บาท
- ค่าอุปการะเลี้ยงดู(แต่ไม่เกิน) จำนวน 30,000 บาท
- ค่าเสียหายตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร(แต่ไม่เกิน) จำนวน 30,000 บาท

4.2 กรณีบาดเจ็บ(สำหรับประชาชน/เจ้าหน้าที่รัฐ)

- ค่ารักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริง(แต่ไม่เกิน) จำนวน 30,000 บาท
- ค่าขาดผลประโยชน์กรณีที่ไม่สามารถทำงานได้(แต่ไม่เกิน)
อัตราวันละ 200 บาท
- ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเท่าที่จ่ายจริง(แต่ไม่เกิน)
จำนวน 20,000 บาท

หมายเหตุ: กรณีประชาชน/เจ้าหน้าที่ของรัฐ เสียชีวิตในคดีความมั่นคงและได้รับการช่วยเหลือจาก กยต.เป็นเงินจำนวน 500,000 บาทแล้ว ให้งดจ่ายเนื่องจากได้รับการบรรเทาความเสียหายจากทางอื่นเป็นเงินพอสมควรแล้ว

5. ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาจังหวัด(ท้องถิ่น)

5.1 กรณีเสียชีวิต

- ประชาชน/ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 500,000 บาท

5.2 กรณีบาดเจ็บ

- บาดเจ็บเล็กน้อย จำนวน 10,000 บาท
- บาดเจ็บปานกลาง จำนวน 30,000 บาท
- บาดเจ็บสาหัส จำนวน 50,000 บาท

5.3 กรณีทูพพลภาพ/พิการ

- ประชาชน/ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 500,000 บาท

5.2.2.1 สิทธิและสวัสดิการกรณีทรัพย์สินเสียหาย

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าด้วยอัตราค่าช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555 ตามระเบียบ กพต. ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบ จากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555 ข้อ 7 วรรคท้าย ที่กำหนดว่า อัตราค่าช่วยเหลือเยียวยาตาม ข้อ (8) ค่าช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายด้านทรัพย์สิน ให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ 2551 โดยอนุโลมหรือตามมติคณะรัฐมนตรี โดยมีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ค่าวัสดุซ่อมแซมที่อยู่อาศัยประจำ ซึ่งผู้ประสบภัยเป็นเจ้าของที่ได้รับความเสียหายบางส่วน และที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรในวัดที่ได้รับความเสียหายบางส่วนเท่าที่จ่ายจริงหลังจะไม่เกิน 20,000 บาท
2. ค่าวัสดุก่อสร้างที่อยู่อาศัยประจำซึ่งผู้ประสบภัยเป็นเจ้าของที่ได้รับความเสียหายทั้งหลัง และที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรในวัดที่ได้รับความเสียหายทั้งหลังเท่าที่จ่ายจริงหลังจะไม่เกิน 30,000 บาท
3. ค่าวัสดุซ่อมแซมยุ้งข้าว โรงเรือนสำหรับเก็บพืชผลและคอกสัตว์ ที่ได้รับความเสียหายบางส่วนเท่าที่จ่ายจริง ครอบครัวยจะไม่เกิน 3,000 บาท
4. ค่าวัสดุซ่อมแซมยุ้งข้าว โรงเรือนสำหรับเก็บพืชผลและคอกสัตว์ ที่ได้รับความเสียหายทั้งหลังเท่าที่จ่ายจริง ครอบครัวยจะไม่เกิน 8,000 บาท
5. กรณีผู้ประสบภัยเช่าบ้านเรือนของผู้อื่น และบ้านเช่าเสียหายทั้งหลังหรือเสียหายบางส่วนจนอยู่อาศัยไม่ได้ ให้ช่วยเหลือเป็นค่าเช่าบ้านแก่ผู้ประสบภัยเท่าที่จ่ายจริงในอัตราครอบครัวยจะไม่เกินเดือนละ 1,500 บาท เป็นเวลา 2 เดือน

ทั้งนี้ในด้านการปฏิบัติงานเพื่อให้ความช่วยเหลือการส่งเสริมประกอบ อาชีพเกษตร และการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทั่ว ๆ ไป

1.ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปพิจารณาให้ความช่วยเหลือในเรื่องอาชีพ (ประมงเกษตร ปศุสัตว์) และพันธุ์พืช รวมทั้ง ให้จังหวัด โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ เช่น ผู้แทนกรมชลประทาน กรมทางหลวง ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินความเสียหายด้วย

2.ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รับไปให้ความช่วยเหลือในเรื่องอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งให้จังหวัด สำนวจความเสียหาย และพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามที่เสียหายจริง โดยให้เงินอุดหนุนสงเคราะห์ครอบครัว เพื่อส่งเสริมการ ประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มประกอบอาชีพ และการ

พัฒนาอาชีพตามทักษะความถนัด และความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบฯ เพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้กับครอบครัว จ่ายเป็นรายครอบครัว ๗ ละ ไม่เกิน 4,000 บาท

5.3 ขั้นตอนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ย้ายถิ่นจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมื่อผู้ได้รับผลกระทบฯยื่นเอกสารขอรับการช่วยเหลือเยียวยา ณ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับอำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอในพื้นที่เกิดเหตุแล้ว เจ้าหน้าที่จะมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

5.3.1 กรณีร่างกาย (เสียชีวิตและบาดเจ็บ)

1. ผู้ได้รับผลกระทบฯ หรือสมาชิกในครอบครัวยื่นเอกสารขอรับการช่วยเหลือ ณ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอในพื้นที่เกิดเหตุ
2. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารผู้ได้รับผลกระทบฯ พร้อมทั้งตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อประกอบการพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากความไม่สงบหรือไม่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาไม่เกิน 7 วัน
3. หากตรวจสอบแล้วคณะกรรมการ 3 ฝ่ายรับรองว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากความไม่สงบจะได้รับการช่วยเหลือทันที 100%
4. ระหว่างที่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบเหตุการณ์ หากผลรับรองเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ยังไม่สามารถสรุปผลได้ ผู้ได้รับผลกระทบฯ จะได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้น 25 % จากวงเงินการช่วยเหลือ
5. หากผลการรับรองเหตุการณ์จาก 3 ฝ่ายรับรองว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับอำเภอ จะส่งเอกสารหลักฐานและข้อมูล มาที่ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับจังหวัด ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบฯ จะได้รับเงินเพิ่มเติมอีก 75% จากวงเงินที่เหลือ โดยใช้ระยะเวลาไม่เกิน 7 วันการ
6. จากนั้นศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับจังหวัด จะส่งเอกสารหลักฐาน ข้อมูลของผู้ได้รับผลกระทบฯ ไปยังหน่วยงานต่างๆ ได้แก่
 - 6.1 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
 - 6.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด
 - 6.3 สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด
 - 6.4 สำนักงานยุติธรรมจังหวัด (ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ)
 - 6.5 ท้องถิ่นจังหวัด

5.3.2 กรณีทรัพย์สิน

1. ผู้ได้รับผลกระทบยื่นเอกสารขอรับการช่วยเหลือ ณ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวายฯ ระดับอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอในพื้นที่เกิดเหตุ
2. เจ้าหน้าที่ตรวจเอกสารของผู้ได้รับผลกระทบ พร้อมทั้งตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อประกอบการพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากความไม่สงบฯ หรือไม่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาไม่เกิน 7 วันทำการ
3. หากผลการรับรองเหตุการณ์จาก 3 ฝ่าย รับรองว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวายฯ ระดับอำเภอ จะรวบรวมเอกสารของผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะประเมินราคาทรัพย์สินที่เสียหาย พร้อมกับประชุมประเมินทรัพย์สินเสียหาย
4. เมื่อศูนย์ช่วยเหลือเยียวายฯ ระดับอำเภอ สรุปผลการประเมินความเสียหายเบื้องต้นรายงานศูนย์ช่วยเหลือเยียวายฯ ระดับจังหวัด โดยจังหวัดจะตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุการณ์อีกครั้งพร้อมนำข้อมูลเบื้องต้นจากอำเภอจัดประชุมประเมินความเสียหาย หากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ จังหวัดจะจ่าย 100 % กรณีดำเนินการแล้วเสร็จภายใน 2 สัปดาห์ หากไม่แล้วเสร็จภายใน 2 สัปดาห์สามารถขยายเวลาออกไปอีก 2 สัปดาห์ ระหว่างการขยายเวลา จังหวัดจะจ่ายเงินไปก่อน 25% จากวงเงินที่ประเมินไว้ในเบื้องต้น และเมื่อประเมินเสร็จเรียบร้อยจะจ่ายเพิ่มอีก 75% ของวงเงินที่เหลือ โดยจะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน หรือ 4 สัปดาห์

5.3.3 สถานที่ขอรับการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมื่อผู้ได้รับผลกระทบ ประสบเหตุการณ์ความไม่สงบฯ ท่านต้องขอความรับการช่วยเหลือ ณ ที่ว่าการอำเภอในพื้นที่เกิดเหตุจะมีศูนย์เยียวายฯ ผู้ได้รับผลกระทบ ประจำอำเภอทั้ง 37 อำเภอ ซึ่งเป็นจุดบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เพียงจุดเดียว จากนั้นเอกสารของผู้ได้รับผลกระทบ จะถูกส่งไปยังหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ โดยขอรับการช่วยเหลือพร้อมยื่นเอกสารดังนี้

ก. เอกสารการขอรับความช่วยเหลือกรณีเสียชีวิต

1. ผู้เสียชีวิต

- 1.1 สำเนาใบมรณะบัตร จำนวน 5 ฉบับ
- 1.2 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรข้าราชการ จำนวน 5 ฉบับ
- 1.3 สำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน 5 ฉบับ
- 1.4 สำเนารับแจ้งประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ จำนวน 5 ฉบับ
- 1.5 หนังสือรับรองเหตุการณ์ จาก 3 ฝ่าย (ปกครอง/ทหาร/ตำรวจ) ฉบับจริง 1 ฉบับ
สำเนา 4 ฉบับ (อำเภอพื้นที่เกิดเหตุเป็นผู้ออก)

2. ผู้ขอรับการช่วยเหลือ (ผู้ที่มีสิทธิ์ได้รับการช่วยเหลือ)

- 2.1 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรข้าราชการ จำนวน 5 ฉบับ
- 2.2 สำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน 5 ฉบับ
- 2.3 สำเนาทะเบียนสมรส (ถ้ามี) จำนวน 5 ฉบับ

3. ผู้พึงพิง(บุตร/ผู้ที่อยู่ในความอุปการะดูแล)

- 3.1 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาสูติบัตร จำนวน 5 ฉบับ
- 3.2 สำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน 5 ฉบับ
- 3.3 ใบรับรองการศึกษาของบุตรจากสถานศึกษา (ถ้ามี) ฉบับจริง 1 ฉบับสำเนา 4 ฉบับ
- 3.4 สำเนาสมุดบัญชีธนาคาร จำนวน 4 ฉบับ

ข. เอกสารการขอรับความช่วยเหลือกรณีบาดเจ็บ**2. ผู้บาดเจ็บ**

- 1.1 ใบรับรองแพทย์ กรณีผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ฉบับจริง 1 ฉบับสำเนา 4 ฉบับ
- 1.2 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรข้าราชการ จำนวน 5 ฉบับ
- 1.3 สำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน 5 ฉบับ
- 1.4 สำเนามันที่กประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ จำนวน 5 ฉบับ
- 1.5 หนังสือรับรองเหตุการณ์ จาก 3 ฝ่าย (ปกครอง/ทหาร/ตำรวจ) ฉบับจริง 1 ฉบับสำเนา 4 ฉบับ (อำเภอที่เกิดเหตุเป็นผู้ออก)

2. ผู้พึงพิง(บุตร/ผู้ที่อยู่ในความอุปการะดูแล)กรณีบาดเจ็บสาหัส

- 2.1 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาสูติบัตร จำนวน 5 ฉบับ
- 2.2 สำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน 5 ฉบับ
- 2.3 ใบรับรองการศึกษาของบุตรจากสถานศึกษา (ถ้ามี) ฉบับจริง 1 ฉบับสำเนา 4 ฉบับ
- 2.4 สำเนาสมุดบัญชีธนาคาร จำนวน 4 ฉบับ

ค. เอกสารการขอรับความช่วยเหลือกรณีทรัพย์สินเสียหาย

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรข้าราชการ จำนวน 5 ฉบับ
2. สำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน 5 ฉบับ
3. สำเนามันที่กประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ จำนวน 5 ฉบับ
4. หนังสือรับรองเหตุการณ์ จาก 3 ฝ่าย (ปกครอง/ทหาร/ตำรวจ) ฉบับจริง 1 ฉบับสำเนา 4ฉบับ (อำเภอพื้นที่เกิดเหตุเป็นผู้ออก)
5. สำเนาหลักฐานการครอบครองทรัพย์สิน จำนวน 5 ฉบับ
6. ภาพถ่ายทรัพย์สินที่เสียหาย

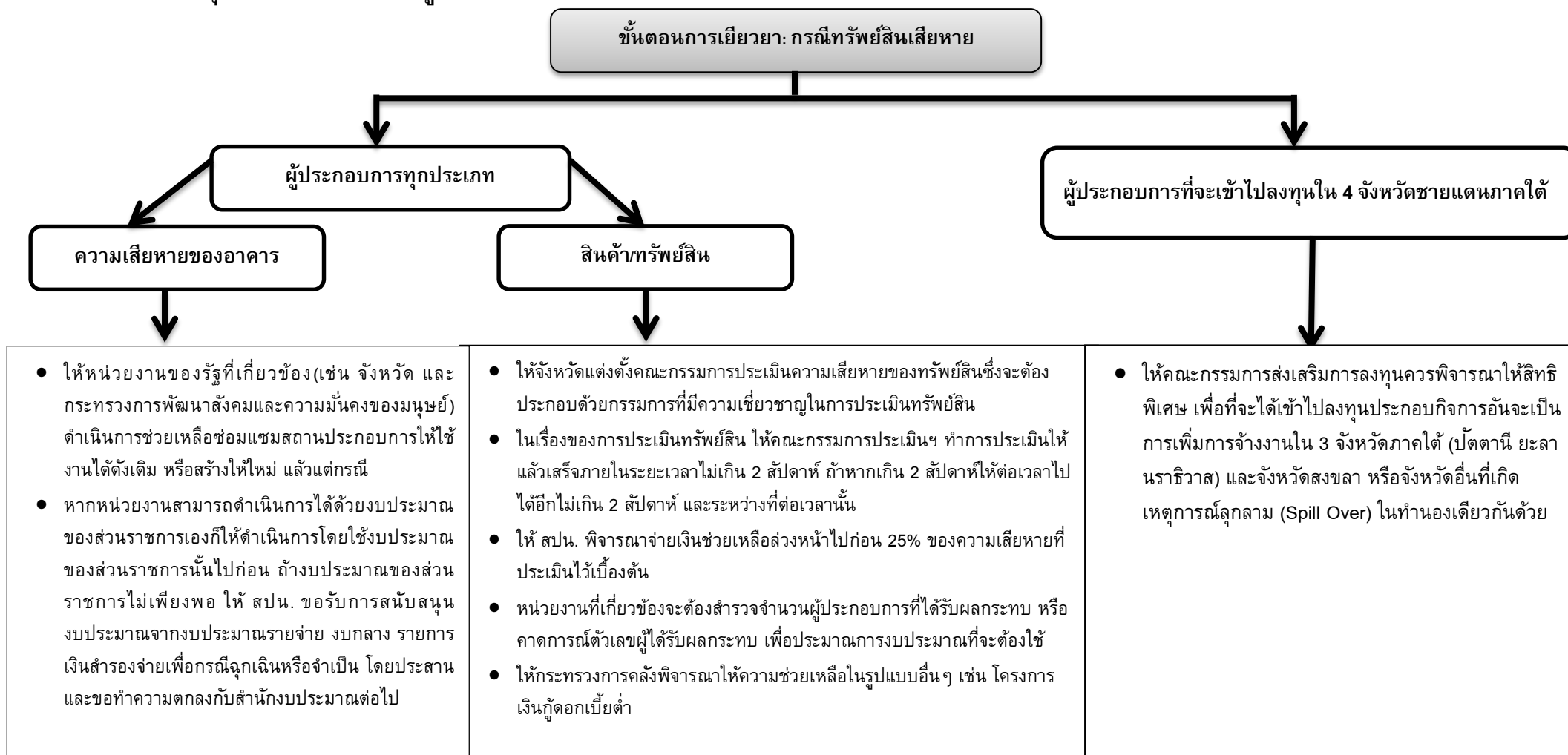
ภาพที่ 5.1 สรุปขั้นตอนการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 5.2 สรุปขั้นตอนการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้(ต่อ)

ภาพที่ 5.3 สรุปขั้นตอนการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีทรัพย์สินเสียหาย

5.4 วิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างในการเยียวยาผู้ย้ายถิ่นจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดเก็บข้อมูลครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ในส่วนของทุติยภูมิได้มีการทบทวนบทความเอกสารทางวิชาการ เอกสารการวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง สำหรับข้อมูลปฐมภูมิได้ดำเนินการใน 2 ลักษณะคือ

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้แทนหน่วยงานด้านการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งประชาชนทั่วไปและข้าราชการ

2. การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมความเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ทั้งทางตรง-ทางอ้อม พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่เยียวยาของภาครัฐ

หลังจากการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งในด้านผู้ให้บริการคือ หน่วยงานภาครัฐ และผู้รับบริการ คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบนั้น การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเยียวยาให้ผ่านอุปสรรคปัญหาและสามารถอุดช่องว่างของปัญหาการเยียวยาตามเป้าหมายของภาครัฐได้ จะต้องพิจารณาจากถึงความเป็นไปได้ของแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ การใช้ Gap Analysis มาวิเคราะห์ช่องว่างของสภาพปัญหาการเยียวยาเป็นกรอบแนวคิด เพื่อพัฒนาระบบการเยียวยาและคุณภาพชีวิตผู้ย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐแล้วในแผนการดำเนินงานของโครงการคณะนักวิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรวบรวมข้อมูลการย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสามารถสรุปประเด็นปัญหาในการเยียวยาจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และความเห็นจากตัวแทนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงได้ 4 ประเด็นดังนี้

5.4.1 การเยียวยาด้านขั้นตอนกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง

ปัญหาช่องว่างการเยียวยาด้านขั้นตอนกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง พบว่าประเด็นปัญหาของขั้นตอนกระบวนการเียวยานั้นกระบวนการดำเนินงานทางด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ให้ความสำคัญในการค้นหาและเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในพื้นที่ความรุนแรง เพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้รับการเยียวยาตามสิทธิที่ควรจะได้รับ แต่อุปสรรคที่ส่งผลให้การเยียวยาไม่สามารถการเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึงมีสาเหตุมาจากภาครัฐไม่มีฐานข้อมูล

ประกอบกับผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่มาแสดงตัวว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยอาจมีสาเหตุมาจากอุปสรรคในการเดินทาง เช่น อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ยากจน เป็นต้น เพราะหากผู้ที่มีความยากจนและมีอาชีพรับจ้างต่อวัน ยิ่งส่งผลให้การเข้ามาติดต่อกับส่วนราชการเพื่อขอรับการเยียวยายังเป็นความห่างไกลออกไปอีก นอกจากนี้ในกลุ่มที่ได้รับการเยียวยาจากภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีแผนการดำเนินงานในการลงพื้นที่ติดตามผลการเยียวยาที่ผู้รับผลกระทบได้รับเพียงพอต่อการดำรงชีวิตหลังจากการได้รับผลกระทบหรือไม่ หรือหากมีความต้องการในส่วนใดเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบมีอาชีพสร้างรายได้และสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ทางเจ้าหน้าที่ของภาครัฐจะได้ดำเนินการได้อย่างทันเวลา ในส่วนต่อมาสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงได้เสนอความเห็นถึงปัญหาในขั้นตอนกระบวนการการเยียวยาจากภาครัฐ พบว่า ปัญหาในขั้นตอนที่ยังคงมีความซับซ้อนคือการยื่นเอกสารแสดงตัวต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับสิทธิในการเยียวยา ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบมีความเห็นว่า การยื่นเอกสารทางราชการนั้นศูนย์เยียวยาพื้นฐานข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบอยู่แล้วตามทะเบียนบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่ศูนย์เยียวยาอำเภอ ศูนย์เยียวยาจังหวัดซึ่งเป็นฝ่ายปกครอง ร่วมกับฝ่ายทหาร และฝ่ายตำรวจรวมลงพื้นที่ในที่เกิดเหตุด้วย ปัญหาของผู้ที่ได้รับกระทบต่อขั้นตอนดังกล่าวคือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงมิได้เกิดในพื้นที่ใกล้บ้านของตนเอง แต่เกิดระหว่างทางที่เดินทางไปทำงานหากิน ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์แล้วผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสมาชิกในครอบครัวจะต้องกลับไปรวบรวมเอกสารและเดินทางมายังอำเภอเกิดเหตุอีกครั้งเพื่อยื่นเอกสารในการขอรับสิทธิการเยียวยา จึงทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือเส้นทางดังกล่าวอาจเป็นจุดเสี่ยงและเกิดเหตุการณ์ซ้ำรอยเดิมได้

จากปัญหาช่องว่างของขั้นตอนการเยียवादังกล่าวสามารถวิเคราะห์ช่องว่างของปัญหาได้ดังนี้

- **กระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ**ที่มีบทบาทในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากเดิมในบางหน่วยงานยังเป็นการทำงานแบบตั้งรับ กล่าวคือผู้ที่ได้รับผลกระทบจะต้องเป็นผู้วิ่งเข้ามานั้น ในสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐสามารถปรับแผนการทำงานได้คือการปรับกระบวนการทำงานในลักษณะเชิงรุก และสร้างขีดความสามารถหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่เยียวยาไปสู่เจ้าหน้าที่คนอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำงานเป็นทีมและจะช่วยให้กระบวนการเยียวยาเป็นไปอย่างรวดเร็ว
- **จัดตั้งจุดจัดการ One Stop Service** ประจำศูนย์เยียวยาอำเภอทั้ง 37 อำเภอ ในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การเยียวยาในปัจจุบันพบว่า จุดจัดการ One Stop Service ชื่อนี้เริ่มมีมาตั้งแต่เริ่มให้การเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อมุ่งหวังให้กระบวนการเยียวยาเป็นจุดเบ็ดเสร็จเพื่อความสะดวกในการติดต่อขอรับการเยียวยา

แต่ในทางตรงกันข้าม จุด One Stop Service ดังกล่าวยังเป็นการทำงานโดยใช้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ประสาน โดยยังมีได้มีเครื่องมือระบบสารสนเทศในการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ดังนั้นหากมีจุด One Stop Service สิ่งที่เราควรสนับสนุนให้เกิดขึ้นคือการมีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่สามารถตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก และสิทธิประโยชน์ของผู้ที่ได้รับผลกระทบ และให้ระบบสารสนเทศดังกล่าวส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อไป

- **การดูแลรายกรณี(case management)** สืบเนื่องจากการมีจุด One Stop Service ประจำศูนย์เยียวยาอำเภอทั้ง 37 อำเภอแล้ว ทั้งนี้ระบบสารสนเทศที่จะพัฒนาขึ้นในอนาคตควรมีการเพิ่มเติมวิธีการดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในลักษณะการดูแลรายกรณี(case management) ที่ยังคงใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเครื่องมือในการออกแบบการดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบในแต่ละกรณี เพราะการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบนั้น ย่อมมีลักษณะและความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นการดูแลแบบรายกรณีน่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ได้ในอนาคต

สรุปผลการวิเคราะห์ของปัญหา ด้านขั้นตอนกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง

ผลการวิเคราะห์พบว่า ขั้นตอนการเยียวยาในปัจจุบันมีความซับซ้อนต่อการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐาน เอกสาร และการติดต่อประสานงานระหว่างผู้ที่ได้รับผลกระทบและเจ้าหน้าที่ จึงส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการได้รับการเยียวยา แม้ว่าจะมีการตั้งศูนย์เยียวยาอำเภอจำนวน 37 อำเภอ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา เพื่อมุ่งหวังให้กระบวนการเยียวยาเป็นจุดเบ็ดเสร็จและอำนวยความสะดวกในการติดต่อขอรับการเยียวยาแต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างตรงมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นช่องว่างของขั้นตอนการเยียวยา คือ ขาดจุดจัดการ One Stop Service อย่างเป็นระบบ รวมถึงการทำงานของหน่วยงานภาครัฐยังเป็นลักษณะการทำงานแบบตั้งรับโดยมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และเอกสารประกอบการพิจารณาช่วยเหลือเยียวยา มีจำนวนมากจึงทำให้มีความล่าช้า และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับผลกระทบ

5.4.2 การเยียวยาด้านสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์

ความรุนแรง

ปัญหาช่องว่างการเยียวยาด้านสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง สำหรับเจ้าหน้าที่เยียวยาที่มีความเห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนใต้ควรได้รับข้อมูลเรื่องกระบวนการเยียวยาและสิทธิประโยชน์ที่ผู้ได้รับผลกระทบจะได้รับ ซึ่งเมื่อเกิดสถานการณ์ผู้ได้รับผลกระทบจะได้ปฏิบัติตัวและสามารถเข้าถึงสิทธิได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้พบว่าข้อจำกัดในการเผยแพร่ข้อมูลสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาส่วนหนึ่งมาจากการที่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐไม่มีข้อมูลประชาชนพื้นที่เสี่ยงในพื้นที่ ประกอบกับข้อมูลเชิงลึกด้านอาชีพ สวัสดิการอื่นๆที่ผู้ได้รับผลกระทบจะได้รับ จึงทำให้ข้อมูลดังกล่าวไปไม่ถึงประชาชนในพื้นที่เสี่ยงที่จะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว นอกจากนี้ในด้านด้านสิทธิประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอิสระที่มีส่วนสนับสนุนการเยียวยามีการช่วยเหลือทางด้านตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ แต่ทั้งนี้ในการช่วยเหลือทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ บางครั้งมีการช่วยเหลือการเยียวยา อาจส่งผลให้การจัดสรรทรัพยากรมีความทับซ้อนในระดับพื้นที่ได้ ในส่วนความเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากหน่วยงานต่างๆ โดยมีสาเหตุมาจากพื้นที่ห่างไกล พร้อมทั้งปัจจัยอื่นๆที่เป็นอุปสรรคดังที่กล่าวมาแล้วในตารางที่ 6.2 และยังขาดข้อมูลและองค์ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนเข้าสู่กระบวนการเยียวยาจึงส่งผลให้การเยียวยาเกิดความล่าช้าออกไป นอกจากนี้สิทธิประโยชน์ที่ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์จากหน่วยงานต่างๆจะได้รับการเยียวยาทางด้านตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน สำหรับการเยียวยาทางด้านตัวเงินผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ให้ความเห็นว่า การเยียวยาบางกรณียังไม่มีความสะดวกและขาดความเท่าเทียม จึงส่งผลให้ผู้ได้รับผลกระทบขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของภาครัฐอีกด้วย

สำหรับการเยียวยาที่ไม่ใช่ตัวเงิน คือการเยียวยาทางด้านสภาพจิตใจ การสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้การดูแลด้านต่างๆซึ่งกันและกัน รวมถึงการฝึกทักษะอาชีพให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้รับผลกระทบให้ความเห็นว่า ผู้ที่ได้รับการเยียวยาพอใจกับการดูแลจากภาครัฐ แต่การเยียวยาทางด้านอาชีพหรือการสนับสนุนปัจจัยในการประกอบอาชีพนั้น พบว่าการทำงานของภาครัฐยังเป็นลักษณะการสั่งการหรือกำหนดมาจากส่วนกลางมิได้มีการสอบถามความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ จึงส่งผลให้ปัจจัยการประกอบอาชีพที่ภาครัฐมอบให้ จึงเป็นเพียงการตีเป็นราคาเงินและนำเงินไปใช้ในการดำรงชีพ สาเหตุที่ผู้ได้รับผลกระทบจำเป็น

จะต้องขอเปลี่ยนเป็นตัวเงินเป็นเพราะไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งตัวอย่างที่เห็นชัดเจนคือ การให้วัวพันธุ์เนื้อและผู้ที่ได้รับผลกระทบมีความพิการขาทั้ง 2 ข้าง จึงไม่สามารถนำปัจจัยที่ภาครัฐสนับสนุนไปประกอบอาชีพได้ เป็นต้น ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวยังได้สะท้อนไปถึงระบบกระบวนการทำงานของภาครัฐระหว่างพื้นที่และส่วนกลางว่ายังขาดการประสานงานข้อมูลการเยียวยาในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง และหน่วยงานส่วนกลางยังขาดการคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ และทำให้การใช้จ่ายของภาครัฐขาดความคุ้มค่าในการลงทุน

จากปัญหาช่องว่างของด้านสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ช่องว่างของปัญหาได้ดังนี้

- **พัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับรวบรวมข้อมูลสิทธิประโยชน์**

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในหลาย ๆ กรณี พบว่าในด้านสิทธิประโยชน์ทั้งด้านที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางได้ให้การสนับสนุนตามข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานได้รับจากหน่วยงานในพื้นที่ อย่างไรก็ตามหากมีการสนับสนุนและพัฒนาสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ถูกกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของฐานข้อมูลสารสนเทศที่ส่งต่อจากในระดับพื้นที่ไปสู่ส่วนกลางได้อย่างครบถ้วน ก็จะสามารถเป็นข้อมูลในการตัดสินใจได้ว่าควรจัดสรรทรัพยากรในส่วนใดบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบ

- **การสร้างกระบวนการในการให้ข้อมูลสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบ**

เพื่อให้การเยียวยาจากต้นทางไปสู่ปลายทางของกระบวนการเยียวยา มีความสมบูรณ์ และเกิดประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถดำเนินการสร้างกระบวนการในการให้ข้อมูล และสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาได้โดยการสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ร่วมกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเยียวยาในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบ และประชาชนกลุ่มเสี่ยงได้มีโอกาสได้เข้าถึงข้อมูลได้อย่างถูกต้อง และสร้างการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

- **สร้างกระบวนการตรวจสอบเพื่อสนับสนุนการเยียวยาให้มีประสิทธิภาพ**

แม้ว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จะได้รับสิทธิประโยชน์จากการเยียวยาตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วนั้น แต่สิ่งที่ยังคงเกิดขึ้นภายในพื้นที่ของผู้ที่

ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือความยุติธรรมและความเสมอภาคในการได้รับการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตรวจสอบกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐด้วย

สรุปผลการวิเคราะห์ของปัญหาการเยียวยา ด้านสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเยียวยาที่เข้าถึงตัวผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือ สิทธิประโยชน์สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ มีทั้งในรูปแบบตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ซึ่งปัจจุบันได้มีกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้²

อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องประสบปัญหาด้านข้อมูลสิทธิประโยชน์ที่ไม่มีข้อมูลสถานะของผู้ที่ได้รับผลกระทบ จึงส่งผลให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากหน่วยงานต่างๆ โดยมีสาเหตุมาจากพื้นที่ห่างไกลและยังขาดข้อมูลและการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนเข้าสู่กระบวนการเยียวยา นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภาครัฐระดับ กรม สำนัก สถาบันที่ให้การช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ แต่ทั้งนี้ในการช่วยเหลือทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ อาจส่งผลให้การจัดสรรทรัพยากรมีความทับซ้อนในระดับพื้นที่ได้

ดังนั้นช่องว่างด้านสิทธิประโยชน์ คือ ฐานข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลสิทธิประโยชน์การเยียวยา รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อการเตรียมความพร้อมจากหน่วยงานภาครัฐ และการสำรวจความต้องการด้านสิทธิประโยชน์จากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในระดับพื้นที่และระดับบุคคล

5.4.3 การเยียวยาด้านการส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบระหว่างหน่วยงานต้นทางและปลายทาง

ปัญหาช่องว่างการเยียวยาด้านการส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบระหว่างหน่วยงานต้นทางและปลายทาง เจ้าหน้าที่เยียวยาและเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐเห็นตรงกันว่ากระบวนการเยียวยา ยังคงประสบปัญหากับกระบวนการส่งต่อข้อมูลเพื่อการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างไม่เป็นระบบ โดยมีสาเหตุจากไม่มีการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้หน่วยงานต่างๆ พยายามหาช่องทางเพื่อพัฒนาเครื่องมือที่จัดเก็บฐานข้อมูลการเยียวยาขึ้นสำหรับใช้ภายในหน่วยงาน แต่ยังไม่

²กฎหมายและนโยบายการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก

สามารถมีการใช้ฐานข้อมูลร่วมกันได้ และกระบวนการส่งต่อข้อมูลในปัจจุบันเป็นเพียงการให้ข้อมูลทางโทรศัพท์เท่านั้น นอกจากนี้ในด้านจำนวนบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดส่งผลให้ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการเยียวยาย่อมจำกัดลงไปด้วยเช่นกัน จึงทำให้หน่วยงานในบางพื้นที่ที่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเยียวยาเพียงจำนวนไม่กี่คน หากกรณีที่มีผู้เชี่ยวชาญต้องไปราชการต่างจังหวัดแล้ว จะส่งผลให้กระบวนการเยียวยาที่หน่วยงานภาครัฐต้องจัดบริการมีความล่าช้าออกไปเช่นกัน

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้วในเรื่องการส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบแล้ว ยังพบอีกว่าการย้ายถิ่นของประชากรอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากต้นทางไปสู่ปลายทางไม่ได้มีการแจ้งย้ายทะเบียนบ้านออกจากพื้นที่ และมีได้มีการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่เยียวยา จึงส่งผลให้การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบขาดความต่อเนื่องและบางรายอาจไม่สามารถติดตามได้เลย ทั้งนี้ในส่วนของผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าในติดตามการเยียวยาของผู้ที่ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่จะต้องติดตามด้วยตนเอง หากอยู่ในพื้นที่ห่างไกลก็จะเกิดค่าเสียโอกาสต่างๆ เช่น รายได้ ค่าเดินทาง เวลา ที่จะต้องเดินทางมาติดตามเพื่อให้ได้รับสิทธิการเยียวยา

จากปัญหาช่องว่างของการเยียวยาด้านการส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบระหว่างหน่วยงานต้นทางและปลายทางสามารถวิเคราะห์ช่องว่างของปัญหาได้ดังนี้

- **พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดภาคใต้**

จากการวิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างของการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าการช่องว่างที่สำคัญและเป็นต้นตอของกระบวนการเยียวยาทั้งหมดคือการที่หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการเยียวยาทั้งหมดขาดเครื่องมือในการสนับสนุนการเยียวยาและข้อมูลดังกล่าวมิได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบการเยียวยาและติดตามผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ ดังนั้นการสนับสนุนเกิดการพัฒนาาระบบสารสนเทศโดยเชื่อมโยงเครือข่ายออนไลน์ การแชร์ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน จะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการส่งต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์และผู้ย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากต้นทางไปสู่ปลายทางได้อย่างครบถ้วน

สำหรับการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดภาคใต้จะช่วยสนับสนุนตั้งแต่การเปลี่ยนข้อมูลจากกระดาษเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลเพื่อลดภาระแก่เจ้าหน้าที่เยียวยา การรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบ จำนวนผู้ที่ได้รับการเยียวยา การเข้าถึงสิทธิประโยชน์จากการได้รับการเยียวยา

อย่างครบถ้วน มีกระบวนการติดตามประเมินผลของการเยียวยา มีการเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์สำหรับผู้บริหารเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการดำเนินงานในพื้นที่ และสามารถรายงานผลการเยียวยาหรือการหาแนวทางในการพัฒนาระบบการเยียวยาได้อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ในการใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศสำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง จะส่งผลให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แบบรายกรณีได้ (case management) และส่งผลไปถึงวิธีการจัดสรรทรัพยากรในการเยียวยาที่มีคุณภาพ รวมถึงสามารถตรวจสอบความโปร่งใสระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคมได้อย่างเสมอภาค

สรุปผลการวิเคราะห์ของปัญหา ด้านการส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบระหว่างหน่วยงานต้นทางและปลายทาง

ผลการวิเคราะห์พบว่า เจ้าหน้าที่ด้านการเยียวยาใช้วิธีการติดตามผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ ด้วยการลงพื้นที่เพื่อติดตามและสอบถามความต้องการ โดยมีการจัดทำเอกสารแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมและส่งเสริมคุณภาพชีวิต

อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ยังคงประสบปัญหากระบวนการส่งต่อข้อมูลของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาเหตุมาจากไม่มีการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามพัฒนาเครื่องมือที่จัดเก็บฐานข้อมูลการเยียวยาขึ้นสำหรับใช้ภายในหน่วยงาน แต่ยังไม่มีการใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน

5.4.4 การเยียวยาด้านการบูรณาการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายภาคประชาชนสำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่

ปัญหาช่องว่างการเยียवाद้านการบูรณาการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายภาคประชาชนสำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ เจ้าหน้าที่เยียวยาให้ความเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานบูรณาการการทำงานทั้งในระดับพื้นที่และระดับกระทรวง แต่สภาพปัญหาพบว่าหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ยังมิได้บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ เป็นการทำงานร่วมกันในบางนโยบายหรือบางวัตถุประสงค์เท่านั้น การบูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐในพื้นที่และผู้ที่ได้รับผลกระทบในปัจจุบันยังเป็นเพียงกลุ่มเครือข่ายที่ยังไม่เป็นทางการ แต่เป็นกลุ่มที่ประชาชนพยายามให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งในพื้นที่ไม่สามารถยกระดับการจัดตั้งเครือข่ายได้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน สำหรับ

ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ได้ให้ความเห็นในเรื่องการบูรณาการและสร้างเครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบพบว่า ส่วนใหญ่มีการรวมตัวแบบกลุ่มด้วยเครือข่ายของตนเองโดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในพื้นที่ เช่น กลุ่มสตรีหม้าย โดยมีการติดต่อผ่าน การโทรศัพท์ต่อ, Line Groups (Social Network) เพื่อให้สมาชิกภายในเครือข่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่ข้อจำกัดของกลุ่มเครือข่ายนี้ยังขาดการสนับสนุนในการจัดตั้งเครือข่ายจากภาครัฐอย่างจริงจังและยังมิได้มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

จากปัญหาช่องว่างของการเยียวยาการบูรณาการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายภาคประชาชนสำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ที่สามารถวิเคราะห์ช่องว่างของปัญหาได้ดังนี้

- **บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน**

ในการบูรณาการการทำงานข้ามหน่วยงานเป็นแนวทางที่ทุกหน่วยงานเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับการบูรณาการการทำงานข้ามกระทรวงเป็นอย่างดี ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ได้ส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการการทำงานภายในหน่วยงานมากขึ้น และบางหน่วยงานมีการทำงานระหว่างหน่วยงานทั้งในระดับพื้นที่และระดับส่วนกลาง ดังนั้นในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ จึงควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานอย่างแท้จริง

- **สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เพื่อปฏิรูประบบการเยียวยาอย่างยั่งยืน**

นอกจากการทำงานบูรณาการระหว่างหน่วยงานของส่วนกลางและส่วนจังหวัดแล้ว สำหรับการบูรณาการในเชิงพื้นที่ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ ควรให้การสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ โดยมีหน้าที่ในการลดช่องว่างการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชน เพื่อประสานเชื่อมโยงข้อมูลและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งเป็นเครือข่ายที่จะสามารถสนับสนุนการทำงานของภาครัฐในการเยียวยาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อส่งเสริมให้เกิดการทำงานบูรณาการร่วมกับระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาในพื้นที่และเกิดสันติภาพได้ในอนาคต

สรุปผลการวิเคราะห์ของปัญหาด้านการบูรณาการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายภาคประชาชนสำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่

ผลการวิเคราะห์พบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ยังมิได้บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ เป็นการทำงานร่วมกันในบางนโยบายหรือบางวัตถุประสงค์เท่านั้นสำหรับการทำงาน

ระหว่างภาครัฐในพื้นที่และผู้ที่ได้รับผลกระทบในปัจจุบันยังเป็นเพียงกลุ่มเครือข่ายที่ยังไม่เป็นทางการ ส่วนใหญ่มีการรวมตัวแบบกลุ่มด้วยเครือข่ายของตนเองโดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในพื้นที่เพื่อให้สมาชิกภายในเครือข่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆได้อย่างรวดเร็ว

ดังนั้นช่องว่างการพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพการเยียวยายังขาดการส่งเสริมการบูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์หากมีการสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายจะช่วยให้การทำงานในพื้นที่เกิดรูปธรรมและสร้างความเชื่อมั่นจากทุกฝ่ายในการแก้ปัญหาในพื้นที่เพื่อให้เกิดสันติภาพได้ในอนาคต

5.5 ผลของการเยียวยาผู้ย้ายถิ่นต่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดความสูญเสียทางด้านสภาวะจิตใจ ด้านชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน รายได้ในระดับพื้นที่และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ยังคงสามารถสร้างความเชื่อมั่นระหว่างภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ให้สามารถดำรงชีวิตได้คือกระบวนการเยียวยาจากภาครัฐที่มีต่อประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ตามนโยบายของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้คำนึงถึงการสร้างความสงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะต้องอาศัยความปรองดอง การหันหน้าเข้ามาพูดคุยกัน การฟื้นฟูเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางด้านทั้งด้านทรัพย์สินและสภาพจิตใจ ลดความขัดแย้ง ความหวาดระแวงให้ทุกศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ พร้อมส่งเสริมยกระดับการศึกษา ส่งเสริมการสร้างงาน การมีอาชีพ และสร้างอนาคตที่ดีนำพาสันติภาพกลับคืนสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างยั่งยืน ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้พร้อมที่จะแก้ปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนให้คนในพื้นที่มาร่วมกันแก้ปัญหา และ จะอยู่เคียงข้างประชาชนในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นธรรมในการนำสันติภาพกลับคืนสู่พื้นที่ได้อย่างยั่งยืน (เอกทวี สอดส่อง, 2556) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นหน่วยงานหลักที่สนับสนุนและดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อย่างต่อเนื่องเพื่อเร่งนำสันติสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกียรติยศศักดิ์ศรี ความเสมอภาค และความเจริญรุ่งเรือง กลับคืนสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมด้วยหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ หอการค้าจังหวัด ฯลฯ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลสนับสนุนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข

จากการวิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกตามรายประเด็นปัญหา 4 ด้านประกอบด้วย

- 1) ด้านขั้นตอนกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง
- 2) ด้านสิทธิประโยชน์ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง
- 3) ด้านการส่งต่อข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบระหว่างหน่วยงานต้นทางและปลายทาง
- 4) ด้านการบูรณาการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายภาคประชาชนสำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่

ทั้งนี้สิ่งที่จะช่วยยกระดับการเยียวยาให้มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ได้อย่างยั่งยืนตั้งแต่ต้นทางไปถึงปลายทางและนำไปสู่สันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้นั้นจะต้องมีการบูรณาการการทำงานทั้ง 3 ส่วนประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ภาครัฐ ส่วนที่ 2 ภาคประชาชนส่วนสุดท้าย ภาคเอกชน ซึ่งทั้ง 3 ภาคส่วนจะต้องมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญดังนี้

■ ภาครัฐ

ในส่วนของภาครัฐซึ่งในปัจจุบันมีบทบาทหลักในการสร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้และดูแลประชาชนในพื้นที่ทุกคนให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ และมีบทบาทในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เยียวยาในระดับพื้นที่ หรืออื่นๆตามที่กฎหมายกำหนดแล้วนั้น เพื่อให้บรรเทาความรุนแรงและเกิดสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ในอนาคต ภาครัฐจะต้องทำหน้าที่ในการเชื่อมช่วย และเปิดโอกาสให้กับหน่วยงานต่างและเป็นส่วนที่ดึงความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้เข้ามาร่วมในการแก้ปัญหาให้เกิดขึ้นทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

■ ภาคประชาชน

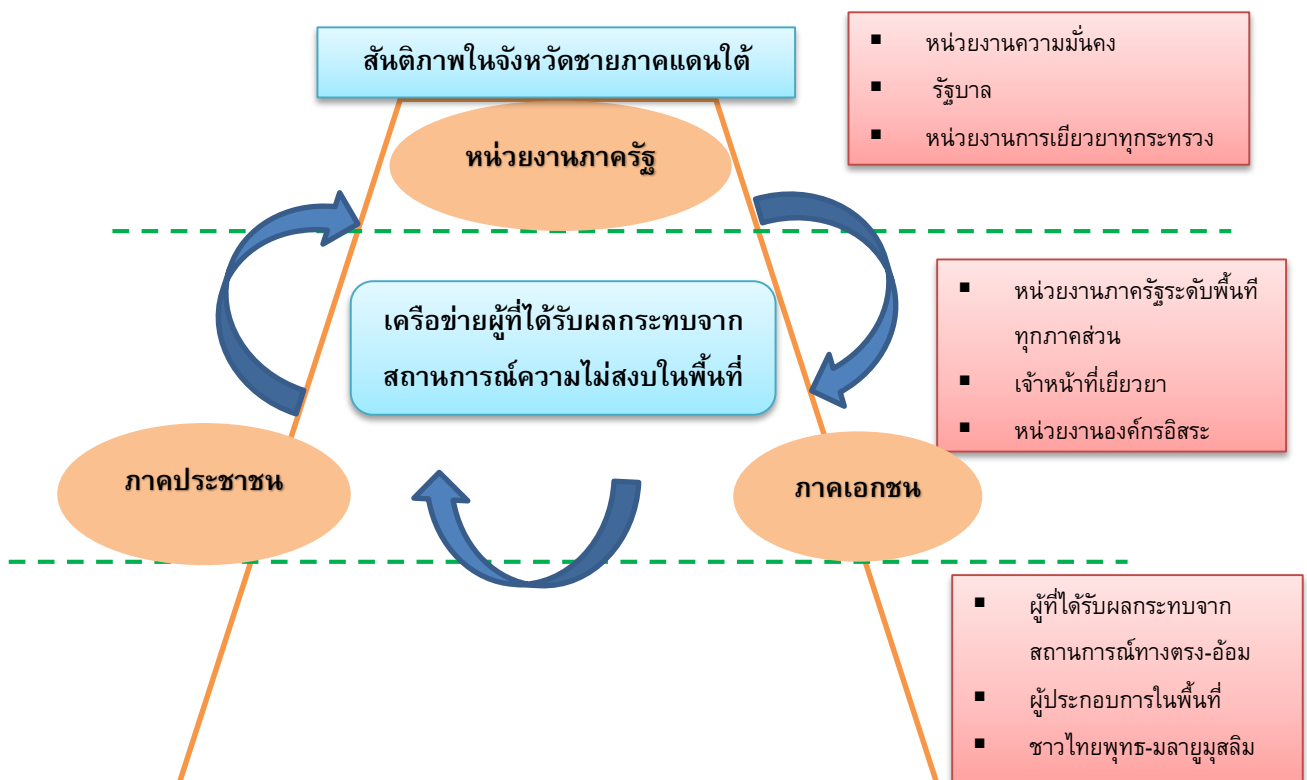
ภาคประชาชนถือเป็นภาคส่วนที่สำคัญในการปฏิรูประบบการเยียวยาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ภาคประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ และจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเยียวยาจากภาครัฐตามนโยบาย ดังนั้นเมื่อภาครัฐเปิดสนับสนุนให้เกิดการทำงานบูรณาการในเชิงพื้นที่ภาคประชาชนก็ควรเข้าไปมีส่วนในการสนับสนุนการสร้างสันติภาพในพื้นที่โดยใช้เครือข่ายภาคประชาชนเป็นแรงขับเคลื่อน

■ ภาคเอกชน-องค์กรไม่แสวงหากำไร

นอกจากการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้พื้นที่ด้วยนโยบายจากภาครัฐ และความต้องการที่แท้จริง

ของภาคประชาชนแล้ว ส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในพื้นที่ซึ่งยังต้องการให้ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการสร้างสันติภาพในพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย โดยมีการออกแบบเขตพัฒนาเศรษฐกิจ ความร่วมมือทางการค้าทั้งในและต่างประเทศเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยทั้ง 3 ภาคส่วนสามารถอธิบายได้จากแผนภาพที่ 5.4

แผนภาพที่ 5.4 ความเชื่อมโยงกระบวนการในการเยียวยาและสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งนี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอาศัยข้อมูลจากรายงานวิจัยนี้สามารถอธิบายตามแผนภาพที่ 5.4 ได้ว่า กระบวนการที่สำคัญด้านการเยียวยาอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถสนับสนุนให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ได้ โดยที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องปรับกระบวนการทำงานให้เป็นลักษณะการบูรณาการการทำงานข้ามกระทรวงระหว่างภาคประชาชน และภาคเอกชน ผ่านการใช้ระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการเยียวยาเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถให้การเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความยุติธรรมและเสมอภาคในพื้นที่ นอกจากนี้ปัจจัยเสริมที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการทำงานในพื้นที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง คือการสร้างเครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบในการ

ช่วยเหลือผู้ประสบเหตุและการพัฒนากระบวนการเยียวยาผู้ประสบเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ให้
สอดคล้องต่อความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งจะสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและ
ประชาชนอย่างยั่งยืนเพื่อนำสันติสุขกลับมาสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัย

ปี 2557 เป็นปีที่ครบรอบ 10 ปีของปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อเดือนมกราคม 2547 ตลอดทศวรรษที่ผ่านมาความขัดแย้งดังกล่าวได้สร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นมูลค่าที่ไม่สามารถประเมินได้และยังส่งผลกระทบต่อพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ทั้งในเชิงโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ จากการบันทึกของ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) พบว่าในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบจำนวนทั้งสิ้น 15,077 ครั้งซึ่งก่อให้เกิดการเสียชีวิตของประชาชนจำนวน 5,630 คน บาดเจ็บจำนวน 10,570 คน ปัจจุบันสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะสงบลงโดยง่ายแม้ว่าผู้นำประเทศผู้นำกองทัพและทุกส่วนราชการได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งทางการเมืองและทางการทหารมาแล้วกว่า 10 ปี แต่ยังคงมีประชาชนบาดเจ็บเสียชีวิต และทรัพย์สินทางราชการและเอกชนถูกเผาทำลายอยู่รายวัน

ฐานข้อมูลของสำนักการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในช่วงเวลา 10 ปีที่เดียวกันนี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับก่อนปี 2547 ระหว่างปี 2547-2557 มีผู้ย้ายถิ่นสูงถึง 1,398,256 หรือประมาณ 150,000 คนต่อปี โดยในจำนวนนี้มีผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สุทธิสูงขึ้นถึง 3 เท่าของจำนวนก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเกิดขึ้นต้นปี 2547 ซึ่งตอบสนองกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ เหตุการณ์ตากใบ และเหตุการณ์ระเบิดครั้งใหญ่ในอำเภอบาเจาะใหญ่ซึ่งมีจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก หากกระแสการไหลออกของประชากรทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมยังคงอยู่ในระดับสูงเช่นนี้ต่อไป ภายในเวลาอีก 1-2 ทศวรรษโครงสร้างประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนจะได้รับผลกระทบมากจนจนก่อให้เกิด หมู่บ้าน ชุมชน และวัดร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก และไม่อาจจะเยียวยาให้พื้นที่คืนกลับมาได้ภายในระยะเวลาอันสั้น

ด้วยเหตุนี้โครงการวิจัยการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา จึงได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวตลอด 10 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการย้ายถิ่นประชากรอื่นๆ และผลลัพธ์ทางสังคมเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นฐานเหล่านั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นถึงกระบวนการเยียวยาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการย้ายถิ่นฐานนี้ทั้งกับพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่น

ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยแบบจำลองแรงโน้มถ่วง (Gravity Model) ซึ่งให้เห็นว่าประชากรส่วนใหญ่ที่ย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างปี 2547-2557 มีพฤติกรรมย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ต้นทางซึ่งมีแรงผลักดันค่อนข้างสูงอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงและจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในพื้นที่ดังกล่าวรวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมั่นคง ไปสู่พื้นที่ปลายทางซึ่งมีแรงดึงดูดสูงและแรงผลักดันหรือพื้นที่ซึ่งมีความสงบสุขด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจสังคม แม้ว่าแบบจำลองแรงโน้มถ่วงทั่วไปจะทำนายว่าผู้ย้ายถิ่นฐานมักจะย้ายไปยังพื้นที่ใกล้เคียงพื้นที่ต้นทาง แต่ผลการศึกษาทางเศรษฐมิติของพฤติกรรมผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ชี้ให้เห็นว่าแม้จะต้องเดินทางไปไกลมากขึ้น ผู้ย้ายถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยอมเพื่อหาพื้นที่ที่สงบสุขและปราศจากภัยอันตรายจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดจากความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามการศึกษาทางปริมาณไม่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชี้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่ประชากรชาวไทยพุทธหรือชาวไทยมุสลิมจะมีผลต่อพฤติกรรมการย้ายถิ่นของชาวไทยพุทธหรือไทยมุสลิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาจากกลุ่มตัวอย่างของผู้อพยพย้ายถิ่นพบว่า ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สร้างผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่อย่างมาก โดยเฉพาะผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ความปลอดภัย ความมั่นคงทางรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพของประชาชน และส่งผลถึงเศรษฐกิจในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหนทางเดียวที่จะช่วยขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นและชีวิตและทรัพย์สินของผู้อพยพย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงเหล่านั้นที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือกระบวนการเยียวยาที่ทันเวลาและต่อเนื่องจนทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้กลับเข้าสู่ภาวะปกติมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

จากการรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนเจ้าหน้าที่และผู้บริหารหน่วยงานของรัฐรวมทั้งนักวิชาการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าเครื่องมือที่สำคัญในการลดผลกระทบจากการย้ายถิ่น

ฐานที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนด้าน สังคม เศรษฐกิจในระยะยาวดังกล่าวคือกระบวนการเยียวยาของหน่วยงานภาครัฐที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพต่อประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบ โดยปัจจัยที่จะทำให้การเยียวยาเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดนั้นคือหน่วยงานภาครัฐจำเป็นที่จะต้องมีความข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมกระบวนการเยียวยาด้วยการสร้างเครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์เป็นหน่วยเชื่อมประสานระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อกระบวนการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพและเป็นเครื่องมือสำคัญของภาครัฐในการนำสันติสุขมาสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ในอนาคต

6.2 ข้อจำกัดการวิจัย

แม้โครงการวิจัยนี้จะสามารถดำเนินการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ที่สำคัญของโครงการ แต่ก็มีข้อจำกัดและปัจจัยที่เหนือความควบคุมหลายอย่างของคณะผู้วิจัยที่ทำให้โครงการนี้ยังไม่สามารถดำเนินการวิเคราะห์และศึกษาในบางประเด็นได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่น

1. ความล่าช้าและความไม่สมบูรณ์ของฐานข้อมูลการย้ายถิ่นประชากรของสำนักงานทะเบียนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อันเนื่องมาจากความไม่ครบถ้วนของข้อมูลสถิติการย้ายถิ่นฐานจากหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลต้นทางในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น
 - 1.1 ปัญหาการไม่แจ้งย้ายของประชาชนที่ย้ายถิ่นฐานถาวรกับเจ้าหน้าที่ซึ่งอาจมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ย้ายถิ่นถาวรทั้งหมดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการวิเคราะห์เชิงปริมาณของแบบจำลองทางเศรษฐมิติ
 - 1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรผู้แจ้งย้าย โดยเฉพาะข้อมูลศาสนาของผู้ย้ายถิ่น ทำให้การวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถให้ผลที่ชัดเจนในประเด็นที่สำคัญและมีนัยเชิงนโยบาย
 - 1.3 ความล่าช้าของการติดต่อประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลที่ใช้เวลากว่า 9 เดือน จึงทำให้เหลือเวลาในการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่จำกัดและไม่สามารถทำการวิเคราะห์เชิงลึกเป็นรายพื้นที่ได้ทันเวลา
2. ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในปี 2557 ทำให้การวางแผนลงพื้นที่ในจังหวัดยะลาและนราธิวาสไม่สามารถทำได้อันเนื่องมาจากปัญหาความปลอดภัยในการเดินทางและการลงพื้นที่ชุมชนที่สูญเสียประชากรจากการย้ายถิ่น

ฐาน แต่โครงการก็ได้บันทึกข้อมูลเพื่อการติดต่อและการลงพื้นที่เอาไว้สำหรับโอกาสในการวิจัยในระยะต่อไปของโครงการในอนาคต

3. ความลำบากในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐในพื้นที่เพื่อลงพื้นที่ดำเนินการวิจัยร่วมกับหน่วยงานและภาคี อันเนื่องมาจากภาระงานของเจ้าหน้าที่ที่มาก และความไม่แน่นอนในสถานการณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้กิจกรรมการวิจัยในพื้นที่ที่มีความล่าช้า และสามารถดำเนินการได้จริงในช่วง 4 เดือนสุดท้ายของโครงการ ทำให้คณะผู้วิจัยไม่มีโอกาสลงพื้นที่เชิงลึกเพื่อศึกษาพื้นที่ต้นทางของผู้ย้ายถิ่น แต่ก็ได้แก้ไขปัญหาด้วยการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ปลายทางและดำเนินการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ทางไกลกับผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่แทน

6.3 โอกาสการวิจัยในอนาคต

1. การต่อยอดวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองแรงโน้มถ่วงหรือแบบจำลองอื่นๆในอนาคตที่สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงและพฤติกรรมการย้ายถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น Spatial Regression Model หรือ Multinomial Logistic Model เป็นต้น เพื่อศึกษาบทบาทของปัจจัยเชิงพื้นที่ และลักษณะและรูปแบบของความรุนแรงต่อพฤติกรรมของประชากรในพื้นที่มากขึ้นในอนาคตจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมบูรณ์ของข้อมูลการย้ายถิ่นของกระทรวงมหาดไทย トラบใดที่ประชากรกว่า 50% ยังไม่ยอมแจ้งการย้ายถิ่นฐานกับหน่วยงานทางการ และトラบใดที่ข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ยังมีเพียงเพศของผู้ย้ายถิ่นเท่านั้น การวิเคราะห์เชิงปริมาณในอนาคตจะไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่
2. จากการลงพื้นที่ศึกษาสถานการณ์และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแก่ประชากรผู้ย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่ความรุนแรงมาสู่จังหวัดสงขลา ทำให้คณะนักวิจัยพบว่ากระบวนการเยียวยาประชาชนเหล่านี้ยังคงมีปัญหามากในแง่ของคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการการเยียวยาของรัฐซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนเหล่านี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเริ่มต้นชีวิตใหม่ และการเยียวยาคุณภาพชีวิตของประชาชนเหล่านี้และเครือข่ายได้อย่างเต็มที่อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญดังที่ได้นำเสนอเอาไว้ในบทที่ 5-6 ดังนั้นการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้จะสามารถสนับสนุนให้การแก้ไขปัญหาเชิงระบบเหล่านี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้

- 2.1 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนกระบวนการเยียวยาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง เพื่อสนับสนุนการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศและการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเต็มที่ รวมถึงสนับสนุนกระบวนการติดตามคุณภาพการเยียวยาและประเมินผลการเยียวยาอย่างต่อเนื่อง
- 2.2 การสร้างเครือข่ายการทำงานอาสาสมัครร่วมระหว่างเครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบที่มีประสบการณ์ในการเยียวยามาก่อนในรูปแบบชมรมและเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อทำงานร่วมกันหน่วยงานภาครัฐเพื่อเติมเต็มช่องว่างของการทำงานเยียวยาของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรสาธารณะประโยชน์ในปัจจุบัน
- 2.3 ระบบเฝ้าระวังการเยียวยาเชิงรุกที่เชื่อมโยงกับระบบเฝ้าระวังเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการทำงานเยียวยาเชิงรุกให้มากยิ่งขึ้นในอนาคต

6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปฏิรูปกฎหมายและระบบส่งเสริมการลงทะเลเบียนย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจและความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ที่อพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อส่งเสริมการเยียวยาและส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรเหล่านี้อย่างยั่งยืน เช่น พิจารณาใช้ระบบฐานข้อมูลออนไลน์เพื่อลดขั้นตอนทางเอกสาร
2. ปฏิรูประบบการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาใช้ระบบบริหารจัดการที่แบบจุดบริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) มาใช้กระบวนการเยียวยาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ไขปัญหาการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการที่อยู่ในพื้นที่ และช่วยลดภาระในการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐของประชาชนในพื้นที่
3. พิจารณาใช้ระบบลงทะเบียนล่วงหน้าของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถเข้าถึงตัวประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการเยียวยาและการป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

4. ปฏิรูประบบฐานข้อมูลสารสนเทศและคุณภาพ ทั้งในด้านความสมบูรณ์ของข้อมูลสถิติความรุนแรง และความเชื่อมโยงของระบบสารสนเทศต่างๆในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อมูลการย้ายถิ่นประชากร และข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องเพื่อ
5. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเปิดโอกาสให้มีการวิจัยซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ในสนับสนุนความรู้และความเข้าใจในปัญหา กำหนดนโยบาย (Evidence-based Policy) และทางออกของการแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นระบบ
6. พิจารณาสับสุนนกำลังคนและงบประมาณเพิ่มเติมให้แก่หน่วยงานเพื่อการเยียวยาในพื้นที่ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ศูนย์เยียวยาอำเภอและเยียวยาจังหวัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สอดคล้องกับภาระงานและความยากลำบากของการทำงานที่เสี่ยงอันตรายและส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างสันติภาพผ่านการสร้างความเข้าใจและการยอมรับหน่วยงานภาครัฐของไทย รวมทั้งการจัดสวัสดิการให้แก่เจ้าหน้าที่พลเรือนเหล่านี้เท่าเทียมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร

บรรณานุกรม

- กรกฎ ทองชะโชค และคณะ.(2554).อุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาเหยื่อความรุนแรงตาม
กฎหมายในสามจังหวัดชายแดนใต้.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
- ชาภิย์ พัทธกะคุณพล. (2549).ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้.หัวข้อข่าว มอ.วิจัยพบรัฐบาลแก้ได้เหลว
คน 3 จังหวัด. ทั้งถิ่นขึ้นหาคใหญ่. มติชน
- ชอราห์ บินเยะ. (ม.ป.ป.). การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐจากการศึกษาการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
ของหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำ
อำเภอเพื่อประชาคม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ :กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่หน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียน
- ธัญพร น้อยเสียม. (25 เมษายน 2556).การประชาสัมพันธ์เขตเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรม
ประชาสัมพันธ์.เข้าถึงได้จาก contentcenter.prd.go.th
- ปิยะ กิจถาวร และคณะ, 2550. “ชาวมลายูภายใต้นโยบายพัฒนา”.ใน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (บก.) มลายูศึกษา:
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาชนมลายูมุสลิมในภาคใต้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- รสสุคนธ์ แสงมณี.(2556). ประเมินผลการดำเนินงานเยี่ยมเยียนและฟื้นฟูผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับ
ผลกระทบอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้:กรณีจังหวัดนราธิวาส.
- สุทธิพร บุญมาก.(2554).การส่งเงินและการจัดการเงินส่งกลับบ้านของครอบครัวแรงงานไทยเชื้อสายมลายู
ในจังหวัดชายแดนใต้.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- อรรถกรพล ศตะภูริ. (ม.ป.ป.). การช่วยเหลือเยียวยาสตรีหม้ายและเด็กกำพร้าเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบใน 3
จังหวัดชายแดนภาคใต้.
- เอกทวี สอดส่อง. (พฤษภาคม 15 2556). www.thealami.com. เข้าถึงได้จาก การศึกษา:
<http://www.thealami.com/main/content.php?page=news&category=2&id=1104>
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ข้อมูลประชากรการย้าย-ออกตามทะเบียนราษฎร เข้าถึงได้จาก
www.dopa.go.th
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.ภารกิจ.เข้าถึงได้จาก. www.m-society.go.th
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (2549) รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์
แห่งชาติ.เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์, กรุงเทพฯ
- โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้.โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้.เข้าถึงได้จาก
www.deepsouthwatch.org: <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/3470>
- สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2549) สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา.หน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียนวิถีธรรม.เข้าถึงได้
จาก www.songkhla.m-society.go.th/index.php?page=index

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (27 พฤศจิกายน 2557). ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.เข้าถึงได้จาก www.sbpac.go.th

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศอ.บต.) อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. (2012). การช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้.จังหวัดยะลา.

ภาคผนวก

สรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการ
โครงการวิจัยการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบ
ในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้
วันที่ 23 มีนาคม 2558

ณ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายจรัส ชุมปาน	พมจ.จังหวัดสงขลา
2. นางขวัญฤดา พิศาล	เจ้าหน้าที่ พมจ.สงขลา
3. น.ส.กมลรัตน์ ชุมปาน	เจ้าหน้าที่ พมจ.สงขลา
4. น.ส.รัชนีวรรณ กาบคำ	เจ้าหน้าที่ เยี่ยวยาอำเภอก
5. ว่าที่ร้อยตรี เสาวค์คงค์ ศรีลม	เจ้าหน้าที่ เยี่ยวยาอำเภอก
6. ผู้แทนสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย(ปภ.)จังหวัดสงขลา	
7. น.ส.กมลฉัตร ขวัญจุล	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
8. นางผ่องศรี ขวัญจุล	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
9. ด.ญ.ยุพาพร ขวัญจุล	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
10. นางสาวนิตย์ วชิราภากร	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
11. นางสมจิต ปานะ	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
12. ด.ญ.หทัยทิพย์ ศรีสุทัศน์	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
13. น.ส.กมลวรรณ ศรีสุทัศน์	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
14. นางดลยา รัตนาสพจน์	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
15. นายไนรี ทองสองแก้ว	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
16. นายปรีชา วชิราภากร	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
17. นางอุไรวรรณ คงแก้ว	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
18. นางประจวบ ทองเกตุ	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
19. นายคนรอกิม สันโยค	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
20. นางกอสะ สันโยค	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
21. นางพรชนก พรหมช่วย	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
22. นางจุไร พลพันธ์	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
23. นางณัฐริยะห์ แฉร	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
24. นางกำไล บัวแดง	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
25. นางพรทิพย์ ทองสองแก้ว	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ

26. ด.ญ.อรอนงค์ ทองสองแก้ว	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
27. นางสาววาสนา เจริญศิลป์	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
28. ด.ช.พัชรพล เจริญศิลป์	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
29. น.ส.ณัฐทณ ภิมรัมย์บุรี	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
30. น.ส.ภาคพรรณ สุวรรณรัตน์	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
31. น.ส.ภาสินี หงษ์มณี	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
32. นายภาคภูมิ โภชนกุล	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
33. นางมณฑนา คอเลาะ	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
34. นายสอตะ ลือแซะ	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
35. นายแวโสง ลาเตะ	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
36. นางมะ บาเหม	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
37. นางสุกัญญา บุญพร้อม	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
38. นออีหมี แบและ	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
39. นางนุรอน ดอเละ	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
40. นายปรีชา วชิราภากะ	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
41. นางอุไรวรรณ คงแก้ว	ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
42. ดร.ไกรยส ภัทราวาท	นักวิจัย
43. นางสาวกนิษฐา คุณาวิศรุต	ผู้ช่วยนักวิจัย

เริ่มประชุม เวลา 9.15 น.

ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

นายจรัส ชุมปาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ประธานการประชุม กล่าวเปิดการประชุม และแจ้งให้ที่ประชุมทราบ ดังต่อไปนี้

โครงการวิจัยการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นโครงการวิจัยที่เป็นความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน(สสค.) ซึ่งโครงการวิจัยนี้จะช่วยการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต ต่อทรัพย์สิน ต่อความมั่นคง ต่อความมั่นใจของพ่อแม่พี่น้องประชาชนทุกคนมาจนถึงปัจจุบันนี้ จึงขอความร่วมมือจากทุกท่านได้ให้ข้อมูลตามความเพื่อให้ นักวิจัยได้นำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์และกลับมาเสนอผล และนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง โครงการวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นของประชากรนี้เป็นส่วนหนึ่งของการนำไปศึกษาเพื่อที่จะหาทางมาตรการป้องกันและแก้ไขให้เหตุการณ์ที่ขึ้นอาจจะลดน้อยถอยลงเพื่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่และสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติสุข

การนำเสนอความเป็นมาของโครงการ โดย ดร.ไกรยส ภัทราวาท นักวิจัย ในประเด็นดังนี้*

- วัตถุประสงค์ของการประชุม และโครงการวิจัย
- สรุปสถานการณ์ความรุนแรงและการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดน
- กระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่น และแบบจำลองความโน้มถ่วง
- ผลการวิเคราะห์กระบวนการเยียวยา และ Gap Analysis
- รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม

*หมายเหตุ รายละเอียดการนำเสนอตามเอกสารแนบ

1. ประเด็นความเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมด้านการย้ายถิ่นของประชากรอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1.1 ปัจจัยในการตัดสินใจในการย้ายถิ่นของประชากรอันเนื่องมาจากสถานการณ์

จากต้นทางไปสู่ปลายทางนั้น สามารถแบ่งกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางตรง ทางด้านร่างกาย สูญเสียหัวหน้าครอบครัว และทรัพย์สิน 2) ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม คือกลุ่มที่รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงรู้สึกหวาดกลัวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกจากพื้นที่ความไม่สงบนั้นมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจึงหาช่องทางในการออกจากพื้นที่ไปสู่พื้นที่ปลายทางที่ปลอดภัยและสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ

อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงบางรายให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า แม้ว่า จะได้รับผลกระทบทางตรง แต่ยังคงไม่ย้ายออกจากพื้นที่นั้น สาเหตุหนึ่งคือการไม่มีพื้นที่ปลายทาง กล่าวคือ บางรายมีเงินไม่เพียงพอที่จะไปซื้อที่ดินใหม่ในพื้นที่ปลายทาง บางรายไม่มีญาติพี่น้อง บางรายไม่มีข้อมูลว่าหากย้ายออกจากพื้นที่จะสามารถทำอาชีพอะไรได้อีกบ้าง ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยดังที่มีส่วนในการตัดสินใจที่จะยังคงอยู่ในพื้นที่ต่อไป

1.2 กระบวนการอพยพออกจากพื้นที่ของประชากรอันเนื่องมาจากสถานการณ์

จากข้อมูลของผู้ที่ย้ายออกจากพื้นที่ความไม่สงบสู่พื้นที่ปลายทางนั้น ส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจออกจากพื้นที่โดยมิได้มีการแจ้งย้ายทะเบียนบ้าน ซึ่งสาเหตุที่ไม่ได้มีการแจ้งย้ายนั้น มาจากการผู้ที่ได้รับผลกระทบบางกรณียังไม่มีพื้นที่ปลายทาง เช่น

...กรณีของสตรีหม้ายซึ่งมีสามีเป็นตำรวจและอาศัยบ้านพักของข้าราชการ แต่เมื่อสามีเสียชีวิต ขณะปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ จึงส่งผลให้สตรีหม้ายท่านนี้จำเป็นต้องออกจากบ้านพักภายใน 7 วัน และขอมาอาศัยกับบ้านญาติที่อำเภอเทพาโดยที่ยังไม่มีอาชีพรองรับ และย้ายไปพื้นที่ใกล้เคียงอีก 3-4 ครั้ง จนมาหยุดที่อำเภอเมืองสงขลาเพราะมีอาชีพใหม่และเป็นพื้นที่ปลอดภัย...

ซึ่งอาจสามารถอธิบายได้ว่าผู้ที่ลัดชั้นตอนคือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง หมายถึงมีผู้เสียชีวิตอยู่ในครอบครัว และจะตัดสินใจแบบไม่ได้มีเหตุผลไม่มีขั้นตอน แต่สำหรับคนที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม จะใช้เวลาในการตัดสินใจระยะหนึ่ง เพราะเหตุการณ์ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงกับคนในครอบครัว แต่เป็นการประเมินสถานการณ์เป็นระยะๆ แล้วจึงตัดสินใจ

1.3 การบริการของรัฐเพื่อการเยียวยาและการใช้ชีวิตในพื้นที่ต้นทางดังกล่าวมีความเพียงพอต่อความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบอย่างไร

สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ที่ตัดสินใจออกจากพื้นที่ความรุนแรง และไม่ได้มีการแจ้งย้ายทะเบียนบ้านนั้น ในส่วนของการบริการทางด้านสาธารณสุขจากภาครัฐผู้ที่ได้รับผลกระทบส่วนหนึ่งใช้บริการทางสาธารณสุขผ่านโรงพยาบาลเอกชน ส่วนหนึ่งใช้บริการจากภาครัฐ แต่มีได้สิทธิประโยชน์ในการรักษาตามสิทธิที่ควรจะได้รับ สำหรับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากพื้นที่ต้นทางมาสู่ปลายทาง ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการแจ้งกับหน่วยงานที่ให้การเยียวยาต้นทาง จึงส่งผลให้ผู้ได้รับผลกระทบบางรายขาดความต่อเนื่องในการเข้ารับการเยียวยาจากภาครัฐอย่างเต็มที่

2. ประเด็นความเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมด้านกระบวนการเยียวยาของประชากรย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

2.1 ขั้นตอนกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนใต้มีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด หรือมีช่องว่างใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ

ในด้านการได้รับการเยียวยาและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบนั้นมีช่องว่างและปัญหาในการเยียวยาหลายด้าน อาทิ เช่น ผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับได้อย่างครบถ้วน การให้ข้อมูลสิทธิประโยชน์ไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลของผู้เสียชีวิตและผู้ที่ได้รับผลกระทบ การประสานงานเพื่อติดตามสิทธิประโยชน์ที่ได้รับโดยที่ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจะต้องติดตามด้วยตนเอง ความถูกต้องของข้อมูลความรวดเร็วในการเยียวยา รวมไปถึงการติดตามประเมินผลการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น

กรณีศึกษา...สามีของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ภรรยาจึงดำเนินการยื่นเรื่องตามกระบวนการเยียวยา และได้รับเงินเยียวยาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ในขณะที่ผู้เสียชีวิตมีตำแหน่งเป็นอาสาสมัคร ซึ่งภาครัฐได้กำหนดสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับเพิ่มเติมให้แก่อาสาสมัครไว้ด้วย แต่ภรรยาผู้เสียชีวิตไม่ทราบข้อมูลว่าการเป็นอาสาสมัครจะได้สิทธิประโยชน์นั้นๆ เพิ่มเติม จึงมิได้แจ้งข้อมูลดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐเองก็ไม่ทราบข้อมูลนั้นด้วยเช่นกัน เมื่อระยะผ่านไป 8 ปี ภรรยาผู้เสียชีวิตได้ทราบข้อมูลสิทธิประโยชน์นี้แก่เพื่อนที่ต้องสูญเสียจากกรณี

เดียวกัน จึงต้องมีการยื่นเรื่องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการขอสิทธิประโยชน์ดังกล่าวใหม่ด้วยตนเอง.....

ซึ่งกรณีนี้สะท้อนให้เห็นว่าช่องว่างในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบคือการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่ถูกจำกัดด้วยปัจจัยต่างๆ ซึ่งในที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เพื่อให้การเข้าถึงสิทธิ และให้ข้อมูลสิทธิได้อย่างครอบคลุมและรวดเร็ว ควรมีจุดจัดการ One Stop Service ที่สามารถยื่นเรื่อง ส่งเรื่อง และติดตามเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยให้ตั้งอยู่ที่อำเภอ ซึ่งมีกว่า 37 ศูนย์ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากนี้ในด้านตัวสิทธิประโยชน์ที่ภาครัฐจัดให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน สิ่งสำคัญที่ภาครัฐไม่ควรละเลยและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการคือการรวบรวมข้อมูลความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การลงทุนของภาครัฐมีความคุ้มค่า และผู้ที่ได้รับผลกระทบสามารถนำสิทธิประโยชน์ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มที่ เช่น

กรณีศึกษา...ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสูญเสียขาไปทั้ง 2 ข้าง ซึ่ง พมจ.สงขลาได้ดำเนินการเดินเรื่องเป็นผู้พิการและได้รับสิทธิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ครบถ้วนแล้วนั้น ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการเยียวยาและดูแลด้านอาชีพ บางหน่วยงานหรือบางโครงการได้มีการรวบรวมข้อมูลรายชื่อผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ เพื่อนำไปของบประมาณและจัดหาปัจจัยที่นำมาประกอบอาชีพ ซึ่งผู้พิการรายนี้ได้รับ วัวพันธุ์เนื้อ มาจากหน่วยงานดังกล่าว แต่ไม่สามารถเลี้ยงวัวได้เพราะขาของผู้ที่ได้รับผลกระทบรายนี้มีความพิการ....

ช่องว่างของการเยียวยาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของภาครัฐในการเข้าถึงความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างไม่ทั่วถึง ดังนั้นข้อเสนอแนะจากผู้ที่ได้รับผลกระทบในการช่วยเหลือปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพควรมีการลงทุนพื้นที่หรือประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ในการเก็บข้อมูลความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อให้สามารถนำปัจจัยที่ได้รับมาประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ระยะยาวในการเลี้ยงชีพและครอบครัวได้อย่างแท้จริง อีกทั้งจะส่งผลให้การลงทุนของภาครัฐมีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.1 กระบวนการทำงานบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการเยียวยาในพื้นที่มีความพยายามและหาช่องทางในการดำเนินงานด้านการเยียวยาอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างฐานข้อมูลการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสำหรับใช้เป็นข้อมูลภายในหน่วยงานตามบทบาทหน้าที่เท่านั้น แต่มิได้มีการใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน ซึ่งในปัจจุบันการสอบถามข้อมูลผู้ที่ได้รับการเยียวยาระหว่างหน่วยงานเป็นลักษณะ case by case และมีการส่งข้อมูลผ่านโทรศัพท์เพื่อพูดคุยและสอบถามข้อมูลเท่าที่จำเป็น นอกจากนี้ยังมีกรณีการย้ายถิ่นจากพื้นที่ต้นทางไปสู่พื้นที่ปลายทางของผู้ที่

ได้รับผลกระทบ หากผู้ย้ายถิ่นมิได้มีการแจ้งกับเจ้าหน้าที่ปลายทางหรือต้นทาง ก็จะส่งผลให้การติดตามการเยียวยานั้นขาดความต่อเนื่องทันที จากปัญหาดังกล่าวทางเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เองก็พยายามหาแนวทางแก้ไขและมีได้หยุดนิ่งในการแก้ปัญหา แต่เกิดจากการขาดการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ และขาดเครื่องมือในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

ข้อเสนอจากการประชุมครั้งนี้ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบเห็นตรงกันว่าสิ่งที่จะสามารถลดช่องว่างปัญหาการเยียวยาดังกล่าวได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ข้อมูลสารสนเทศที่มีข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถใช้ฐานข้อมูลกลางนี้ในการเยียวยาได้อย่างทันเวลา พร้อมทั้งติดตามความต้องการเพิ่มเติมของผู้ที่ได้รับผลกระทบ และประเมินผลภายหลังการเยียวยาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับการเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อลดช่องว่างในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

- ด้านกระบวนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบควรมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน และลดขั้นตอนที่เป็นภาระสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์
- ด้านการส่งต่อและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ควรมียุทธศาสตร์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบูรณาการการเยียวยาในการเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างทันเวลาและสามารถติดตามประเมินผลการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างต่อเนื่อง
- ด้านสิทธิประโยชน์หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาในระดับพื้นที่ และระดับประเทศควรมีข้อมูลสนับสนุนจากผู้ที่ได้รับผลกระทบถึงความต้องการปัจจัยด้านต่างๆที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตภายหลังการเยียวยา เพื่อให้การลงทุนของภาครัฐในการช่วยเหลือประชาชนมีความคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ
- ด้านกระบวนการทำงานระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ที่จะช่วยส่งเสริมและปฏิรูปการเยียวยาที่มีได้อย่างทั่วถึง และสามารถสร้างคุณธรรมให้เกิดในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่สันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ในอนาคต
- ด้านชุดความรู้ โดยสนับสนุนให้คณะนักวิจัยจัดทำชุดความรู้เพื่อเผยแพร่สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการเข้าสู่กระบวนการขั้นตอนการเยียวยาอย่างทั่วถึง

นางสาวกนิษฐา คุณาวิศรุต
(ผู้สรุปการประชุม)

ดร.ไกรยส ภัทราวาท
(ผู้ตรวจสรุปการประชุม)

ภาพบรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ตารางที่ 1 รายชื่อตัวแทนผู้อพยพเพราะความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ร่วมให้ข้อมูล

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล
1	น.ส.กมลฉัตร ขวัญจุล	2	นางผ่องศรี ขวัญจุล
3	ด.ญ.ยุพาพร ขวัญจุล	4	นางเสาวนิตย์ วชิราภากร
5	นางสมจิต ปานะ	6	ด.ญ.หทัยทิพย์ ศรีสุทัศน์
7	น.ส.กมลวรรณ ศรีสุทัศน์	8	นางดลยา รัตนาสพจน์
9	นายไนรี ทองสองแก้ว	10	นายปรีชา วชิราภากร
11	นางอุไรวรรณ คงแก้ว	12	นางประจวบ ทองเกตุ
13	นายคนรอกิม สันโยค	14	นางกอส๊ะ สันโยค
15	นางมรชนก พรหมช่วย	16	นางจุไร พลพันธ์
17	นางณัฐริยะห์ แฉร	18	นางกำไล บัวแดง
19	นางพารทิพย์ ทองสองแก้ว	20	ด.ญ.อรอนงค์ ทองสองแก้ว
21	นางสาววาสนา เจริญศิลป์	22	ด.ช.พัชรพล เจริญศิลป์
23	น.ส.ณัฐทณง ภิรมย์บุรณ์	24	น.ส.ภาคพรรณ สุวะชนรัตน์
25	น.ส.ภาสินี หงษ์มณี	26	นายภาคภูมิ โภชนกุล
27	นางมณฑนา คอเลาะ	28	นายสอตะ ลือแซะ
29	นายแวโสง ลาเตะ	30	นางมะะ บาเหม
31	นางสุกัญญา บุญพร้อม	32	นายหมีะ แบและ
33	นางนุรือน ดอเละ		

สรุปผลการประชุม Focus Group

เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยความรุนแรงและปัญหาการย้ายถิ่นประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
วันที่ 21 สิงหาคม 2557

ในการประชุมวิชาการนานาชาติ เรื่อง “การสื่อสาร ความขัดแย้งและกระบวนการสันติภาพ: ภูมิทัศน์
ความรู้จากเอเชียและจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย (CCPP 2014) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี (ม.อ.ปัตตานี)

ปัจจุบันมีการโยกย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ 3 จังหวัดใน 3 จังหวัด อันเนื่องมาจาก

1. การสูญเสียสมาชิกในครอบครัว (ทำให้ไม่มีครอบครัวเหลืออยู่นอกจากเครือญาติที่อยู่ในพื้นที่
อื่นใน 3 จังหวัดหรือนอกพื้นที่ 3 จังหวัด) ในกรณีนี้ปลายทางของการย้ายถิ่นขึ้นอยู่กับ
 1. เครือข่ายครอบครัว/สังคมเครือญาติที่มีอยู่ในพื้นที่ปลายทาง
 2. กระบวนการเยียวยาของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อประสานหาที่อยู่ใหม่ให้แก่
เหยื่อของความรุนแรง เช่น พมจ.ปัตตานี เป็น พมจ.สงขลา เป็นต้น
2. สมาชิกในหมู่บ้านโยกย้ายถิ่นออกจากพื้นที่จนขาดความปลอดภัยในพื้นที่ของตน จนต้องย้าย
ออกจากพื้นที่ ยกเว้นว่าเงื่อนไขดังต่อไปนี้เกิดขึ้น
 1. การมีผู้นำที่เข้มแข็ง และความสามัคคีของชุมชน
 2. การช่วยรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ต่อความมั่นคงในพื้นที่
3. การหางานทำเยาวยชนที่ออกจากพื้นที่ไปหางานทำมี 2 ปลายทาง
 1. มาเลเซีย เพื่อทำงาน unskilled labour ซึ่งเป็นการเข้าเมือง/ทำงานแบบนอก
ระบบ ทำได้เฉพาะชาวมุสลิม 3 จังหวัดเท่านั้น ด้วยความจำเป็นทางภาษา
และรูปร่างหน้าตาที่เหมือนชาวมลายู เริ่มต้นด้วยงานในร้านอาหาร รายได้
เริ่มต้นวันละ 300-500 บาทขึ้นกับประสบการณ์ แต่กินอยู่ฟรี การย้ายใน
ประเภทนี้ขึ้นอยู่กับว่ามี connection กับคนไทยที่ย้ายไปอยู่มาเลเซียมาก่อน
 2. หาดใหญ่ เพื่อทำงาน skilled labour ซึ่งจำเป็นต้องมีคนรู้จักในหาดใหญ่
เพื่อหาที่พักและช่วยเหลือในการปรับตัวช่วงแรก เนื่องจากเป็นเมืองใหญ่ที่มี
ค่าครองชีพสูง บางคนเข้ามาทำงาน unskilled labour ในหาดใหญ่ จะ
ทำงานร้านอาหารหรืองานก่อสร้างเป็นหลัก

ปัจจุบันการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงได้แก่

1. หากพิการ/ทุพพลภาพ จะได้รับเงินเยียวยาเบื้องต้นถึง 500,000 บาท
2. ได้เบี้ยความพิการอีกเดือนละ 1,000 - 3,000 บาท
3. อบต./เทศบาล มีเบี้ยคนพิการให้เพิ่มเติมอีก และอาจมีการจัดเงินอุดหนุนให้เพิ่มเติมอีก
ตามแต่นโยบายของท้องถิ่น

4. แต่ภาครัฐยังไม่มีมาตรการเยียวยาผู้อพยพย้ายถิ่นที่ชัดเจนทั้งต้นทาง และปลายทาง รวมทั้งการเยียวยาและเตรียมความพร้อมให้แก่ท้องถิ่นต้นทางและปลายทาง

ผลการ Focus Group กับผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

1. ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี
2. อาจารย์ชาภิย์ พิทักษ์คุมพล
3. นพ.วรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย
4. นพ.วรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย

โดยสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. งานวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นประชากรและความรุนแรงมีอยู่อย่างจำกัดมาก ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์ โดยไม่มีการวิเคราะห์เชิงปริมาณเลย ผลการศึกษาส่วนใหญ่ไม่พบหลักฐานของการเกิด Internal Displacement
2. แต่มีกรณีศึกษาที่เป็นที่ทราบกันถึงการหายไปของหมู่บ้านชาวไทยพุทธ/มุสลิมในพื้นที่ที่มีความรุนแรง และการเกิดใหม่ของชุมชนในพื้นที่ปลอดภัย
3. รวมทั้งมีกรณีศึกษาที่เป็นที่ทราบกันถึงชุมชนที่รวมแรงร่วมใจอยู่ในพื้นที่ร่วมกันได้อย่างเหนียวแน่น แม้มีปัญหาความรุนแรงรายล้อม ดังนั้น social capital ของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญของการป้องกัน Internal Displacement
4. การเคลื่อนย้ายประชากรเป็นพฤติกรรมที่ซับซ้อนและมีกระบวนการตัดสินใจที่เป็น Dynamic โดยรูปแบบของการย้ายมีดังนี้
 1. การย้ายถิ่นไปสู่พื้นที่ใหม่ถาวร (ขายบ้านขายที่ทิ้งเลย)
 2. การย้ายถิ่นไปสู่พื้นที่ใหม่ชั่วคราว (ไป-กลับ)
 3. การย้ายถิ่นไปสู่พื้นที่ใหม่จนกว่าความสงบจะกลับคืนมา (ไม่ขายบ้านขายที่ทิ้ง)
 4. การเตรียมการย้ายถิ่น ด้วยการไปซื้อบ้าน/คอนโด เตรียมเอาไว้ในพื้นที่ปลายทาง เพื่อย้ายเมื่อเหตุการณ์ทวีความรุนแรง
 5. การไปอยู่ร่วมกับญาติชั่วคราวเพื่อรอดูสถานการณ์
5. การตัดสินใจบนข้อมูลความรุนแรงแบบ Dynamic (Bayesian Updating)
 1. ในช่วง 4 ปีแรกของปัญหาความรุนแรง ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดตัดสินใจย้ายออกจากพื้นที่เมื่อความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนทุกคนคิดว่ารัฐกำลังเสียการควบคุมสถานการณ์
 2. แต่หลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงเริ่มคงที่แล้ว ข้อมูลที่มีผลกระทบสูงสุดต่อการย้ายถิ่นมาจาก “Surprise” ของการเพิ่มขึ้นในระยะสั้นของเหตุการณ์ความรุนแรง

ประเด็นเพื่อการรับฟังความเห็นจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เจ้าหน้าที่ภาครัฐด้านการเยียวยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. จากข้อมูลสถิติความรุนแรงและการย้ายถิ่นประชากร และการวิเคราะห์ทางสถิติ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับปัญหาการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ท่านคิดว่าสาเหตุหลักของการตัดสินใจ “ย้าย” หรือ “ไม่ย้าย” ถิ่นออกจากภูมิลำเนาเดิมไปสู่พื้นที่อื่นในสามจังหวัด หรือนอกสามจังหวัดคืออะไรบ้าง
3. ท่านคิดว่ารูปแบบของความรุนแรงในลักษณะใด (Soft/Hard Targets, Mortality/Injuries, Muslim/Buddhist targets) ที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นประชากรของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัด
4. ท่านมีความเห็นหรือหลักฐานเชิงประจักษ์หรือไม่ว่า ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีจุดมุ่งหมายเพื่อขับไล่ประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งออกจากพื้นที่
5. ท่านคิดว่าการเยียวยา หรือการป้องกันการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงโดยหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน มีเพียงพอ และมีประสิทธิภาพหรือไม่ แนวทางการปฏิรูป/แก้ไขปัญหาดังกล่าวคืออะไร

ตารางที่ 2 รายชื่อนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมให้ข้อมูล

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี	ผู้อำนวยการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep south Watch) และอาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ อำเภอปัตตานี
2	อาจารย์ชาเกียรติ์ พิทักษ์कुมพล	อาจารย์ประจำ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่
3	นพ.วรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย	อาจารย์ประจำ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่
4	อาจารย์ดอม ปาทาน	ผู้สื่อข่าวอาวุโส The Nation

นโยบายการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยประกาศให้มีกฎหมายจากมติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายอื่นๆ เพื่อสนับสนุนแนวทางการเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาสำหรับประชาชนทั่วไปไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ดังนี้

1) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2547

- เห็นชอบในหลักการตามนโยบายของนายกรัฐมนตรีในการให้ความช่วยเหลือข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เสียชีวิตอันเนื่องมาจากการก่อความไม่สงบ มิใช่เกิดจากสาเหตุส่วนตัว เพื่อเป็นการจุนเจือและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนอย่างเร่งด่วนสมควรที่ทางราชการจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบ ในอัตราครอบครัวละ 100,000 บาท จากเงินโครงการสาธารณประโยชน์จากรายได้โดยการออกสลากพิเศษ ซึ่งกระทรวงการคลังได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บรายละ 50,000 บาทด้วย ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2557 เป็นต้นไป

2) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2547

- อนุมัติให้จัดทำประกันภัยแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (รวมลูกจ้างประจำ) ของทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติงานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกระทรวงการคลังโดยกรมบัญชีกลางได้ร่วมกับกรมการประกันภัยดำเนินการโดยใช้จ่ายจากเงินโครงการสาธารณประโยชน์จากรายได้โดยการออกสลากพิเศษ มีเงื่อนไขของการเอาประกันภัย คือ เป็นการประกันภัยอุบัติเหตุหมู่ข้าราชการ เบี้ยประกันภัยสุทธิ คนละ 500 บาท/คน/ปี โดยคุ้มครองการเสียชีวิตหรือทุพพลภาพถาวรในวงเงินประกันจำนวน 500,000 บาท ทั้งนี้ผู้เอาประกันภัยจำนวน 31,276 คน เบี้ยประกันภัยเป็นเงิน 15,688,000 บาท

3) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2547

- ให้จ่ายเงินช่วยเหลือแก่ทหาร ตำรวจ อาสมัคร กำนัน และผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติงาน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เสียชีวิตหรือทุพพลภาพจากการก่อความไม่สงบในวงเงินรายละไม่เกิน 500,000 บาท จากเงินโครงการสาธารณประโยชน์จากรายได้โดยการออกสลากพิเศษ โดยไม่ต้องทำการประกันภัยเช่นเดียวกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

- ให้ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้ทำประกันภัยและได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ในกรณีเสียชีวิตและทุพพลภาพถาวรแล้ว ได้รับความช่วยเหลือจากการประกันภัยอย่างเต็มที่ โดยยกเลิกการจ่ายเงินช่วยเหลือจากเงินโครงการสาธารณประโยชน์จากรายได้โดยการออกสลากพิเศษ แต่สำหรับกรณีที่ได้รับบาดเจ็บและไม่อยู่ในความคุ้มครองตามกรมธรรม์ ยังคงได้รับความช่วยเหลือจากเงินโครงการดังกล่าว รายละ 50,000 บาท ต่อไป

4) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2547

■ อนุมัติหลักเกณฑ์การจ่ายเงินทดแทนกรณีได้รับผลกระทบจากการก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามที่ผู้อำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้เสนอ โดยเป็นหลักเกณฑ์การจ่ายเงินทดแทนประชาชนผู้บริสุทธิ์ประชาชนปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือราชการในการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่กรณีเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ รวมทั้งการจ่ายเงินพิชไร์ และทรัพย์สินของประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2548

■ มอบหมายให้ นายจาตุรนต์ ฉายแสง ขณะดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ดูแลการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาพรวม

6) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2548

■ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณารายละเอียดต่างๆ ของมาตรการ หลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวมโดยเร็วต่อไป

7) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2548

■ รับทราบการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายและอำนาจการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กยต.) ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) ในขณะดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหรือผู้แทนร่วมเป็นกรรมการ และปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการมีอำนาจหน้าที่พิจารณากำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้รัฐบาลตกลงใจในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นระบบทั้งเกณฑ์ความช่วยเหลือตามระเบียบของทางราชการปัจจุบันที่มีอยู่ และหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมการช่วยเหลือเยียวยาที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วนทุกด้านตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 160/2548 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2548

8) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548

■ เห็นชอบในหลักการของหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามที่ประธาน(กยต.) เสนอโดยให้ปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ดังกล่าวตามความเห็นของคณะรัฐมนตรีดังต่อไปนี้แล้วดำเนินการต่อไปได้

(1) แหล่งเงินที่จะใช้เพื่อการดำเนินการตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้

ได้รับผลกระทบฯ ที่กำหนดจะใช้เงินจากโครงการเพื่อการสาธารณประโยชน์จากรายได้โดยการออกสลากพิเศษและแหล่งเงินสำหรับเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ แรงงานต่างด้าว เจ้าของพืชไร่ผู้เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป็นการครั้งคราว ผู้ประกอบการในพื้นที่และการเยียวยากรณีพิเศษอื่น ๆ นั้นให้ใช้จ่ายลักษณะเป็นโครงการพิเศษจำเป็นเร่งด่วนของรัฐบาล โดยให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือรับการสนับสนุนงบประมาณจากงบประมาณรายจ่าย งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โดยประสานและขอทำความเข้าใจกับสำนักงบประมาณตามความจำเป็นต่อไป

(2) การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หากผลการสอบสวนยังคลุมเครือไม่ชัดเจนว่า ผู้ขอรับความช่วยเหลือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบหรือไม่นั้นให้จังหวัดจ่ายค่าชดเชยไปก่อนเบื้องต้นร้อยละ 25 ทั้งนี้ให้กระทรวงการคลังกำหนดหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทอรองราชการดังกล่าว เพื่อให้จังหวัดสามารถให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ และหาปรากฏต่อมาว่า ผลสอบสวนและค่าชดเชยไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏภายหลังให้ยุติการช่วยเหลือทันที และเจ้าหน้าที่ผู้จ่ายเงินไม่ต้องรับผิดชอบ หากได้กระทำไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ระบุไว้ในเรื่องนั้นแล้ว โดยมีได้จริงหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

(3) ให้นำหลักเกณฑ์การจ่ายช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาใช้กับกรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดสงขลาหรือในจังหวัดอื่นที่เกิดเหตุการณ์ลุกลามในทำนองเดียวกัน ทั้งนี้ให้การช่วยเหลือเยียวยาย้อนหลังไปถึงวันที่ 4 มกราคม 2547 และในกรณีมีผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ข้างต้นซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันที่ 4 มกราคม 2547 ให้คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้(กยต.) พิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายไปตามความเหมาะสม

(4) การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวข้างต้น ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีดำเนินการด้วยความรอบครอบ เหมาะสม โดยยึดหลักเมตตาธรรม และให้ประสานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อป้องกันปัญหาการให้ความช่วยเหลือซ้ำซ้อนกันต่อไปด้วย

9) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2548

▪ รับทราบการปรับปรุงหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยา โดยให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานที่พิจารณาอนุมัติเงินให้ความช่วยเหลือเพียงหน่วยเดียว เพื่อมิให้เกิดกรณีให้ความช่วยเหลือซ้ำซ้อน และเป็นการบูรณาการงบประมาณตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 ทั้งนี้เนื่องจากเดิมมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2547 กำหนดให้กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) เป็นผู้พิจารณาอนุมัติเงินช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

10) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2549

▪ รับทราบการแต่งตั้ง กยต. โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธาน กรรมการ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหรือผู้แทนร่วมเป็นกรรมการ และปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการเลขาธิการ

11) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2550

▪ เห็นชอบให้แก้ไขการแก้ไขเพิ่มเติมมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ประธาน กยต. เสนอทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

(1) ให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตาม หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาฯ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 แทน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีทั้งนี้โดยมีอำนาจอนุมัติการเบิกจ่ายงบประมาณให้ความช่วยเหลือ ดังกล่าวจากงบประมาณรายจ่าย งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โดย ประสานและขอทำความเข้าใจกับสำนักงบประมาณ สำหรับการช่วยเหลือกรณีพิเศษอื่นๆ นอกเหนือตาม หลักเกณฑ์ฯ และการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของ กยต. ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉิน หรือจำเป็น โดยประสานและขอทำความเข้าใจกับสำนักงบประมาณความจำเป็นต่อไป

(2) การพิจารณาให้ความช่วยเหลือว่า ผู้ขอรับความช่วยเหลือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจาก เหตุการณ์ความไม่สงบหรือไม่นั้น ให้ยึดถือการรับรองว่าเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดน ภาคใต้จากความเห็นของคณะกรรมการ 3 ฝ่ายในพื้นที่ (ทหาร ตำรวจ และพนักงานปกครอง) ประกอบ ผลการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้หากกรณีเหตุการณ์ปรากฏชัดเจนว่าเกิดจากเหตุความไม่ สงบ ให้จังหวัดจ่ายเงินช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบได้ครบถ้วน (100 %) ตามหลักเกณฑ์ฯ จากเงินทด รองราชการ

(3) การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่ สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีได้กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาฯ ตามมติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 ให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการ การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้พิจารณา ตามความเหมาะสม

12) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2550

▪ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุน สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ พ.ศ....ตามที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะฝ่ายเลขานุการ กยต. เสนอ และให้ส่งคณะกรรมการตรวจสอบร่างกฎหมายและร่างอนุบัญญัติที่เสนอคณะรัฐมนตรีตรวจพิจารณา

โดยได้รับความเห็นของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาด้วย แล้วดำเนินการต่อไปได้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- (1) ให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้(ร่างข้อ4) ให้มีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี (ร่างข้อ 5)
- (2) กองทุนประกอบด้วยเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้เพื่อใช้จ่ายในกิจการของกองทุนรวมทั้งดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว (ร่างข้อ 7)
- (3) ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ
- (4) ให้ระเบียบนี้ยกเลิกเมื่อคณะกรรมการมีมติให้ยกเลิกกองทุน

13) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2550

■ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 ดังนี้

- (1) การให้ทุนการศึกษาและเงินยืมชีพรายเดือนแก่เด็กที่ได้รับผลกระทบโดยตรงเพื่อให้ผู้ประสบเหตุที่เป็นเด็กก่อนวัยเรียน/นักเรียน/นักศึกษา และเด็กที่ผู้อุปการะเสียชีวิต บาดเจ็บสาหัส และทุพพลภาพ ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างยุติธรรม
- (2) การช่วยเหลือกรณีเด็กที่บิดาและมารดาเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบเพื่อให้เด็กที่กำลังกำพร้าทั้งบิดาและมารดา ประสบความเดือดร้อนมากกว่าเด็กที่กำลังกำพร้าเพียงบิดาหรือมารดา เนื่องจากต้องขาดผู้อุปการะดูแล และอาจเป็นภาระแก่ญาติพี่น้องคนอื่นๆ ซึ่งมีภาระในครอบครัวของตนอยู่แล้ว

14) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2550

- (1) การปรับปรุงหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : การแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์เพิ่มบุคคลที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบ(สารวัตรกำนัน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แพทย์ประจำตำบล/อาสาสมัคร)ที่ได้รับการแต่งตั้ง&จากส่วนราชการ) และแนวทางการรับรองของคณะกรรมการ 3 ฝ่าย
- (2) การปรับปรุงหลักเกณฑ์และแนวทางการรับรองว่าผู้ขอรับการช่วยเหลือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ จากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย (ทหาร ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง) เนื่องจากการรับรองของคณะกรรมการ 3 ฝ่าย ประกอบผลการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวน ทำให้การพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบเกิดความล่าช้า และเกิดปัญหาในทาง

ปฏิบัติ จึงเห็นควรกำหนดแนวทางการพิจารณาว่า บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบหรือไม่ จากการรับรองตามความเห็นของคณะกรรมการ 3 ฝ่าย ดังนี้

1. กรณีคณะกรรมการ 3 ฝ่ายรับรองว่า ผู้ขอรับการช่วยเหลือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ให้จังหวัดจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบให้ครบถ้วน (ร้อยละ 100) จากเงินอุดหนุนของจังหวัด (50 ล้านบาท)

2. กรณีคณะกรรมการ 3 ฝ่าย มีความเห็นเสียงส่วนใหญ่ (2 ใน 3) รับรองว่าผู้ขอรับการช่วยเหลือ “เป็นผู้ได้รับผลกระทบ” จากสถานการณ์ความไม่สงบฯ

2.1 ให้จังหวัดจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบไปก่อนร้อยละ 25 จากเงินอุดหนุนของจังหวัด (50 ล้านบาท)

2.2 ภายหลังผลสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนระบุว่า บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ให้จังหวัดจ่ายเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมอีกร้อยละ 75 จากเงินอุดหนุนของจังหวัด (50 ล้านบาท)

2.3 แต่หากภายหลังผลสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนระบุว่าบุคคลดังกล่าวไม่เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ให้จังหวัดยุติการพิจารณาให้ความช่วยเหลือทันที

3. กรณีคณะกรรมการ 3 ฝ่าย มีความเห็นเสียงส่วนใหญ่ (2 ใน 3) รับรองว่าผู้ขอรับการช่วยเหลือ “ไม่เป็นผู้ได้รับผลกระทบ” จากสถานการณ์ความไม่สงบฯ

3.1 ให้ยุติการพิจารณาไว้ก่อน

3.2 ภายหลังผลสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนระบุว่า บุคคลดังกล่าว เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ให้จังหวัดจ่ายเงินช่วยเหลือให้ครบถ้วน ร้อยละ 100 จากเงินอุดหนุนของจังหวัด (50 ล้านบาท)

3.3 แต่หากภายหลังผลสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนระบุว่า บุคคลดังกล่าวไม่เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ให้จังหวัดยุติการพิจารณาให้ความช่วยเหลือทันที

4. กรณีคณะกรรมการ 3 ฝ่ายมีความเห็นเป็นเอกฉันท์รับรองว่าผู้ขอรับการช่วยเหลือ “ไม่เป็นผู้ได้รับผลกระทบ” จากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ให้ถือว่าผู้ขอรับการช่วยเหลือไม่เข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา โดยไม่ต้องนำผลการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนมาพิจารณา

5. กรณียุติการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยา ตามข้อ 2.3 ข้อ 3.3 และข้อ 4 หากต่อมาภายหลัง

5.1 ศาลมีคำพิพากษาคดีถึงที่สุด และคำพิพากษาระบุชัดเจนว่าเป็นคดีที่ผู้ขอรับการช่วยเหลือ “เป็นผู้ได้รับผลกระทบ” จากสถานการณ์ความไม่สงบฯ และ

5.2 ผู้ได้รับผลกระทบร้องขอคำพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้วนั้น มาให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดกรณี

ดังกล่าวให้จังหวัดจ่ายเงินช่วยเหลือให้ครบถ้วนร้อยละ 100 จากเงินอุดหนุน
ราชการของจังหวัด (50 ล้านบาท)

6. ให้คณะกรรมการ 3 ฝ่าย พิจารณาให้ความเห็นว่าผู้ขอรับการช่วยเหลือ “ เป็นผู้ได้รับ
ผลกระทบ” จากสถานการณ์ความไม่สงบฯ หรือไม่โดยไม่ชักช้าทั้งนี้ไม่เกิน 5 วัน ทำการ

7. กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้
ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ หากได้กระทำไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ระบุไว้
ข้างต้น ต่อมาภายหลังผลการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวน ผลของคำพิพากษาศาลคดีถึงที่สุด
รวมทั้งการจ่ายเงินช่วยเหลือไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและหลักฐาน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เจ้าหน้าที่ผู้
ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำที่เกิดขึ้นยกเว้นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้ทำการ
ไปโดยทุจริต จงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

15) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2554

■ แต่งตั้งคณะกรรมการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 197/2554 ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2554
โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน
กรรมการ ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้แทนภาคประชาชน และผู้แทน
ผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกรรมการ
โดยมีเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกรรมการและเลขานุการ และปลัด
สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการร่วม

2. ให้คณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ และคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้แต่งตั้ง ได้รับคำตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ในอัตราเดียวกับคณะกรรมการ
พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2549
(เรื่อง การกำหนดคำตอบแทนกรรมการและอนุกรรมการในคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม
แห่งชาติ)

16) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2555

■ ขอความเห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ที่ได้รับความเสียหาย
และผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และขออนุมัติงบประมาณรายจ่าย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

1. เห็นชอบและอนุมัติตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานกรรมการเยียวยาผู้ได้รับ
ผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เสนอ ดังนี้

1.1 เห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 อนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 2,080,000,000 บาท

1.3 มอบหมายการดำเนินการให้หน่วยงานรับผิดชอบเป็นไปตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 197/2554 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2554 ข้อ 2 (4) ได้แก่ มอบหมายให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบตามข้อ 1.1

1.4 เมื่อวาระการดำเนินการของคณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้สิ้นสุดลง (วันที่ 10 ตุลาคม 2555) ให้อำนาจหน้าที่ และการดำเนินการของคณะกรรมการดังกล่าว เป็นของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ขอทำความตกลงในรายละเอียดกับสำนักงานงบประมาณตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อไป ตามความเห็นของสำนักงานงบประมาณ และให้คณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เห็นควรพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการให้ความช่วยเหลือเยียวยาให้มีความเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และให้ความช่วยเหลือเยียวยาต่อผู้เสียหายทั้งประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง รวมทั้งการตรวจสอบข้อเท็จจริงควรมีความรอบคอบและมีมาตรฐานเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้ได้รับการช่วยเหลือดังกล่าวจากภาครัฐเป็นผู้ได้รับความเสียหายและได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จริง ไปดำเนินการด้วย

3. การพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ตรวจสอบข้อมูลผู้มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือเยียวยาฯ ให้ชัดเจน มิให้ผู้ใดแอบอ้างการใช้สิทธิดังกล่าวหรือใช้สิทธิซ้ำซ้อน และมีความเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินสำหรับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงหรือความขัดแย้งทางการเมืองของคณะกรรมการประสานและติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยาฯ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

17) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2555

■ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการการปรับปรุงหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาประชาชนที่เสียชีวิตและทุพพลภาพจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เสนอ ตามมติคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการประชุมครั้งที่ 3/2555 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2555 ได้มีมติให้ความเห็นชอบตามที่คณะกรรมการเยียวยาฯ เสนอ ดังนี้

1. กรณีประชาชนผู้เสียชีวิตสืบเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เดิมได้รับการช่วยเหลือเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท เพิ่มเป็น 500,000 บาท

2. กรณีประชาชนผู้ทุพพลภาพสืบเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากเดิมได้รับการช่วยเหลือเป็นเงินจำนวน 80,000 บาท เพิ่มเป็น 500,000 บาท

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม 2555 เป็นต้นไป และให้ย้อนหลังครอบคลุมผู้เสียชีวิตและทุพพลภาพ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 เป็นต้นมา โดยส่วนที่มีผลย้อนหลังจะดำเนินการให้เสร็จสิ้นไม่ช้ากว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เพื่อไม่ให้เป็นการกระด้างกระเดื่องในหนึ่งปีใดเกินสมควร และให้นำจำนวนเงินที่ได้รับความช่วยเหลือไปแล้วมาหักออกจากจำนวนเต็มที่ยังจะได้รับด้วย

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ให้ใช้จ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นในกรอบวงเงิน 2,000 ล้านบาท ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการให้ใช้จ่ายเพื่อการเยียวยาไว้แล้ว ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 24 เมษายน 2555 และเบิกจ่ายแล้ว จำนวน 866.9055 ล้านบาท คงเหลือ 1,133.0945 ล้านบาท ซึ่งเพียงพอเพื่อการดังกล่าว สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ได้เสนอตั้งงบประมาณรองรับไว้ จำนวน 370 ล้านบาท ส่วนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2558 ให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เสนอขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อไป ตามความเห็นของสำนักงานงบประมาณ